

ספר

חדרי בטן

דדושים ובאורים בענינים נסתרים

עם פירוש הפיוט 'בר יוחאי'
וסדר הסיומים

ספר

חדרי בטן

דרושים ובאורים בענינים נסתרים

"נר ה' נשמת אדם חפש כל חדרי בטן"

(משלי כ, כז)

חיברתיו בעזרת החונן לאדם דעת

הצב"י אפרים כחלון ס"ט

ניסן תשפ"ד

פעיה"ק ירושלים תובב"א

©

בכל עניני הספר ניתן לפנות
למחבר בפלאפון 054-8447655
הודפס בישראל ניסן תשפ"ד

עימוד • כריכות • שערים
053-3191231

• תוכן העניינים •

5	הקדמה
9	מבוא
19	"ותקרא את שמו יוסף"
21	בביאור הכתוב "אם כסף תלוה את עמי"
23	בביאור הכתוב "הבן יקיר לי אפרים וגו'"
28	בביאור הכתוב "שרים רדפוני חינם"
36	בענין כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה
39	בביאור הענין דשכינה למעלה ממיטתו של חולה
42	בביאור הענין 'י קבין של שיחה ירדו לעולם ט' נטלו נשים
44	בסוד אווירא דארץ ישראל מחכים
49	רמזים בשם הקדוש יב"ק
54	רמז בשם שד"י
55	ביאורים בשם הקדוש כוז"ו
57	שם המלאך הממונה על השכחה
59	בסוד המספר שש
70	דרך הנהגת צדיקי אמת
72	רמזים בצורת האות ה'
73	אמירת "ולא יהיה לנו כאב שיניים" בברכת הלבנה

תוכן העניינים

- 76 רמזים וסודות במעלת יראת שמיים _____
- 79 בביאור תיבת 'סוס' ומהותה ע"ד הסוד _____
- 83 הסוד באמירת למנצח בצורת המנורה _____
- 85 ביאור ענין יניקת החיצונים ותאוותם ושאר עניינים נפלאים _____

פיוט בר יוחאי

- 95 הקדמה _____
- 99 הפיוט המפרסם 'בר יוחאי' לרבי שמעון לביא זצ"ל _____
- 101 פירוש הפיוט "בר יוחאי" _____
- 123 ל"ג מימרות של רבי שמעון בר יוחאי _____

שירים ותפילות

- 127 שיר כיסופין _____
- 130 יום הדין _____
- 133 תפלה נגד חרדות ופחדים _____

קונטרס סיום הזוהר והשולחן ערוך

- 138 הקדמה _____
- 139 מדבר קדמות _____
- 145 דרשה לסיום הזוהר והשולחן ערוך _____
- 158 למוד השלחן ערוך _____
- 158 סיום הזוהר _____
- 159 סיום תקוני זהר _____
- 160 סיום זהר חדש _____
- 161 סיום תקוני זהר חדש _____
- 161 סיום ארבעת חלקי שלחן ערוך _____
- 163 הדרן לסיום ספרי הזוהר וזהר חדש וארבעת חלקי השלחן ערוך _____
- 164 קדיש בנסח הספרדים ועדות המזרח _____

• הקדמה •

"במה אקדם ה' אבך לאלהי מרום" (מיכה ו, 1), 'אלו פינו מלא שירה כים, ולשונו רינה כחמון גליו, ושפתותינו שבה כמרחבי רקיע, ועינינו מאורות כשמש וכירח, וידינו פרושות כנשרי שמים, ורגלנו קלות כאילות. אין אנחנו מספיקין להודות לך, ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו על אחת מאלף אלפי אלפים ורוב רבי רבבות, פעמים הטובות ניסים ונפלאות שעשית עמנו ועם אבותינו'.

ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני כל טוב.

והנה "באתי במגילת ספר כתוב עלי" לקיים מקרא שכתוב "שיחו בכל נפלאותיו" (תהלים קה, ב), "ובמושב זקנים יחללוהו" (תהלים קו, לב) ואקבע כאן בקשר של קיימא, חסדי השם ונפלאותיו, במה דאתרחיש לן ניסא שביתי טליה נרה יאיר (בת השנתיים והצי) הייתה בסכנה וחלתה ונפלה למשכב, וביום י"ט אדר ב' תשפ"ד גילו הרופאים שחתפוצצה לה האפנדציט בבטן במשך כחמשה ימים, ואין איש שם על לב, והכניסוה במהירות לניתוח חרום, והרופאים יצאו מבוהלים ודחופים בדבר המלך מלכו של עולם וענו ואמרו: שמצבה קשה מאד מאד. והעתרנו בתפילה ושבנו בתשובה, ופרסמנו שמה לתפילה והתחזקות בשער בת רבים, ורבים מעמי הארץ מתייחדים (מתחזקים בעיני ייחוד) לרפואתה, ועולים ומתעלים בקבלות טובות וישרות, ורחמנא רחם עלן ולאחר י"א יום יצאנו מצרה לרווחה, ומאפלה לאורה בניסים גלויים ממש.

"טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו" (תהלים קמח, ט), "ל'עולם ה' דברך ניצב בשמים" (תהלים קיט, פט), "י'סור יסרני יה ולמוות לא נתני" (תהלים קיח, יח), "ה'זרני ה' דרכיך ונחני באורח מישור" (תהלים ס, יא).

הקדמה

ויהי רצון שנוכח לרוות ממנה ומכל יוצאי חלצינו נחת יהודית אמיתית בבריות גופא ונהורא מעליא, ויזכו לקדש שם שמיים בכל תהלוכותיהם אמן כן יהי רצון.

והן אמת שידעתי מיעוט ערכי, אדם מועט לעולם, ולא באתי להתהלך בגדולות ובנפלאות ממני ח"ו, אלא ש"הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל" (דברי הימים א, כח, יט) ומן שמיא עשו את שאינו זוכה מוכה, שמדי פעם בשעות רעווא דרעווין היו רעיוני סליקן בעניני נסתרים שהאיר לי ה' עיני, והאמת אנדי, שלא חשבתי לפרסם הדברים לעת עתה אלא בימי זקנה ושיבה, אך מחמת הנס הגדול שקרה עימנו, אמרתי שיהיה זה הספר שעניניו בתורת הנסתר הטמונים וצפונים כחדרי בטן, וכמו שהיה הנס שגילו מה שקרה בחדרי בטנה של ביתי הקטנה, והוציאוה מצרה לרוחה, כן אמרתי אענה חלקי גם אני לגלות צפוני ביטני, ויהיה זה כקרבת מנחה לקב"ה "ונקדמה פניו בתודה, בזמירות נריעה לו כי אל גדול ה' ומלך גדול על כל אלהים" (תהילים צה, ב - ג). ושם רמז והן מספר שתיבות 'ספר חדרי בטן' עולים בגימטריא 'חצב'י אפרים כחלון ס"ט' (עם הכולל וחסרון אחד בגימטריא לא הוה חסרון).

ואודה ואברך לכל אחד ואחד מכלל ישראל באשר הוא אנשים נשים וטף בארץ ובעולם שהתפללו והתחזקו לרפואת ביתי היקרה טליה בת שרה תחיה "והן אל כביר ולא ימאס" – תפילת רבים. שכולם היו שותפים בנס הצלתה, ומן השמים יזכו ויתברכו בכל מילי דמיטב.

וכאן המקום להודות לכל בני המשפחה, ובראשם החורים היקרים, אבי מורי הרה"ג רבי חיים כחלון שליט"א, ואימי מורתי הרבנית שולמית תחיה. וחמי היקר רבי חיים שמואל שליט"א וחמתי היקרה הרבנית ענת שתחיה.

שמלבד כל הטובות שטרחו ביתר שאת וביתר עוז בתקופה האחרונה להיטיב עמנו יותר מאשר היתה באמנה איתם תמידין כסדרם ומוספין כהלכתם זכות התורה וזיכוי הרבים יעמוד להם ולכל בני ביתם בבריאות איתנה וששון ושמחה, עושר ואושר וכל טוב.

גם ברכות יעטה למו"ר משיירי כנסת הגדולה 'עמוד ההלכה' הרה"ג רבי גדעון בן משה

חדרי בטן

שליט"א אב"ד ירושלים וראש מוסדות יורו משפט'ך, שבצילו חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחיכי, והוא לימדני דרכי ההוראה וסמכני בעין יפה בסמיכת חכמים להוראה ודיינות, והעימדני בראשות בד"ץ 'בעזרת השם', וזכיתי לישב בשבת תחכימוני יחד עם ידידי הדיינים הגאונים הרב שלמה שרביט שליט"א והרב צבי ידי שליט"א תהי משכרתו שלימה מאת ה' אלוקי ישראל בזה ובבא מעתה ועד עולם אמן.

ובכלל הברכה אברך את ידידי היקר מזכה הרבים פה מפיק מרגליות איש חיל רב פעלים לתורה ולתעודה רבי ירון ראובן נר"ו יושב ראש ארגון 'בעזרת השם', שמלבד הזיכוי הרבים התמידי שעשה, הגביר חילים לעשות עוד ועוד לרפואת הבת תחיה, מלבד שאר חסדיו המופלאים שעשה עימנו ועם כלל ישראל, כה יתן ה' וכה יוסיף לו ולנוות ביתו הרבנית לבנה תחיה וילדיו הנחמדים אורך ימים ושלוש בטוב ובנעימים, בריאות גופא ונהורא מעליא ובכל אשר יפנה ישכיל ויצליח.

גם חיבור זה כקודמיו יוצא מטעם הארגון הקדוש 'בעזרת השם' שזיכנו השי"ת לחיות שותף בו.

גם אודה לאיש על המלאכה רבי יעקב שמואל שליט"א, שעושה מלאכתו נאמנה בהוצאת הכתבים וחיידושי התורה, שיתברך הוא וכל בני ביתו ממקור הברכות אמן.

ואחרונה חביבה אני אברך ולי נאה לברך ולהודות לאשתי היקרה הרבנית שרה תחיה, שפרקה מעל צוארה מנעמי העולם הזה, ונטתה שכמה לשאת בעול התורה וזיכוי הרבים בארץ ובעולם, מלבד כל השגחתה הנפלאה בכל עניני הבית, חינוך הילדים מתוך מסירות נפש, זכרה אלוקים לה לטובה, וביחוד בתקופה האחרונה שהיינו בבית החולים הפליאה עיצה והגדילה תושיה, לנהל את כל הענינים ביד רמה. ויהי רצון שתזכה שכל משאלות ליבה יתקיימו לטובה ולברכה, ונוכה יחד לרוות נחת יהודית אמיתית מכל יוצאי חלצינו לאורך ימים טובים בטוב ובנעימים, אמן כן יהי רצון.

• מבוא •

חיבור זה אינו חיבור כשאר ספרי, כיון שעוסק ברובו בחלק הרביעי שבפרד"ם התורה. ואמרת אשנה בדרך קצרה ה'ן אומר וה'ן דברים בענין חכמה נפלאה זו והיה הקצ'ר אמיץ:

(א) רגילים לחשוב שחלק הסוד וחכמת הקבלה היא נחלת חכמי הספרדים הזקנים ותו לא, ולו חכמו ישכילו זאת מה שכתב הגאון מוילנא שמה שמחדש ע"פ הפשט צריך להיות מכוון על פי הסוד, וכשמתגלה לחכם סודות התורה אז מבין שגם מה שחידש בילדותו ע"פ הפשט ג"כ אמת ונכון. וכל זמן שאינו מבין הסוד אפילו הפשט אינו ברור בידו (אבן שלמה פרק ח אות כא דף מא ע"ב). ומי שהיה יכול להשיג סודות התורה והוא לא השתדל להשיג נידון בדינים קשים רחמנא ליצלן. (שם אות כד דף מא ע"ב), ופנימיות התורה הם חיים לפנימיות הגוף שהוא הנפש, והעוסקים ברמז וסוד אין יצר הרע יכול להתגרות בהם (פרק ח אות כו דף מב ע"א), ועיקר הגאולה תלויה בלימוד הקבלה (שם פרק יא אות ג דף נ ע"ב).

(ב) ואמנם יש סדר ללימוד חכמה זו כמ"ש הגר"א עצמו באבן שלמה (פרק ח אות כב דף מא ע"ב) שמקודם צריך ללמוד הלכות ולקיים אותם שהם כ"לחם לבב אנוש יסעד" (תהילים קד, טו) ואח"כ יעסוק בלמוד הסודות שנמשלו ליון ושמן ומי שמהפך הסדר לא יצליח כי יאבד הכל. עכ"ד. ואולם ראיתי למהרח"ו בהקדמה לעין חיים (חלק א עמוד ח ד"ה ואם האיש שכתב זו"ל, ואם האיש הזה יהיה כבד וקשה בענין העיון בתלמוד, מוטב לו שיניח ידו ממנו אחר שבחן מזלו בחכמה זאת ויעסוק בחכמת האמת, וזהו מ"ש בחולין (דף כד ע"א) כל ת"ח שאינו רואה סימן ברכה בתלמודו חמש שנים שוב אינו רואה. עכ"ל. ואולם גם לדידיה לא ידלג על לימוד ההלכות ופשוט. [וע"ש עמוד יג ד"ה ולא עוד]. ועיין עוד בספר מצרף לחכמה מהיש"ר מקנדיא (פרק ג).

גם הלום ראיתי אחרי רואי שבספר ילקוט הגרשוני עמ"ס ברכות (דף יד ע"א) כתב, האוחז ס"ת ערום נקבר ערום ביאר החתם סופר, דהיינו הכופר ברזי תורה ומפשיט התורה ערומה

שאינן בה אלא פשטי התורה נקבר ערום בלא מצות דנעשה לבסוף צדוקי. ע"כ.

ג) והנה בחכמה זו רבו בה הכלכלים לפורשים מדרך החיים, צא ולמד מה שכתב קדוש ה' רבי משה זכותא זצ"ל באגרותיו (אגרת ח הוצאת ישיבת החיים והשלום עמוד כ) וז"ל, עגמה נפשי בדעתי כמה וכמה מתבלבלות הדעות באלו המקומות בעזבם מקור חיים [א"ה א"ך ס"ט כונתו שעזבו תורת מהרח"ו ששמו חיים], לחשוב להם מחשבות וסברות בין בלימודי שאר תלמידי האר"י זלה"ה בין בכתבי הרמ"ע ז"ל, ויש אשר יחזרו לעולם התוהו בחכמת הרמ"ק זלה"ה, כאשר ראיתי את הלחש של אחד מרבני איטליה שחיבר חיבור על כוונת התפילות וגם אלצני בבקשותיו שאהיה מגיהו, והרבה עלי רעים על זה אשר לא יכולתי להשיב פניהם ריקם, שם עירב ובלל את הכל דברי הראשונים והאחרונים. הן לואת יחרד ליבי וית"ר ממקומו. עכ"ל. ויש עוד להאריך ולא עת האס'ף.

ד) וכל הבאים להיכנס אל חכמה גדולה ונפלאה זו עליהם לזכור בכל זמן, שחכמת הקבלה היא חכמה עמוקה ונפלאה ועליה נאמר "עמוק עמוק מי ימצאנו" (קהלת ז, כד), ואפילו מי שרדה מגויית האר"י החי בכתבי האר"י ותלמידיו כמה וכמה פעמים, אם לא יזכה לסייעתא דשמיא שיפתחו לו שערי החכמה, ילך כסומא בארובה במקרה הטוב, ובמקרה הרע יהיה כשוטה החושב עצמו ליודע ואינו יודע שאינו יודע.

ה) וצא ולמד ממ"ש מו"ר הגאון רבי יוסף חיים זצ"ל בשו"ת רב פעלים (חלק ג סוד ישרים סימן א), אודות אחד ששאל אותו אם יתחיל ללמד קבלה יען שכבר עבר על העין חיים חמש פעמים, והרב הגאון הריח הטוב, אשתפיך חמימיה עליו, וז"ל, מכתב לת"ח א' תושב עיר אחרת ששאל ממני שאלות בלימוד הסוד, ואיני מזכיר שמו ולא שם עירו ככתוב בסוד אחר אל תגל. והנושא בא. חכם בעיניו איש עשיר ודל מבין יחקרנו.

איש ידיד מכתבך הגיעני, וע"ד השאלות ששאלת ממני בעניני הסוד והקבלה, אין לי מה להשיב על שאלות סודיות כי דל אנכי בחכמה זאת, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני ולרחמים אני צריך עינאי לשמיא נטלית גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך. על כן עמד קנה במקומו ושערי תשובה ננעלו על שאלות אלו. ורק אמרתי אמלא האגרת הזאת אליך הידיד בתוכחת מגולה, לקיים בה מצות "הוכח תוכיח את עמיתך" (ויקרא יב, יז) ואקוה שיהיו דברי אלה קרובים לקרב התועלת אליך ולאנשים כיוצא בך, ואין אני חושש על ההקפדה הטבעית שבחומר האדם, כי סומך אני על הכתוב הוכח לחכם ויאבהך על כן בומח אני שיעלו דברי אלה לרצון לכל הקורא היושב בשבת תחכמוני.

הנה מבין ריסי עיניך בדברים שכתבת במכתבך ניכר כי אתה עשיר בלימוד זה הקדוש, כי ראיתי אתה משתבח שזכית ללמוד ספר הקדוש עין חיים חמש פעמים, על כן חכם אתה בעיניך בחכמה זו, וחושב אתה בעצמך כיון שלמדת עין חיים חמש פעמים נעשית מקובל גדול, עד כי עלה בלבך לשאל ממני אם מעתה חייב אתה להעמיד תלמידים הרבה בחכמה זו שיקבע להם עת כיום או בלילה בלימוד עין חיים, ואם צריך לצמצם בתלמידים או כל דכפין יתי ויכול ניכר מדברריך שאתה יצאת י"ח עצמך בלימוד שקיימת מצות ללמוד, ועתה משתדל על מצות ללמד, אמנם אני הדל מבין שלמודך שלמדת בע"ח דומה ללימוד אנשים פשוטים שלומדים ספר הזוהר ותיקונים אחת בשנה ואדרות הקדושות ד"פ בשנה אשר לעת זקנותם נמצאו בידם מאה פעמים, והשגתם במאה שנה שוה עם השגתם בפעם הראשונה, כן אתה השנתך בפעם החמישית של עין חיים שוה עם פעם הראשונה ואין אתה עומד במקום שראוי לעמוד, ואין אתה יושב במקום הראוי לישב, וכפעם בפעם חדא היא. ע"כ. ובהמשך דבריו כתב משל ארוך ברב חובל שהראה לבנו איך להיות רב חובל עם אוניות משחק וקערת מים, שבודאי הוא רחוק מלהיות רב חובל אמיתי וכתב על זה, שאת המשל הזה אומר על מי שהוא חלש השכל בחלק הנגלה של תורתנו הקדושה והוא לומד דברי רבינו האר"י ז"ל בעין חיים ומב"ש ושער ההקדמות והשגתו בהם כהשגת בעלי בתים בספר הזוהר ותיקונים, ואינו מכיר ערכו אלא חושב עצמו שנעשה מקובל מוסמך וחושב שבלימודו זה נהירין ליה שבילין דרקיעא כשבילי דנהרדעה.

והנה כל איש חכם ומבין יודע כי באמת הסודות של עולמות העליונים הם ים גדול ונורא שאין להם סוף ותכלית וא"א לשום נברא להשיג אותם אפילו חלק אחד מאלף אלפי אלפים וריבי רבבות מהם, פוק חזי מ"ש רבינו מהרח"ו ז"ל על סוד אחד מענין קריאת ים סוף וז"ל, הסוד הזה צריך להעלימו אם מפאת עצמו ואם מפני שאין אנו יודעים אמיתתו אפילו טיפת גרגיר של חרדל מן הדרוש ההוא. עכ"ל. על כן צא וחשוב בשאר סודות אחרים וכ"ש בסודות עניינים רבים וכו'. על כן הלומד בדברי רבינו האר"י ז"ל ומבאר דבר בדרוש זה בדבר שאמור בדרוש אחר שרואה הדבר נאמר בבחינה אחת ובשם אחד, אפשר שאינו כן, ונמצא מערכב הדברים, ואפשר שיהיה נחשב בזה 'מקצין בנמיעות' וכו'. וכאשר תמצא לרבינו הרש"ש ז"ל בנהר שלום (דף ס"א ע"ב) וז"ל, וראיתי מה שכתבו מעכ"ת על ענין עבודת ה' שקצרתי במקום שהיה ראוי להרחיב הדבור, אמת הוא כי לכתחילה קצרתי בו יען ראיתי כמה מהנוק שיצא ממה שכתבו בזה המקובלים שקדמו כי רבים חללים הפילו וחלול כבוד ה' וכבוד התורה ה' יכפר בעדם, כי כל דבריהם לא על פי התורה ואינם מיוסדים על האמת, ומהם יצאו אבות ומאבות תולדות הריסת יסודי התורה ח"ו

ה' יכפר. וכל זה לא שלמדתי בדבריהם ח"ו אלא שפעם אחת הוכרחתי בעל כרחי לעיין בדף אחד שכתוב בו קיצור מה שכתבו בענין זה וכמעט שקרעתי בגדי לראות דברים אשר לא כן על ה', ה' יכפר עכ"ל. הרי לך אם האדם יבא להוסיף טעם או לפרש דבר סתום או לתרץ קושיא שעומד בה אפשר שיטה מן האמת ויבא לידי קצוץ בנמעות וכפירה והורם יסוד התורה ח"ו, על כן אם האדם לומד בעין חיים וחושב עצמו שהוא חכם ומבין בדבריו ורואה עצמו שהוא יש לו לב לדבר דבר על אופניו, ואינו מחטיא המטרה, הנה זה קרוב שיעלה בלבו דבר שיהיה נחשב לו לעון כפירה. ע"כ.

(ו) ובכל זה לא שקט הגאון בן איש חי, והוסיף עוד להוכיח לאותו החכם בעיניו וכתב, ואני אוכיח לדברי אלו מדברי רבינו האר"י ז"ל בעצמו אשר דבר סמוך לפטירתו בעידנא דאזיל לעלמא דקשוט, וכנז' בסוף שער הגלגולים כי בעת פטירת רבינו האר"י ז"ל נכנס אצלו רבי יצחק הכהן ז"ל ויבך לפניו ויאמר לו מה נעשה מכאן ואילך, וא"ל רבינו האר"י ז"ל תאמר לחברים משמי שמהיום והלאה לא יתעסקו כלל בחכמה זו שלמדתי כי לא הבינו אותה כראוי ויבואו ח"ו לידי כפירה ואבוד נפש, ואמנם הרח"ו לבדו יעסוק בה לבדו בלחישה בסתר. ע"כ. ועתה עמוד אתה האיש לפני ואשאלך דבר, היתכן למודך בעין חיים הנדפס ופתוח לפניך הוא עדיף מאם היית שומע דברים אלו הכתובים בספר מפיו של רבינו הגדול האר"י ז"ל בעצמו, והיתכן שתחשוב אתה הלומד דברים אלו מתוך הספר תהיה עדיף מאותם הרבנים ששמעו דברים אלו מפיו של רבינו האר"י ז"ל הא ודאי השגתם בדברים אלו עולה אלף עולות למעלה מהשגתך ולמה אומר עליהם שלא הבינו הדברים כראוי, ויבואו ח"ו לידי כפירה ואבוד נפש, והלא הדברים האלה שאתה לומד בעין חיים הם שמעו אותם ממנו כמו שהם כתובים לפניך, ואם יש דברים שלא שמעו יאמר להם שילכו אצל מהרח"ו ז"ל וילמדום פעם ושנים ושלוש, כי רבינו מהרח"ו כתב הכל כמו ששמע ולא הוסיף אות משלו, ולמה סתם השער בפניהם וצוה שלא ילמדו, על כן מוכרח לומר כי דברים אלו שכתב מהרח"ו ז"ל כפי מה ששמע מרבינו האר"י ז"ל גם רבינו ז"ל אמרם סתומים בהעלם גדול ופירשם בעל פה, ולכן חושש פן יטעו בפירושים וביאורים ויטו מדרך האמת כי ימצא דרוש אחד מדבר בבחינה אחת והקורא חושב זה הדרוש הוא קאי על עולם פלוני ומקום פלוני ובאמת הוא מדבר בעולם אחר ובמקום אחר והכינוי והשם הוא שוה, ויש עוד העלמה בדברים יותר מזה שהוא מדבר בערכין ואינו בדבר ההוא ממש, דהיינו זה בערך זה נקרא כך וזה בערך זה נקרא כך, ויש מן העניינים אלו שמדבר בהם רבינו בערכין דברים הרבה, ועיין נהר שלום ותורת חכם, ועל כן רבינו האר"י ז"ל חשש להם פן יטעו הדברים מפיו הקדוש יסמכו על עצמם להרחיב הדברים כפי שכלם,

חדרי בטן

וגם ילמדו דבר מדבר בחשבם זה וזה במקום אחד הם עומדים, ובאמת לא קרב זה אל זה, וממילא יבואו לידי טעות והטעות בדברים אלו העליונים מביאים האדם לידי כפירה ח"ו ואבוד נפש, ולכן הזהירם בכך, ומכ"ש אזובי קרי כמונו שלומדים הדברים מן הספר בלי מלמד מובהק, ומוסמך שקבל מרב מוסמך, יש לנו ללמוד קל וחומר מדברים שאמר רבינו על תלמידיו הגדולים ומזה ידע האדם ערכו ולא יהרום לעלות אל ההר כאשר ישאנו הרוח.

דע לך ידידי כי אני הדל תהילות לאל יודע אני בעצמי שאיני יודע כלום, על כן אומר ראוי להיות נקרא יודע מאחר שאני מכיר האמת על עצמי שאיני יודע, אבל עליך אני אומר שאין אתה יודע אף על פי שלא ראיתך מאחר שראיתי במכתבך שאתה חושב עצמך יודע. ודע לך שאין כונתי בדברים אלו לבטלך מן המודך בע"ח אלא אני אומר למוד עשה והצלח, ורק לא תבא לפרש מדעתך דבר בשער זה ממה שראית כתוב בשער אחר אף על פי שהמקום והשם שוה כי אפשר דכאן מדבר על בחי' זו בעולם זה וכאן מדבר על בחי' זו בעולם אחר, וכאן מדבר בחב"ד וכאן מדבר בחג"ת אלא קורא את החג"ת בשם חב"ד בערכין, וכן כיוצא בזה. קנצי למילין בכל עת תחליט בדעת לומר איני יודע ותחשוב בעצמך אפילו למדת ע"ח עשרה פעמים עכ"ז בפעם הי"א אתה לומר אותו כמו שאומרים אנשים פשוטים אדרא רבא ואדרא זומא, ואם ידעת לפרש איזה רמז בפסוק בהקדמה של הסוד לא תפרש אלא בהקדמה קצרה, וגם בזאת יראה ופחד ורעדה תהיה בלבבך אולי ח"ו שגית ברמז זה, כי באמת חכמה זו אינה כסחורה של חנוונים שיד כל אדם ממשמש בה, ואין בית המדרש של חכמה זו כשוק של מזונות שרגלי כל אדם נכנסים לתוכו. ואתה אשר בעיניך השלמת לימוד שלך ופנית להעמיד תלמידים, ועוד מעט ויעלה בדעתך להכניס ילדים מן המקרא לסתרי תורה, שמע לעצתי ותן כבוד לסתרי תורה, ואל תזלזל בלימודם ואל תזווח דעתך עליך, ואז עשה והצלח בלימודך כי אפשר ברבות הימים הקדוש ברוך הוא יעזרך ויתן לך שכל להשיג ולהבין האמת מפי סופרים ומפי ספרים אמתיים, ואתה שלום. עכ"ד. ואנן יתמי דיתמי מה נעני אחרי הגאון האלוקי המקובל הרי"ח הטוב, שהיה שר בית הזהר'ר, ובכל אופן כתב מה שכתב על חכמה זו.

(ז) ועוד תשובה נוספת כתב הגאון בן איש חי בשו"ת רב פעלים (חלק ג סוד ישרים סימן יג), שגם ממנה אזהרה שמענו שאל יהיה האדם חכם בעיניו בחכמה זו וז"ל, מכתב מחד צורבא מרבנן. עיזה טובה בעינא מן מעכ"ת, אם יוכשר בעיני דמר שאתפלל בסידור שיש בו סדר כונות לקוחים משער הכונות של רבינו האר"י ז"ל דסידרם גברא רבא מקובל מומחה. יורינו ושכמו"ה.

תשובה. מבין רסי עיני המכתב שלך ניכר שדעתך וחשקך להתפלל בסידור כונות רבינו האר"י ז"ל או בסידור רבינו הרש"ש ז"ל שפרטיהם עצמו, ונראה שאתה חושב בדעתך כיון שאתה מתפלל בסידור כונות רבינו האר"י זיע"א נחשבת תפלתך כתפלת רבינו האר"י ז"ל, וכיון שאתה מתפלל בסידור רבינו הרש"ש נעשית תפלתך כתפלת רבינו הרש"ש ז"ל, כי תאמר מה הפרש יש ביני לבנים מאחר שהכל מסודר לפני ואני רואה כל השמות והכנויים כתובים בספר לנגד עיני, ובאמת החושב כזאת הוא טועה גמור כי הוי יודיע דרבינו האר"י זלה"ה לא גילה טפח הכונות שצריך לכון בברכות התפלה כמצטרך אלא גילה וכיסה ארבעה טפחים כי יש פרטות ופרטי פרטות כזה. פוק חזי הפרטות שפרט רבינו הרש"ש בסידור שלו, ועוד יש פרטות עשר ידות על מ"ש בסידור הרש"ש ז"ל, וגם במה שכתוב יש הרחבת ביאור בכונות שצריך לכון בהם והמה בע"פ שלא נתפרשו בספר הכונות, ורבינו האר"י לא גילה אלא כפי מה שיכולין אנשי דורו והבאים אחריהם לסבול, כי ראה נתמעטו הלככות ואין לב רחב לסבול ולהכיל בו כל הדברים שצריך לכון ולחשוב בהם, על כן קיצר בדברי הכונות כפי מה שאפשר לקצר.

ולא ישר בעיני דרך אותם האנשים המצפצפים בחכמת הקבלה והם נגשים לתפוס הסידור של רבינו הרש"ש ז"ל ולכון בו ע"י הסתבלות עיניהם בסידור, דהא ודאי מלית זו של הכונות נאה להשרידים אשר תורת הסוד אומנתם ואין להם עסק במילי דעלמא ויגעו בלימוד חכמה זו בעיון ולא בגרסא בלבד, וכל אדם צריך לבדוק עצמו ויכיר ערכו וינסה עצמו בכונות ארוכות, שנמצא על כל מלה עמוד אחד מלא, אם יוכל לסדר בעינים סגורות רביע של העמוד או חציו, ואם יראה עצמו שאפילו שני שיטות לא יוכל להשלים מליבו בעינים סגורות אא"כ יראנה בעיניו סדורה בספר שבידו, איך ידחוק עצמו וילבש מלית זו שאינו נאה לה. ע"כ.

ח) ובהמשך דבריו הזכיר ואמר שעיקר הלימוד של חכמה זו, תלויה בקבלה מפי רב, ויש להמליץ ע"ז מה שנאמר "ויאמר ה' אל משה רד העד בעם פן יהרסו אל ה' לראות ונפל ממנו רב" (שמות יט, כא), פירושו אל יהרסו לעלות אל ה' בכונות התפלה אף על פי שעושים ע"פ הראיה שרואין הדברים מסודרים בספר נגד עיניהם ומכוונין במה שרואין נגד עיניהם, הריסה היא מתקריא אם הוא באופן שנפל ממנו רב כלומר חסר מהם רב ללמדם ונפל לשון חסרון ואות ו' משמע במקום אם ור"ל אם נפל ממנו רב שחסר ממנו רב ללמדו סוד הדברים המסורים מפה לאוזן. עכ"ד.

ומעתה האיש הנלכב ישים ליבו לכל הפחות לאזהרות אלו, ויהיה ה' עמו להנחותו בדרך

חדרי בטן

אמת. ויותר ממה שהבאתי לפניכם יש בידי אריכות דברים בענין חכמה זו, ועוד חזון למועד נקי נדר. ויהי רצון שנוכה לילך בדרך אמת להיכנס בשלום ולצאת בשלום אמן.

והנה כבר התבאר בהקדמה שהסיבה להוצאת הספר הזה הוא הנס הגדול שארע עם ביתי הקטנה שתחיה.

וכאן המקום לבא לבאר חובת ההודאה על ניסי ה' ונפלאותיו והדברים נלקטים ובאים מתוך הספר הדרשה השבועית הנד"מ (פרשת צו עמוד 188 והלאה):

האברבנאל (ויקרא פרק ז פסוק יא) עומד על ההסבר למה בקרבן תודה הוסיפו בו מאכלים ומעטו בו את זמן האכילה, ומפרש: 'כי היה זה כדי לפרסם הנס, וכשבועל שלמי תודה כשהוא רואה ששלמיו אינם נאכלים אלא ליום ולילה עד חצות, הוא מומין על שלמי תודתו אחיו ואוהביו ומיודעיו לאכל ולשמוח עמו, וישאלו זה את זה על מה היה תודתו? והוא יגיד להם הנסים והנפלאות שעשה עמו השם וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו (עין תהלים קו, לב), ואלו היו שלמי תודה נאכלים כשאר השלמים לשני ימים ולילה אחד לא היה הבעל מומין לשום אדם כי לשני ימים ולילה אחד בבית אחד יאכל, אבל בראותו הבשר והלחם רב בביתו, ושלא יאכל אלא ליום ולילה אחד בהכרח יקרא רבים ממיודעיו ואחזת מרעהו לאכל, פן יהיה ביום המחרת ללעג ולקלם לבני אדם הרואים אותו שורף כמות גדול מתודת שלמיו ואת אחיו ואוהביו לא קרא' – והדברים נפלאים, שכיון שהקדוש ברוך הוא רצה שהאדם ירבה בספור הנס וההודאה לכמה שיותר אנשים, לכן הוסיף עוד ועוד מאכלים בקרבן התודה, והפחית בזמן אכילתו, שאפלו האדם הקמצן ביותר, או החושש ביותר מלספר את ניסיו, יהיה מכרח להזמין את שכניו, ידידיו ומכריו לסעודה, שבגלל הזמן הקצר הוא לא יספיק לאכל לבד את הכל, ואם ימנע מלהזמין אותם בהכרח יצטרך לשרף את כל האכל שנשאר ואז 'יהיה ביום המחרת ללעג ולקלם לבני אדם, הרואים אותו שורף כמות גדול מתודת שלמיו ואת אחיו ואוהביו לא קרא'.

בדרך זו מבאר גם כן הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין זצ"ל, הנצי"ב מוולוז'ין, בספרו העמק דבר (ויקרא פרק ז פסוק יג בהרחב דבר) את מאמר הכתוב "לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא נדרי לה' אשלים נגדה נא לכל עמו בחצרות בית ה' בתוככי ירושלים הללויה", ולכאורה יש להעיר: 'מה זה שבח שישלם נדריו "נגדה נא לכל עמו", והרי ה' דורש מן

מבוא

האדם שיהיה הצנע לכת עם אלהיו (מיכה ו, ה)? למה להגיד ולספר "לכל עמו"? מה אתה עושה כנסים, מה אתה עושה מסבות, תהיה צנוע!

'ועוד קשה מה שמסיים הכתוב ואומר "בתוככי ירושלים" והרי "בחצרות בית ה'" הוא בבית המקדש שבירושלים, ובתוככי ירושלים משמע בשאר העיר?

ומבאר: שהרי הכתוב כאן פתח ואמר "לך אזבח וזבח תודה" – וכיון שמדבר בקרבן תודה יש כאן שני ענינים, הענין האחד הוא הקרבת הקרבן בבית המקדש "בחצרות בית ה'", והענין השני הוא קול התודה על הנס ואת זה "נגדה נא לכל עמו", ולא רק למקריבים בחצרות בית ה' אלא "בתוככי ירושלים" – תספר לכולם את נסי השם ונפלאותיו, אל תחיש, אל תחשש אולי ישימו עליך עין הרע 'כמה נסים יש לו', 'כמה הצלחות יש לו'.

וזאת הסבה שאין חשוב בפני הקדוש ברוך הוא יותר מההודיה, שאדם שעושים לו נס והוא מודה ומשבח עליו – נעשה לו נס אחר (עין בספר דברים אחרים להרב חיד"א דרוש לב לחנכה אות ב, ובספרו דבש לפי מערכת ה אות ז, וכן כתב הגאון רבי יהונתן אייבשיץ באהבת יונתן הפטרת בשלח דבור המתחיל "ותשר דבורה" ועוד, ועין בשו"ת ברכת יהודה ברכה חלק ה ענינים שונים סימן ז אות כד), ואין לו מה לחשש ממה שמנכין לו מזכיותיו בעבור הנס שנעשה לו (עין בשבת דף לב עמוד א ובתענית דף כ עמוד ב), מכיון שעל ידו התפרסם שם השם ונוספה לו זכות חדשה (עין בספר ישועות יעקב אורנשטיין ארח חיים סימן תרפב סעיף קמ"ב) שהוא הופך את הנס שקרה לו מנס פרטי ואישי, לנס של קדוש השם וזכוי הרבים.

ומכאן אנחנו מגיעים לשאלה עד כמה צריך לחשש מעין הרע, ואיך אפשר לחיות 'בלי עין הרע'? והתשובה פשוטה, כל הסיבה שיש עין הרע על האדם היא מכיון שיש אחיזה לחיצונים בדבר הזה, והם יכולים לקטרג ולהזיק לאדם, אבל אם האדם יחבר כל השג גשמי לדבר מצוה, אין לו כבר מה לחשש, שהרי הבטיחנו הכתוב "שומר מצוה לא ידע דבר רע" (קהלת ה, ה), ואין עין הרע שולטת במקום מצוה (עין בספר פלא יועץ ערך עין הרע, ובספר נפש חיים פלאגי מערכת העין ערך עין הרע אות כח, ובספר כתר שם טוב גאגין עמוד שד. ועוד).

ולדרכנו יבואר, שכל זמן שהאדם משבח ומהלל ומודה להשם יתברך על חסדיו עמו ועל ישועותיו ונסיו, הרי הוא בכלל מקדש את השם, ובכלל עוסק במצוה. ולכן העצה הפשוטה, כשקנית רכב חדש או כל דבר אחר שיש חשש לעין הרע, לא רק שלא תסתיר את הדבר, אלא תפרסם את הדבר ותהלל את שם השם שעזר לך להשיג את זה, ותעקר

חדרי בטן

מלבד כל מחשבת פסול של "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ה, ז), וממילא כל השג או הצלחה שלך יהפך לפרסום שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ומצות "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כב, לב), להודיע ולהודע לכל באי עולם "שדורשי ה' לא יחסרו כל טוב" (תהלים לד, יא), והחיוב לפרסם את זה לא רק "בחצרות בית ה'" אלא "נגדה נא לכל עמו".

מחובר למהור בספר זה גם ביאורים שכתבתי מקדמא דנא, על הפיוט הקדוש 'בר יוחאי', ושני פיוטים נוספים המעוררים את האדם לקדושה ויראת שמים, והתום הספר בקונטרס לסיום הזוהר והשלחן ערוך, "טובים השניים מן האחד" (קהלת ד, ט), "וישומטו רבים ותרבה הדעת" (דניאל יב, ד), ויהי רצון שיהיה זה לנחת רוח לפני קוב"ה ושכינתיה, ולאקמא שכינתא מעפרא, ולעילוי שכינת עוזנו, "ויהי נועם ה' אלוהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה עלינו ומעשה ידינו כוננהו" (תהלים צ, ז).

"ותקרא את שמו יוסף"

(בראשית ל, נד)

הקדושה שהוא שורשה (עין בוהר חדש פרשת תולדות דף לג ע"א).

עוד נראה שנרמז בשמו ו' פעמים שם הוי"ה ברוך הוא, לפי שבששה פעמים עמד בניסיונות קשים ולא שכח את הקב"ה ונשאר בצדקותו מתחילתו ועד סופו.

ואלו הם: ג' פעמים שמכרוהו - שכן האחרים מכרוהו לישמעאלים, הישמעאלים למדיינים, והמדיינים למצרים לפוטופר (כמ"ש רש"י בבראשית לו, כח) הרי לנו ג' ניסיונות.

לאחר מכן הגיע אליו ניסיון אשת פוטופר שלא שיקר בבריתו ושמר על קדושתו (עין בראשית למ, יב).

לאחר מכן עלה ובא אליו הניסיון שהיה שנים עשר שנים בבית הסוהר

כתב רבנו האריז"ל בשער הגלגולים (הקדמה דף כד ע"ב), כי כשנולד האדם ואביו ואמו קוראים לו שם העולה בדעתם, אינו באקראי ובהזדמן כאשר יעלה המזלג, אלא הקדוש ברוך הוא שם בפיהם השם ההוא המכרח אל הנשמה ההיא כפי המקום אשר חצב משרש אדם העליון, וכמו שאמרנו בכרכות (דף ז ע"ב) שמא גרים שנאמר אשר שם שמות בארץ, והשם הזה נרשם למעלה בכסא הכבוד. ע"כ. (ועיין כמה שהארכנו בזה בס"ד בשו"ת אך טוב לישראל חלק א סימן מז). וכל שכן שאצל האמהות הקדושות שהיו נביאות (בראשית רבה פרשת ויצא פרשה עב פסקא ה), שבשמות שקראו לבניהם נרמזו דברי נביאות עמוקים.

ונראה לרמז בשם 'יוסף' שעולה בנימטריה ו' פעמים שם הוי"ה ברוך הוא, ורמז בו למידו השישית היא מידת היסוד

"ותקרא את שמו יוסף"

שהרי היה יכול להשליכו חזרה אל בית האסורים, ועמד יוסף בכולן והגדיל את שם ה' בעולם בכל ניסיונותיו אלו. [ובודאי שהיו לו עוד נסיונות גדולים בכל אורחותיו אלא שאלו עיקר הנסיונות הרמוזות, ועיין בספר הדרשה השבועית הנד"מ פרשת לך לך].

ובודאי מי שנקרא בשם קדוש זה משפיע מקור השם עליו (עיין בנחל קדומים להרב חיד"א פרשת ויחי אות י').

(בראשית למ, כ, ועיין במדרש תנחומא פרשת וישב פסקא ט), ולא התפתה לכפירה ולשאר דברים רעים.

והניסיון השישי הוא כשעלה והגיע לפני פרעה ושאלו פרעה האם ידע לפתור חלום, אמר "בלעדי אלהים יענה את שלום פרעה" (בראשית מא, ז), וזהו ניסיון גדול עד אין חקר לומר לפרעה הכופר שהכל מכוחו של האלוקים ושהוא כלום,

בביאור הכתוב

"אם כסף תלוה את עמי"

(שמות כב, כד)

ההלואה לעני כן עושה הקב"ה לשכינה
שהיא גם כן בבחינת עני.

ב) וכאשר עם ישראל לא עושים רצונו של מקום, ולא נותנים צדקה אע"פ שיורד השפע אל השכינה מ"מ הרי הוא בתורת הלואה, שכאשר עם ישראל יעשו רצונו של מקום ויתנו צדקה כתיקנה, יעלו מיין נוקבין וכביכול תשתלם ההלואה. וזהו סוד הכתוב "מלוה ה' חונן דל" (משלי יט, יז) שהשם הוא כביכול מלוה אל השכינה, עד שיהיה מי שיחון את הדל בעולם הזה. [וידעתי גם ידעתי דברי המדרש תנחומא (בוכר פרשת משפטים סימן ו) וז"ל, "מלוה ה' חונן דל" (משלי יט, יז), כל מי שהוא מלוה לעני, כביכול כאילו מלוה להקב"ה. ע"כ.

א) "אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" - עלה במחשבה לפני לפרש בזה, דהנה כידוע השכינה היא בבחינת עני דלית לה מגרמה כלום, אלא רק מה שמקבלת שפע ואורות עליונים מאלה שמעליה (עין בוהר הקדוש בפרשת וישב דף קפא עמוד א ובפרשת בא דף מג עמוד א), וכבר דרש ועמד על זה בספר שפתי צדיקים להגה"ק רבי מנחם מנדל מרמינוב זצ"ל (פרשת בראשית ב, י - יא ד"ה אמנם כבר), עיי"ש. וכאשר אדם בעולם הזה נותן ומלוה מכספו לעני, כנגד זה הקב"ה משפיע שפע לשכינה שהיא גם בחינת עני, וזהו שאמר הכתוב "ה' צלך על יד ימינך" (תהלים קכא, ה) שהמעשה שעושה האדם בעולם הזה בנתינת הצדקה או

בביאור הכתוב "אם כסף תלוה את עמי"

שפעו על השכינה והיא משפיעתו לעם ישראל (עין בספר דבש לפי להגחיד"א מערכת הע' אות ג ערך עושר), שכל העולמות מתאחדים ומשלימים אחד את השני וכמ"ש הכתוב "והיה מעשה הצדקה שלום" (ישעיהו לב, ז). ומצות הלואה גדולה מן הצדקה (רמב"ם הלכות מלוה ולוה פרק א הלכה א), וכל שכן שעושה שלום בכל העולמות.

וזהו שאמר "אם כסף תלוה את עמי" – אם אתה תקיים מצוות הלואה, "את העני עמך" – תזכה שאת העני היינו השכינה שהיא בחינת עני דלית לה מגרמה אלא מאי דיהבי לה (זוהר חדש - סתרי אותיות בראשית דף יד עמוד ב), שתהיה עמך ע"י השפע שתשפיע על ישראל ועל נותן ההלואה. [וע"פ זה יבואר הטעם שנקט ב' פעמים "את", דהראשון אזיל על העני והשני על השכינה הקדושה. ודו"ק].

ומעין זה בנמרא בב"ב (דף י ע"א) ע"ש. ושבעים פנים לתורה וכפמיש יפוצין סלע].

ג) וכבר התבאר (עין בדרוש בביאור מ"ש חו"ל ' קבין של שיחה ידרו לעולם - אות ב), שהשכינה נרמות בפסוק "וגם הנפש לא תמלא" (קהלת ו, ז) שתמיד משתוקקת לקבל עוד ועוד שפע. ע"ש. ולזה רמז הפסוק "אם כסף" - היינו אם תרצה למלאות את הכיסופים של השכינה הרמוזה במילת "תלוה" שהיא ר"ת ו'גם ה'נפש ל'א ת'מלא, "את עמי את העני עמך" – את הוא לשון חיבור (עין בספר שרנא המאיר להגאון רבי שרנא פייוויש שנבלג זצ"ל פרשת נשא עמוד שמב), תתחבר לעזור ולסייע לעם ישראל בכלל ולעניין בפרט.

ד) עוד יתבאר ע"ד זה, שכאשר האדם מעניק הלואה לעני גם הקב"ה משפיע

בניאור הכתוב

"הבן יקיר לי אפרים וגו'"

(ירמיה לא, יט)

אם ישובו אתיא. וכבר כתב האלשיך הקדוש בירמיהו (שם) וז"ל, אומר הקב"ה אל הנביא, אל יחוש אפרים על כי נשא חרפת נעוריו בחשבו שאזכור את אשר הכעיסני תחלה, כי הנה השב הוא כאלו היום ילדתיו, ומחבבו אני יותר מאלו לא חמא, עד גדר שאני כמתמיה על עצמי על שהוא לי כבן יקר, תחת אשר היה נמאס לפני. ומוסיף לתמוה בעצמי ואומר, והאם ילד שעשועי הוא, כי הנה "מדי דברי בו" - אין צ"ל שאינו נמאס לפני על הקודם, כי אם אדרבא כל כך הוא חביב ונחמד לפני, שאיני שבע מלהזכירו כי הנה "זכור אזכרנו עוד", ועל מה שיסרתיו והכיתיו ולא השיבותיו בלי ייסורין אל יחוש, כי "על כן המו מעי לו" - ואם נתייסר כפלים גם

התנבא אדוננו ירמיה הנביא (לא, יט) ואמר: "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים כי מדי דברי בו זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי לו רחם ארחמנו נאם ה'".

ועמדתי לבאר בס"ד סודם של דברים כאשר ינחוני במעגלי צדק מן השמים.

א) הנה נבואה זו היתה בעת עם ישראל היה גוי חוטא בג' עבירות חמורות עבודה זרה, גילוי עריות, ושפיכות דמים (עין יומא דף ט ע"ב) המסלקים את השראת השכינה מעם ישראל, ולכן נחרב בית מקדשנו ותפארתנו ויצאנו לגלות, וכאן אחרי שגלו מעל שלחן אביהם מודיע האב הרחמן את געגועיו לבניו שרק

בביאור הכתוב "הבן יקיר לי אפרים וגו'"

ראש יעלה תת"ו תיבות. ועיין במה שרמזו בזה הבני יששכר חלק ג מאמרי חדשי תמוז אב מאמר ה נחמה ג עמוד קמא הוצאת עוז והדר), והתפילין של עם ישראל הם כנגד התפילין שהקב"ה מניח שבהם כתוב שבחן של ישראל וכמבואר בברכות (דף ו עמוד א). ע"ש. נמצא שעיקר החיבות הנרמזת בתיבת אפרים מתגלית במצות התפילין שמניחים עם ישראל. שבמעשה הנחת התפילין מעוררים גם את הנחת התפילין דעולנות העליונים שענינם אהבת עם ישראל.

ד) ובזהר הקדוש (פרשת לך לך דף פה ע"א) מבאר על הפסוק "ופריו מתוק לחיבי" (שיר השירים ב, ג), דא יוסף הצדיק דעבד פירין קדישין בעלמא, ועל דא כתיב "אלה תולדות יעקב יוסף" (בראשית לו, ב), דכל אינון תולדות דיעקב ביוסף הצדיק קיימי, דעביד תולדות כעין כולהו, ובגין כך אקרון ישראל אל שמא דאפרים דכתיב "הבן יקיר לי אפרים". ע"כ. הרי שעל שם תולדות יוסף נקראו ישראל לפי שבקדושתו ותורתו זכה להיות עיקר התולדה של יעקב אבינו. ובב' עניינים עלה יוסף ונתעלה בלימוד התורה וכמ"ש "כי בן זקונים הוא לו" (בראשית לו, ג) וכתב התרגום בר חכים הוא ליה. להורות נתן שיעקב לימדו את כל התורה שלמד בבית שם ועבר (רש"י שם) וגם במצרים היה יוסף הצדיק עוסק בתורה (עיין בספר ברית שלום בראשית פרשת

רחם ארחמנו כפלים, וזהו "רחם ארחמנו נאם ה'". עכ"ד.

ב) ויומתק עד מאד ע"פ דברי מהרח"ו בשער רוח הקודש (יחוד סא), ד'אפרים' גימטריא של"א ש' גימטריא מצפ"ץ, ל"א - הם א"ל. ע"כ. ומצפ"ץ הוא שם הוי"ה בא"ת ב"ש (תיקוני זוהר תקונא שתין ותשע דף קא ע"א), ומבואר בזוהר (פרשת תרומה דף קלב עמוד ב), דמצפ"ץ הוא שמא דתליסר מכילין דרחמי. ע"כ. ושם א"ל מאלהי"ם מורה על מיעוט הדין דשם 'אלוקים', ומורה על מידת רחמים גדולים ביותר, וכמו שכתב בגור אריה למהר"ל (שמות לד, ו), כי שם השם הוא הנותן טובות לאדם 'כפי הצריך' לו 'ולא יחסר' לו כל, אבל שם 'אל' הוא שנותן לו טובות מרובות' וחסדים גדולים'. ולכן כשאדם חוזר בתשובה מתמעט מעליו מידת הדין ומתגלה עליו אהבת השם הם תליסר מיכלין דרחמי וכאמור.

ג) והנה תיבת 'אפרים' במילואה (היינו אלף פה ריש יוד מס) עולה בגימטריא תת"ו, כסך התיבות שישנן בשתי בתי התפילין תפילין של יד ושל ראש (היינו מפסוק "קדש לי כל בכור" עד "למועדה מימים ימימה" שמות יג, ב-ג, ומפסוק "והיה כי יביאך" עד "כי בחוץ יד הוציאנו ה' ממצרים" שם פסוקים יא-טז, ופרשת "שמע" עד "ובשערך" דברים ג, ד-ט, ופרשת "והיה אם שמוע" עד "על הארץ" שם יא, יג-כא, יש ת"ג תיבות, וכשתכפילו בשתיים כנגד תפילין של יד ותפילין של

בספר זוכר הברית פינטו מאמר כה שהאריך בוה, ובספר פרי חיים ספרין על התורה חלק ה פרשת האוינו עמוד שלה), וכאן מזכיר הכתוב ג"כ את גאולת ישראל האחרונה וכמבואר באדר"ג (פרק ה) שבגאולה האחרונה יהיו עם ישראל חביבין ויקירין דכתיב "הבן יקר לי אפרים וגו'", ויקירים שורשם כתיבות יקר, אותיות קרי, והיינו שיתקנו טומאת הברית, וחביבין כנגד עסקם בתורה, שכל מי שעוסק בתורה חביב הוא לפני הקב"ה (עיין זוהר הקדוש פרשת ויקרא דף כב ע"א).

ז) ומיום צאתנו לגלות בחרבן בית ראשון, כבר קרא ה' לעם ישראל בכינוי 'אפרים' המורה על החכיבות ואהבה שיהיה לעם ישראל כשישובו בתשובה בתיקון השלם בגאולה האחרונה. ואולם הקליפות הטמאות שיודעות שאחריתן עדי אובד בכיאת הגואל מונעות מישראל את שלמותן הנרצית, בתיקון ב' הבריתות ברית דתורה וברית המילה וקדושתה. וצא וחשוב שב' פעמים תיבת ברית יעלו יחד למניין תתתכ"ד (1224) ותיבת אפרים במילואה (היינו אלף, פה, ריש, יוד, מס) תעלה תת"ו (806), וצא וחשוב שההפרש ביניהם תי"ח (418) העולים בגימטריה (עם אותיותיהם) 'בתי"ב' שהם שמות הקליפות שכשיוכנעו נזכה לגאולה השלימה.

ח) וכבר ידועים דברי הרמב"ם (איסורי ביאה פרק כב הלכה כא) שאין מחשבת

מקץ על הפסוק "ויאמר יוסף אל פרעה" ד"ה ועתה לא נפלאות), ולכן שלח לאביו את העגלות להזכיר לו שלמדו פרשת עגלה ערופה לפני שהלך לאחיו (רש"י בראשית מה, כז). והעניין השני קדושתו ופרישותו מעבירה ושמירת הברית וב' בריתות אלו התורה שנקראת ברית (עיין בשבת דף לג ע"א) ושמירת הברית בקדושה הם שעמדו לו, וכשעם ישראל הולכים בדרך קדשו נקראים 'אפרים' – שהוא בנו של יוסף (בראשית מא, נב).

ה) וראיתי להגאון רבי דוד שלמה אייבשיץ זצ"ל בעל ה'לבושי שרד" על השו"ע, בספרו הקדוש ערבי נחל (פרשת ויצא דרוש ו) שהביא מ"ש בספר קרניים ודן ידיו (מאמר יב אות טו) וז"ל, כי יש של"א קליפות הנקראים בתי"ב ונגדו יש בקדושה שם קדוש כהשי"ם המבטל קליפה ההיא ושם זה כשהוא בתוספת יו"ד יכהשי"ם הוא בגימטריה שכינה. ע"כ. והמתבונן יראה שתיבת אפרים עולה בגימטריה של"א, ולאות שכאשר פרשו עם ישראל מקליפות אלו זוכים להיקרא בן, וזה כנגד זה.

ו) והלא תדע שתי הבריתות הללו ברית דתורה, וברית המילה – בקדושתה, על ידיהם יזכו עם ישראל לגאולה (עיין באור החיים הקדוש פרשת תצוה שמות כז, כ שכתב, שעיקר הגאולה תלויה בלימוד התורה, ובענין ששהגאולה תלויה בשמירת הברית עיין בתיקוני זוהר תיקון שלושים ושבע דף עח עמוד א, וע"ע

בביאור הכתוב "הבן יקיר לי אפרים וגו'"

י) ובוה יתבאר לשון הכתוב "על כן המו מעי לו רחם ארחמנו" ו"המו מעי" הוא ביטוי לגעגוע וכיסופין, ואצל הבורא יתברך כמובן שלא שייך מושגים של רגשות חלילה וכמ"ש הרמב"ם (בפירוש המשנה בסנהדרין פרק חלק י"ג עיקרים היסוד הג') שאין לו גוף ולא דמות הגוף ולא ישיגוהו משיגי הגוף. אלא עומק הכוונה בזה יתבאר בס"ד, בהקדם דברי מהר"ו (בשער רוח הקודש יחוד מד עמוד רלד), שיש ק"כ צירופי שמות אלה"ם. והלא ידעת אם לא שמעת ששם אלוה"ם הוא תוקף הדין, וכן ק"כ צירופיו. ותיבת "מעי" עולה בגימטריא ק"כ כנגד ק"כ צירופי שם אלוקים שהם מידות הגבורה, ולהורות שכאשר יתגברו רחמי ה' עלינו בבחינת "המו מעי" יתגברו רחמיו על כל כוחות הדין בשורשם ויתהפכו לרחמים. וכאשר נזכה לגאולת עולמים זו יתקיים בנו מקרא שכתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כה, י), ובברכות (דף ו ע"א) דרשו חז"ל לפסוק זה על התפילין. ע"ש. וכבר רמזנו לעיל שתיבת אפרים במילואה עולה בגימטריא כסך התיבות שבתפילין, וללמדנו שגילוי הרחמים והאהבה שנוכה בגאולה העתידה ל"הבן יקיר לי אפרים", ול"ראו כל עמי הארץ וגו'" שאלו תפילין יהיו באותו הזמן בב"א.

יא) עוד יש לרמוז על הגאולה העתידה שנאמר עליה הכתוב "שמחת

עריות מתגברת אלא בלב הפנוי מן החכמה. ע"כ. ומשמעות הדברים שלא ניתן לכבוש את יצרא דעריות ללא עסק התורה (עיין קידושין דף ל ע"ב) ולכן יעקב אבינו שהיה סמל התורה ועמל בתורה בבית שם ועבר י"ד שנה ולא ישן כמבואר במדרש (רבה פרשת ויצא פרשה סח פסקא יא), נאמר עליו בגמרא ביבמות (דף עו ע"א וכן בילקוט שמעוני על בראשית לג, יח) מזה שלא נאמר על אחר שלא ראה קרי מימיו. ששתי הבריות חבוקים ודבוקים יחד.

טז) וכבר תרגם יונתן את הפסוק "הבן יקיר לי אפרים" - ארי בזמן דמשוי פתגמי אוריתי על ליביה למעבדהון, מדכר דכרינא ליה לאוטבא ליה עוד על כן אתגוללו רחמי עליהון וכו', והיינו כששם את דברי התורה על ליבו לעשותם שתכלית לימוד התורה הוא על מנת לעשות וכמ"ש בגמרא בקידושין (דף מ עמוד ב) דתלמוד גדול שמביא לידי מעשה. ועיין במ"ש בשו"ת אך טוב לישראל (ח"ד סימן כה) אז אהבת הקב"ה מתגברת להיטיב עם עם ישראל. וכבר כתב האור החיים הקדוש (שמות כו, כ על הפסוק ואתה תצוה) שהגאולה האחרונה תהיה על ידי משה רבינו ע"ה, וזה הטעם שמתעכבת, מכיון שאין רוצה לגאול עם בטלנים מתורה. ע"כ. ובכח התורה להכניע ולשבר את כל תוקף מידת הדין ולהופכם ממידות הדין למידות הרחמים.

חדרי בטן

אמרו רבותינו ביומא (דף כט ע"א) ובירושלמי
בברכות (פרק א ה"א), שגאולת ישראל דומה
לאילה שקרניה מפצילות לכאן ולכאן וכמו
שהשחר עולה שמפציע לכאן ולכאן קימעה
קימעה, וירמוז דר"ת ה'בן י'קיר ל'י א'פרים
ר"ת אילה וירמוז לענין הנזכר].

עולם תהיה להם" (ישעיה סא, ז) שכל
שמחות של עם ישראל אינם לעולם עד
הגאולה העתידה, שרק "אז ימלא שחוק
פינו ולשונונו רינה" (תהלים קכו, ב), ותיבת
"שמחת" עולה בגימטריה "הבן יקיר לי
אפרים" (748), דהכי בהכי תליא. וכבר

בביאור הכתוב "שרים רדפוני חינם"

(תהלים קיט, קסא)

המות. ולכן תכלית עבודת השמן לעכב הגאולה. ומי הוא זה ואיזה הוא שירצה לקרב עת קיצו, "וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" (איוב ב, ד), ולכן עושה השמן כל מצדקי שלא יקרב היום שבו יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו (עיין עובדיה א, כא).

ב) וזה הטעם וזה העניין שכל ביאת המשיח לזה העולם הייתה בדרך אתכסייא מיהודה ותמר בדרך גבר בעלמ'א (עיין בראשית לה, יח), שהאדם יראה לעיניים שאין במעשה זה שום עניין קדושה, ובת קול מכרזת ואומרת ממני יצאו כבושים (עיין בסוטה דף י עמוד ב) וכן ע"ז הדרך במעשה בועז ורות שאילו אכלה פגה (הכונה לפני

עלה במחשבה לבא ולבאר ולהוציא תעלומת אלו השרים הרודפים לדוד, שורשם העליון ותכליתם המבוקשת, ועל מה עשה ה' ככה לבחירו אדונינו דוד עבד ה'.

א) הלא ידעת אם לא שמעת שאלו השרים הם דואג ואחיתופל (עיין בספר דברי אליהו להגר"א על התהלים שם עמוד נט), ורמז בזה הגאון הקדוש רבי יעקב אבחצירא זצ"ל בספרו שערי תשובה (סימן ה עמוד כח בנדר"מ מהדורת פרידמן) שמילת "שרים" גימטריא דואג ואחיתופל עם הכולל, שאלו השרים שכיון אליהם.

ובבר אמרו חז"ל בסוכה (דף נב ע"א), שלעתיד לבא הקב"ה שוחט למלאך

ולפתותו ולהסיטו, נמצא שעבודת דוד הייתה קשה יותר משאול המלך, ולכן אע"פ שחטא בכיכול בשתיים - לא עלתה לו, כיון שכח השמן התגבר והתעצם בו עד מאד.

(ה) וכתב הגאון המקובל האלוקי רבי שלום שבזי זצ"ל בספרו מדרש חמדת ימים על התורה (במדבר כד, כה), דארבע הדיוטות דהם בלעם ודואג ואחיתופל וגחזי, אינון ארבע דרגין מסאבין לקביל ארבע דרגין דרכיו. [ביאור: הם ארבע מדרגות הטומאה שהם כנגד ארבע מדרגות המהרה] ובבלעם נאמר "ויקם בלעם" (במדבר כב, כא), כי שוכב היה דהוה מקבל מסטרא מסאבא דאיהו בלעם מרכבה דיליה. עכ"ד. ואלו ד' ההדיוטות נמנו יחד, ולהורות שכולם היו מרכבה לסטרא אחרא והם ארבע דרגין מסאבין, וכבר מבואר בזוהר הקדוש (פרשת פנחס דף רלד ע"ב ובמתוק מדבש עמוד שכד), ואית חיון שכליות דסחרין לכורסייא, ואית לעילא מנייהו וגבוהים עליהם, ואינון חיון אלהיות מסטרא דקדושה, ואית חיון דסטרא אחרא ואתקריאו 'אלהים אחרים' [ביאור המתוק מדבש: ויש חיות שכליות המסבכות את כסא המלכות, והם ד' מלאכי ארגמ"ן שבעולם הבריאה, ויש עוד למעלה מהם בעולם האצילות וגבוהים עליהם, כי כל בחינת חסד גבורה תפארת מלכות של כל

הזמן, וכפי שאחז"ל בסנהדרין דף קו ע"א גבי מעשה דוד וכת שבע) באותו הלילה שהסיטו יצרו (במדבר רבה פרשה טו פסקא טו, ועיין זוהר חדש רות דף מג ע"ב), היה גורם לשלימת הסיטרא אחרא בעיכוב הבאת מלך המשיח העתיד לצאת מרות.

(ג) ומעתה דעת לנבון נקל (משלי יד, ו) שכל ימי חייו של דוד המלך שממנו יצא מלך המשיח ועל שמו נקרא "משיח בן דוד" - היו ימים קשים שהשמן לא הפסיק מלקטרג עליו ולהכביד עולו על צוארו, כדי שלא יהיה פנוי כלל להבאת מלך המשיח, וכפי שדוד המלך בעצמו אומר "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעניי" (תהלים קיט, צב), שכן תכלית מגמת מלאך המות הייתה לאבד את דוד שלא יצא ממנו מלך המשיח.

(ד) ולפי זה יתבאר מ"ש חז"ל ביומא (דף כב ע"ב), שאול באחת ועלתה לו, דוד בשתיים ולא עלתה לו. עיי"ש. ופירש רש"י (ד"ה כמה), שאול נכשל באחת - ועלתה לו לרעה לקונסו מיתה, לבטל מלכותו, ודוד נכשל בשנים ולא עלתה לו לרעה. והקשו המפרשים (עיין במאירי ובמהרש"א שם) וכי משוא פנים יש בדבר, וכיצד זכה דוד המלך לנשיאת פנים ממלך אל רם ונישא "אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד" (דברים י, י?) ולהאמור יבואר, שכיון שהשמן תכלית מגמתו ועניינו הייתה להאביד את דוד, והוא וכל גונדא דיליה טרחו להכניעו

בביאור הכתוב "שרים רדפוני הינם"

וחוזרת לבעלה, והיא חביבה עליו כביום חופתה (עיין בנדה דף לא ע"ב) כשם שהלכנה מתחדשת בכל חודש, והכל מתאווין לראותה. עכ"ד. שמלכות בית דוד נמשלה ללכנה (עיין או"ח סימן תכו ס"ב בהגה), ומזה הטעם מזכירים ואומרים בברכת הלכנה 'דוד מלך ישראל חי וקיים' - להורות שכשם שהלכנה מתמעטת והולכת ושוב מתחדשת וגודלת, כן מלכות בית דוד הגם שהתמעטה שוב תתחדש ותאיר לעולם כולו מכבודה. וכזה דומה ג"כ לנשר שמתחדש כל הזמן, וכפי שפירש רש"י בפסוק זה.

וגדולה מזו כתב הרב חיד"א בחומת אנ"ך (משלי פרק ל"ד"ה שלשה המה) וז"ל, שמעתי שהטבעיים אומרים, שהנשר מעופף עד לשמיים ונשרף ונופל לים ומתחדש כדכתיב "תתחדש כנשר נעורייכי", וכזה עושה עשרה פעמים ובסוף נופל בים ונשאר מת, וזה פלא אחר שפעם אחד נשרף ובקושי מתחדש איך יעלה עוד לישרף? עכ"ד. וכן מלכות בית דוד שלמרות שעלתה ונאבדה ורדפוה שרים וצרים יתחדש כנשר נעורה בב"א.

ז) וכבר התבאר לעיל הבט ימין וראה שזה כנגד זה עשה אלוקים וגם לסטרא אחרא ישנה מרכבת טומאה, ולכן כנגד פני הנשר שבמרכבה - שהיא כנגד דוד, הייתה מרכבת הטומאה של אחיתופל

פרצוף ופרצוף, הם בחינת ד' מלאכי ארגמ"ן, והם חיות אלהיות מצד הקדושה, ויש חיות של הסטרא אחרא ונקראות 'אלהים אחרים', כי זה לעומת זה עשה אלהים], הא קמן שכל מה שיש בצד הקדושה יש גם בצד הטומאה, ואפילו החיות האלהיות יש כנגדם גם בצד הטומאה.

ו) ואמרנו רבותינו (זוהר פרשת ואתחנן דף רסב ע"ב) שדוד המלך עליו השלום היה הרגל הרביעית במרכבה. ובקודש חזיתי להגה"ק רבי שלום שבזי זצ"ל בספרו מדרש חמדת ימים (ח"א פרשת וישב עמוד קמו), שהכח המתאווה שהגיע ליהודה במעשה תמר היה רפאל, בסוד פני נשר הממונה ברגל ד' של דוד. עכ"ד. הרי שדוד המלך ע"ה היה כנגד פני הנשר שבמרכבה. וכ"כ הגאון הקדוש המקובל רבי מאיר גבאי זצ"ל בספרו עבודת הקודש (חלק רביעי סתרי תורה פרק יז) והו"ד גם בשל"ה עשרה מאמרות מאמר שני אות צ).

ואומר הכתוב "תתחדש כנשר נעורייכי" (תהלים קג, ה) ופירש באלשיך הקדוש (שם) שכל הפסוקים הנזכרים כמזמור זה אמר דוד המלך ע"ה - לנפשו. ובאומרו 'כנשר' - רמז לפני הנשר שבמרכבה. ועיין בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (ח"ד דפוס פראג סימן יג) שביאר, שמנהג הנשים שלא לעשות מלאכה בראש חודש, על פי מה שאמר הכתוב "תתחדש כנשר נעורייכי" - שבכל חודש האשה מתחדשת וטובלת

רצה להרוג את יעקב אבינו בתואנות שונות, אך עיקר הסיבה שהסט"א גרמה לזה, כדי שלא יצא מיעקב אבינו מלך המשיח. וכבר התבאר שדוד הוא כנגד פני נשר ועל כרחק שגם יעקב אבינו שייך בפני הנשר. וכן מפורש בזוהר חדש (פרשת יתרו דף מ ע"ב ובמתוק מדבש עמוד סו) "ועוף יעופף על הארץ" (בראשית א, כ) ודא פני נשר - אילין זרעא דיעקב דאינון מארי פיקודא דאורייתא ועיין בספר תפארת איש פרלוב (דרוש לשמיני עצרת עמוד רסא) שכתב, דפני נשר מרמוז על יעקב אבינו. ואכמ"ל. גם גאון עווינו הרב חיד"א כתב בספרו דברים אחרים (דרוש יג לפרשת זכור דף סה ע"ב ד"ה וכבר), ששר עשיו פגם בירך לפי שיעקב אבינו ע"ה נשא שתי אחיות ודוד המלך ע"ה, מוצל אותו צדיק מעוון בת שבע דכל האומר דוד חטא אינו אלא טועה (שבת דף נו ע"א) ואדרבה הוא תיקן הירך על ידי שירותיו עכ"ד. אתה הראת לדעת פלאי פלאות וסוד הנסתרות בקשר הנשמות של יעקב אבינו ודוד המלך ע"ה.

ז) ולך נא ראה למ"ש הגאון הקדוש רבי אפרים אלנקווה בפירושו לתורה (פרשת וישלח עמוד לד - לה) דאמרו חכמים (עיין בפירוש בעלי התוספות על התורה בפרשת וישלח, בראשית לב יג אות ו ד"ה "מן הבא בידו") אמר הקב"ה ליעקב, אני הבטחתיך שלא לירא מעשיו הרשע ואמרת לך "ושמרתך בכל

ודואג שהצרו לו, ורמוז לזה שתיבת "שרים" בגימטריה נשר, ולהורות שהם היו מרכבות הטומאה, ופני הנשר שבטומאה כנגד דוד המלך עליו השלום שהיה פני הנשר בקדושה.

ומכיון שכל תכלית רדיפתם הייתה, מחמת שהיו מרכבה לטומאה שהשתמשה בהם כחפצה להצר רגלי דוד לעיכוב הגאולה, אמר דוד "שרים רדפוני חנם" ותיבת 'חנם' עולה בגימטריא קטנה כתיבת משיח עם הכולל, שהרדיפה כנגדו לא הייתה עבור מעשה שעשה אלא אך ורק מכיון שיוצא ממנו מלך המשיח.

ח) ומקדמא דנא נשאלתי, אודות הרגל הרביעית שבמרכבה שבכ"מ מוזכר שהיא כנגד דוד המלך, ומנגד באור החיים הקדוש (בראשית כה, יג) מבואר, שיעקב אבינו ע"ה הוא הרגל הרביעית (עיין בשו"ת אך טוב לישראל ח"ד סימן לב מ"ש שם), והבאתי שבספר אשיחה (חלק ב פרשת ויצא עמוד לה) הקשה כן להגר"ח קנייבסקי שליט"א, ואמר לו שזה סודות התורה. ע"כ. ועתה אגלה בס"ד סודו כאשר הראוני מן השמיים אנא עניא בריה קל"ה כמות שהיא:

דע, ששייכות גדולה יש בין יעקב אבינו ודוד המלך עליו השלום, שלכן יש לשניהם שייכות ברגל הרביעית שבמרכבה, ונבאר, שגם עשיו שהיה מרכבת הטומאה

בביאור הכתוב "שרים רדפוני הינם"

כלולות חמדה וגווה (עמוד לט), דמה השייכות לנשר בכל אלו הדברים? ע"ש דבריו. ולהאמור ניחא שרמו לו שכל מה שנתן לו תק"ן בהמות בנימטריה נש"ר - כיון שעשיו הוא כנגד פני הנשר שבמרכבת הטומאה, ויעקב אבינו הוא כנגד פני הנשר שבמרכבת הקדושה, וזה כנגד זה עשה אלוקים. ומ"מ נתפס על זה כיון שהקב"ה הכמיתו שלא ינוק מעשיו הרשע.

י) וגם בעניין הקורבנות מצינו בתיקוני הזוהר (תיקון כא דף סג ע"א ובמתוק מדבש עמוד רצד), שבקרבנא דעופין אי זכו נשרא דיעקב נחית לקבלא לון, ואם לאו נשרא דסטרא דמסאבו ניץ לגבי יונה נחית. ע"כ. הרי שגם בעניני הקרבנות נשר כנגד נשר גם בענייני קבלת הקורבנות. וכיוצ"ב הזכיר הכתוב "ישא ה' עליך גוי מרחוק מקצה הארץ כאשר ידאה הנשר" (דברים כח, מט), וביאר רבינו בחיי (שם), שפסוק זה על אספסינוס וטיטוס נאמר, שהיו מלכים ממלכי אדום מצאצאי עשיו הרשע והחריבו בית שני. ע"כ. והיינו שכאשר חטאו ישראל נתנו שליטה לנשר שבכוחות הטומאה לבא ולהחריב בית מקדשנו ותפארתנו ורמוז לזה שתיבת הנשר (555) בנימטריה 'אלו אספסינוס וטיטוס מאדום'. גם בספר מלחמות היהודים עם הרומאים ליוסף בן מתתיהו (חלק א פרק לג אותיות ב - ג) מובא, שתלה הורדוס האדומי דמות נשר של

אשר תלך" (בראשית כח, טו) ואתה לא במחת בי ושלחת לו דרון תק"ן בהמות, חייד שבניך יצטרכו לפורעם לי בכל שנה, והם תק"ן בהמות הנקרות ע"ג המזבח בכל שנה לכד מן קורבנות התמיד שהם חוקו של מקום, ולכד מן קורבנות עצרת. ובתק"ן בהמות אלו רמוז לו הנביא "אם תנביה כנשר וכו' משם אורידך נאום ה'" (עובדיה א, ד), תק"ן בנימטריא נשר. עכ"ד.

ויש ליתן טעם לשבח בזה ולבאר, שידע יעקב אבינו את הסוד שהוא שייך לפני הנשר שבמרכבה, ועשיו הוא פני הנשר שבטומאה, שעל אדום נאמר "כי תנביה כנשר קינד משם אורידך וכו'" (ירמיהו מט, טו), ועיין שם לעיל פסוק ז שנבואה זו נאמרה על אדום ו"הוא עשיו אבי אדום" (בראשית לו, מג) ולכן שלח לו תק"ן קורבנות כמניין נש"ר לשכך חמתו שלא יקמרג עליו ויפריע לו בעבודת הקודש שלו שתכליתה ביאת המשיח, והוא מעיין השעיר לעזאזל שנותנים לאותם הכוחות שלא יפריעונו מעבודת הקודש (עיין ברמב"ן ויקרא פרק טז פסוק ח, וע"ש שמקשר עניין שעיר המשתלח ליעקב ועשיו, וע"ע בספר דורש טוב על התורה פרשת אחרי מות).

ומצאתי בילקוט הראובני (פרשת וישלח אות מ) שהביא, שיעקב אבינו שלח לעשיו ג"כ נשר. וכבר העיר בזה הגאון רבי חיים מנחם דוד הי"ד בהקדמה לשו"ת עטרת ישועה והובא ג"כ בספר עטרת

כורתים הקליפות הנזכרים. וכן אמר דוד המלך עליו השלום "בשם ה' כי אמילם" (תהלים קיח, יא) היינו בשם אהי"ה. עכת"ד. והנה גם ישמעאל ובניו חברו לאיש משחית זה עשיו לאבד זכר יעקב אבינו, שהרי התחתן עשיו עם בת ישמעאל (עיין בראשית כח, ט), ותכליתם הייתה ש"לא יזכר שם ישראל עוד" (תהלים פג, ה) שלא יצא ממנו מלך המשיח שאז האלילים כרות יכרתן – ולא יהיו אלא כאבק פורח וכענן כלה וכחלום יעוף.

יג) ובעוון מכירת יוסף פירש הגאון הקדוש רבי שמשון מאוסטרופולי זצ"ל (הובא בספר נחלת שדה ח"ג פרשת ויקרא עמוד סב), שבמכירתו פגמו השבטים עשר פעמים בשם הקדוש אהי"ה, לפי שהשתתפו במכירה תשעה שבטים כי ראובן ובנימין לא היו במכירה אלא שהצטרפה עמהם גם השכינה (עיין פרקי דר"א פרק לו), ולכן היו במצרים מאתים ועשר שנים בדוקא כסך י' פעמים שם אהי"ה לכפר על מכירת יוסף. וזהו מ"ש רז"ל במדרש (רכה פרשת ויחי פרשה צו פיסקא א), ביקש יעקב אבינו לגלות את הקץ והסתלקה ממנו שכינה. דהיינו שיעקב ידע שפגמו בשם אהי"ה, אך לא ידע שהשכינה הצטרפה עמהם ולכן סבר שיצטרפו להיות בגלות רק קפ"ט שנים, כסך ט' פעמים שם אהי"ה. וזהו רצה יעקב אבינו לגלות את ה"קץ" דהיינו

רומי בסוף בית המקדש השני והכל עניינו אחד וכאמור.

יא) ניתנה ראש ונשובה למ"ש שגם אצל יעקב אבינו הייתה תכלית לכוחות הטומאה להכניעו ולהאבידו, כדי שלא יצא ממנו מלך המשיח, וזו הייתה עיקר מלחמתו עם שרו של עשיו וכנאמר בכתוב "ויאבק איש עמו עד עלות השחר" (בראשית לב, כה) ומפורש בזהר הקדוש (פרשת וישלח דף קע ע"א ובמתוק מדבש עמוד תקמב), דהיינו זמן הגאולה שיעלה השחר על ישראל מחשבת הגלות. עיי"ש. ועל זה הייתה עיקר מלחמתו. ובדרך זו ראיתי בספר אמרי נועם הורוויץ (ח"א פרשת וישלח עמוד קמ אות לו), שפירש בפסוק "והוא צלע על ירכו" (בראשית לב, לב) שעולה בגימטריה 'אליהו הנביא' 'משיח בן דוד' (544), כי על ידם יתוקן לעתיד לבא פגם הירך. עכ"ד.

יב) וחמותי ראיתי אור בספר מעין החכמה (והוא ספר קבלה מעשית לחכם קדמון מתקופת גירוש ספרד שהעתיק רבי אברהם מאמו זצ"ל מחכמי ג'רבא לפני כמאה שנה, ויצא לאור עולם עם הגהות הנאמ"ן שליט"א עמוד מב), שיי"ב בני קטורה יחד עם אלופי עשיו הם כ"א, כנגד שם אהי"ה. והם נקראים קליפת שמאל ואלה שמותם: תימן, אומר, צפו, קנו, קרח, געתם, עמלק, נחת, זרח, שמה, מזה, יעוש, יעלם, קורח, לוטן, שובל, צבעון, ענה, דישון, דישון, אצר. ובשם אהי"ה העולה בגימטריה א"ך

בביאור הכתוב "שרים רדפוני חנם"

שנפגם. שאותם שרים היינו אחיתופל ודואג היו עמלים להראות הקטרוג שפגמו בשם אהי"ה י' פעמים במכירת יוסף, ומאחר שלא תיקנו עוון זה לא ראויים לגאולה, וגם דוד המלך – דהוא מלכא משיחא לא ראוי למלוך, אך הוא השיב להם שרדיפתם חנם מכיון שהוא כבר תיקן יחד עם שיעבוד מצרים שהיו ר"י שנים כל עוון זה, ומעתה אין מעכב למלכותו ולהבאת הגאולה. [ואיכרא דעדיין לא הושלם התיקון ועיינו הרואות שעדיין אנו בגלות, ואפשר שמחמת זה ג"כ אחז"ל בראש השנה (דף לא ע"א) דעשר מסעות נסעה שכינה, וכן מה שמובא במדרש (איוונשטיין אלדד הדני עמוד 21) עשר גלויות גלו ישראל ד' על ידי סנחריב וד' על ידי נבוכדנצר ואחת ע"י אספסינוס ואחת ע"י אדריינוס. הכל הוא כנגד י' פעמים שפגמו בשם אהי"ה, וגרם אותו חטא].

מזו) ואמרו במדרש רבה (פרשת ויקרא מרגליות פרישה א, וכ"ה בילקו"ש תהלים רמז תת"מ), שלש עשרה מלחמות עשה דוד. ע"ש. ועשה כן לצורך כלל ישראל שהושיעם מכל צרתם. וכבר ביארנו ששם אהי"ה העולה ג"כ בגימטריה א"ך בכוחו להכניע את האויבים שהם כ"א בני עשיו וישמעאל. ורמז לזה "א"ך טוב לישראל" (תהילים עג, א) ששם אהי"ה העולה בגימטריה א"ך הוא טוב לישראל שמכניע את האויבים.

שבשנת ה"קץ" הם יצאו ממצרים אך "נסתלקה ממנו שכינה" – שנסתלקה ממנו הידיעה שגם השכינה הצטרפה עמהם כדי להשלים המניין לעשרה וצריכים להיות בגלות מאתיים ועשר שנים. עכ"ד.

והמעם שדוקא פגמו בשם אהי"ה, לפי שבשם זה מכניעים את אותם הקליפות של עשיו וישמעאל וכנזכר לעיל, ולכן כשחטאו ופגמו בשם זה וניתנו בידם וירדו למצרים. נמצא שעיקר תיקון הפגם אצל יעקב היה בשם אהי"ה ברוך הוא.

יד) וכבר התבאר שדוד המלך ויעקב אבינו קשורים חד בחד, ובאותה המלחמה היו. ולכן גם דוד המלך שידע פגם זה דשם אהי"ה כפול עשר, עסק בו ואיתו היה יוצא למלחמה, וזה שאמר הכתוב "למנצח מומור לדוד יענך ה' ביום צרה ישגבך שם אלהי יעקב" (תהלים כ, א-ב), דהיינו אותו שם שהתחזק בו יעקב לתקן פגמו שהוא שם אהי"ה שנפגם עשרה פעמים במכירת יוסף, התחזק דוד המלך לתקנו, ויכול היה להשתמש בו נגד אויביו. [ונרמזו בתיבות הללו שר"ת ישגבך שם אלהי יעקב גימטריה אהי"ה וכאומר שם אהי"ה].

מזו) ובלכתך בדרך זו מה יפה אף נעים מה שאמר דוד המלך בכתוב "שרים רדפוני חנם" – דתיבת 'שרים' נוטריקון ש' ר"י והיינו י' פעמים שם אהי"ה

בתיקונם כנגד שלטון עשיו והסמ"א שנלחם בהם שלא להביא את הגאולה. וכבר אמרו בגמרא בשבת (דף נו ע"א), על ר' יהודה הנשיא דרבי דאתי מדוד מהפך בזכותיה דדוד. וכתב המגלה עמוקות (ריש פרשת ויחי דף סז ע"א) דר' יהודה הנשיא היה ניצוץ נשמת יעקב אבינו ע"ה, וסימנך שתיבת נשי"א ר"ת נ'יצוצו ש'ל י'עקב א'בינו. ע"כ. וכאשר התאחדו יחד הנשמות של דוד המלך ע"ה ושל יעקב אבינו אצל רבנו הקדוש, הכניע אדום את עצמו תחתיו, וכמו שאמר אנטונינוס לרבי מי ישימני מצע תחתך לעולם הבא (עבודה זרה דף י ע"ב). ובכל מלכי אומות העולם לא היה מלך כשר והגון כאנטונינוס, שביטל והכניע עצמו כנגד רבינו הקדוש. ולו היינו זוכים היה רבי יהודה הנשיא מלך המשיח, וכמ"ש בגמרא בסנהדרין (דף צח ע"ב) אי מלך המשיח הוא מן החיים כגון רבינו הקדוש – הוא רבי יהודה הנשיא, שבימיו הסמרא אחרא של אדום קיבלה ממשלתו ואדירו בראשה – הוא אנטונינוס ומאחר שלא זכינו, רק יצא אנטונינוס מהם "בגפו יבא ובגפו יצא" – והתגייר (עיין ירושלמי מגילה פרק א הלכה יא).

ויה"ר שיתקיים בנו מקרא שכתוב "ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל" (יחזקאל כה, יד) כמהרה בימנו אמן.

ובכל י"ג המלחמות שנלחם דוד המלך השתמש בשם אהי"ה, וי"ג פעמים שם אהי"ה עולה בנימטריה רע"ג [וזהו שאמר "כי רגע באפו" (תהלים ל, ו), וב"רגע קטון עזבתיך" (ישעיהו נד, ז), "וכמה זעמו? רגע" (סנהדרין דף קה ע"ב) שבכל זמני המלחמות הראו על הסתלקות מועמת של השראת השכינה, ודוד המלך בכח קדושותו ויחודו בשם אהי"ה הפך הקמרוג לניצחון לטובה ולברכה]. וזהו שאמר דוד המלך ע"ה "יבשו ויבהלו מאד כל אויבי ישוכו ויבשו רגע" (תהלים ויא). ואמר "כל אויבי" לרבות את אויביו הפרטיים הם דואג ואחיתופל [ורמז לזה שתיבת כל עם הכולל עולה בנימטריה קטנה דואג ואחיתופל (51)] שרצו לקמרג עליו בפגם שם אהי"ה י' פעמים, והוא משיב להם שיראו את י"ג נצחונותיו שניצח במלחמות ישראל בשם אהי"ה י"ג פעמים העולים יחד לתיבת 'רגע', ולכן הזכיר ואמר "יבשו ויבהלו מאוד כל אויבי" – מנצחונותי, וכשישבו לכדוק איך זכיתי לניצחונות, יתבוננו ויראו ו"יבשו רגע" – שי"ג פעמים נצחתי במלחמות בשם אהי"ה העולים לתיבת 'רגע'.

(ז) וטרם אכלה לדבר, שכבר התבאר לעיל שנשמת יעקב אבינו ודוד המלך היו יחדיו ירונו, קשורים חבוקים ודבוקים

בענין כל הדר בחו"ל

דומה כמי שאין לו אלוה

(כתובות דף קי ע"ב)

הזה"ה (דברים א, ו), דלפי האמור הזה ליה למימר "ה' אלוקיך", ואולם לפי המשך הכתוב באומרו "דיבר אלינו" שלא היה שייך לומר "דיבר אליכם" שהם לא קיבלו נבואה מהקב"ה, והאומר שקיבל נבואה מה' ולא קיבל הוה נביא שקר חלילה וחייב מיתה (עיין דברים יח, כ, וברמב"ם הלכות עבודה זרה פרק ה הלכה ז), לכן אמר "דיבר אלינו", ומה שלא אמר - ה' אלוקיך דיבר אלי, משום שמושה רבינו היה נשמת כל ישראל והדיבור עימו כדיבור עם כלל ישראל, ועוד משום ענותנותו כלל את עם ישראל עימו.

ולפי זה יתבאר גם הכתוב "ונסע מחרב וגו' כאשר צוה ה' אלהינו אותנו" (דברים א, יט) שג"כ לא היה שייך שיכתוב כאשר צוה ה' "אלוהיך" לפי שהולך על

א) בוזהר הקדוש (פרשת יתרו דף עט ע"ב ובמתוק מדבש עמ' קמח - קמט) איתא, דלפי שאחז"ל בכתובות (דף קי ע"ב) דכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה, לכך אמר משה רבינו ע"ה בכתובים לשון "אלהיך" ולא "אלהינו" לפי שלא זכה להיכנס לארץ ישראל. ע"כ.

ואמרתי אעבור בסדר הפסוקים ואעירה ע"פ יסוד זה שלימדנו הזוה"ק:

הנה בכל הדרו שיח שדיבר משה רבינו עם פרעה נוקט לשון אלהינו (עיין שמות ג, יח/ה, ג/ה, ח/ח, ו/ח, כב/ה, כג/י, כה/י, כו) שלא יכול לומר "אלהיך" לפרעה הרשע.

ב) ואולם יש לעיין בכתוב "ה' אלהינו דיבר אלינו" בחרב לאמר רב לכם שבת בהר

ה) ונראה שעם ישראל לא ידעו את הסוד הזה שכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה, ורק משה רבינו שזכה לכל סודות התורה, ואפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ידע זאת כדאיתא בירושלמי פאה (פ"ב ה"ד, וכיוצ"ב בשמות רבה - וארא, י, א. ובקהלת רבה א, ב, ועוד), ומטע"ז הם לא הקפידו על שינויי הלשון בין "אלהינו" ל"אלהיך", ולפי זה יבוארו הכתובים (דברים ה, כא/ ה, כב/ ה, כד) וכן הכתוב "ותענו ותאמרו אלי וגו' ונלחמנו כאשר צוה ה' אלהינו אותנו" (דברים א, מא). וכן מאמר המלאכים הם השליחים ששלח משה רבינו אל סיחון מלך חשבון שאמרו "אשר ה' אלהינו נותן לנו" (דברים ב, כט), הכל יבואר כאמור. עוד יש לבאר שלא יכלו לומר לסיחון "אשר ה' אלהיך" - שהיתה בזה משמעות לעבודה זרה.

ובן יבואר הכתוב "רק אל ארץ בני עמון לא קרכת וגו' וכל אשר צוה ה' אלהינו" (דברים ב, לו), ופרש"י שהציווי היה שלא לכבוש מקומות אלו. ע"כ. ולא אמר ה' אלהיך, לפי שמשה רבינו ג"כ היה בכלל הציווי שלא לכבוש מקומות אלו, ואילו היה אומר "אשר צוה ה' אלהיך", היה משמע שהציווי הוא רק על עם ישראל ולא עליו.

ו) ומיהו יש להתבונן בכתוב "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו" (דברים ה, ז) ולכאורה היה

אותו הציווי הקודם בפסוקים ו - ז, ששם אמר לשון "ה' אלהינו דיבר" וכאמור לעיל.

ג) ויש להתבונן בפסוק אח"כ האומר "ואומר אליכם באתם עד הרה האמורי אשר ה' אלהינו נותן לנו" (דברים א, כ) שהיה צריך לומר "אשר ה' אלהיך" ואפשר דאגב הסיפא שאמר "נותן לנו" לא היה שייך שיכתוב "אשר ה' אלהיך נותן לנו", ולכתוב "אשר ה' אלהיך נותן לך" זהו שקר לפי שאת הרה האמורי גם משה רבינו זכה ליורשו ולקבלו שהיה מחוץ לארץ ישראל. [וזה הטעם ג"כ בפסוקים אחרים כדוגמת דברים ב, לג/ ב, לו/ ג, ג ועוד].

ד) עוד מצאנו בכתוב שמזכיר משה רבנו את מעשה המרגלים ואומר, "ויקחו מידם מפרי הארץ וגו' ויאמרו טובה הארץ אשר ה' אלהינו נותן לנו" (דברים א, כה) ששם נקט לשון 'אלוהינו' כי אמר את לשון המרגלים הם יהושע וכלב שזכו להיכנס לארץ ישראל והייתה עליהם כבר הארת וקדושת ארץ ישראל, ובמיוחד שלא הוציאו דיבה על הארץ ודיברו בשבחה לכן האירה עליהם הארת ארץ ישראל גם בהיותם בחוץ לארץ. ומעין זה כתב רבי נתן מברסלב בליקוטי הלכות (הלכות ברכת הפירות סימן ד אות ד), שכף כשהאדם נתעורר לילך לארץ ישראל, שאזי כפי התעוררותו ותשוקתו לארץ ישראל נמשך עליו הארה.

בענין כל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה

לומר ה' אלוהיך כרת עמך וגו' דמשמע שמוציא עצמו מן הכלל של הברית שהייתה עם ישראל. וברוך זו יבואר הכתוב בדברים (ו, ד) באומרו "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד" שלא אמר ה' אלוהיך ה' אחד, כדי שלא ישמע חלילה שמושה רבינו לא מודה בזה. וכן עוד יבואר בדרך זו כמה וכמה פסוקים [עיין דברים פרק ו פסוקים כ/כד/ כה, ועוד שם פרק כט, יד אמר "כי את אשר ישנו פה עמנו" וגו' ואגב זה אמר "ה' אלהינו" וכן בפסוק יז אגב זה אמר "אלהינו". ועוד בדרך זו יבואר הפסוק "הנסתרות לה' אלהינו והנגלות לנו ולבנינו" (דברים כט, כח) ששייך משה כמ"ש והנגלות לנו ולבנינו ולכך אמר ה' אלהינו. וכן הפסוק "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו" (דברים לב, ג) שגם בו שייך משה שאומר כשאקרא בשם ה' הבו לו גודל].

(ח) עוד יש לבאר בכתוב "כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדת והחקים והמשפטים אשר צוה ה' אלהינו אתכם" (דברים ו, ב) דאין זה מאמרו של משה אלא הוא ציטוט מה יאמר הבן וישאל, והבן החכם שבהגדה כולל ואומר "ה' אלהינו" משא"כ הרשע.

לו לומר "כה' אלוהיך בכל קוראכם אליו", ולמה הזכיר לשון 'אלקינו'?

ועלה במחשבה לבאר, שכאן בפסוק הראה להם משה רבנו עד כמה גדול כח התפילה ש"קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת" (תהילים קמה, יח), ולכן לא הוציא את עצמו מן הכלל ואמר "כה' אלוקינו בכל קוראינו אליו" - להראות לעם ישראל שאפילו הוא בחיר הנביאים עיקר כוחו בפיו כשמתפלל אל ה', וכמו שמוציאו שהתפלל תקט"ו תפילות כדי שיכנס לארץ ישראל (דברים רבה פרשת וזאת הברכה פרשה יא פסקא י), ולא פעל בשום כח או צורה אחרת לבטל את הגזירה. ואילו היה אומר: כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' 'אלוהיך' בכל 'קראכם' אליו, היו אומרים עם ישראל שמושה רבנו לא צריך את כח התפילה, וגם בלי תפילה יכול לעשות נפלאות, ולכך כלל עצמו עמהם ואמר "כה' אלוהינו בכל קוראנו אליו".

(ז) וברוך זו יבואר שכל פסוק שמושה רבינו היה שייך בו אמר בו לשון אלהינו שלא שייך להוציא עצמו מן הכלל ולומר 'אלהיך', וככתוב "ה' אלהינו כרת עמנו ברית בחורב" (דברים ה, ב) שלא היה יכול

בניאור הענין דשכינה

למעלה ממיטתו של חולה

(גדרים דף מ ע"א)

(שם). ע"כ.

ומדברי הגמרא משמע שבכל אדם השכינה למעלה ממראשותיו.

ב) ואמנם בזוהר הקדוש (פרשת פנחס דף רלד עמוד ב) מובא כמה פרטים בזה וז"ל, אוקמוה מארי מתניתין המבקר את החולה לא ליתיב למראשותיו משום דשכינתא על רישיה, ולא לרגלוי דמלאך המות לרגלוי, האי לאו לכל בר נש אלא לבינוני. אבל לצדיק גמור "יה' יסעדנו על ערש דוי" - על רישיה, ושכינתא אסחר גופיה עד רגלוי, ובגין דא אתמר ביעקב "ויאסף רגלוי אל המטה" (בראשית מט, לג), ודא שכינתא דאתמר בה "והארץ הדרום רגלי" (ישעיה סו, א) ולרשע גמור מלאך

א) עלה במחשבה לבוא ולבאר (בהיותי בבית החולים שערי צדק פעיה"ק ירושלים תובב"א עקב אשפוז ביתי מליה שתחיה לאוי"ט - והתקיים בי "פתחו לי שערי צדק" אבוא בם" (תהילים קיח, יט), וברחמי השם נרפאה ויצאה לחיים טובים ולשלום, וזכינו שהתקיים בנו המשך הכתוב הנזכר "אודה יה") סוד ועומק הענין של מה שאמרו בגמרא בגדרים (דף מ עמוד א), אמר רבין אמר רב, מניין שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דוי" (תהילים מא, ד). תניא נמי הכי הנכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר "ה' יסעדנו על ערש דוי"

בביאור הענין דשכינה למעלה ממיטתו של חולה

שנא (חסר ו, שכן בתורה נכתבת תיבת שונא חסר ו' עיין דברים ד, מב. וביחוד שכאן מגיע השמן כמלאך המות ואין מקום לו' דחיי בשמו), שזהו אחד משמותיו של היצר הרע, שבעת חוליו של האדם על עונותיו שאין יסורים בלא עון שבת דך נה ע"א), מתגלה עד כמה הוא שונא את האדם, וכיון שנמצא לרגליו נרמז כן בס"ת הכתוב הנזכר.

ה) ואמנם מצאנו חולי אחד שאין השכינה שורה בו והא חולי הצרעת וכמ"ש בגמרא ביומא (דף כב עמוד ב), אמר רב יהודה אמר רב ששה חדשים נצמרע דוד ופרשו הימנו סנהדרין ונסתלקה הימנו שכינה. ע"כ. הרי שלמרות שהיה חולה לא היתה השכינה נמצאת אצלו. והיינו טעמא שנגעי גוף הבאים על האדם מחמת שדיכר לשון הרע, והפריד האחדות של עם ישראל, ונתן מקום לשליטת הסט"א, ולכן גם אצלו מידה כנגד מידה מסתלקת ממנו השכינה. וכענין שאמרו בגמרא בערכין (דף מז ע"ב), מה נשתנה מצורע שאמרה תורה בדד ישב מחוץ למחנה מושבו הוא הבדיל בין איש לאשתו בין איש לרעהו לפיכך אמרה תורה "בדד ישב מחוץ למחנה" (ויקרא יג, מז). ע"כ. וכן מבואר בספר חרדים (מצוות התלויות בארץ ישראל פרק ד), שהמדבר לשון הרע דבק בחיצונים, ולפי שהוא דבק בחיצונים יהיה מושבו מחוץ למחנה, ולפי שהחיצונים טמאים גם הוא שדבק נקרא טמא. ע"כ.

המות אסחר ליה בכל סטרא ודא יצה"ר דמשום הכי אסחר ליה בכל סטרא חרבא דיליה דפניו מוריקות בטפה חדא מאינון ג' טפות דזריק ביה. עכ"ד. ומבואר דבאדם בינוני השכינה למעלה מראשו, ומלאך המות ברגליו. ולעומת הצדיק שהקב"ה למעלה מראשו והשכינה מסוככת את ראשו עד רגליו, והרשע כולו מוקף במלאך המות ה' יצילנו.

ג) והאדם הבינוני נמצא שהוא בין הצדיק הטהור לרשע הטמא, וכתב כתב הגאון בן איש חי בספרו אדרת אליהו (פרש שמיני פרשת שמיני דף פ עמוד ב ליוורנו תרכ"ד) וז"ל, הנה ההפרש שיש בין מספר טמא למספר טהור הוא גימטריא קס"ד אותיות סד"ק כי טהור כתוב בתורה חסר בלא וא"ו (עיין ויקרא יא, מז) ונמצא שההבדל שיש בין מספר זה למספר זה הוא גימטריא סד"ק רמז לסימן טהרה שיש בין חיה טהורה הנאכלת לחיה הטמאה אשר לא תאכל עכ"ד. ולדרכינו ירמוז דר"ת "יה" י'סעדנו ע"ל ע'רש ד'וי" (היינו אותיות י"ע"ד) - גימטריא סד"ק, והאדם הבינוני שעדיין שייך לטומאה ומקטרגים עליו משרה הקב"ה עליו את הגנתו בפסוק זה, ונוסף קס"ד שהם ר"ת פסוק זה על טומאתו (היינו על תיבת טמא) וטהור הוא.

ד) ובדרכינו הלוך נלך לבאר עוד דס"ת הפסוק הנזכר "יה' יסעדנו' על' ערש' דוי'" היינו אותיות (הולש"י) עולה בגימטריא

'רמזים בשם הקדוש יב"ק' הענין של רמז ג' פעמים שם יב"ק שהוא כנגד כנגד מחשבה דיבור ומעשה. וכאשר החולה ליבו נשבר מחמת חוליו, מתייחדים ג' שמות אלו דשם יב"ק במחשבה דיבור ומעשה, והשכינה מתעלה ביחוד זה, ולכן נמצאת למעלה ממיטתו של חולה. (ואף על פי שפעמים לא יכול לעשות מעשה הרי הוא כאנוס דרחמנא פמריה (נדרים דף כו ע"א), ולכן מצטרף המעשה למחשבה ודיבור והחוט המשולש לא במהרה ינתק).

וזהו שאמר הכתוב "לב נשבר ונדכה אלהים לא תבוה" (תהילים נא, יט), 'אלהים' הוא שם השכינה (אלשיך פרשת נח פרק ט פסוק כז). ולכן אמרו רבותינו במדרש (רבה פרשת וירא פרשה נג סימן ד), יפה תפילת החולה על עצמו יותר מכל. שמחמת שליבו נשבר מיוחד ג' שמות הקודש הנזכרים.

ונראה לרמזו כן בכתוב "מסיר שפה לנאמנים" (איוב יב, כ) "שפה" גימטריא 'שכינה', "לנאמנים" גימטריא 'נגעי גוף' (והסרון אחד בגימטריא לא הוה הסרון), וכיון שלקו הנאמנים בנגעי גוף, מסתלקת מהם רוח הקודש, שאינם בכלל שכינה למעלה ממיטתו של חולה.

ו) נתנה ראש ונשובה לבאר סוד מאמר חז"ל דשכינה למעלה ממיטתו של חולה - שכאשר האדם חולה ומצטער ונחסר בגופו ובנפשו, השכינה מצטערת עימו ונחסרת, בבחינת "עמו אנכי בצרה" (תהילים צא, טו). וצא וחשוב שאם נחסיר מתיבת שכינה (385) כמניין תיבת חולה (49), יעלה לנו לסך של"ו (336) כמניין ג' פעמים שם יב"ק (112), הכלול מג' שמות הקודש הוי"ה, אהי"ה, אדנו"ת (אדני"). וכבר ביארנו בסייעתא דשמיא במאמר

בביאור העניין י' קבין של שיחה ירדו לעולם ט' נטלו נשים

(קידושין דף מט ע"ב)

(בחלק הליקוטים תהלים ד"ה עליך השלכתי), שהמלכות היא בחינת נפש. ע"ש. וזהו סוד מ"ש הכתוב "וגם הנפש לא תמלא" (קהלת ו, ז) שכן השכינה תמיד משתוקקת לקבל עוד ועוד שפע עצום ורב ובסוד מאמר הכתוב "ואל אישך תשוקתך" (בראשית ג, מז) וכמבואר בזוהר הקדוש (פרשת ויקהל דף ריש עמוד ב), ואת כל השפע שמקבלת משפיעה על כל באי עולם ונהיית ריקנית ושוב מקבלת שפע חדש. ובכל פעם שמרוקנת שפעה זהו בחינת סילוק הנפש, שמסתלק ממנה כל השפע.

ג) וכבר כתב מהר"ח הביא דבריו הרחיד"א בספר נחל קדומים (פרשת חוקת אות ב) שלכל אדם ישנם סף תיבות

א) אמרו חז"ל בקידושין (דף מט ע"ב), עשרה קבין של שיחה ירדו לעולם ט' נטלו נשים.

ונראה לפרש ע"ד הסוד מה שטבע הקב"ה בנשים שיהיו מדברות ודברניות, על פי מ"ש בזוהר הקדוש (עין בפרשת מקץ דף קצו עמוד ב, ובתיקוני זוהר תיקון כא דף מט ע"ב, ובתיקון כב דף סח עמוד א) שהאשה היא כנגד המלכות דלית לה מגרמה כלום, ואת כל השפע מקבלת מז"א. [ורק כאשר עם ישראל עושה רצונו של מקום אז מקשטים ומתקנים את המלכות ויש בכוחה לעלות מיינ נוקבין כידוע].

ב) וכתב רד"ש אייבשיץ זצ"ל בעל הלבושי שרד על השו"ע בספר מגילת סתרים

של קדושה וכל כיוצ"ב מתמלא חזרה שפעה והיא ממש בבחינת השכינה, אך מי שמדברת דברי הוואי וכל שכן דברי איסור, נמצא שמשפיעה מדיבוריה למקומות איסור, ומתמעט שפעה ולא מתמלא, כמו שמצאנו שכאשר יש לחיצונים יניקה מהשכינה, ממעט שפעה שלא יתגבר כח החיצונים, (עין להגאון הקדוש רבי יעקב מארג'י זצ"ל בפירושו אמת ליעקב על הזוהר הקדוש פרשת ויקהל דף ריט ע"ב עמוד קנג מדפי הספר, ובספר בת עין בדרוש לראש השנה עמוד תלו הוצאת המסורה). ואשרי האשה שככה לה, שזוכה להדמות לשכינה בהשפעת שפע קדוש בכל העולמות.

שיאמר, וכשישלים הסך ימות, וזהו בבחינת "נפשי יצאה בדברו" (שיר השירים ה, ו). וכבר הארכתני בזה בספרי דורש טוב על התורה (פרשת בשלח) עיי"ש. והנשים שהם כנגד השכינה כשמדברות הרבה גם כן מסתלק מהם חיות הנפש, שכן אמר הכתוב "ויהי האדם לנפש חיה" (בראשית ב, ז) ותרגם אונקלוס לרוח ממללא. ומכיון שהשכינה מרוקנת הנפש שבה לקבל שפע חדש, כן גם הנשים מרוקנות את הנפש שבהם על ידי הדיבור. וכאשר פועל הפועל העליון כן פועל הפועל התחתון. ודו"ק.

ד) ואשה הזוכה להשפיע דיבורים טובים

בסוד אווירא דארץ ישראל מחכים

(בבא בתרא דף קנח ע"ב)

בהר דף קי ע"ב ובפרשת פנחס דף רמג עמוד ב) ובכל מקום שהשכינה שורה שם שורה קוב"ה (עיין בתיקוני זוהר תקונא שתין ותשע דף קיא עמוד א ובמתוק מדבש עמוד קסו), וככל שעם ישראל בארץ ישראל, יקיימו וישמרו תורת ישראל יזכו לייחד קוב"ה ושכינתיה, ויתרבה השפע הרוחני והגשמי בארץ ישראל, שהיא כנגד בחינת המלכות שתקבל את שפעה מו"א. אך אם חלילה יחטאו כבר הבטיחה התורה "ולא תקיא הארץ אתכם" (ויקרא יח, כח) והיינו שיסתלק יחוד ז'א מהמלכות, ולא ישאר מהשפע ולא כלום. ובהכרח המלכות תצטרך לסלק בניה מהארץ שלא יכולה לפרנסם. שכן השפע בגלל עונות ישראל עובר אל שרי אומות העולם, שהם המפרנסים את שאר הארצות. וזהו עומק מ"ש חז"ל כגמרא בכתובות (דף קי ע"ב), ובזוה"ק (פרשת יתרו דף

אמרן חז"ל כגמרא בבבא בתרא (דף קנח ע"ב), דאווירא דארץ ישראל מחכים. ויש ליתן את הדעת לחקור שורשם של דברים וסודם, וידעתי מיעוט ערכי וחוסר ידיעתי בכללות התורה ובפרט בחכמת האמת, אך זכות בעל ההילולא משה רבינו רעיא מהימנא (שהיום יום הילולתו) תעמוד לי לרדת ולחקור לשורשם של דברים וזה החילי בעזרת צורי וגואלי, ומה' אשאל לאלפני חכמה בינה ודעת, ולא אכשל ולא אבוש בהביטי אל כל מצוותיך.

א) י'סוד ה'עניין ו'עומק ה'רעיון הוא, שארץ ישראל נקראת "ארץ אשר תמיד עיני ה' אלוךך בה" (דברים יא, יב) והיינו ששם אווה למושב לו הבורא ברוך הוא מפני שמקום ארץ ישראל הוא מקום השכינה הקדושה הנקראת ארץ כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת בראשית דף לט ע"ב, ובפרשת

חדרי בטן

שהוא המושג הקרוב לדעת האדם ומכירו, הגם שאין נראה ממשותו. וזהו שאמר 'אורא דא'י מחכים' - רמז לשפע זה בשם אוויר להורות שללא השפע הזה לא שייך קיום של עם ישראל בארצו. כאדם שלא יכול להחזיק מעמד ללא אוויר.

ג) וע"ד זה יש להמליץ מאמר הכתוב "והחכמה מאין תמצא" (איוב כח, יב) והחכמה נוטריקון כח - מ"ה, ומ"ה הוא כינוי לשכינה (ובסוד הכתוב "מה תצק אלי" שמות יד, טו. שהשכינה הנקראת 'מה' עיין בזה"ק פרשת תרומה דף קכו ע"א) ביקשה על עם ישראל כשעמדו בים סוף] והיינו שהכ"ח של מ"ה שהיא השכינה מ"אין" מא' - כתר י' - חכמה, נ' - בינה - תמצא, שמהשתלשלות השפע הוזהר תמצא.

ד) ובוזה יבואר מה שאמר אורא דא'י מחכים היינו השפע המכונה אוויר דארץ ישראל - של השכינה המכונית ארץ ישראל שהיא ארץ אשר תמיד עיני ה' אלוקיך בה, שלא מסיר ז"א השגחתו ממנה - מחכים - מגיע ממקור החכמה [והמ' של תיבת 'מחכים' בניקוד שוא כאומר מחכים - מגיע מהחכמה העילאה].

ומבין שכל היוונים העליונים הוא זיווג בדעת (עיין תיקוני הוזהר תיקון סט דף צט ע"א), לכן כשמתרבה השפע על ידי ייחודם, מושפע שפע חכמה על כלל ישראל, ולכן

עט ע"ב), דכל הדר בחו"ל דומה כמי שאין לו אלוה. ופירוש המפרשים (עיין באלשיך על התורה, תורת משה במדבר פרשת בהעלותך פי"א פסוקים מז-יז עמ' נט, ולהרב החיד"א בפתח עיניים ובבן יהודע שם) דבחו"ל יש שבעים שרים שהם מעבירים השפע לאומותיהם. והדר בחו"ל יונק מהם השפע ודומה כמי שאין לו אלוה שנותן לו שפע. ומאחר שעם ישראל מקבלים השפע מאומות העולם מתמעט השפע מהשכינה הקדושה ונשארת בכחית "עניה סערה לא נוחמה" (ישעיהו נד, יא).

ב) וכל בר כי רב בחכמת האמת יודע שהשפע היורד אל המלכות מגיע מהכתר דרך החכמה והבינה שהם אבא ואמא (עיין תיקוני הוזהר תיקון סט דף קה ע"ב) אל ז"א ומלכות, והשפע היורד מהחכמה שהיא אמא עילאה משתלשל עד עולמות התחתונים, ולזה תרמוז תיבת "אין" א' - כתר, י' - חכמה, נ' - חמישים שערי בינה כמבואר בתיקוני הוזהר (תיקונא ארבעין ותרין דף פא ע"ב). וכמו שאמרו רבותינו על החרבן (עיין בסדר רב עמרם גאון הרפנס סדר מעמדות ליום ראשון), שהיה ל'אין' מחמד כל עין, והיינו שהסתלק השפע המגיע מכתר וחכמה ובינה, ואביטה על מקומו ואיננו.

וזה השפע היורד מעולמות העליונים הוא שפע רוחני ודק המתגשם כשמגיע אל האי עלמא, ולכן יכון עליו שם 'אוויר',

בסוד אווירא דארץ ישראל מחכים

החיצונים מייחוד זה. וזהו סוד ועומק מאמר חז"ל בכתובות (דף סה ע"א וכן נפסק בשו"ע או"ח סימן רמ ס"ג) אכסנאי אסור לשמש. ע"כ. דהשכינה בגלות כאכסנאי.

ז) ובשנים כתיקונם שישראל עושין רצונו של מקום, השפע יורד מכתר לחכמה ובינה לז"א ומלכות, אך כשעם ישראל חוטא ורבים הקטרוגים, עולה הבינה שהיא מקור הרחמים והאהבה על החכמה שהיא תוקף הדינים (ע"י בספר פרס רימונים להגאון רבי משה קורדובירו שער ח מהות והנהגה פרק ה, שהביא מחלוקת בזה אם הבינה היא הרחמים או החכמה ואכמ"ל. ותפסנו לעיקר כהדעה הנזכרת מכמה מעמי תריצי ואכמ"ל) והשפע יורד מהכתר לבינה ומשם לחכמה וכן בכל עת התעוררות גדולה של רחמים, שעולה הבינה על החכמה, וסעד לזה בדברי מהר"ש מאוסטרופולי בפירושו דן ידין לספר קרניים (מאמר ד אות ו) שכתב, שר"ת "כי בי ח'שק" - כ'תר ב'ינה ח'כמה. ע"כ. ויבואר לפי דרכינו שכשעולה הבינה מעל החכמה זה בזמן התעוררות ואהבה וזהו "כי בי ח'שק". ובזמן זה נרמו השפע כתיבת "אני" א' - כתר, נ' - בינה, י' - חכמה. וזה מה שאמר הכתוב "אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם" (מלאכי ג, ו), שהוא הבטחת הקב"ה שגם בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום לא יכלו. שדרך ה' יתברך שלא יעיר כל חמתו וכשמתגבר

הגר בארץ ישראל אווירא דא"י היינו השפע הרוחני היורד שם - מחכים אותו [וע"יין בזה הקדוש (פרשת וישלח דף קעב ע"ב ובמתוק מדבש עמוד תקסז) דהיסוד מכונה אווירא ודו"ק].

נמצא שכל סגולת ארץ ישראל היא בגלל השכינה הקדושה הנקראת 'ארץ', שאיוותה למושב לה שם בגלל מעשה האבות שקידשו את מקומה.

ה) וצא ולמד ממה שכתב רבי אברהם אזולאי זצ"ל בבספר חסד לאברהם (מעין א נהר כד דף ו ע"א), דאין לתמוה על הקרבת הקרבנות במדבר מפני שהיה אוויר ארץ ישראל הולך עמהם בתוך ענני הכבוד. ע"כ. והיינו שהשכינה היתה שורה עליהם והיא בחינת אווירא דארץ ישראל וכאמור.

ו) והן אמת כשעם ישראל יצאו לגלות הגם שהשכינה גלתה עימהם וכמ"ש חז"ל במגילה (דף כט ע"א) שבכל מקום שגלו גלתה שכינה עמהם. מ"מ מקום משכנה בארץ ישראל ולא מחליפה אותו באחרף שרק שם מקום ייחודה עם ז"א, וכמ"ש בספר חסד לאברהם הנזכר (מעין השלישי נהר ו עמוד קיג) שארץ ישראל היא המלכות מפני שאווירה משכן לשכינה ואין השכינה שוכנת בערלים מפני שאינה מתייחדת לערלים החיצונים וכו'. עכ"ד. והיינו שבחז"ל אינה מתייחדת שלא ינקו

חדרי בטן

להתפלל לקב"ה שיישיב שבות עמינו, וכמו שהיה בעת ב' בתי המקדשות שהייתה השכינה שורה על ישראל והייתה קדושת ארץ ישראל שלמה, וירמוזו כן בתיבות 'ארץ ישראל' העולים בנימטריה תתל"ב, שזמן בית המקדש הראשון היה ארבע מאות ועשר שנים ובית המקדש השני ארבע מאות ועשרים שנה ויחד יעלו תת"ל והאות ב' רומזת לב' המקדשים, להורות שארץ ישראל שהיא כחינת השכינה - שרתה בארץ ישראל בשלמותה כזמנים אלו. והגם שהתמעטה השראת השכינה בבית שני (עין יומא דף כא ע"ב), מ"מ עדיין היתה שורה שם לפני שיצאו לגלות הארוכה הזו.

(י) ולך נא ראה מה שכתב בווהר הקדוש (פרשת תרומה דף קמג עמוד א), דבשעתא דאתבני בני מקדשא לתתא לא הוה חדוה קמיה קודשא בריך הוא מיומא דאתברי עלמא כההוא יומא. ע"כ. והיינו שכשכנה שלמה המלך את בית המקדש הראשון הייתה שמחה שלימה בעליונים ובתחתונים כיום שנברא העולם. והמעם שאז היה הייחוד שלם כעת שנברא העולם, שעל ידי הייחוד הרוחני השתלשל זה השפע עד לעולמנו הגשמי, וכפי שנברא העולם בסוד מ"ש חז"ל (יומא דף נד ע"ב) למה נקראת שמה אבן השתיה שממנה הושתת העולם, והשכינה מכונית

הדין עוצרו שלא יכלה את העולם ומעלה את הבינה לעורר האהבה כדי להכניע הקטרוג. וזה שאמר הכתוב "אני לדודי ודודי לי" (שיר השירים ו, ג) שמורה על ריבוי האהבה בסוד "אני" - היינו א' - כתר, נ' - בינה, י' - חכמה. שמתעצם השפע והאהבה כשעולה בינה על בחינת מלכות. [ועת דודים זו רמזו רבותינו (עין בפירוש הרוקח בשיר השירים פרק ו פסוק ג) ששייכת לחודש אלול דר"ת א'ני ל'דודי ו'דודי ל'י ר"ת אלול].

(ח) והסיבה והמסובב של התעלות הבינה אל הכתר היא המלכות, שהגם שאין עושין רצונו של מקום נקראים בנים (עין בקידושין דף לו ע"א), ומעוררת המלכות חסדי ראשונים, לבטל הקטרוג. וירמוזו כן במאמר רבותינו במשנה באבות (פ"א מ"ד), אם אין אני לי מי לי. דהיינו שאם אין את השפע בכחינת אני' - א' - כתר, נ' - בינה, י' - חכמה, אז מ"י היא השכינה בכחינת מלכות הנקראת מ"י (עין בווהר הקדוש פרשת פקודי דף רנו ע"ב ובפירוש הרב מתוק מדבש שם. וע"ע בספר מחשוף הלבן להגאון הקדוש רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל פרשת יתרו עמוד קיא מהדורת מכון באר יעקב), ל"י - היא דואגת לעורר את אותה העליה של הבינה לכתר (ועין בספר ארו ישעיהו רוניק עמ' 98 מ"ש בזה).

(ט) וכיום ששכינתא בגלותא, דרוב עם ישראל לא בארצו ובחומתו, עלינו

בסוד אווירא דארץ ישראל מחכים

אבן השתיה, שממנה הושתת העולם, כן היה בעת בניין בית המקדש. וכן
וכמו שבעת בריאת העולם היה יחוד יהיה לעתיד לבא שישוטמו רבים ותרבה
גדול שממנו יצא השפע ונברא העולם, הדעת בב"א.

רמזים בשם הקדוש יב"ק

תכליתנו לייחד שם י"ה ב-ו"ה (עיין ראשית חכמה שער האהבה פרק ט ועוד), והיינו יחוד המטרוניתא הקדושה עם ז"א ולמעלה בקודש עד הכתר העליון ואשרי היודע והעושה כן, והיא עיקר כוונת עסק המצות שעל ידיהם גורם עליית מיין נוקבין מהשכינה הקדושה כלפי מעלה ואכמ"ל בזה.

ג) והנה אחז"ל (מכות דף כד ע"א, והוריות דף ה ע"א) דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום. ולא התבאר מה הצורך להודיע לנו עניין זה ומה הנפקא מינה בזה, וכי שאר ענייני התורה ששמענו ממשה רבינו מפי הגבורה הם פחות קדושים מב' דיברות אלו?

גם יש ליתן דעת ותבונה מפני מה עשה השם ככה, שב' הדיברות הללו נשמע

א) י'דוע ה'דבר ו'מפורסם ה'ענין מ"ש בספרים הקדושים (שער הכוונות שער ה' עניין התפילין ד"ה וענין) בשם יב"ק העולה בנימטריה כג' שמות הקודש: הו"ה, אהי"ה, אדנו"ת (אדנ"י).

ואמרתי אבא לבאר כמה רמזים וסודות בעניין שם זה, ומהשם אשאל חכמה בינה ודעת ומענה לשון, לפאר ולרומם שמותיו הקדושים והטהורים על אף שאיני ראוי ואיני כדאי לעסוק בסודות אלו. וזה החילי בעזרת צורי וגואלי.

ב) כתב בספר ליקוטי מוהר"ן תנינא (סימן טו), דשם יב"ק רומז על י'חוד, ב'רכה, ק'דושה, ובחינת היב"ק בקדושה, הוא בחינת זווגין דקדושה עכ"ד. ועל האדם לזכור שבכל מעשה המצוות שאנו עושים

רמזים בשם הקדוש יב"ק

ב' דיברות אלו שנאמרו ממקור הכתר העליון, אין בקיומם מעשה כל שהוא, אלא הוא תלוי בדעת שיזכור האדם ש"אנכי ה' אלוקך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" (שמות כ, ב) ו"לא יהיה לך אלהים אחרים" על פניו" (שם פסוק ג), ובשב ואל תעשה מקיים ציווים אלו התלויים במחשבה ובמח, שהוא החלק העליון ומלך האיברים והוא כנגד הכתר (עיין בספר פרדס רימונים לר' משה קורדובירו שער ג פרק ז). ומטעם זה למרות שאין הקב"ה מצרף מחשבה כמעשה לרעה בעניני עבודה זרה מצטרפת מחשבה כמעשה (קידושין דף לט ע"ב), שכל תכליתם וענינם הוא במחשבה. משא"כ שאר המצוות שנעשים ע"י שאר הגוף הם כנגד שאר הבחינות התחתונות ממנו.

ו) והמאמין בבורא ברוך הוא, בייחוד גמור ושלם הוא נדבק במקור החיים והשפע, ול"צ לשום ייחוד אחר של העולמות התחתונות, וזהו שאמר "וצדיק באמונתו יחיה" (חבקוק ב, ד), שמשם יונק חיים עד העולם. [וע"ד החידוד יש לרמוז במ"ש הכתוב "קוה אל ה' חזק ויאמץ ליבך" (תהלים כו, יד) דתיבת קוה עולה בנימטריה קי"א ולא מגיעה לייחוד שם יב"ק. וזהו שאמר שאם יקווה אל ה' בכל ליבו ואמונתו בייחוד ה' ללא כחל ושרק לא יצטרך כדי לקבל ישועה לייחוד שם יב"ק, ד"צדיק באמונתו יחיה" דייקא]. ובלבד שיהיה

מפי הגבורה, וכי לא היה די במאמר משה שעליו נאמר "משה ידבר והאלהים יעננו בקול" (שמות יט, יט)?

ד) והנראה לבאר בזה בס"ד, שב' דיברות אלו הם תכלית האמונה, וכבר אמר חבקוק (ב, ד) "וצדיק באמונתו יחיה", והתכלית הייתה שעם ישראל ישמעו קול ה' מדבר אליהם מהכתר העליון ברוך הוא ושאין עוד כוח מלבדו, ושכל השתלשלות הספירות אין בהם אלא מהנהגות הבורא ברוך הוא ולא כוח מעצמם חלילה, וכבר טעו בזה רבים וטובים (עיין בשו"ת הריב"ש סימן קנו שכתב שי"א שהנצרים מאמיני השילוש והמקובלים מאמיני העשריות חלילה). ולכן אמרו חז"ל (עיין רש"י על התורה דברים פרק ד פסוק לה) שנפתחו להם השמיים במעמד הר סיני שיראו שאין עוד מלבדו בכל הבחינות והעניינים.

ה) ומבואר בספרים הקדושים (עיין מכתב מאליהו ח"ג עמוד 66 ע"פ הרמח"ל הקדוש בספרו הקדוש קל"ח פתחי חכמה) שלפי הכלי ככה נשפע השפע מלמעלה ויורד לאדם. ע"כ. וכבר ביארתי עניין זה יפה בעניין חטא שני בני אהרון שהקריבו אש זרה. עיי"ש. ושם התבאר שכל מעשה המצוות שנותנים כוח לכוחות העליונים ובבחינת "תנו עוז לאלוקים" (תהלים סה, לה) אינם שייכים בכתר העליון, שלא שייך בו חסרון, שהוא מקור השפע ואכמ"ל. ולכן

ח) וראיתי (כתבי עת ניב המדרשה מ, תשלב, עמוד פד) שהביאו לפרש בשם האדמו"ר הקדוש רבי דוד משה ממשארטקוב זצ"ל שביאר, שהעניין ששותים לחיים ונותנים יד ליד, היא סגולה להרחקת הנזק ולהתקרבות התועלת, ונרמזו כן בתהילים "י'ענך י'ה ב'יום צ'רה" (תהלים כ, ב) ר"ת בגימטריה יב"ק, ובסוף המזמור "י'עננו ב'יום ק'ראנו" הוא ג"כ בגימטריה שם יב"ק, והוא עניין התקרבות ותועלת, שכן ביד יש ה' אצבעות, ג'ודל, א'צבע, א'מה, ק'מיצה, ז'רת, ור"ת כולם בגימטריה שם יב"ק, וכששותים לחיים ונותנים יד ליד מיחדים בזה פעמים שם יב"ק אחד להרחקת הנזק ואחד להתקרבות התועלת. עכ"ד.

ט) וכדרכו יש לפרש עוד מה שמוזכרים ואומרים ב'לשם יחוד' "ומעשה ידינו כוננה עלינו", והלא פעמים אין עושה שום מעשה ידיים באותה המצווה שזכר עליה לשם יחוד, וכגון בתפילה ובלמוד תורה וכדומה, ולמה הוא מזכיר מעשה 'ידינו'? ולהאמור ניחא, שנרמזו בזה לאדם שיכון במעשיו ליחד שמות הקודש הוי"ה, אהי"ה, אדנו"ת העולים בגימטריה כשם יב"ק, ונרמזים בשמות האצבעות.

ומעתה גם בשעה שהאדם עוסק בתורה ובתפילה יכוון בשמות הקודש הללו, ובוה יתן שפע קדוש הן בעולמות

בבחינת צדיק השומר על היסוד שנאמר "וצדיק יסוד עולם" (משלי י, כה), דהפוגם ביסוד פוגם בדעת העליונה דהזרע נמשך מהמוח (שער הכוונות דרושי תפילת ערבית ודרושי לילה - דרוש ז, ובספר עבודת הקודש להחיד"א חלק ב חלק העבודה בסוף פרק ב, ובספר בצדקת הצדיק אות קה), והרהורי עבירה קשים מעבירה (ימא דף כט ע"א). ולכן הזכירו וגילו לנו רבותינו שאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום - שבזה ידע האדם, שבקיום מצות אלו של ייחוד ה' אין לו לכוון לתקן את מה שלמטה מהכתר כשאר ענייני המצות, אלא תהיה כל כוונתו לעשות נחת רוח לכתר העליון ללא שום כוונת תיקון שם. משא"כ בכל שאר המצוות יכוון ליחוד שמות השי"ת וייחוד כל העולמות בכל הבחינות.

ז) והלא ידעת שיש תרי"ג מצות בתורה ועוד ז' מצות מדרבנן, ויחד יעלו למניין כתר, ונרמזו כן במה שאומרים בקדושה "כתר יתנו לך" (שלהן אהרון ראמה בהקדמה לספר דף י ע"ב), וכשנתבונן נראה שהשם הקדוש יב"ק במילואו (יו"ד, ביי"ת, קו"ף) עולה בגימטריה 618, וירמזו לתרי"ג מצות חסר שתיים הם שתי הדיברות הראשונות שמיפי הגבורה שמענום, ולז' מצות דרבנן, שמאחר וכבר התבאר שבב' מצות אלו אין ליחד את העולמות, לא נכללו בשם יב"ק שהוא כולל בתוכו זיווגין דקדושה של ג' שמות הקודש הנ"ל.

רמזים בשם הקדוש יב"ק

במחשבה בדיבור ובמעשה, ובכל ייחוד ומצווה שעושה כבר התבאר שמייחד שם יב"ק. ואמנם המזכה את הרבים ואת האחרים גורם לייחוד נוסף השמור רק עם מזכה הרבים.

ומצאנו בכתוב שהתפלל נחמיה (פרק יג פסוק יד) "זכרה לי אלהי על זאת ואל תמח חסדי אשר עשיתי בבית אלהי ובמשמריו", ובהמשך הדברים מזכיר איך זיכה את הרבים והפרישם מידי עבירה. עיי"ש. ולכאורה מהו הלשון "ואל תמח חסדי" ולמה זכרו בלשון זו? ולהאמור ניהא שכן ד' פעמים שם יב"ק עולה בנימטריה תמ"ח ולזה רמז באומרו ואל תמח חסדי שכן ייחד ד' פעמים שם יב"ק.

יג) וכבר אמר הכתוב על מזכה הרבים "ולוקח נפשות חכם" (משלי יא, ל. ועיין בבא מציעא דף פה ע"א), הרי שהמזכה את הרבים נקרא חכם, ומעלתו מפורסמת שנאמר בו "ואם תוציא יקר מזולל כפי תהיה" (ירמיהו טו, יט), ודרשו חז"ל בבבא מציעא (דף פה עמוד א) שכל המלמד את בן עם הארץ תורה אפילו הקדוש ברוך הוא גוזר גזירה מבטלה בשבילו. ולכן הפעם הרביעית שרמוז שם יב"ק במזמור הנ"ל הוא בר"ת "יעננו ב'יון ק'ראינו" - שלמזכי הרבים בודאי שיענה להם השם ויעשה רצונם כרצונם, בכל עת וזמן [משא"כ לאותם שלא זכו לזכות את הרבים, אין

העליונים בבחינת "תנו עוז לאלוקים" (תהלים סח, לה).

י) וזוה יש לרמוז שכללות התורה רמוזה בסך כ"ד, שהוא כנגד כ"ד ספרי הקודש. ואם נוסיף סך כ"ד על השם הקדוש יב"ק יעלה הכל לתיבת 'קול', וזהו שאמר הכתוב "קול ה' בכח" (תהלים כט, ד), שעל ידי לימוד התורה כשמייחד את שמות הקודש הרמוזים בשם יב"ק, מוסיף כח ותעצומות, בכח העליון [וכאמור כל זה לא שייך בכתר העליון].

יא) בספר הכוונות הישן להאריז"ל, עם הגהות הרמ"ז - זכות משה (סוד קדושה דסדרא דף עג עמוד א) כתב, שבמזמור יענך ה' הנזכר נרמזים ד' פעמים שם יב"ק וכדלהלן:

"יענך י'-ה-ו-ה ב'יום צ'רה" ר"ת יב"ק.

"יענהו משמי ק'דשו ב'גבורות ישע" ר"ת יב"ק.

"יאנחנו ק'מנו ו'נתעורר" ר"ת גימטריא יב"ק.

"יעננו ב'יום ק'ראנו" ר"ת יב"ק.

ולא התבאר מה עניין ד' פעמים בשם יב"ק.

יב) והנראה לבאר בזה בס"ד, דבכל אדם יש לו ג' עניינים לייחד שם ה'

חדרי בטן

הכרח שיהיו בבחינת "יעננו ביום קראנו"
 אלא רק בבחינת "יענך יה' ב'יום צ'רה"
 - שמתוך הצרה נשבר ליבו של אדם, ואז
 שומע ה' לתפילותיו].

יד) ולדרכינו יש לרמוז כן במאמר הכתוב
 "חמת מלך מלאכי מות ואיש חכם
 יכפרנה" (משלי טז, יד), שכאשר יש "חמת
 מלך" ונגזרים גזירות על עם ישראל, יש
 בכח איש חכם - המזכה את הרבים
 לבטל את הגזירות, שכנגד החמת המלך,
 גרם הוא לייחד ד' פעמים שם הקדוש
 יב"ק וכנוכר לעיל שג"כ עולה חמ"ת
 בגימטריא, וזה כנגד זה, ולכן חמ"ת
 המלך שככה.

רמז בשם שד"י

(דברים ו, ה) שהוא סופי תיבות תכ"ה שמכניע אויבים, אמר להם כל ימי הייתי מצמער מתי יבוא לידי מקרא זה "ובכל נפשך" (שם) - אפילו נוטל את נפשך, ועכשיו כשבא לידי לא אקיימנו? והיינו שרצה למסור נפשו על קדושת הבורא ב"ה] ויבואר דבשם שד"י דרשו חז"ל שאמר לעולמו די (חגיגה דף יב ע"א). וכן שם תכ"ה שיכול לאבד חיי האויבים ולומר - די להם בחיים הללו.

בשם שד"י יש לרמוז דהנה אותיות שאחרי זה עולים תכ"ה, וכתב בספר ניצוצי שמשון להר"ש מאוסטרופולי (פרשת ואתחנן) בשם האריז"ל ששם תכ"ה הוא שם המסוגל להכניע אויבים, [וע"ד זה ביאר את מאמר רז"ל בברכות (דף סא ע"ב) בשעה שהוציאו את ר' עקיבא להריגה היה קורא ק"ש ומאריך באחד, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן? והיינו למה לא תמשיך לומר "ואהבת את' ה' אלוהיך"

ביאורים

בשם הקדוש כז"ו

שיאמין שהקב"ה הוא אחד יחיד ומיוחד שאין לו מונע ומעכב כלל ועיקר בשום פנים ובשום צד, אלא הוא לבדו מושל בכל. לא מבעיא שאין רשות נגדו ח"ו, אלא הוא עצמו בורא הטוב והרע כענין הכתוב "יוצר אור ובורא חושך עושה שלום ובורא רע אני ה' עושה כל אלה" (ישעיה מה, ז), שאין אחר תחתיו שיהיה לו שליטה בעולם, דהיינו שאין שום שר ולא שום כח שני כמו שחשבו עובדי עבודה זרה. עכ"ד.

ג) ולכן רבי עקיבא שהיה תלמידו של נחום איש גמזו (עיין בחגיגה דף יב ע"א), שהיה רגיל לומר על כל דבר גם זו לטובה (עיין בתענית דף כא ע"א) אמרו חז"ל בברכות (דף סא ע"ב) שבעת יציאת נשמתו היה קורא קריאת שמע, אמרו לו תלמידיו רבינו עד כאן? וכונתם מפני מה לא תמשיך לקרוא

א) איתא בשם הבעש"ט הקדוש (בעל שם טוב בראשית עמוד התפילה אות עה) ששם זה רומז למ"ש חז"ל שעל כל דבר יאמר האדם גם זו לטובה (עיין ברכות דף ס ע"ב ובתענית דף כא ע"א) שיכיר וידע שהכל מהשי"ת. וזהו כ"ו - שהוא שם הוי"ה. זו - גם זו לטובה. עכ"ד.

ב) ועוד אפש"ל בזה ששם קדוש זה ירמוז לכ"ו - שהוא שם השם, ז"ו - גימטריא אחד, להורות שאחד הוא אלוקינו והוא תקיף ובעל היכולת ובעל כל הכוחות כולם, שהוא ארון הכל גם על הכוחות הטובים וגם על כוחות הרע, ולא כמו שחשבו הכופרים הקדמונים שיש אלוה אחד טוב ואלוה אחד רע חס ושלום. וצא ולמד מה שכתב הרמח"ל הקדוש בספרו דעת תבונות (סימן לו), ואמנם המאמין ביחוד ומבין ענינו צריך

ביאורים בשם הקדוש כוז"ו

וכאן כשהצדיק רבי עקיבא את דינו והאריך באח"ד העולה בנימטריא ז"ו, רמז על זה שגם זו לטובה, שאין שתי כוחות של טוב ושל רע אלא הכל מייחודו יתברך, ולכן יצאה בת קול מן השמים ושבחה ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד, שהשכיל כמעשהו לכוון על אחדות השם ועל טובו בדרגה הגבוהה ביותר. ויהי רצון שנוכה.

את שאר קריאת שמע, אמר להם: כל ימי הייתי מצמער על פסוק זה בכל נפשך אפילו נוטל את נשמתך אמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד. יצתה בת קול ואמרה: אשריך רבי עקיבא שיצאה נשמתך באחד. ע"כ. ולדרכינו יבואר, שהרי הריגת הצדיקים נראית כרעה הגדולה ביותר,

שם המלאך הממונה על השכחה

ג) ועוד יש להוסיף בזה, ע"פ מ"ש בספר דגל מחנה אפרים (דברים פרשת שופטים), שהשכינה נקראת ריב כמבואר בתיקונים (תיקון כ"א דף מה ע"ב). ע"ש. והיינו דזה כנגד זה עשה אלוקים, דהשכחה בא מקליפה, וכמ"ש בספר מראה יחזקאל עה"ת לר' יחזקאל פנט תלמיד רבי מנחם מרימנוב (דברים פרשת נצבים), ע"ש. וכאשר כועס מסתלק ממנו 'ריב' דקדושה שהיא השכינה, ומקבל את 'ריב' שכנגדה, הוא שר של שכחה.

ד) והטעם שהשכינה היא כנגד קליפת השכחה, דכבר אמרו חז"ל (עיין ברכות דף לב ע"ב), דאין שכחה לפני כסא הכבוד. והשכינה היא על כסא הכבוד. וכמ"ש בספר זיו משנה - לר' זאב וולף טורכוויץ על הרמב"ם (ריש הלכות יסודי התורה) וז"ל, יש ד'

א) כתב החתם סופר במסכת שבת (דף קמו עמוד ב ד"ה קם למיקרי כספרא), כתוב בספרים בשם הגאון מו"ה שמשון אסטרפאל זצ"ל דשר של שכחה 'ריב' שמו ושם הממונה על הזכרון 'דוד' גימטריא א"ל. ואותיות שניות של "החדש הזה לב'ם" - דז"ך ונתהפך לרבי אלעזר בן ערך באותיות רי"ב החר'ש ה'ה לב'ם. עכ"ד.

ב) ונראה לרמוז בזה ע"פ מ"ש חז"ל בפסחים (דף סו ע"ב) אמר ריש לקיש כל אדם שכועס, אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו, אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו. ע"כ. והיינו שנסכחת ממנו חכמת התורה, ויורד מדרגת הנבואה. ודרך הכועס שעושה ריב עם אחרים, ועל כן המלאך הנקרא 'ריב' יש לו אחיזה בו, ונשכח ממנו חכמתו ודרך נביאותו.

שם המלאך הממונה על השכחה

פורה (ס"א פותה) שר של שכחה שתסיר לב
טיפש ממני וכו'

ובאליה רבה (או"ח סימן רצט - ג ד"ה פותה שר
וכו') כתב וז"ל: אבל בתורת חיים
בסנהדרין דף צ"ט (ד"ה נפש עמל) משמע
דצ"ל פוטא בטי"ת, שהרי כתב דשם שר
של שכחה בגימטריה מאה ושם שר של
זכרון הוא מיכאל עולה ק"א, לכך אמרו
(חגיגה ט ע"ב) אינו דומה שונה פרקו מאה
פעמים לק"א פעמים. וכן כתב הבן יהוידע
(חגיגה דף ט ע"ב).

ועיין במה שכתב הש"ך (יו"ד סימן רעו) וז"ל:
וידוע לחכמי האמת שיש מלאך אחד
נקרא ש"ד והוא ש'ומר ד'פין, על מי שמניח
ספר פתוח ויוצא - שמשכח תלמודו. ע"כ.
גם בספר פרדס יוסף (פרשת שופטים אות עב
עמ' תשד-תשה) הביא דשר של שכחה נקרא
בעוד שמות עי"ש דבריו.

ז) ולפי האמור אפשר שיש כמה מלאכים
ושרים הממונים על השכחה כל אחד
לעניינו. א"נ דמשתנים שמותיו של אותו
השר לפי עניין השכחה, וכמו שמצינו גבי
יעקב אבינו שאמר לו המלאך "למה זה
תשאל לשמי" (בראשית לב, ל) ופרש"י (שם) אין
לנו שם קבוע דמשתנין שמותינו לפי מצות
עבודת השליחות. ע"כ. ויהי רצון שנוכה
לזכור דברי התורה בקדושה ובטהרה אמון.

יסודות גבוה מהם יותר מאוחרים בבריאה,
נשמות הצדיקים, וצרור החיים, וכסא כבודו
ית', והאדם היושב על הכסא ית' למעלה
מכולם, כדאמרו נשמות של צדיקים גנוזות
תחת כסא הכבוד, וכתוב "והיתה נפש
אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקים"
(שמואל א, כה, כט), וכולם יסודות זה לזה, עד
שהאדם היושב על הכסא הוא יסוד כולם,
והיא השכינה הקדושה המתדמה לנביאים
בדמות אשר יהיה ביכלתם להשיגו. עכ"ל.
ועל בן נקראת השכינה 'ריב' כנגד שר
השכחה הנקרא בן, ודו"ק.

ה) וע"ד זה אפשר לבאר הכתוב "ומיין
אפים יוציא ריב" (משלי ל, לג) ודרשו
ענינו בברכות (דף סג עמוד ב) על עמלה
התורה שהאדם עומל בה ומוזיע מפניו,
והיינו 'מיין אפים' ועל ידי זה מוציא ריב
- הוא המלאך של השכחה הנקרא ריב.
וממעם זה מובא בשער הכונות (הו"ד
בספר יוסף אומץ דיני הנהגות האדם בשעת לימודו
עמ' 269), שהאריז"ל כשהיה קורא הלכה
בין החברים היה מקשה בכח עד שהיה
מוזיע זיעה גדולה והמעם כי עסק ההלכה
הוא לשבר הקליפות, עכ"ד. וכשמשבר
הקליפות מסלק ממנו כח השכחה.

ו) ויש לעיין ממה שכתב בפרי עץ חיים שער
השבת (פרק כד) שאחרי ההבדלה במוצאי
שבת אומר השבעות אנא משבענא עליך

בסוד המספר שיש

(יחזקאל מו, א) ובשבת ובר"ח דלא שלטין ממזגן בישין אתמר בהון "וביום השבת יפתח וביום החודש יפתח" (יחזקאל שם). ע"כ. ומבואר דיש שליטה לס"מ ולפלוגית לשלוט, ולכן השכינה הקדושה סגורה בלי יחוד בכל ששת ימי השבוע שלא ישלטו בה החיצונים.

הא קמן שיש אמיתות בענין שבמספר שיש ישנה שליטה לסמ"א.

ב) ובלכתך בדרך זו יובנו לך הרבה מדברי רבותינו במספר זה, תחילה וראש הם ששת ימי המעשה, כללות הבריאה, הנקראים ימי החול, שאין בהם יחוד דקדושה מחמת שליטת החיצונים (עיין זוהר הקדוש פרשת יתרו דף פט עמוד א), וכן יתאר מה שאמרו במדרש שכל טוב (בוכר פרשת חיי שרה פרק כד סימן סז) שבשעה השישית הפיל הקב"ה על האדם תרדמה. ע"ש. ויבואר דכיון שהשינה היא אחד משישים ממיתה

שמעו שמוע ואל תבינו, רבים האנשים דמרגלא בפומייהו שמספר שיש הוא מספרו של השמן וכוחות הטומאה. וכן מצאנו שיש שש מדרגות בטומאה, אבי אבות הטומאה, אב הטומאה, ראשון, שני בחולין, שלישי בתרומה, רביעי בקודש. ועיין בספר 'נפתלי שבע רצון' להגאון המקובל רבי נפתלי הירץ גינצבורג זצ"ל (דף פח ע"ד), ונתתי אל ליבי זה הענין לחקור ולברוק, ולהביא הן אומר והן דברים, וישמע קולם בבואם אל הקודש לבאר עיני הלומדים בתורת הסוד המגלה כבוד שם מלכותו בכל פרט ופרט בענייני הבריאה העליונה, וכמאמר הכתוב "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיה מג, ז) וזה החילי בעזרת צורי וגואלי.

א) מובא בתיקוני זוהר (תיקון כא דף נא ע"א) ובמתוק מדבש עמוד קלג), בשית יומין דשלטא סם המות אל אחר, ואתמר בשכינתא "יהיה סגור בששת ימי המעשה"

בסוד המספר שש

את הנקודה הפנימית השביעית [א.ה. א"ך ס"ט וכענין ד' רוחות העולם ומעלה ומטה], והיינו שחמאם של עם ישראל לא היה אלא בחיצוניות, ולזה באה כפרת השקלים דעבד שש גרמסין היינו למסור את כל הכוחות החיצוניים שבו שהם במספר שש לעבודת השי"ת. ועל כן הוא תיקון לעגל. והוא כעניין "שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחופשי חינם" (שמות כא, ב). עכ"ד.

ד) והנה בניסוינו של יוסף הייתה רוצה הסמ"א לשלומי על יוסף הצדיק ובכח הספרה שש שהיא כוחה ועוזה ניסתה להכשילו ולכן מצאנו אצל יוסף ששה דברים שבהם ניסתה הסמ"א להכשילו, וכשהתגבר על זה זכה לקבל שכרו על כל אחד מהם וכמו שאמרו במדרש (רבה פרשת מקץ פרשה צ פיסקא ג) פיו שלא נשק בעבירה "ועל פיך ישק כל עמי" (בראשית מא, מ), גופו שלא נגע בעבירה "וילבש אותו בגדי שש" (שם פסוק מב), צוארו שלא הרכין לעבירה "וישם רכיד הזהב על צוארו" (שם, שם), ידיו שלא משמשו בעבירה "ויסר המלך את מבעתו מעל ידו ויתן אותה על יד יוסף" (שם, שם), רגליו שלא פסעו בעבירה ייתון וירכבו על קרוכין "וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו" (שם פסוק מג), מחשבה שלא חשבה בעבירה תבא ותקרא חכמה "ויקראו לפניו אברך" (שם, שם) - אב בחכמה ורך בשנים.

(עין ברכות דף נו ע"ב), ומיתה היא חלק הסמ"א שנוטל הס"מ את הנשמה, והוא יצר הרע והוא השטן והוא מלאך המות (ב"ב דף מז ע"א) לכן היתה שעה זו הראויה להפיל עליו תרדמה.

גם מ"ש חז"ל שהגיעו המלאכים אל אברהם היה זה כחום היום בשעה השישית (עין ברכות דף כו ע"א וגור אריה פרשת וירא פרק יט פסוק א) שהוא זמן שליטת החיצונים, והקב"ה הוציא חמה מנרתיקה שהוא לסימן התגברות הדינים (עין בעץ חיים למהרח"ו שער לו פרק ב דף נו עמוד ב) ולא יכלו ליצאת איש מפתח ביתו (מדרש תנחומא פרשת וירא פיסקא ג).

גם מעשה עגל הזהב היה בשעה שישית וכדאמרו חז"ל בשבת (דף פט ע"א) "כי בושש משה לבא" (שמות לב, א) בושש - באו שש. שאז היה כח לכוחות הטומאה לתעתע יותר בעם ישראל.

ג) וצא ולמד מ"ש בירושלמי שקלים (פ"ב ה"ג) בטעמא דמחצית השקל לפי שחטאו בשש שעות ביום, יתנו מחצית השקל דעבד שיתא גרמסין. ע"כ. והיינו דמה שחטאו בשש שעות דייקא לא היה במקרה. וביאר השם משמואל מסוכטשוב (פרשת משפטים על הפסוק "כי תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד" עמוד ירושלים תשנ"ב), דהמספר שש הוא כל הכוחות החיצונים המקיפים

ממילה מחלוקת במיוחד בין אותם הל"ו צדיקים כדי שלא יצליחו להכניעה ובוה נותנת את כל כוחותיה. ואמרו חז"ל במסכת דרך ארץ (פרק ז הלכה ו) כשישראל עובדין עבודה זרה ויש שלום ביניהם אומר הקב"ה אין רצוני לידע בהן שנאמר "חבור עצבים אפרים הנח לו" (הושע ד, יז) אבל בדבר מחלוקת מהו אומר "חלק ליבם עתה יאשמו" (הושע י, ב) הא גדול השלום ושנאה המחלוקת. ע"כ. והדברים צריכים ביאור רב.

ולדרכינו ניחא, דהנה בשעה שיש שלום בעולם אות הוא שהסט"א לא

טורחת להפיל מדנים בין איש ובין רעהו, ובכלל זה גם באותם הל"ו צדיקים שבכל דור ודור, ולכן אמר הקב"ה "חבור עצבים אפרים" אפילו אם עובדים עבודה זרה והם בשלום "הנח לו" – ל"ו דייקא דגם הל"ו צדיקים הם בשלום, ובמעשיהם מתקנים את פגמי השכינה העליונה שפגמו כלל ישראל בחטאייהם ואפילו עבדו עבודה זרה.

ז) וכבר הגביל הקב"ה את שלטון הסט"א שלא תוכל להתרבות עד אין חקר ולתעתע עד אין סוף וכמו שהאריך בזה קדוש ה' הרמח"ל באגרותיו (אגרת מג), שאין כח לסט"א אלא כפי הרשות הנתון לה מהבורא ברוך הוא. וכ"כ בקל"ח פתחי חכמה (פתח ל עמ' קו), כי הסט"א אינה רשות ח"ו אלא עבד משועבד שאין בו כח,

ופירש בשם משמואל מסוכטשוב (פרשת מקץ עמוד קסד ירושלים תשנ"ב), שיוסף נקרא על שם "אסף אלוקים את הרפתי" (בראשית ל, כג) שאסף את כל הכוחות הללו יחד לעבודת ה'. ועל כן זכה למידת "צדיק יסוד עולם" (עין בוהר חדש פרשת תולדות דף לג ע"א) כנישו כל נהורין. וכנגד שש מידות הקדושה, היו ביוון שש מידות הרעות שבטומאה, וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום, ניטל מהם זה הכח וניתווספה בישראל, וזהו ענין המהדרין מן המהדרין המדליקין בחנוכה ל"ו נרות מספר שש פעמים שש שזכו ישראל. עכ"ד.

ה) ותכלית האדם בזה העולם לכפות כל כוחות הטומאה החיצונים הכלולים מששה דרגות, אל הנקודה הפנימית השביעית שהיא המלכות, ולכפות השפחה הטמאה תחת הגבירה הקדושה, וזה מעשה הצדיקים שבכל דור ודור, דלא פחית עלמא מתלתין ושיתא צדיקים כמ"ש בגמרא (סוכה דף מה ע"ב). ובתיקוני הזוהר (תיקון כא דף נא ע"ב ובמתוק מדבש עמוד קכו) מבואר, דיש שלושים וששה צדיקים בא"י ושלושים וששה צדיקים בחו"ל, ונרמזו כן בכתוב "חלק לבם" (הושע י, ב) דתיבת 'לבם' בנימטריה ע"ב וחלק ע"ב לשתיים הוא ל"ו צדיקים שבא"י ול"ו צדיקים שבחו"ל ע"כ.

ו) וממשיך שם הכתוב ואומר "חלק לבם עתה יאשמו" וירמזו בזה שהסט"א

בסוד המספר שי

בראשית פרק לו פסוק לה) שהיה בידו של יעקב הבטחה שאם לא ימות מזרעו בחיים יכנס לגן עדן ואם ימות מזרעו לא יכנס לגן עדן וזהו שאמר אחרי ששמע ממיתת יוסף "כי ארד אל בני אבל שאלה" (בראשית לו, לה). ע"כ. והדברים תמוהים הלא מיתת בני מכפרת וכמו שאמרו בגמרא בברכות (דף ה"ה ע"ב) שהקובר את בני מוחלין לו על כל עונותיו, ואיך ייתכן שאצל אבינו יעקב הקדוש היה הדבר בהיפך?

ולדברינו ניחא שהשבטים היו כנגד מספר י"ב שהוא מגביל כח הסט"א שלא תכפיל עצמה, וכשנולדו י"ב שבטים, נגדר כח הסט"א, וזהו מ"ש הזוהר הקדוש (פרשת במדבר דף ק"ו עמוד א) הובא בריקאנטי (פרשת נח פרק יא) דלא אשתיל עלמא בשרשוי עד דאוליד תרין עשר שבטין וכו'. וזכר שם הריקאנטי דמוכא בספר הבהיר (אות צה) אילן אחד יש לו לקב"ה ובו י"ב גבולי אלכסונים. עי"ש. והשבטים היו כנגד י"ב גבולי אלכסונין ששמרו משמרת הקודש שלא יוכפל כח הסט"א חס ושלום.

ט) וכשנכפיל מספר שי בשלש הוה י"ח, וכנגדו תקנו אנשי כה"ג תפילת י"ח להכניע שלטון הסט"א שלא יוכפל כוחה. והגם שכבר גדרו השבטים בכפל הראשוני שלא תצליח להגביר כוחה רצה הקב"ה לזכות את ישראל ונתן תוספת קדושה וכח להם להגביל שלטון הסט"א בכל צד

אלא מה שניתן לה. והכח שניתן בה הוא גדול [במיוחד כשיש עבירות בישראל] אך שליטה אין לה כלל. עכ"ד. והביאור בזה ששליטה הוא דבר בלתי מוגבל [וזהו סוד מ"ש חז"ל בסנהדרין (דף יט ע"ב), דמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול. ומורד במלכות חייב מיתה (רמב"ם הלכות מלכים פ"ג ה"ח), לפי שאין הגבלה לשלטון המלך, ואם המות היה סיבת הגבלת שלטון המלך, לא היה זה שלטון אמיתי ולא היה מקבל הכוחות משמיים להיות המלך שהוא ליבם של ישראל (עין רמב"ם הלכות מלכים פרק ג הלכה ו), וזה לא ניתן לסט"א.

ח) ולכן הגביל הקב"ה גם את המספר שי, בגבולות קדושה שלא תוכל להתפשט, והיינו שאת מספר שי בכל דבר שתכפילו עד שישים שהוא שלמות סך המספר כפול עשר ספירות, יהיה דבר קדוש, ואבאר העניין בס"ד:

תכפילהו בשתיים יהיה המספר שתיים עשרה שהוא כנגד י"ב השבטים שהיו שלמים בקדושה ולא נמצא פגם בורעו של יעקב אבינו, וכמו שהעיד הכתוב עליהם "שבטי יה עדות לישראל" (תהילים קכב, ד), והי"ב שבטים גדרו בעדה שלא תכפיל כוחה. ואילו היה אחד הבנים של יעקב חוטא היה מוכפל כח הסט"א ואותו הבן היה נענש במיתה, שבו היתה מתחילה הרעה. ולכן אמרו במדרש (הובא ברש"י שם

עכת"ד. וע"ע קורא מראש רבינוביץ (פרשת וישב עמוד ע). ולגרכו יבואר דס"ך ק"מ מורה על התגברות כח הקדושה על כל שורשי הכוחות של הסט"א, והיינו שאם ירצה לרבע כוחו שש כפול ארבע והיינו ד"ך, ישיבהו נכלם וישאירו עני ואביון. וזהו מטעם "יהללו שמך" - אלו כ"ד ספרי הקודש המהללים שם ה' ברוך הוא, שהם המגבילים את כח הטומאה שלא תתפשט. ובוה מראה הקב"ה את אדנותו ושליטתו בכל העולם - גם על החיצונים. ורמז לזה דר"ת "א'ל י'שב ד'ך נ'כלם" עולים לתיבת שם אדנ"י, שבזה מתגלית אדנותו ומלכותו בכל משלה.

יב) ובכפולות חמש נגיע לסך שלשים, והוא סך שם הוי"ה ברוך הוא עם ד' אותיותיו (עיין בית יוסף או"ח סימן סא סעיף ג שזו חלק מכוונת אמת ויציב ונכון), שהשם הקדוש הזה משתיק הסט"א שלא תגדל ותפשה.

ומידי דברי בו עלה במחשבה לפרש מה שהבטיחה התורה דיזכו בנבולות ארץ ישראל "עד הנהר הגדול נהר פרת" (דברים יא, כד), ואמר הכתוב על א"י "ארץ אשר תמיד עיני ה' אלוך בה מראשית השנה ועד אחרית השנה" (דברים יא, יב), והיינו שהגרים בארץ ישראל יש עליהם חן וחסד ורחמים משם הוי"ה ברוך הוא שהוא שם הרחמים (עיין אור החיים דברים פרק ג פסוק כד).

שאפשר. ומבואר בוזהר הקדוש (פרשת חיי שרה דף קלב ע"א) דמהתפילות נעשית עטרה ברישא דצדיק ח"י עולמים דכתיב "ברכות לראש צדיק" (משלי י, ו) ובוה מוגבל כח הסט"א גם בכפילות שלש.

י) ובכפילות ארבע יעלה הסך לכ"ד, והוגבל כח הסט"א בזה מחמת כ"ד ספרי הקודש, המגבילים בכח קדושתם כל כוחות הסט"א, וכשאדם עוסק בהם מרבה קדושת התורה ומגלה שם כבוד מלכותו על ידי עסק התורה, ולכן יש כ"ד אותיות ב'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' כמבואר בתיקוני הזוהר (בהקדמה דף יד ע"א). ובוה מראים אחדות ה' ושמלכותו בכל משלה ושאיין שלטון לסט"א כלל וכלל אלא רק כפי הנותן הברוך ברוך הוא ולפי רצונו.

יא) ובוה ירמוז הכתוב "אל ישב דך נכלם עני ואביון יהללו שמך" (תהלים עד, כא) קרינן ביה אל (בצירי) שישב "דך נכלם" - הוא הסט"א, ותיבת נכל"ם עולה בגימטריא ק"מ, וכתב בספר אמרת הצרופה להגאון רבי צבי הירש זצ"ל אבדק"ק סאקלוב (פרשת קדושים במצוה ר"ך מצות לקט), שכל כוחות הסט"א ושורשם עולים קל"ט, והיינו קטל שתכליתו הרג והשחתה, ועל ידי מצות הלקט יתווסף עוד אחד דכח הקדושה, ויכניע הסט"א וזהו שאמר "מי יתן טהור מטמא לא אחד" (איוב יד, ד).

בסוד המספר שי

קעג עמוד ב), "מצפון תפתח הרעה" (ירמיהו א, יד), ובצפון מחי, דמתמן נפקי כל דיניו וכל גזירין, קשיין, ע"כ.

ועוד אמרה הסט"א "אעלה על במתי עב אדמה לעליון" (ישעיה יד, יד) והיינו שרצתה לשלוט על ע"ב צדיקים הללו וכמעשה הקב"ה שהצדיקים הם מרכבתו. "אך אל שאול תורד אל ירכתי בור" (שם פסוק טו) בב"א.

יד) ובכפולות השבעה יגיע הסך למ"ב הרומז לתורה הקדושה שעליה נאמר "ודברת במ" (דברים ו, ז) ודרשו חז"ל ולא בדברים אחרים (יומא דף י"ט ע"ב), ולכן הסט"א מנסה להפסיק את האדם מלימודו שידבר דברים בטלים שבזה שואפת להגביה כוחה ולהגביהו פי שבע על חמאותיה, ולכן אמרו חז"ל שהפוסק מלימודו מאכילים אותו גחלי רתמים (חגיגה דף יב ע"ב), ותיבת 'גחל' עם הכולל עולה בגימטריה מ"ב, שכיון שנתן אחיזה לסט"א שמספרה שש בכפולות השבע העולים מ"ב נתקן באותה בחינה.

והנה בתיקוני הזוהר (תיקון סט דף קג ע"א ובמתוק מדכש עמוד סז בנוסח אחר) מובא וז"ל: ואית שם בן מ"ב בצורת חותמא דשעוה נכתב, ואית שם מ"ב בציוור דיוקנא דמלכא חקיק על חותמא, ואית שם מ"ב דאיהו דיוקניה ממש, שם מ"ב דאיהו דיוקניה איהו יהו"ה [יו"ד ה"א וא"ו ה"א

והנה כללות שם הוי"ה עם אותיותיו עולה בגימטריא שלשים (עין בית יוסף או"ח סימן סא סעיף ג שזו חלק מכוונת אמת ויציב ונכון), ותיבת 'שלשים' עולה בגימטריה פר"ת שעד שם יש את הכמחת התורה "ארץ אשר תמיד עיני ה' וכו'" שכל זה בכלל ארץ ישראל.

יג) נתנה ראש ונשובה לפרש סך הכפולות של מספר שש, ששיכותו לכוחות הטומאה, שבכפולות השש הוא סך ל"ו, והוא כנגד ל"ו הצדיקים שפירשנו עניינם בתחילה הבט ימין וראה, שמגבילים כח הסט"א, ומכיון שכאן זה בהכאה (היינו שש כפול שש), היה צריך כוחות רבים שייגבילו את כוחות הסט"א גם לא"י וגם לחז"ל ששם יכולה לשלוט יותר. ויחד יעלו ע"ב, והצדיקים הם המרכבה לקב"ה ושכינתה (עין מדרש רבה פרשה פב פיסקא ו, ובספר יערות דבש לרבי יונתן אייבשיץ חלק א דרוש טז עמוד תמו), וזה כונת הכתוב "הנה ה' רוכב על עב קל" (ישעיה יט, א) ע"ב היינו ע"ב הצדיקים הנוכרים שעליהם חופף ה' כל היום והם המרכבה. ולכן כשהסט"א רוצה לגבור מנסה להכניע את הצדיקים הללו ולשלוט עליהם. ולכן אמר הנביא ישעיה "ואתה אמרת בלבבך השמים אעלה ממעל לכוכבי אל ארים כסאי ואשב בהר מועד בירכתי צפון" (ישעיה יד, יג) דהיינו שהסט"א רצתה לעלות ולשלוט מצד צפון שזהו מקומה וכמבואר בזוהר הקדוש (פרשת שלח לך דף

בכל צד ואופן שיהיה. וכבר כתב המהר"ל בספר נר מצוה (חלק ב ענייני חנוכה ד"ה ולא היה מהדורת הרמזן עמוד פח) דמה שאחר הטבע הוא תחת מספר שמונה. ע"ש. וזה הטעם במצות מילה לשמונה ותפילין ג"כ עניינו שמונה כמ"ש במנחות (דף מד ע"א) כל מי שאינו מניח תפילין עובר בשמונה עשה, ששניהם אותות המלך שהם מעל הטבע. שזהו מעל הטבע שיהיה חותם המלך בנוף בשר חומרי. וכן 'תנא דמלכא' - הם התפילין למעלה מהטבע שיהיה על אדם חומרי, והוא מן הפלאות של הבורא ברוך הוא, למעלה מן הטבע. ועיין במ"ש בזה הבא"ח (שנה ראשונה בהקדמה לפרשת וירא). ועל ידי שמירת אלו המצות מנצחים את כל האויבים גם מה שמעל הטבע, וכמ"ש המהר"ל בספרו נצח ישראל (פרק ז) שהמספר שמונה הוא כמו קרן הנוספת על הגוף שהוא בבחינת השבע שהוא המספר השלם כימי השבוע החוזרים חלילה עיי"ש. ובקרבן זו עמים יגנה ויכניע אויביו. וכן כאן היה מן הצורך להכניע לכוחות הטומאה גם בעניין הזה שמעל הטבע, שלא תהיה להם שום שליטה

וכבר ידוע שיעקב אבינו הוא סמל התורה וקרא קאמר "תתן אמת ליעקב" (מיכה ז, ב) והתורה נקראת אמת (עיין מלאכי ב, ו. ובספר תולדות יצחק קארו בראשית פרק א סוף פסוק ב), ויגע בתורה ארבע עשרה שנים בבית

[וכו'] שם מ"ב דאיהו חותמא, איהו "אהיה אשר אהיה" (שמות ג, יד), ציור מ"ב בשעוה דא אבנית"ן. ע"כ. והמבואר ששם מ"ב ישנו ג' צורות ואופנים בצורת חותמא, בציור דיוקנא דמלכא החקוק על החותם ובדיוקניה ממש. והחתום על החותם הוא שם אהיה אשר אהיה"ה - שכל תיבת אהיה עולה א"ך ויחד עולים שם מ"ב, ובכח השם הקדוש הזה לא ניתן לכוחות הטומאה שמספרם שש להתגבר ולהכפיל כוחם בשבע. והחותם השלישי הוא בשם אבנית"ן שהוא תחילת א'נא ב'כח ג'דולת י'מינך ת'תיר צ'רורה, שיש ב'אנא בכח' שש תיבות כפול שבע מימרות ויעלו הכל יחד למ"ב. ושם זה מועיל להציל מכוחות הטומאה כמבואר בזוהר (שם). נמצא ששם מ"ב הוא הגודר בעד כוחות הטומאה לא להתפשט עוד ועוד.

(זו) ובהכפלת השמונה נגיע לסך מ"ח, ומבואר בתיקוני זוהר (בהקדמה דף יד ע"א) בכיבור הכתוב "ושמתי כ"דכ"ד שמשותיך" (ישעיהו נד, יב), דהצדיק נקרא ד"ך והשכינה ג"כ רמוזה בכ"ד הם כד אותיות יחוד ד'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד' ונרמזו בפסוק הנוכר. ע"ש. ויחד יעלו מ"ח. ורומזים ג"כ על מ"ח קניינים שהתורה נקנית בהם כמ"ש באבות (פ"ו מ"ה), וככל שהאדם עולה ומתעלה בקנייני התורה כך גובר על אותם כוחות הרע והטומאה להכניעם

בסוד המספר שי

נו"ן דשערי בינה, וכיון שהיא מתעשרת, לכן "ואחר כן יצאו ברכוש גדול" (בראשית טו, יד). עכ"ד. גם בספר פנים יפות (פרשת לך לך עמוד קנ"ה וגם את הגוי הוצאת ירושלים תשס"ח ובפרשת ויחי עמוד שעו ד"ה וכעין זה) הביא לפרש המדרש (רבה פרשה מד סימן יט) בשני אותיות אלו נגאלו, דהינו באותיות ד"ן משם אדנ"י שדן אותם למטה, ואותיות א"י משם אדנ"י עולים במילואם (היינו אל"ף יו"ד) כמניין 'סמא' ל' שהוא השר של אדום שיכניעו בעת הגאולה ב"ב אמן. עכ"ד.

נמצאת למד שהבורא ברוך הוא לא יעיר כל חמתו ויגאלו ישראל מהגלות המרה שהיא שליטת הסט"א על ישראל, וכמו שהבטחתנו התורה "ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים ולא געלתים לכלותם להפר בריתי איתם" (ויקרא כו, מד), והיינו שהקב"ה יגביל כח האויבים הנשלטים בידי הסט"א, שלא ישחיתו נחלת ה' וכרם בית ישראל. ועיקר גאולת ישראל תלויה בעקירת כח הסט"א וכמו שאמרו רבותינו בסוכה (דף נב ע"א) שלעתיד לבא הקב"ה שוחט ליצר הרע. ע"ש. וכן אמרו בתיקוני הזוהר (תקונא עשרין וחד ועשרין דף נא עמוד ב), דבעת אשר יתקע בשופר גדול לחרותינו איהו יומא דדינא דיליה דשמן. ע"ש.

(יז) ועל דרך זה יש לבאר הכתוב "קול דמי אחיך זועקים אלי מן האדמה" (בראשית

שם ועבר (מגילה דף ז' ע"א). [וכיון שלמד יום ולילה ולא היה בשינה כלל כמ"ש חז"ל (בבראשית רבה פרשת ויצא פרשה סח פסקא יא), נמצא שימי לימודו כפליים ביום ובלילה, ונחשבים לכ"ח שנים וכיון בזה שיהיה לו 'כח' להכניע טומאת לבן שהולך אליו, וטומאת עשוי הרודף אותו. ורמז לזה שתיבות לבן עשוי בנימטריה קטנה כ"ז ויעקב למד כ"ח שנים להתגבר עליהם בכוחו]. וכאן בכפולות השמונה מתגברים בכח עמל התורה על כוחות הטומאה שלא יגדילו עצמם. וכתב בשל"ה הקדוש (פרשת תולדות תורה אור אות יז), דכשתצרף מספר ח' לתיבת יעק"ב יעלה מספר קץ, וקץ נקרא סמא"ל שרו של עשיו. עכ"ד. ויבואר יותר לדרכינו שיעקב אבינו בלימודו כיוון להכניע את שלטון הסט"א שלא יכפל כוחו בשמונה ובוה עשה קץ לק"ץ.

(מז) ובהכפלת המספר שש בתשע, יעלה הסך ד"ן שרומז על הגבורות דקדושה שהקב"ה לעתיד לבא יעניש אותם, וזהו שאמר הכתוב "וגם את הגוי אשר יעבדו ד"ן אנכי" (בראשית טו, יד), וכבר כתב הגאון רבי יצחק טייב זצ"ל בספרו וזרע יצחק עה"ת (פרשת לך לך עמוד מז הוצאת קרן לדוד ולורעו), דאיתא בספר הקנה (דף לד), נ"ד של אדנ"י רמזו שהיא דלה וענייה ואימתי מתעשרת כשהנו"ן עמה נ' שערי בינה. וז"ש "דן אנכי" - שהבטיחם שהוא גואלם שיהיה דל"ת עם

ואותיות נ"י בגימטריא שישים שעל ידי שישעבד האדם את מוחו, בעמל התורה בשישים מסכתות, מונע מכוחות המומאה להתפשט בעולם.

וביזון שהוא סוף מניינו וחיתומו גדר בעדו בדברים רבים בקדושה שמניינם שישים ונמנו במדרש רבה (פרשת נשא פרשה יד סימן יח), ע"ש. נמצא שגדר בעד רשע דרכו שלא יוכל לפרות ולרבות עד אין חקר וכנגד כל עשר ספירות מנע רגלו מנתיבותם.

יב) ובאמת אפילו בסך שש עצמו שהוא מקורו וראשיתו של אותו השלטון הרע, ג"כ צמצם כוחותיו ומנע בעדו שלא יתפשט כלל. שכתב השל"ה (מסכת פסחים ספירת העומר), שכתב על ששה סדרי משנה, ובאו הסדרים במספר ששה כי כתבו חכמי המספר (אבן עזרא שמות ג, יד) שמספר ששה הוא מספר שלם מתאחד בחלקיו כי אין שום מספר שכשתחלקהו בחלקים האפשריים שכשתחברם יחד שיהיו שווים למספרו לא פחות ולא יותר – רק מספר שש, שחלקיו מה שתוכל הם אב"ג דהיינו תחלקהו לששה חלקים, לשני חלקים, לשלשה חלקים, וא' ב' ג' גם כן עולה שש. להורות שכל המחלוקות בסוף מתבררים להלכה אחת ולשלמות אחת. עכת"ד. ובררך קדשו הלך נלך דשם מ"ב מתחיל באב"ג והיינו א'נא ב'כח ג'דולת וכו', והן נסתר רמוז זה בתוך המספר שש

ד, י), שלעתיד לבא הקב"ה נוקם נקמת דם עבדיו השפוך, ובא לדון את אומות העולם על כל טיפת דם של ישראל ששפכו בני עשו וישמעאל (עיין באור החיים הקדוש פרשת צו ויקרא פרק ו פסוק ג, שהארך בזה), ולמרות שישמעאל אחיו של יצחק, "והלא אח עשיו ליעקב" (מלאכי א, ב), שפכו דמינו כמים. וזהו שאמר "קול דמי אחיך" – שתיבת דמ"י גימטריא ד"ן (עיין תיקוני זוהר תיקון סט דף קיד ע"א), וזהו שאמר "וגם את הגוי אשר יעבדו ד"ן אנכי" [ועיין בפירושי דורש טוב לעמו על מגילת אסתר (עמוד עה) שרמזתי שד"ן פעמים הוזכר המן במגילה, ולכסוף הקב"ה דן אותו "ותלו אותו ואת בניו על העיץ" (אסתר ט, כה) כן יעשה לכל אויבי ישראל במהרה בימנו אמן], על זה ששפכו דמי אחיהם – עם ישראל. והקב"ה שצופה מראשית אחרית ידע עד כמה כח הסט"א רע, שאפילו יצרו קראו רע (קידושין דף ל ע"ב), וכמה ילחם בקדושה ובעם ישראל, וישפוך דם נקי, הגביל כוחו מתחילה.

יח) ובכפולות העשר יעלה הסך למניין שישים והוא כנגד שישים מסכתות (עיין מדרש רבה פרשת קרח פרשה יח סימן כא), שהם עיקר התורה שבעל פה, ובכח התורה עוצר את כוחות הסט"א להתפשט וכמו שמוכא כגמרא בסוכה (דף נב עמוד ב), תנא דבי רבי ישמעאל אם פגע כך מגוול זה משכחו לבית המדרש אם אבן הוא נימוח וכו'. ותיבת נימוח נוטריקון נ"י – מוח'

בסוד המספר שש

הזהירותנו התורה שלא לעשות מחלוקת וכמאמר הכתוב "לא יהיה כקרח וכעדתו" (במדבר יו, ה) וכבר אמרו חז"ל (אבות פרק ה משנה יז), כל מחלוקת שהיא לשם שמיים סופה להתקיים, ושאינה לשם שמיים אין סופה להתקיים, מחלוקת שהיא לש"ש זו מחלוקת הלל ושמאי, ושאינה לש"ש זו מחלוקת קרח וכל עדתו. והטעם שאין סופה להתקיים דכיון שכוחה של הטומאה וחיליה הוא מספר שש, ככל שיחלקוהו ויפרידוהו יגיעו לשם הקדוש אב"ג הנרמז בכל חלוקותיו, ולכן אין סופם להתקיים שבכל מחלוקת ומחלוקת הם הורסים את עצמם, שמתגבר יותר כח השם הקדוש הנזכר. ונטע בהם הקב"ה תאוה זו "לתאוה יבקש נפרד" כדי להכניע את עצמם על ידי תאוותם. ורמז לזה בס"ד במאמר הכתוב (משלי כג, א - ב) שאמר שלמה המלך לרשעים שעושים את יצרם הרע מושל עליהם: "כי תשב ללחום את מושל" - הוא היצה"ר המושל על הרשעים וכמאמר רבותינו בגמרא בברכות (דף סא ע"ב) שרשעים יצר הרע שופמן. הוא מלך זקן וכסיל (עיין באבות דרכי נתן פרק טו), "בין תבין את אשר לפניך" - וההבנה היא וישמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה" - והיינו אם בחרת לילך בדרך חטאים סופך להיאבד מן העולם כמוהם, בבחינת שמת סכין בלועך שהיא הריגה מהפנים לחוץ, וכתיקון הפנימי שזכרו הרמח"ל, שכן בתוך כוחות הטומאה נמצא

ששייך לכוחות טומאה מב' מעמים הטעם הפשוט לתת חיות גם לכוחות הטומאה עד אחריתם עדי אובד, ומעם נסתר נוסף גילה לנו אדונינו הרמח"ל באגרותיו (אגרת ג), שיש ב' בחינות להכניע הסמ"א האחת - באופן אשר ישברו הקליפות בכח גבורתם מבחוץ. והדרך השנייה - שמתחת לקליפות עצמם יפרצו וישברו כאדם מזוין העומד בכטן הארי וקורע אותו מבפנים. ועי"ש שמאריך עוד בעניין התיקונים הפנימיים שהם היו התיקונים הראויים לדורו ולדורות, וזה מה שיעשה הקב"ה בעת הגאולה שיוציא בלעו מפיו ומעמק הבכא יפרוץ כגיבור ויקרע בטן הארי שעלה מסבכו ויכניעהו, ו"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו) - שהקב"ה בכבודו ובעצמו ירד לגאול את עם ישראל מעמק הבכא וכאמרו "אני ולא מלאך אני ולא שרף" (מדרש ספרי על הפסוק בדברים כו, ח), ולכן נרמז בתוך המספר שש תחילת השם הקדוש מ"ב שבאנא בכח המתחילים באותיות אב"ג - א'נא ב'כח ג'דולת.

(ב) ועוד עמקות העניין יש בזה, והוא מפליאת תמים דעים שהאיר עיני, דהנה על כוחות הטומאה נאמר "לתאוה יבקש נפרד" (משלי יח, א) ואין בניהם לא שלום ולא שלוה וקשר רשעים אינו מן המניין (סנהדרין דף כו ע"א), וחילק ובילק ידענא (חולין דף יט ע"א) ומכיון שזהו כוחם

חדרי בטן

תחילת השם הקדוש אב"ג המכניעים ככל
 שילכו בתאוות ליבם. [ושים עיניך שכל
 צירופי 'אנא בכח' הם מ"ב תיבות והוא סוד
 ויהי רצון שנזכה להגיע ולזכות ליום
 הכנעת הסמ"א ונזכה ל"אז ימלא
 שחוק פינו ולשוננו רינה" (תהלים קכו, ב)
 אכי"ר.
 העניין שזכרנו].

דרך הנהגת צדיקי אמת

וכל קניינם מחלקים ונותנים לאחרים, שבזה נדמים לשכינה העליונה.

ג) ואגב אורחא אזכיר מ"ש בספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן תנינא (ימי חנוכה - ב

ד"ה חרוב) דהחרוב בחינתו צדקה, כי החרוב נוטעין אותו רק לדורות כמ"ש בגמרא בתענית (דף כג ע"א), שהשותלו שותלו לבאים אחריו. נמצא שהחרוב הוא לדורות כמו שמעשה הצדקה לדורות. עכ"ד.

ונראה שלכן היה רחב"ד די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש, שכן החרובין מראים את תכלית הנתינה לאחרים ודלית ליה מגרמה כלום, דהנוטע חרובין נוטע לאחרים שכן זמן גידולם לכל הפחות שבעים שנה. וכאמור. [עוד ירמוז שחרוב גימטריא יראה, וכדי לזכות ליראת שמים אמיתית, צריך האדם לפרוש ממנעמי העולם הזה, ומוזה המעם נברא לרשב"י במערה אילן חרובים כמבואר בשבת (דף לג ע"ב) וע"ש בבן יהודע].

א) עלה במחשבה לבאר דרך הנהגת צדיקי אמת דלית להו מגרמייהו כלום והם בבחינת "ולרש אין כל" (שמואל ב, יב, ג). ואמרינן בגמרא בחולין (דף פו ע"א) דצדיקים מהני זכותייהו אעלמא אדידהו לא, וכן היתה בחינת והנהגת רבי חנינא בן דוסא כמבואר בגמרא שם, דכל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו בקב חרובין מע"ש לע"ש. והיה עני מרוד דלית ליה מגרמיה כלום, וכדומה לזה מסופר על ר' יהודה בנדרים (דף מט ע"ב, ג ע"א) עיי"ש. ודבר זה צריך טעם וסיבה מפני מה בחרו צדיקי עליון בדרך זו.

ב) והנראה כס"ד, שעיקר השפע הניתן לעם ישראל מגיע מהשכינה, וגם השכינה היא בחינת עני דלית לה מגרמה כלום (עיין כמ"ש בזה בדרוש בכיאר הכתוב "אם כסף תלוה את עמי"). ועל כן הצדיקים שרוצים להידבק בשכינה צריכים להתהלך על פי הנהגותיה ושלא יהיה להם מגרמייהו כלום

ה) דבעת הגלות השכינה בצער על בניה הסובלים בגלות ונהיית שחורה (עין בזה"ק פרשת שמות דף יד ע"א). ועל כן הנהגת הת"ח והצדיקים להצטער על התורה ולילך עם בגדים השחורים מעמל התורה, ובוה נדמה לשכינה שהתכסתה ג"כ בשחור מחמת צער הגלות. ורו"ק. [והגם שאחז"ל בשבת (דף קיד עמוד א), אמר רבי יוחנן כל תלמיד חכם שנמצא רכב על בגדו חייב מיתה. ע"ש. נראה שעיקר הקפידא ברכב שהוא שמנונית ומאוס משא"כ כשמשחירים בגדיהם מחמת עמל התורה אין קפידא בזה. ויל"ע. ואכמ"ל].

ד) נתנה ראש ונשובה לבאר דרך נוספת הנהגת הצדיקים הוא מ"ש רש"י בעבודה זרה (דף טז ע"ב) לבאר את הכינוי הניתן לת"ח פתיא אוכמא - כלי שחור כלומר גם אתה רגיל ותדיר בתורה דדרכן של ת"ח שמצטערין על לימוד תורה ואינם מכבסין בגדיהם. עכ"ד. והיינו שבגדי הת"ח פעמים ונהיים שחורים ועל כן כינהו בתואר פתיא אוכמא שפירושו כלי שחור].

וביום כאשר השכינה בגלות, מראה מתכהה ומשחיר, וזהו הרמז בפסוק "שחורה אני ונאווה" (שיר השירים א,

רמזים בצורת האות ה'

בדברים במלים.

ג) וכבר כתבו רבותינו (עיין בכלי יקר על התורה פרשת לך לך פרק יז פסוק טו) שהאות ה' יש בה את כח ההולדה. ולדרכינו יבואר, שמאחר והאות ה' רומזת לכללות התורה, גדול כח התורה להביא חיים לעולם, וכמו שאמרו חז"ל באבות (פרק ב משנה ז) מרבה תורה מרבה חיים. והיינו חיים חדשים לעולם, בניס ובני בנים.

א) כתב מהר"ח"ו בפרי עין חיים (שער חג המצות פרק ג), דהאות ה' נכתבת בנ' אופנים – ד' י', ג' ווי"ו, ד' ו'. עכ"ד.

ב) ונראה לרמזו בזה, שהנה האות ה' רומזת לחמשה חומשי תורה (עיין ברש"י על התורה בראשית א, לא) שהם כללות כל התורה, וכל צירופי האותיות הללו (היינו ד, ג, ו, ג, ד, ו) יחד יעלו בגימטריא כתיבת "בם" הרומזת על התורה שנאמר בה "ודברת בם" (דברים ו, ז) ודרשו חז"ל ביומא (דף יש"ע"ב) בם – ולא

אמירת "ולא יהיה לנו כאב שיניים" בברכת הלבנה

לכן מן העניין להזכירם בברכת הלבנה. ורמז לזה לבנה ר"ת ל'חושש ב'שיניו נ'אמרת ה'ברכה.

ג) עוד ירמוז ע"פ מה שכתבו רבותינו (עיין בדרכי משה אורח חיים סימן תיו אות א, ובספר נפש יוסף - וויס פרישת בא עמוד פו שהאריך בזה) שהלבנה רומזת לאשה. וכן מצאנו שגם רחם האשה מתחדש על פי רוב מחודש לחודש כלבנה. ובספר המידות (ערך חיתון חלק שני אות ב) כתב, שאמירת ברכת הלבנה היא סגולה לזיווג. ורמז לזה שתיבת לבנ"ה ר"ת ב'תולה נ'שאת ל'יום ה'רביעי (עיין כתובות דף ב ע"א). וכשמברך על הלבנה מראה שאסור להתקרב לאשה ללא ברכה, וכמ"ש חז"ל במסכת כלה (פ"א ה"א), כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. וברכה זו כוללת גם את ברכת הקידושין (עיין ברכי יוסף

א) בספר מעמי המנהגים (עמוד תקסה) כתב בשם הרב רבי ישראל מרוז'ין זצ"ל לומר בשעת קידוש הלבנה אחר אומרו - "כך לא יוכלו ליגע בי וכו'" - "ולא יהיה לי כאב שיניים", וכן זכר ש'ר בילקוט יוסף שבת (כרך ה סימן תכו סדר ברכת הלבנה סעיף יט) עיי"ש. וכיוצ"ב ראיתי שהביא בספר בעל שם טוב (ליקוטים ענייני סגולות אות ב) מהמגיד מטשרנוביל בשם הר"ב רבי ישראל בעל שם לומר בברכת הלבנה "כך לא יוכלו ליגע בי לרעה וכך לא יהיה לי ולכל בני ביתי כאב שיניים". ע"כ.

והתבוננתי ליתן טעם לשבח בהאי מילתא וזה החילי בעזרת צורי וגואלי.

ב) השיניים הם העצמות היחידות שמתחלפים וגדלים גם לאחר שכלים ובוה הושוו ללבנה שמתחדשת בכל עת,

אמירת "ולא יהיה לנו כאב שיניים" בברכת הלבנה

שבפה. עכ"ד. והנה הלבנה היא רק בלילה ולילה לאו זמן ציצית הוא (שו"ע או"ח סימן יח סעיף א), ולכן מתפללים בזמן זה שלא יהיה לנו כאבי שיניים, שאין ציצית שתגן מפני זה.

ו) עוד יש לרמוז דהשיניים רומזות על כוחות הסטרא אחרא ונרמז בחלום דניאל על החיה הרביעית "ושנין די פרזל לה רברבן וגו'" (דניאל ז, ז), שזוהי מלכות רומי שעד היום אנחנו תחת שלטון אדום בגלות האחרונה שמתגבר בה כח הסט"א במאד מאד. ולכן נאמר בהגדה "ולרשע הקהה את שיניו" ששם יניקת הסט"א (ועיין בספר ויאסוף דוד - קצין, מהדורא בתרא פרשת וילך עמוד קא. ובפירוש קנה המידה על התהילים פרק ג פסוק ח). והנה יניקת הסט"א היא מעוונות ישראל המורידים את השכינה הקדושה שהיא המלכות שרגליה יורדות למשכן הסט"א לפרנסם ולהעניש את החוטאים (עיין בזה פרשת אחרי מות דף ס עמוד ב). ונרמז כן בשם שטן שהיא שן שיניקתו מט' היא ספירת מלכות התשיעית כמובא בזה"ק בתיקונים (דף קמג ע"א ובמתוק מדבש עמ' תרפח). [ורמז גם כן שעל אף שבד"כ ספירת מלכות היא ספירה עשירית היינו דווקא כשיש שלמות וסדר בין העולמות, אך כשאין שלמות וסדר מחמת עוונותיהם של ישראל אינה הספירה העשירית]. ולכן אומרים ומזכירים בברכת הלבנה "שלא

אכן העור סימן לד אות ד), שמברכים: 'אשר קדשנו במצותיו וצונו על העריות ואסר לנו את הארוסות וכו', ומורה הברכה על עניני שמירת הברית וקדושת ישראל. וכבר כתב הרמב"ם (הלכות דעות פ"ד הי"ט), שהלהוט אחר תאוות נשים זרע לבטלה נופלות שיניו, ולכן מזכירים את רפואת השיניים, בעת ברכת הלבנה הרומזת לעניני הנישואין וקדשות ישראל.

ד) מצאנו שאמרו בגמרא בבבא מציעא (דף פה ע"א) שרבינו הקדוש סבל משיניו. וכן מבואר במדרש תנחומא (פרשת ויחי סימן ו), והגיעו אליו יסורין אלו שלא ריחם על הבריות עי"ש. וכאשר אנו עושים את ברכת הלבנה, מראים אנו שאנו משתתפים בצערה של הלבנה שנתמעטה (עיין בחולין דף ס ע"ב) וכמו שאמרו בגמרא (שם) אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה על שמיעטתי את הירח. וגם אנו מברכים אותה ומהללים להשם יתברך עליה, ואילו לא הייתה מתמעטת לא היה שייך בה התחדשות, ולא היתה מתוקנת לה ברכה, נמצא שדוקא מכוח התמעטותה זוכים אנו לברכה וזוהי מתנחמת, וכיון שאנו מראים בזה שאנו מרחמים על הבריות ועל הלבנה, מן הדין להתפלל על כאבי השיניים.

ה) בכף החיים סופר (סימן כד ס"ק יב) כתב, שחוטאי הציצית הם סגולה כנגד כאבי שיניים. של"ב חוטין הם כנגד ל"ב השיניים

חדרי בטן

ממנו האות ט' שהיא היניקה מהמלכות, שהיא הספירה התשיעית וממנה כל השפע. ונשאר עמו רק ש"ן שהיא משכן כוח הטומאה ללא נתינת שפע מכוחות הקדושה [ולכן ג"כ עשה הקב"ה בעולמו שהשיניים נופלות שהם רמז לכוחות הטומאה שנופלים ויפלו].

(ח) רמז נוסף שמעתי, במה שאנו אומרים "ליגע ביד" ביד גימטריא ל"ב, כנגד ל"ב שיניים ולכן מסמיכים ואומרים תכף "ולא יהיה לנו כאבי שיניים".

יהיה לנו כאבי שיניים" רמז לכוחות הסט"א שלא יינקו יותר מהמלכות שאליה רומזת הלבנה כמבואר בספרים.

(ז) ובדרך זו יש לרמוז שתיבת "שיניים" במילואה (היינו שי"ן יו"ד נו"ן יו"ד מ"ם) עולה בגימטריה תקפ"ו כתיבת שופר, שהשופר הוא המכניע את כוחות הסט"א (עיין בתיקוני זוהר תקנא עשרין וחד ועשרין דף נב עמוד ב) הרמזים בשיניים. ולכן השטן מתבלבל כששומע התקיעות שהם ט' קולות (עיין ראש השנה דף מז ע"ב) ולוקחים

רמזים וסודות במעלת יראת שמיים

והנה יסודות הבריאה הללו שמהם כלל הבריאה, ירמוזו על תכלית הבריאה, וכפי שיבואר בס"ד.

כבר אמרו חז"ל בברכות (דף ו ע"ב), אמר רבי אלעזר כל העולם כולו לא נברא אלא בשביל הירא שמיים. רבי אבא בר כהנא אמר שקול זה כנגד כל העולם כולו. רבי שמעון בן עזאי אומר ואמרי לה רבי שמעון בן זומא אומר כל העולם כולו לא נברא אלא לצוות לזה. ע"כ. והיינו שהירא שמים הוא עיקר העולם והחשוב שבעולם.

ומעתה יש לרמוז דהנה ד' תיבות אלו 'אש מים רוח עפר' - עולים בנימטריה קמנה מ"ו (46) ובנימטריה גדולה תקנ"ה (955) ויחד יעלו בנימטריא לתיבות "יראת שמים" (1001), ולהורות שיתכלית ויסוד הבריאה היא היראת שמיים.

הן יראת ה' היא חכמה, יראה עילאה, אמרתי אחכמה, ואבא האירה, בכחה המופלא של זאת היראה, מעלותיה ציזיה ופרחיה, בהן אומר והן דברים, כפי אשר חנני בוראי מאוצר מתנת חנם, ואנא עניא אמינא יהא רעוא דהאי שכינתא דבגלותא תירום אכולא כרכא, ויפוק מינה חינא וחסדא ורחמי על עמא קדישא דאזלא ומדלדלא, הלוך וחסור, מדור לדור אמן.

א) אמר הכתוב "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו" (ישעיה מג, ז), ויסודות הבריאת בראשיתם הם ארבעה א"ש ר'וח מ'ים ע'פר, וכמ"ש הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ד ה"א). וכתובים פעמים רבות בספר הזוהר הקדוש ובספרי המקובלים בר"ת ארמ"ע.

חדרי בטן

הדין והדין נמתק בשורשו. ולכן אמרו חז"ל בברכות (דף ו' ע"ב) דכל אדם שיש לו יראת שמים דבריו נשמעים, והיינו גם בעולם הבא, שבכח יראת השמים שלו מחליש כל כוחות הדין.

ג) ובלכתך בדרך זו יתבאר הטעם שארוננו שלמה המלך ע"ה נשא אלף נשים (עיין מלכים א פרק יא פסוק ג), ובודאי שהחכם מכל האדם לא עשה כמעשה הנערים אשר הולכים אחר תאוות ליבם ומרבים נשים, והכתוב צווח ואומר "אל תתן לנשים חילך" (משלי לא, ג), וכל מעשיו היו על אדני החכמה והיראה, והתכון לפרסם שם מלכותו של הבורא בעולם ולהגדיל את מידת היראת שמיים ולכן בספר משלי וקהלת עוסק בפסוקים רבים בענייני יראת שמיים ושכר ועונש ועוד, מה שלא נמצא כמותם בשום ספר אחר מכ"ד כתבי הקודש. [ומה שאמרו חז"ל בידים (פרק ג משנה ה) כל הכתובים קודש, ושיר השירים קודש קדשים, יתבאר שכל ספרי שלמה עוסקים ביראה ושיר השירים עוסק באהבה, ואהבה גדולה מיראה כמו שכתב הרמב"ן (שמות כ, ח), שאהבה גדולה מיראה. וכן משמע מהרמב"ם (הלכות תשובה פרק י הלכה ב) ע"ש. ולכן שיר השירים הוא קודש קדשים]. וכבר אמרו חז"ל בשבועות (דף לה ע"ב), שכל שלמה שבשיר השירים רומז לקב"ה, מכיון שזכה ששם ה' נקרא עליו, לפי שהפיץ יראת שמיים בעולם

ולכן הצדיק והירא שמים יכול לבטל גזרות שנגזרו על העולם הזה, שהוא יסוד העולם שנאמר "צדיק יסוד עולם" (משלי י, כה) ו"רצון יראיו יעשה" (תהילים קמה, ט) וכמבואר בוזהר הקדוש (כרך א דף רנה ע"א - ע"ב) ע"ש.

ב) ולך נא ראה לגאון הקדוש רבי יעקב אבוחצירא זצ"ל בספרו שערי תשובה (פרק ז) שכתב, ששם אלהים במילוי ההין בריבוע (היינו אלף, אלף למד, אלף למד הה, אלף למד הה יוד, אלף למד הה יוד מס) הוא שם הדין הקשה מן הכל, ועולה בגימטריה אלף ואחת, עיי"ש טעמו ודרשתו. ולדרכנו יבואר שכבר אחז"ל במדרש רבה (פרשת בראשית פרשה יב פיסקא טו, והובא ברש"י על התורה בראשית א, א) שבתחילה ברא הקב"ה את העולם כמידת הדין וכיון שראה שאין העולם יכול להתקיים עמד ושיתף עימו מידת הרחמים. ע"כ. ותוקף הדין הוא בשם 'אלהים' במילוי ההין בריבוע וכאמור, ולכן נאמר "בראשית ברא אלהים" וכשאמרו שראה שאין העולם יכול להתקיים בתוקף הדין עמד ושיתף עימו מידת הרחמים.

ולדרכנו יבואר שתיבות "יראת שמים" יעלו בגימטריה אלף ואחת בדיוק כשם אלהים במילוי ההין בריבוע, וזה כנגד זה עשה אלוקים, שרק היראת שמיים יכולה למתק כוח הדין, והוא מיתוק הדין בדין עצמו שהיראת שמיים היא ג"כ שורש

רמזים וסודות במעלת יראת שמיים

ולכן לא היו בזמן שלמה מלחמות וכולם היו עובדים אותו כמבואר בכתובים (עיין מלכים א, ה, א).

וזו הטעם שנשא אלף נשים מכל עם ולשון לנסות להשפיע על כלל העולם מיראת השמיים שבו ורמז לזה שתיבות "יראת שמיים" עולה בגימטריה כנשי שלמה ושלמה (1001), ולשם הייתה כל מגמתו וכל תכליתו. [ועם כל זה אמרו רבותינו (סנהדרין דף כא ע"ב) שעשה שלא כהוגן דהכתוב אומר "ולא ירבה לו נשים" (דברים יז, יז), ומכאן אתה למד שאפילו לצורך יראת שמיים והפצת יראתו ברוך הוא, אין לעשות שום צעד כנגד התורה והדברים פשוטים.

וכמ"ש הכתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" (דברים כה, י), [ותמיד היה מיוחד כל העולמות וי' ספירות ורמז לזה שתיבת שלמה יחד עם י' ספירות עולים בגימטריא שכינה, ולכן אמרו רבותינו בירושלמי בסנהדרין (פרק ב הלכה ו) דהאות י' של "לא ירבה לו סוסים" (דברים יז, טז) ושל "ולא ירבה לו נשים" (שם פסוק יז) התלוננה לפני הקב"ה, ששלמה הרבה. והטעם לזה שכיון שהיה מיוחד שלמה המלך בתמידות כל י' ספירות, סבר שהוא השלים כל התיקון של כל י' ספירות ולא חשש שיפגום באות י' דלא ירבה לו ודו"ק] שכאשר שם ה' נקרא על האדם והוא ירא שמיים, מידה כנגד מידה משפיעים עליו מן שמיא שגם יראו ממנו,

בביאור תיבת 'סוס' ומהותה ע"ד הסוד

אלופי עשיו. ע"כ. ועל אומות העולם נאמר "בשר חמורים בשרם זרמת סוסים זרמתם" (יחזקאל כג, כ) ופרש"י זרמת סוסים לשון ריבוי תשמיש, שמרכים תשמיש יותר משאר כל הזכרים שבבהמה. עכ"ד. וכל מהותו של הסוס הוא ריבוי תשמיש, ולכך יש בו פעמיים את האות ס' המורה על אומות העולם שהושוו לסוס, שכולם פרוצים בעריות ושטופים בזימה, וזהו תחילתם וסופם שבתם וקימתם זו מנגינתם [והאות ו' תרמוז על ששה הדברים הנאמרו בסוס].

ג) ומבואר בזוהר הקדוש (הקדמת הזוהר דף יב ע"ב) שהאות ו' נקראת ו' דחיי שמכחה מושפע חיים עד העולם. והקב"ה ברוב חסדו זן ומפרנס אפילו לכוחות הטומאה שאם לא כן לא יהיה

א) שמעתי מאחד מגדולי המקובלים בירושלים שבמילה סוס רמוז סודות גדולים ובמהותו ותכונתו ולא פירש יותר והעלים הדברים (ועיין בספר מסילות באגדה אייזנברגר ח"א עמוד רג). ואנא עניא אמינא לבא ולבאר מקצת מהני מעלייתא שחנני ה' וקיבלה נשמתי בסניני:

ב) אמרו חז"ל בפסחים (דף קיג עמוד ב) ששה דברים נאמרים בסוס, והראשון במעלה אוהב את הזנות ע"ש.

והנה תיבת סוס מורכבת מהאות ס' בתחילה ובסופה ואות ו' באמצע, והאות ס' עולה בנימטריא שישים, ורומזת לאומות העולם שכן אמר שלמה המלך ע"ה "שישים המה מלכות" (שה"ש ו, ח) ובפסיקתא זוטרתא (מדרש לקח טוב שה"ש פרק ו סימן ח) פירש, שישים אלו אומות העולם

בביאור תיבת 'סוס' ומהותה ע"ד הסוד

כו, ובשל"ה תולדות אדם סימן קסז, ובשער האותיות
אות י - יצר טוב סימן א. ובאות ר סימן ה) ומצטמק
ורע לו, ויפה לנו.

ה) וכשנתבונן נראה, שבכתיבת האות
סמך במילואה, מדלג והולך
מהאות ס לאות מ' ומהאות מ' לאות נ',
וירמוז בזה, שהאות שבין ס' למ' היא נ',
והאות שבין מ' לכ' היא ל', ונ' ול' יחד
יעלו פ' רמז למ"ש שלמה המלך בהמשך
הכתוב הנזכר "ושמונים פלגשים" (שה"ש
שם), ופירשו בפסיקתא (שם) שהם בני הגר
וקטורה שהם בני ישמעאל. ע"כ. וידוע
מ"ש חז"ל בקידושין (דף מט ע"ב) י' קבין של
זנות ירדו לעולם תשעה נמלה ערכיא, וגם
הם נרמזו בתוך האות ס' הרומזת על עניני
הניאוף, ומכיוון שהערכים עושים במחשך
מעשיהם שנראים כצנועים, ונשיהם
הולכות בצניעות אך אינם אלא נואפים
בחדרי חדרים ולפניהם נואף יבא, לכן רמז
גם כן בהעלמה, אליהם.

ו) ודע שהאות ו' ביסודה רומזת על
אחדות השם שכן מילואה (היינו וא"ו)
עולה בגימטריה אח"ד, הוא הקב"ה,
שהוא אחד ושמו אחד, והוא זן ומפרנס
לכל, ואין בלתו מי שיפרנס לשום בריה
בעולם, ואפילו לכוחות הטומאה, שעדיין
נצרכים לעולם עד שיעביר ממשלת זדון מן
הארץ. ולכן מי שמתחזק באמונה ובאחדות
ה', זוכה לשמירה עליונה מן השמים וינצל

להם קיום כלל (עיין בספר נפש החיים שער
ג), ולכך בין אותיות ס' מ' ניתנה האות ו'
דחיי להחיותם.

ובמה מופלא הוא הדבר שהאות ו' דחיי
היא המחיה אפילו את אותם
החוטאים והנואפים וכמ"ש הכתוב "ואתה
מחיה את כולם" (נחמיה ז, ו) שהאות
ו' משמו של הקב"ה היא המחיה את
כולם וזהו "ואתה" נוטריקון ו - אתה, ו'
שבשמך היא המחיה את כולם. והאות
ו' עצמה היא כנגד הבחינה השישית
בסדר הספירות והיא ספירת יסוד כידוע
המנוגדת בכל תכלית הניגוד לנואפים.
והאות ו' הקדושה בכל עת רוצה לעלות
ולהסתלק מתיבת "סוס" המורה על כל
טומאת הניאוף, והקב"ה כובשה שלא
תצא משום שעדיין לא הגיעה העת לכליו
כוחות הטומאה.

ד) ואמרו בירושלמי (סוטה פ"א ה"ה) ובמדרש
רבה (בראשית פרשה כו סימן ה), אמר ר'
שמלאי בכל מקום שאתה מוצא זנות
אנדרלמוסיא באה לעולם והורגת טובים
ורעים. ע"כ. ורמז לדבר "כי נאפו ודם
בידיהן" (יחזקאל כג, לו), שבגלל הנואפים
מתרכים הרציחות בעולם והם הגורמים
לזה. ולכך האות סמ"ך הרומזת על
הנואפים וכמ"ש לעיל, במילואה הולכת
ופחתת ס' מ' נ', שהרע מכלה את עצמו
(עיין בספר פניני הרמ"ע מפאנו דברים פרק לג פסוק

ח) ומובא בתיקוני הוזה"ק (תיקון מז דף פד ע"ב, ובמותק מדבש עמ' תקצו) דהשכינה נקראת סוס לקב"ה, ופירש הרב מתוק מדבש כי סוס מספרו קכ"ו כמספר השם אדנ"י בריבוע: א', א"ד, אד"נ, אדנ"י, שהוא בסוד הגבורה והדין, וזה כנגד זה עשה אלוקים.

ועיין מדרש רבה (שה"ש פרשה א פסקה ד) שבכל סוס שרכב פרעה נגלה עליו הקב"ה באותו סוס, ולהאמור יבואר שרכב הקב"ה על כנפי השכינה שהיא בחינת סוס דקדושה לבא ולעשות דין עם פרעה הרשע.

ט) וכן יהיה לעתיד לבא, שיבא הקב"ה לעשות דין בכוחות הטומאה וברשעים, ובכללם כל כוחות הטומאה והניאוף, ויתקיים בהם מקרא שכתוב "כי כנגד יאכלם עש וכצמר יאכלם סס" (ישעיהו נא, ח), שהאות ו' תחזור למקומה הקדוש. ופירש הרד"ק יאכלם - הכנוי לרשעים, כלומר יאכל אותם הרע הבא עליהם כמו הבגד שיאכל אותו העש וסס הוא אחי עש כי הם יאבדו מן הארץ ואתם תהיו בה לעולם בצדקתי וישועתי שאתן לכם. ע"כ. והיינו שתטול השכינה את ו' דחיי שהיא החיות שלהם מתיבת סוס ותחזירה למקום הקודש, ותאכלם כסס, לאחר שנמלה מהם את האות ו' דחיי.

מתאות הניאוף, שכן האות ו' דחיי המחיה את תאות הניאוף הנרמזת בתיבת סוס כאמור, מקבלת כוח ותעצומות מהאדם המאמין במוחלט באחדות ה', ולכן היא השומרת ומגינה שלא יפול בניאוף. ומנגד הכופר באחדות ה' בודאי שיפול בעריות וניאוף, וכמו שכתב בשיחות הר"ן (אות קו), שיש חכמים שאין להם אמונה והכל פיהם מזיק לאדם כשר שיפול לתאות ניאוף, כי זווג דקדושה היא ע"י בחי' דעת כמ"ש "והאדם ידע" (בראשית ד, א) ואלו הבעלי ראתן שדעתם מקולקל ופגום ויש להם שרץ וטומאה כמוחם, לכן זווגם נאחו בקליפה, ולכן הם נואפים. עכ"ד. ומעין זה אמרו חז"ל בסנהדרין (דף סג ע"ב) לא עבדו ע"ז אלא להתיר להם עריות בפרהסיא.

ז) ומצאנו אצל עמלק שהיו בו ב' בחינות אלו גם עניין הפנים באמונה שקירר את האמבטיה (עיין ברש"י על התורה דברים פרק כה פסוק יח), וגם עניני הניאוף וכמ"ש במדרש תנחומא (פרשת כי תצא סימן ט) שהיה עמלק זורק מילותיו כלפי מעלה, וביאר מהרצ"א שפירא מדינוב זצ"ל בספרו אגרא דכלה (פרשת פנחס על הכתוב "קח לך את יהושע וגו'" במדבר כו, יח) שעמלק הוא מנוגד לברית קודש. ומחמת ריבוי ניאופיו שהוא כל כולו בעומק קליפה זו, ולכן ב' אותיות ס' שבתיבת סוס במילואם (היינו סמך) עולים בנימטריא עמלק. שבו יש את עיקר עניני תאות הניאוף בשורשה.

בביאור תיבת 'סוס' ומהותה ע"ד הסוד

(י) וזה מה שאמרו חז"ל בסוכה (דף נב ע"א) שלעתיד לבא שוחט הקב"ה את היצר הרע. ו"אז ימלא ש'חוק פ'ינו" (תהילים קכו, ב), ר"ת גימטריא 'השכינה' עם הכולל, שפסוק זה הרומו על הגאולה העתידה לעתיד לבא (עיין ברכות דף לא ע"א) שיכללו כל הכוחות הקדושים בשכינה, ויתבטלו כל כוחות הטומאה. ו"אז ימלא שחוק פינו", בשלמות השכינה ובאחדותו ברוך הוא, במהרה בימנו אמן.

הסוד באמירת למנצח

בצורת המנורה

(א) מצאנו בשבחה המגיע לכת'בים, עד כמה שיבחו רבותינו קדמאי ובתראי את אמירת "למנצח

בנגינות מזמור שיר" (תהלים פרק סז) בצורת

המנורה (עין בספר כף החיים פלאגי סימן יב אות יד), ומצאתי רמז בצורה זו, שכן האותיות שבראשי

הקנים [היינו האותיות: א' של "אלהים יחננו", ל' של תיבת "לדעת", י' של תיבת "יודוך", י' של תיבת "ישמחו", י' של תיבת "יודוך" -

השניה, א' של תיבת "ארץ", והאות י' של תיבת "יברכנו" עולים בגימטריה ע"ב, שהוא בגימטריה חסד" - והוא כנגד ע"ב אותיות של

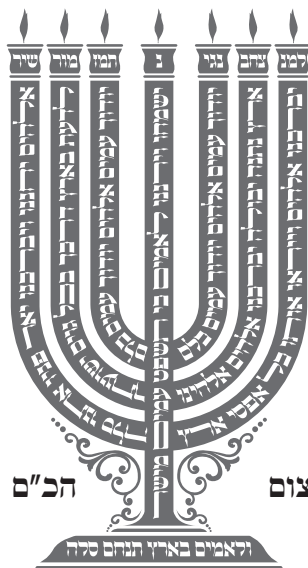
באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד ימין מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

השם המפורש של הקב"ה, ובכוח השם הקדוש הזה אפשר לעשות כל הישועות והנפלאות שהוא ממקור החסד. ואכמ"ל.

ב) וראיתי שיש המציירים בצידי המנורה וכותבים תיבת צו"ם מצד ימין, ומצד שמאל תיבת הכ"ם [וכן ראיתי צילום מכתב יד של צורת המנורה לפני כמה מאות שנים שכתבו כן], והביאור בזה שסופי הקנים שבצידי המנורה שמצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

באותיות הכ"ם [והיינו: ה' בתיבת "סלה", כ' בתיבת "בישועתך", מ' בתיבת "כלם"], וסופי הקנים שבצד שמאל מסתיימים

הסוד באמירת למנצה בצורת המנורה

לאדם להתבונן ברמזו של שם הכ"ם הנמצא בצד שמאל של המנורה, אלא יתבונן ברמז הנמצא בצד ימין של המנורה הזו, היינו תיבת צו"ם הרומזת על דרכי התשובה, ולזה ירמזו הכתוב "לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו" (קהלת י, ב), שהכסיל חושב שתכלית הקב"ה להעניש חס ושלום, ולא שם לימינו לדרך התשובה המבטלת את הדין.

ד) ורמזו ונרמזו שתיבות "לב חכם לימינו" עולים בגימטריא כתיבות "צלם אלהים" (עיין בספר מעגלי צדק לרבי יעקב אבוחצירא זצ"ל אות פ עמוד שו ירושלים תשמ"ז), שכאשר האדם שב בתשובה, חוזר הצלם אלוקים עליו לאחר שהסתלק ממנו כשחמא (עיין באלשיך הקדוש בספרו שושנת העמקים על הפסוק "יונתי בחגוי הסלע וגו'" דף יא עמוד א).

צו"ם [היינו: מ' בתיבת "כלם" השנייה, ו' של תיבת "אלהינו", וצ' של תיבת "ארץ"].
 ג) והביאור בזה שתיבת הכ"ם עולה בגימטריה כשם אדנות (אדני"), שהוא בחינת מלכות כמבואר בזה"ק (פרשת ויקרא דף יא ע"א, ופרשת עקב דף רעב ע"ב), והשכינה היא המענישה את החוטאים (עיין בזה"ק פרשת אחרי מות דף ס ע"ב), ועיין בספר קהלת יעקב יולם (ערך א"ד) שכתב, אדני" שלש אותיות הוא דין והא' ממתיקם וכו', ע"כ. והיינו שרובו בדין. וכנגד זה יש את הצו"ם שהוא אחד מדרכי התשובה ועולה בגימטריה כתיבת קו"ל, וכן כתיבת ממו"ן, המרמזים על תפילה (קול) תשובה (צום) וצדקה (ממון) המעבירים את רוע הגזירה (ירושלמי תענית פרק ב הלכה א). וכבר אמר הכתוב "כי לא אחפוץ במות המת" (יחזקאל יח, לב) ואומר "אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה" (שם לג, יא). ועל כן אל לו

ביאור ענין יניקת החיצונים ותאוותם ושאר עניינים נפלאים

בטחה) שהקליפות יונקות מדדי 'בהמה' העולה בגימטריא 'בכל' ועליהם נאמר "ומלכותו בכל משלה" (תהלים קג, יט) ע"כ. וכל זה בשפע הניתן לחיצונים, אך לשאר עולמות הקדושה יורד השפע מהבינה שהיא אמא עילאה ומרדיה העליונים. וכמ"ש בעץ החיים (ח"ב שער העיבורים פ"ב עמ' סג) שממקום הדדים שבחזה של אמא יונק ז"א ומבחינת שם שד"י. עי"ש. ואיתא בברכות (דף י ע"א) שדוד המלך ינק משדי אמו ונסתכל בדדיה ואמר שירה, אמר רבי אבהו שעשה לה דדים במקום בינה, טעמא מאי? אמר רב יהודה כדי שלא יסתכל במקום ערוה. רב מתנא אמר, כדי שלא יינק ממקום הטינופת. ע"כ. וכבר התבאר שיניקת החיצונים היא מהמלכות בדדיה של מטה, ודוד שהוא בחינת מלכות כנודע - הכיר וידע סוד

בזה המאמר יעלה ויבא, והיה לבא'ר יניקת הקליפות מהיכן מקומם ולאן תאוותם לעלות וליונק, והשפעת החיצונים העליונים על החיצונים התחתונים - הם בני האדם השבויים אחר יצרם הרע, ומה' אשאל מענה לשון, שלא אכשל ולא אבוש בהביטי, אל סודות גנוזים אלו.

(א) הלא ידעת אם לא שמעת מ"ש מהרח"ו בעץ חיים (ח"ב שער מח שער הקליפות פ"ב עמ' שער) וז"ל, דע כי הנה נתבאר אצלנו כי יש בנוקבא דאצילות [א"ה היינו מלכות נוקבא דז"א דאצילות - עיין שו"ת תורה לשמה סימן תלב] שני שדיים למטה בבית הרחם שלה, ונקרא דדי בהמה. ובערך זה המלכות נקראת 'בהמה', ומהם יונקים כל הקליפות. ע"כ. וכ"כ הרמ"ז בפירושו לזוה"ק (הקדמת הזוהר פרשת בראשית דף יא ע"א עמ' קעג הוצאת קול

ביאור ענין יניקת החיצונים ותאוותם ושאר עניינים נפלאים

ובלכתך בדרך זו יבואר מה שמצאנו בגמרא בכרכות (דף י' ע"ב) "ויגש גחזי להרפה" (מלכים ב, ד, כו) אמר רבי יוסי בן חנינא שאחזה בהוד יופיה. וגחזי שהיה משכן לחיצונים בעולם הזה הראה תשוקתו כתשוקת החיצונים שתהיה להם אחיזה בדרך העליונים.

וביתר שאת ויתר עוז יתבאר הענין, ע"פ מ"ש בשער היחודים (פ"א דף א ע"א) שבניה ונביא אותיות שוות, כי ה' מתחלפת באותיות אחע"ה, וכל הנביאים משם מתנבאים מן ב' פרקין תתאין שבבניה, בהיותם מתלבשים תוך נצח והוד דו"א. ע"כ. והנה אלישע הנביא שהשאיר בביתו את גחזי שהיה רשע וטמא ומשכן לסט"א, נתן שליטה וכח שיאחזו כוחות החיצונים בדרים העליונים - והיינו במקום בינה שמשם הנבואה, ובפרק התחתון שהוא ההוד הייתה לסט"א שליטה. ולכן גחזי שהיה משכן לסט"א בזה העולם אחזה בהוד יופיה, שלשם תאוות החיצונים לעלות, ומתאוותם העליונה השפיעו עליו להתאוות ביותר ולגעת דוקא במקום הדרים יותר משאר הגוף, וכן תאוות הנואפים בכל דור ודור וכמ"ש בגמרא (בכתובות דף לו ע"ב, ובגיטין דף פא ע"א) וכי מפני שמועך לה ערבי זה בין דדיה פסלה מן הכהונה. עיי"ש. והערכים הם סמל טומאת הניאוף כמבואר בגמרא בקידושין (דף מט ע"ב) 'י קבין זנות ירדו לעולם תשעה נטלה ערביא.

הדבר שלחיצונים ניתן לינק מדרים של מטה, שהוא מקום המינופת, ולא מהדרים העליונים שלא יבואו חלילה לטמאות את הקודש, ויניקתם ממקום המינופת מורה על סילוק ענייני הקדושה משם, שבשעת יניקת החיצונים ממקום המינופת, אין יחוד המלכות עם ז"א שלא יסתכלו במקום ערוה, ובסוד הכתוב "ולא יראה כך ערות דבר ושכ מאחריך" (דברים כג, טו) וכשהשפע מגיע מדרים של מטה הוא מועט וחסר, ואילו כשמגיע השפע מהדרים העליונים הוא שפע מרובה ומלא.

ב) ועיקר תאוות החיצונים לבא ולעלות ולינוק מהדרים העליונים וממקום הלב שהוא כנגד הבינה (עיין בחיקוני הזוהר בהקדמה דף יז ע"א בינה לבא), כדי לזכות ולקבל השפע הגדול והעצום ששם, וכשגוברים חטאי התחתונים ועושים פירוד בעולמות העליונים, עולים החיצונים לינוק מהדרים העליונים. וצא ולמד מ"ש מהרח"ו בעין חיים (ח"ב שער רחל ולאה פרק ז עמוד ריו אות ר), שהמוחין דאבא הם הדוחין את החיצונים מלהתאחזו בחסדים של הבינה המגולים מן החזה ולמטה, אשר שם נקרא "עין הדעת טוב ורע" (בראשית ב, ט), שמשם יונקים החיצונים. עכ"ד. וכאשר אין אור מוחין דו"א מצד אבא ניגלים, אז נאחזים החיצונים. ועיין בספר בת עין (דרוש לראש השנה עמוד תלו הוצאת המסורה).

קודש הקודשים היה יוצא השפע לעולם [כי בבית המקדש הראשון היו יונקים מהבינה ובבית שני מהמלכות, וכמ"ש בזה בביאור לזוהר מהרמ"ק הנקרא אור יקר סימן ח עמ' ריא], ולכן אחז"ל (יומא דף נג ע"ב) שהכהן הגדול היה מתפלל ביום הכיפורים בקודש הקודשים על הגשם ועל השפע של עמ"י ששם מקום השפע. וכבר אמרו חז"ל ביומא (דף נד ע"א) על הפסוק "ויראו ראשי הכהנים" (מלכים א, ח) הא כיצד? דוחקין וכולטים ויוצאים בפרוכת ונראים כשני דדי אשה, שנאמר "צורר המור דודי לי בין שדי ילין" (שיר השירים א, יג), וכתב הרמ"ק בספרו זבחי שלמים (סדר עבודת יום הכיפורים דף י ע"ב), שהכה"ג היה מניח את המחתה בין בדי הארון, שהמחתה היא כנגד המלכות, ובדי הארון הם נצח והוד. ע"כ. [וכבר התבאר לעיל (אות ב) שנצח והוד יונקים מן ב' פרקים תתאין שבבינה ומשם מקום הנבואה]. ומורה בזה על השפע היוורד מהדרים העליונים, וזהו שאמר כשני דדי אשה לאפוקי דדי בהמה שהם הדרים התחתונים, ומהם יש יניקה לחיצונים. וכשחטאו ישראל הסתלק השפע מהדרים העליונים כדי שלא ינקו ג"כ החיצונים בהתגברותם, ולכן נגנו הארון ונחרב המקדש.

(ה) ודע עוד שעם ישראל בחטאם פגמו בבחינת הוד, וכמו שמצאנו ואמרנו אצל

(ג) ועל זאת יתפלל כל חסיד העוסק בתורה בקדושה ובטהרה, שלא יגרם על ידו חלילה חילול הקודש בסילוק מוחין דאבא, שאז תהיה שליטה לחיצונים לינוק מהדרים במקום בינה. ולכן משמייא גרמו שבכל מקום ומקום שיש שם כוחות הטומאה מרובים, לעשות גדר לפניו מגדר, שלא ינקו כוחות החיצונים מהדרים העליונים. וזהו שאחז"ל בקידושין (דף מט ע"ב) על עילם - י' קבין של גסות ירדו לעולם ט' נמלה עילם, וסימן לגסות הרוח עניות דתורה, ולכן עילם לא זכתה ללמד דכתיב "אחות לנו קטנה ושדים אין לה" (שיר השירים ה, ח) ואמר רבי יוחנן זו עילם שזכתה ללמוד ולא זכתה ללמוד. ע"כ. ויבואר ע"פ דרכינו דגסות הרוח היינו גאוה, ועל המתגאה אמרו חז"ל (סוטה דף ה ע"א) שאומר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בכפיפה אחת דמסלק את השכינה. וקוב"ה היינו ז"א כידוע (ועיין עוד בזה בשו"ת רב פעלים ח"ג בסוד ישרים סימן יא ד"ה ומדברי רבינו), ומכיון שז"א מסתלק ועמו המוחין דיליה, שוב אין מי שידחה את החיצונים מלהתאחו בדדים העליונים, ולכן משמייא מנעו מעילם, שלא יזכו ללמד והיינו להעניק השפע מהדרים העליונים, דכיון שז"א הסתלק משם יש לחוש לחיצונים שיעלו לינוק מהדרים העליונים. ודו"ק.

(ד) והנה בעת שהיה המקדש הראשון על תילו והיה בו ארון הקודש, ממקום

ביאור ענין יניקת החיצונים ותאוותם ושאר עניינים נפלאים

מזונא לכולהו תתאי. ע"כ. נמצא ששם שד"י הוא המשפיע את שפעו כשדי האשה המניקה את בניה. ומשמעות שם שד"י מורה גם כן על הגבלת השפע וכמ"ש הז"ל (חגיגה דף יב ע"א, ובמדרש בראשית רבה פרשה ה פסקא ח) שד"י - שאמר לעולמו די. והטעם שאין ישראל (והעולם כולו) יכולים לסבול רוב טובה, ולכן הקב"ה מגביל את השפע, ודומה הדבר ממש לשדי אשה, שלמרות שמלאים בחלב יוצאים טיפין טיפין מהנקב הקטן שלא ייחנק התינוק. וכל זה לעת עתה אך לעתיד לבא בבא עת הגאולה יהיה בנו כוח עליון לקבל רוב טובה ושפע שיתרחבו הכלים, ולכן יהיו המעדנים מצויין כעפר כמ"ש הרמב"ם (הל' מלכים ומלחמות פי"ב ה"ה). [וכמו שהיה בימי שלמה שבזכות תיקונו העליונים (כמ"ש במקו"א), הגדיל את השפע לעולם ואת הכלים של מקבלי השפע ולכן היו המעדנים מצויין כעפר].

ז) ומצאנו שסך הזמן שניתן השפע הגדול מהבינה העילאה, היה מעת יציאת מצרים עד סוף חרבן בית ראשון. וכתב המלבי"ם (ביחזקאל פרק כד פסוק ב בשם מהרי"א) שהיו סך הכל תתקי"ד (914) ימים, שהיה זה משנת ב' אלפים תמ"ח עד שנת ג' אלפים שנ"ח, וארבעת הימים הנותרים היו לשנים המקוטעים. עכ"ד. ונראה לרמוז בזה בס"ד דתיבת 'שדים' בנימטריה (כשנחשב את האות מ"ם הסתומה לשש מאות)

גחזי שאחזה בהוד יופיה, וכמ"ש מהרח"ו בעין חיים (ח"א שער יח שער רפ"ח ניצוצין סופ"ה עמוד רסה) וז"ל, וכבר הודעתך כי השקר אין לו רגלים והוא סוד החיצונים הנקרא שקר, ואין לו ב' רגלים הנקראים נצח והוד, רק רגל אחת שהיא בחינת הוד לכדה ושם יש לו אחיזה בסוד "כל היום דוח" (איכה א, יג) "דוח" אותיות הוד. וכו נחרב הבית, כי מהוד ולמטה יש להם אחיזה לחיצונים גדולה מאוד עכ"ד. ועיין בביאורי על פיוט 'בר יוחאי' על המילים 'הודך והדרך' (הערה 10) ומשם בארה. [ואגב אבא אעיר'ה שגם משה ואהרן הם בחינת נצח והוד כידוע, ולכן מהם יצא השפע דומיא דשני בדי הארון, וכשנפטרו מן העולם הסתלק השפע, ואהרן הייתה זכותו להגן על ישראל עם ענני הכבוד, לפי שהיתה בחינתו הוד שהיא הקרובה לחיצונים, והיה בכוחו להגן על ישראל מהם. ולכן גם היתה אחיזה לחיצונים במעשי אהרן כשעשה את העגל, ודוקא אהרן היה בכוחו לעצור את המגיפה במעשה הקטורת, והכל מטעם זה שהוא בבחינת הוד הקרובה לחיצונים. ואכמ"ל].

ו) ואלכה ואשובה לי כמ"ש שהשפע יורד לעולם מהשדיים העליונים, והבט ושא עיניך למ"ש בזוה"ק (פרשת פיקודי דף רננ ע"א ובמתוק מדבש עמ' שצה), דהאי שם שד"י יניק לכל אינון תתאין ולכל אינון היכלין ולכל אינון דלבר, ועל דא אקרי שד"י בגין דמספק

פתח האהל (ח"א בפי' למילה בראשית אות כה), שתיבת 'בראשית' עם הכולל עולה בגימטריא תתקי"ד כתיבות 'יחוד מלכות שמים' ע"כ. ולדרכנו יבואר, שתחילת הבריאה הייתה תכלית הטוב והשפע מאוצרות הבינה ובבחינת שדים המניקות העולות ג"כ בגימטריא תתקי"ד כמשנ"ת, וזה היה לסך תתקי"ד ימים, ועד אותה העת היה יחוד העליון, ושמירת ז"א היתה שלא ינקו החיצונים מהדרים העליונים, אך כיון שפגמו ביחוד מלכות שמים, הסתלק היחוד העליון ופסק השפע ונחרב המקדש בעוונותינו. יהי רצון שנוכה לשוב ולייחד כל העולמות העליונים בתכלית הייחוד ונוכה לשפע הרוחני העצום ורב, כימי עולם וכשנים קדמוניות. אמן.

עולה תתקי"ד ולהורות נתן, שעיקר השפע מהשדיים העליונים היו בתתקי"ד ימים אלו עד זמן החרבן של ביהמ"ק הראשון, ואח"כ הצטמצם השפע, שלא היו הארון ובדיו בבית שני (עיין בימא דף כא ע"ב) שהם היו המורים ורומזים על השפע היורד מהדרים העליונים. וכן ירמוז עוד בכתוב "ירוין מדשן ביתך" (תהלים לו, ט) שתיבת דש"ן עולה בגימטריא 'שדים' (כשנחשב אות ס' כחשכון ארבעים). ואמר "מדשן ביתך" – להורות שכל זמן שבית המקדש הראשון היה קיים, היו רוויים מדש"ן זה היינו מהשדיים העליונים.

ח) וכן בקודש חזיתי למ"ש הגאון הקדוש רבי יעקב אבוחצירא זצוק"ל בספרו

פיוט

בר יוחאי

עם ביאור הענין והמילים

מהדורה רביעית

בעזרת החוקן לאדם דעת
מנאי זעירא דמן חבריא
הצב"י אפרים כחלון ס"ט
ניסן תשפ"ד פעה"ק ירושלים

דברים אחדים למהדורה רביעאה

פירוש פיוט זה הודפס בכמה מהדורות וגם בשו"ת אך טוב לישראל (ח"ד סימן לד), וברוך השם שמן שמיא עשו את שאינו שוכה כזוכה ורבים נאותו לאורו ובירכו עליו ברכת הנהנין. ועתה אמרתי להביאו גם בחיברנו זה העוסק בעניני תורת הסוד כי כאן עיקר מקומו, ומקור מקומו מהור בעניני תורת הסוד.

ואגב אזכירה מה שנשאלתי מקדמא דנא (כ"ח ניסן תשפ"ג) מדידי הרה"ג ראש הכולל בישראל להלל רבי שלמה בר כוכבא שליט"א מו"צ בעיה"ק ירושלים היכן היה בית מדרשו של רבי שמעון בר יוחאי?

זו תשובתי אליו:

בדקתי בכמה ספרי מחקרים כולם מיחסים את בית מדרשות של רשב"י באיזור מרון פקיעין תקוע שבצפון - עיין בספר ארץ הגליל קליין (עמוד 125), ובספר מסע מירון לנדוי (עמוד סד). ומכל מקום מה שמוזכר בגמרא ביבמות (דף סב ע"ב) שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם וחד מינייהו הוא רשב"י, לק"מ, שלמד במקום רבו בדרום, ואחר כך פתח את בית מדרשו בצפון. ונראה הטעם שלא פתח בדרום היכן שלמד מכמה טעמי חדא דאין נביא בעירו, ועוד דכבר היה שם מקום תורה, ועוד ששם היתה עיקר עלייתו בתורה כי נראה שרק לאחר שלמד אצל רבי עקיבא היה את כל המעשה עם המערה.

ועוד יש לרמוז שהצפון הוא צד הדין כמבואר בזוהר הקדוש (פרשת שלח לך דף קעג עמוד ב), "מצפון תפתח הרעה" (ירמיהו א, יד), ובצפון מחי, דמתמן נפקי כל דינין וכל גזירין, קשיין, ע"כ. ואמרו בגמרא בסוכה (דף מה עמוד ב) שאמר רבי שמעון בן יוחי יכול אני לפטור את

דברים אהדים למהדורה רביעאה

כל העולם כולו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה וכו'. ולכן שם איווה למושב לו בצד צפון
שבארץ ישראל להכניע כוחות הדין.

בברכת התורה

הצב"י אפרים כחלון ס"ט.

• הקדמה •

מה אָשיב לה' אָכף לאלקי מְרום שְׁשֵׁם חֶלְקִי מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְזָכִיתִי לַחֲבֵר חֲבוּרִים וּלְחַדֵּשׁ חֲדוּשִׁים שְׁנֵתִקְבְּלוּ בְקֵהל הַלּוּמְדִים בְּעֵין יָפָה וּבְנֶפֶשׁ חֲפָצָה. כֵּן יִזְכְּנִי ה' לְהַמְשִׁיךְ הַלָּאָה וְהַלָּאָה לְגִדְל בְּתוֹרָה וְיִרְאֶה מִתּוֹךְ הַשְּׂקֵט וּבְטַח וְכָל טוֹב סְלָה אָמֵן.

יִשְׁמְחוּ הַשְּׁמַיִם וְיִתְגַּל הַיָּאֲרֵץ בַּיּוֹם בּוֹ נִגְלִים סוּדוֹת יְקָרִים וְנִפְלְאִים שְׁחַבֵּר הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ רַבִּי שְׁמַעוֹן לְבִיא זְצוּק"ל עַל הָאֵי תַנָּא בּוֹצִינָא קְדִישָׁא רַבִּי שְׁמַעוֹן בְּרַ יוֹחָאֵי זְכוּתוֹ תְּגַן עָלֵינוּ אָמֵן.

הַקּוֹרָא אֶת הַפִּיּוּט רוֹאֶה שְׁטֵמוּנִים בּוֹ סוּדוֹת גְּדוּלִים. רַב תְּבוּת הַשִּׁיר לֹא מוּבָנּוֹת לְאָדָם מִן הַשּׁוֹרָה, יַעַן שְׁמַחְבֵּר הַפִּיּוּט רַבִּי שְׁמַעוֹן לְבִיא זְצ"ל, שֶׁהִיָּה שׂוֹר בֵּית הַזֵּהִיר - הַטְּמִין וְהַחֲבִיא סוּדוֹת וּשְׁבָחִים עֲצוּמִים בְּשִׁיר זֶה.

לֹא הִתְיַמְרְתִּי לְרִדֵּת אֶל חֶקֶר עֵמֶק הַשְּׁטִין בְּסוּדוֹת הַשִּׁיר, אֶלָּא לְקַטְתִּי וְקִבְצָתִי כְּעֵמִיר גְּרִנָּה מִמָּה שְׁנִכְתַּב בְּסִפְרִים שׁוֹנִים, חֲדָשִׁים עִם יְשָׁנִים מִכָּל כְּתָבִי רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהָיוּ לְפָנַי, וְהוֹסַפְתִּי מְעַט נֶפֶךְ מִדִּילִי מִמָּה שְׁחַנְנִי ה', וְאִם טְעִיתִי חֲלִילָה בְּדַבֵּר כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹרָה נִשְׁגָּבָה זֶה, וְהוּא רַחוּם יִכְפֹּר עוֹן.

תּוֹלְדוֹת רַבִּי שְׁמַעוֹן לְבִיא מַחְבֵּר הַפִּיּוּט "בְּרַ יוֹחָאֵי"

רַבִּי שְׁמַעוֹן לְבִיא הַחֶכֶם, הַמְּקַבֵּל, הַרוֹפֵא וְהַמְּשׁוֹרֵר, נִתְפָּרַס בְּכָל תְּפוּצוֹת יִשְׂרָאֵל, בְּמִזְרָח וּבְמַעֲרָב, בְּזְכוּת פִּיּוּטוֹ "בְּרַ יוֹחָאֵי", הַמוֹשֵׁר בְּלִילוֹת שַׁבָּת וּבְמִיחָד

הקדמה

בל"ג בעומר ברגש רב ובחבה מיחדת, וכן בפרושו לזהר "כתם פז".

רבי שמעון נולד בספרד בשנות השמונים של המאה ה' - ט"ז, שנים מספר לפני גרוש ספרד, גרוש ספרד בשנת הרנ"ב (1492) הביא את שמעון הצעיר יחד עם מגרשים רבים למרוקו. באותה עת שלט במרוקו מולאי שיד (1472-1505), מיסדה של שושלת שליטים מבני וואטס, הידוע באהדתו ליהודים. הוא קבל את המגרשים בזרועות פתוחות, והם נקלטו היטב בארצו. שמעון הקטן ובני משפחתו התיישבו בעיר פאס שקהלתה נתפרסמה בחכמיה. מהם למד את תורתו, לרבות את תורת הסוד, תורת הקבלה.

כמיהתו לארץ ישראל וכסופיו לגאלה לא נתנו לו מנוח, והוא החליט לעלות ארצה. בשנת הש"ט (1549), ויש אומרים בשנת השי"א (1551), עזב את פאס ויצא לארץ-ישראל. בדרכו הגיע לטריפולי והתיישב בה.

רבי חיים יוסף דוד אזולאי בספרו שם הגדולים, כתב עליו: ואני שמעתי דהרב הנזכר היה דעתו לפע לארץ ישראל, וכשבא לטריפולי ראה שלא היו יודעין דת ודין, ואמר בלבם כי טוב לו לקרבם לתורה וללמדם תורה וליראה את ה', וזה יותר מהליכת ארץ ישראל, וכן עשה. והרביץ תורה שם, והיה זה שנת ש"ט (1549).

חכם שמעון לביא היה גם רופא, ושמש רופאו של הביי - השליט התורכי יחיא פאשה. קשריו האישיים עם המושל סייעו להתאוששות של הקהלה היהודית בטריפולי. בחסות השלטון העות'מאני, יהודים שברחו לפני הארץ בשל רדיפות הספרדים והמלטזים, החלו לחזור לטריפולי, התחדשה הגירת יהודים ממגרשי ספרד ופורטוגל ומליוורנו, והחלה התאוששות כלכלית, בשל הרחבת המסחר עם הקיסרות העות'מאנית וערי אירופה.

למרות שנשאר בטריפולי, לבו ורוחו היו בארץ ישראל. שאיפתו התמידית לעלות לארץ ישראל נכרת גם בחבוריו ובספרו כתם פז. כשדן במנהגי שבועות, הוא כותב: "אנחנו נוהגין בכל ליל א' שבועות בל"ב פיוטים המיסדים אצלנו על פי סוד החכמה, א-ל א-להי ישראל יעזרנו לאמרם בארץ הקדושה". והוא חוזר

חדרי בטן

על משאלת לבו זו גם בסיום פרושו לזהר: "אחילה לא-ל יקימנו ואחיה לפניו עד השלימי כל ספר הזהר בארץ הקדושה".

רבי שמעון הנהיג את קהלת טריפולי במשך ל"ט שנים, הורה להם את הדרך ולכו בה ואת המעשה אשר יעשון. תקן להם סדר תפלות כמנהג הספרדים, ותקן מורים לנערי תלמוד תורה. ומהגדיים נעשו תישים.

עם היותו מורה-הוראה שמש רבי שמעון לביא גם כדין. בתפקיד זה "שם להם (לבני טריפולי) חק ומשפט" והניח את היסודות לבית-הדין שבטריפולי, שנעשה ברבות הימים אחד מבתי-הדין המפורסמים בצפון אפריקה.

בקיאותו וגאונותו בתורת הסוד יחד עם דאגתו שדברי הזהר הקדוש יהיו ברורים ומובנים, הביאו לידי כך שחבר את ספרו הגדול כתם פז - פרוש על דברי הזהר הקדוש.

כמאתים ושלשים שנה היה פרושו של רבי שמעון לזהר גנוז בכתב-יד, ורק בשנת התקנ"ה (1795) ראה אור הפרוש על סדר בראשית (בשני חלקים), בהשתדלותם של עשירי טריפולי. השם "כתם פז" לא נקבע על-ידי המחבר עצמו, שטרם סים את פרושו לכל הזהר, אלא נקבע על-ידי רבי חיים יוסף דוד אזולאי (הרב חיד"א), ששהה בזמן הדפסתו של הספר בליוורנו שבאיטליה. רבי שמעון לביא חבר גם פרוש ל"מלות זרות" שבזהר, פרוש שנדפס בסוף הספר "יד נאמן" לרבי חיים אברהם מיראנדה.

רבי שמעון לביא נפטר בהיותו בן מאה שנים, ביום ט"ו באב בשנת שמ"ה (1585).

אגדות שונות נרקמו סביב קברו. ספר כי הבאים להשתטח עליו נענים בתפלתם ונושעים. כאשר כבשה איטליה את טריפולי, ברחו ממנה כל תושביה הערביים, והעיר נהרסה. בשנת תרע"א (1911) לאחר הכבוש, הודיעו הערבים כי קבר בעל

הקדמה

סגלה זה שייך להם. הסכסוך בין היהודים למסלמים על קברו גבר, עד שיצאה משלחת מרומא לבדק את הקבר. כשנפתח הקבר, נמצא שם ר' שמעון, שלם בגופו ועטוף בטלית מציצת כביום פטירתו.

הפיוט "בר יוחאי" בקהלות ישראל

לפיוט "בר יוחאי" שחבר רבי שמעון לביא, נודע מקום נכבד בין הפיוטים הקבליים שזכו לתפוצה רבה בכל קהלות ישראל.

את ראשית דרכו עשה הפיוט "בר יוחאי" בטרופולי - שם הושר בנעימה שהלחין רבי שמעון לביא בעצמו, והוא גם הושר בתרגום לערבית היהודית. ברבות השנים הגיע לערי צפת שבארץ ישראל, בה נתקבל באהבה ובקדשה על-ידי תלמידי רבנו הארי"ז ל שהכירו בקדשת הפיוט הנורא הזה. מארץ ישראל הופץ הפיוט על ידי תלמידיהם של הארי"ז ורבי משה קורדובירו בגולה כלה, והוא נדפס לראשונה כבר בראשית המאה ה-17.

גם בקהלות אשכנז התקבל הפיוט, ורבי יששכר בער מקרעמניץ הדפיסו בפראג בשנת השע"א (1611) בראש ספרו "אמרי בינה", באור על "מלות זרות" בזהר, בשל היותו "שיר שבח להרשב"י וצ"ל, שהובא מארץ הקדושה". שנה לאחר מכן נדפס בקראקא בספר "תקוני שבת". כשנדפס בליוורנו בשנת 1795 ספרו "כתם פז", פרושו של רבי שמעון לזהר, כנסו בסופו שירו "בר יוחאי" ופיוטים נוספים שחבר.

רבי שמעון לביא הקדיש את הפיוט "בר יוחאי" לכבודו של התנא רבי שמעון בר יוחאי. מבין שורותיו של הפיוט נקרת בקיאותו של המחבר בתורת השיר והמשקל ובתורת הקבלה. השיר כתוב על פי הסגנון האיטלקי, כלומר בשטת התנועות. משבצים בו בטויים מקראיים, מאמרים ורעיונות מדברי חז"ל, וכן בטויים מן הזר ומעולם הקבלה. השיר בנוי עשרה בתים, שבראשיתו של כל אחד מהם מופיעה אות אחת משמו של המחבר.

חדרי בטן

הפיוט תרגם לערבית - יהודית, לדינו ופרסית, והוא מושר בקהלות רבות במערב ובמזרח בליל שבת - בחלקן בבית הכנסת, ובחלקן בסעודת ליל השבת - ובלי"ג בעמר.

הפיוט המפרסם 'בר יוחאי'
 לרבי שמעון לביא זצ"ל

בר יוחאי, נמשחת אשיריך, שמן ששון מחברך:

בר יוחאי, שמן משחת קדש, נמשחת מומדת הקדש, נשאת ציץ נזר
 הקדש, חבוש על ראשך פארך:

בר יוחאי, מושב טוב ישבת, יום נסת, יום אשר ברחת, במערת צורים
 שעמדת, שם קנית הודך והדרך:

בר יוחאי, עצי שטים עומדים, למודי ה' הם לומדים, אור מפלא אור
 היקוד הם יוקדים, הלא המה יורוך מורך:

בר יוחאי, ולשדה תפוחים, עלית ללקוט בו מרקחים, סוד תורה כציצים
 ופרחים, נעשה אדם נאמר בעבורך:

בר יוחאי, נאזרת בגבורה, ובמלקמת אש דת השערה, וחרב הוצאת
 מתערה, שלפת נגד צורריך:

בר יוחאי, למקום אבני שיש, הגעת לפני אריה ליש, גם גלת כותרת על
 עיש, תשורי ומי ישורך:

בר יוחאי, בקדש הקדשים, קו ירק מחדש חדשים, שבע שבתות סוד
 חמשים, קשרת קשרי שיי"ן קשריך:

פרוש הפיוט "בר יוחאי"

בר יוחאי, יו"ד חכמה קדומה, השקפת לכבודו פנימה, ל"ב נתיבות
 ראשית תרומה, את פרוב ממשח זיו אורף:
 בר יוחאי, אור מפלא רום מעלה, יראת מלהביט כי רב לה, תעלומה
 ואין קורא לה, נמת עין לא תשורף:
 בר יוחאי, אשרי יולדתה, אשרי העם הם לומדה, ואשרי העומדים על
 סודה, לבושי חשן תמיד ואורף:

פרוש הפיוט "בר יוחאי"

"בר יוחאי, נמשחת² אשרי, שמון ששון מחברך³:"

1. אם נתבונן, בכל פיוט זה לא נזכר רשב"י כי אם בתאר בר יוחאי, ואביו יוחאי הנה אדם גדול, כמבאר בזהר הקדוש (הקדמה דף יא ע"א), דר' פינחס הנה שכיח קמה דר' רחומאי בכיף ימא דגגוסר ובר נש רב וקשישא דיומין הנה ועיגוי אסתלקו מלמחמי, אמר לרבי פינחס ודאי שמענא דיוחאי חברנא אית לה מרגלית אבן טבא, וכו'. עד כאן. הרי שהנה מהחבריא קדישא של אלו התנאים. והנה כל גלוי של סודות התורה מגיעים בהתגלות החסדים, שכאשר יש דינים נסתמים שערי סודות התורה. והחסדים יונקים מהאב, נמצא שכל השפע שקבל רשב"י וגלוי סודותיו הוא מאביו, וכן כתב בלקוטי מוהר"ן (תניינא תורה ס), דרשב"י בודאי הנה לו חסדים מצד אביו ר' יוחאי, שהיה גדול בישראל. ועל כן אמר רבי שמעון לרבי עקיבא בפסחים (דף קיב ע"א), ואם לאו אני אומר ליוחאי אבא, הינו שאני אומר להתורה שהוא בחינת יוחאי אבא, בחינת החסדים מצד האב, שמשם התגלות התורה. כי התגלות התורה הוא התגלות החסדים. עד כאן. ועל כן כתב הפיט בכל הפיוט את שמו של אביו יוחאי - להורות שכל מעלתו של רשב"י בגלוי סודות התורה הגיעו מאביו.

2. הוא לשון גדלה, וכמבאר בכתוב "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה" (במדבר יח, ח), ופרשו חז"ל בסוטה (דף טו ע"א), למשחה - לגדלה, כדרך שהמלכים אוכלין. ועין עוד בזבחים (דף כח ע"א).

3. כבר אומר הכתוב "אהבת צדק ותשנא רשע על כן משחה אלהים אלהיך שמון ששון מחברך" (תהילים מה, ח), ופרש רש"י כל לשון גדלה נופל עליה לשון משחת שמון כדת

בר יוחאי, שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ,⁴ נְמִשְׁחַת מְמֻדָּת הַקֹּדֶשׁ, נְשִׂאת צִיץ נֶזֶר הַקֹּדֶשׁ,⁵

הַמְּלָכִים. עד כָּאן. וְהָאֵבֶן עֲזָרָא פִּרְשׁ דְּהַמְזִמּוֹר נְאָמַר עַל הַמְּשִׁיחַ, וּמַחְבְּרָךְ - הֵם חֲסִידִים אַחֲרִים בְּדוּרוֹ. עד כָּאן. וְזֶהוּ שְׁאָמַר הַפִּיט עַל רִשְׁבִּי" שֶׁקָּבַל תֹּאֵר גְּדֻלָּה יוֹתֵר מִחֲבָרָיו. וְנִרְאָה שֶׁתֹּאֵר הַגְּדֻלָּה הוּא מֵה שְׁאָמְרוּ בְּזֵהָר הַקֹּדֶשׁ (ח"ג דף קכד ע"ב) בְּסִפְרָא דְאֵי יִפְקוּן מִן גְּלוּתָא, וְעֵין שֶׁם שְׁמֵבְאָר עוֹד יוֹתֵר כְּשִׁיתְגַּלְהַּ הַסֵּפֶר הַזֶּהָר בְּדָא יִפְקוּן מִן גְּלוּתָא. וּבְסִפְרָא דְגַל מַחְנֵה אֶפְרַיִם (פִּרְשֵׁת בִּשְׁלַח שְׁמוֹת יִד, ח), דְּזֵהוּ שְׁמַרְמֵז בְּפִסּוּק "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים" - הֵינּוּ מִן גְּלוּתָא, "בְּיַד רְמָה" - וְתִרְגּוּמוֹ בְּרִישׁ גְּלִי, בְּרִי"ש - רִאשֵׁי תְּבוּת ר' בִּי שְׁמַעוֹן ב'ר יוֹחָאֵי, גְּלִי - כְּשִׁיתְגַּלְהַּ סִּפְרוֹ הַקֹּדֶשׁ סִּפְרָא הַזֶּהָר, אֲזִי בְּדָא יִפְקוּן מִן גְּלוּתָא. עד כָּאן.

4. בְּזֵהָר (רַעִיא מֵהֵימָנָא פִּרְשֵׁת בַּהֲר דְּף קט ע"ב) אֵיתָא, "שֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ" (שְׁמוֹת ל, כה) אֵיְהוּ מִסְטָרָא דְשְׁמָאֲלָא דְאֵתְמַר בֵּה "וְקִדְשֵׁת אֵת הַלְוִיִּם". עד כָּאן. וְהֵינּוּ שְׁהַלְוִיִּם הֵם מִכַּח מִדַּת הַדִּין, וְאָמַר הַפִּיט שְׁרִשְׁבִּי" נְמִשַּׁח בְּשֶׁמֶן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ - הֵינּוּ מְמֻדָּת הַדִּין, שְׁכֹן אֵין הַדִּין מִתְמַתֵּק אֶלָּא בְּשִׁרְשׁוֹ. וּכְבָר כְּתַב רִיקָאֲנִטִי (פִּרְשֵׁת תְּצוּהַ שְׁמוֹת פֶּרֶק כח פִּסּוּק א), וְאֵל תִּתְמַה אַחֲרֵי שְׁכַח הַלְוִיִּם הוּא מִדַּת הַדִּין שֶׁל מַעְלָה, אֵיךְ יִצָּא אַהֲרֹן מֵהֶם שֶׁהוּא הַפֶּךְ מִדַּתְם, כִּי כִּף דִּרְכּוֹ שֶׁל הַקַּב"ה יִתְעַלֶּה, מוֹצִיא אֵשׁ מִמִּים וּמִמֵּי מַאֲשׁ, מִתּוֹךְ מִים מְלוּחִין מוֹצִיא הַמִּתּוֹקִים וּבִתְקֵף הַמְרִירוֹת מְזַרְיַח שֶׁם פְּלָאוֹ לְמַתְקוֹ. עד כָּאן. וְכֹן הִיָּה הַדְּבָר אֶצֶל רִשְׁבִּי". וּבִמְבָאָר בְּזֵהָר (פִּרְשֵׁת וִיקְרָא דִּף י ע"ב), דְּשִׁרְשׁ הַדִּינִים בְּבִינָה, כְּמוֹ שְׁכַתּוֹב בִּינָה דִּינִין מִתְעָרִין מִנָּה, "אֲנִי בִינָה לִי גְבוּרָה" (מְשַׁל ח, יד). וְשֵׁם מ"ב בְּבִינָה. [עֵין עוֹד בְּזֵה בְּלִקוּטֵי מוֹהֲרֵן" תוֹרָה מֵא], וְאָמְרוּ חֲז"ל בְּמַגְלָה (דף יז ע"ב) דְּבִינָה אַחֲרֵי קֹדֶשׁהּ. וְהֵינּוּ שֶׁתְּקַנּוּ אֵת בְּרַכְתָּ אֶתָּה חוֹנֵן - שֶׁהוּא בְּקִשָּׁה עַל בִּינָה, אַחֲרֵי קֹדֶשׁהּ, שְׁכֹן מִשְׁרַשׁ הַקֹּדֶשׁהּ יוֹצֵאת הַבִּינָה. וְזֶהוּ שְׁאָמַר נְמִשְׁחַת מְמֻדָּת הַקֹּדֶשׁ - דְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ שֶׁהוּא הַבִּינָה שֶׁהֵם כַּח מִדַּת הַדִּין, שְׁרִשׁוֹ בְּמִדַּת הַקֹּדֶשׁ.

5. כְּבָר הַתְּבָאָר שְׁמִדַּת רִשְׁבִּי" בְּתִקְפֵי דִינֵי הַקֹּדֶשׁהּ. וְיָדוּעַ שֶׁזֶה כְּנֻגַד זֶה עֲשֵׂה אֱלֻקִּים, וְתִקְפֵי הַדִּינִים שֶׁל כּוֹחוֹת הַסִּטְרָא אַחֲרָא נְמַתְקִים בְּגְבוּרוֹת שֶׁל הַסִּטְרָא דְקֹדֶשׁהּ שֶׁהִיא בְּחִינַתּוֹ שֶׁל יִצְחָק אָבִינוּ ע"ה. וְעֵין עוֹד בְּמָה שְׁכַתּוֹב בְּזֵה בְּסִפְרָא סְדוּרוֹ שֶׁל שְׁבַת (ח"א שוֹרשׁ ו ענף א), וְאֵין כָּאן מְקוֹם לְהַאֲרִיךְ. וְאָמְרוּ חֲז"ל בְּזִבְחִים (דף פח ע"ב) וּבְעֶרְכִין (דף טז ע"א) שֶׁהִצִּיץ מִכְפָּר עַל עֲזוֹת פְּנִים, בְּצִיץ כְּתִיב "וְהִיָּה עַל מִצַּח אַהֲרֹן" (שְׁמוֹת כח, לח), וּבְעֲזוֹת פְּנִים כְּתִיב "וּמִצַּח אֲשֶׁה זֹוּנָה הִיָּה לָךְ" (יִרְמִיָּה ג, א). עד כָּאן. וְהֵינּוּ שְׁעֲזוֹת דְּטְמָאָה מִתְּכַפֶּרֶת בְּעֲזוֹת דְּקֹדֶשׁהּ. וּמִדַּתּוֹ שֶׁל רִשְׁבִּי" הִיָּתָה עֲזוֹת דְּקֹדֶשׁהּ, שֶׁלֹּא חַת לְהוֹכִיחַ אֵת הַחוּטְאִים, וְאִף הַקִּפִּיד עַל אֵלוֹ שֶׁעֲזָבוּ חֵיי שְׁעָה, כְּמִבְאָר בְּשְׁבַת (דף לג ע"ב), וְזֶה הַטַּעַם שְׁמִבְאָר בְּנִדְרִים (דף סו ע"ב), הֵהוּא דְאָמַר לֵה לְדְבִיתָהוּ קוֹנָם שְׂאֵי אֵת נְהַיִת לִי עַד שֶׁתְּטַעִימִי תְּבִשְׁלִיךְ לְרַבִּי יְהוֹדָה

חבוש על ראשך פארך:

בר יוחאי, מושב טוב ישבת,⁷ יום נסבת, יום אשר ברחת,⁸

ולרבי שמעון, ר' יהודה טעים, אמר: קל וחומר, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו - אמרה תורה שמי שנכתב בקדשה ימחה על המים המאורים בספק, ואני - על אחת כמה וכמה; רבי שמעון לא טעים, אמר: ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו, ועוד, כי היכי דלא לתרגלי למנדר. עד כאן. וסתם רבי שמעון הוא רשב"י, ששמר על כבודה של תורה בעזות דקדשה. וזהו שאמר נשאת ציץ נזר הקדש - שמדתו היתה כציץ שעל מצח הכהן הגדול שהיה מכפר על עזות פנים, בבחינת עזות דקדשה.

6. על פי מה שבארנו יתבאר מה שאמר חבוש על ראשך פארך - שכן אמר הכתוב "פארך חבוש עליך" (יחזקאל כד, יז) ודרשו חז"ל בברכות (דף יא ע"א) דאלו הם התפלין הנקראים פאר. והינו התפלין שבראש, שכן אמר הכתוב "לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר" (ישעיהו סא, ג), והינו על תפלין שבראש, וכמו שאמרו חז"ל בתענית (דף טז ע"א) והיכא מנח להו לאפר שנותנים בתענית? - אמר רבי יצחק: במקום תפליו, שנאמר "לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר". ופרש רש"י דהינו במקום שמוחו של תינוק רופס. עין שם. ותפלין של ראש סודם הוא גם כן בגבורות, וזהו סוד מה שאמר הכתוב "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" ודרשו חז"ל בברכות (דף ו ע"א), דהם תפליו שבראש, דהגבורות דקדשה הם המתמודדים ומכניעים את הגבורות שבפסטר אחר. וזהו נמי מה שאמרו חז"ל בברכות (דף ז ע"א), "וראית את אתרי" - שהראה הקב"ה למשה קשר של תפליו. עין שם. והינו סוד אחרים שהם מדת הדין היונקת מהאחרים שהם הגבורות, שפסוק זה הוא מראה על התגברות הדינים וכמבאר בזהר חדש (פרשת אחרי מות דף עח ע"ב), ואריך רגזא מן אפין דאסתלקו בחוביהון דישאל הדא הוא דכתיב "וראית את אתרי ופני לא יראו". עד כאן. וזהו שהשתמש הפיט בלשון הכתוב חבוש על ראשך פארך - דפאר אלו תפליו שבראש, והם מדתו של רשב"י בגבורות דקדשה, וכמו שנתבאר. ועין עוד במה שנכתב לקמן בסוד התפליו שגלה רשב"י ומשם בארה.

7. אמרו חז"ל באבות (פ"ו מ"ג), דאין טוב אלא תורה. וזהו מושב טוב ישבת, שכן מבאר בגמרא בשבת (דף לג ע"ב), שבתחלה אזל לבית המדרש ורק אחר כך ברח למערה. ומושבבו בתחלה היה מושב טוב, בבית ה'. ואחר כך כשחשש שאשתו תגלה היכן הוא אם יתפסוהו הרומאים וייסרוהו, יצא מבית המדרש והתחבא במערה מחוץ לעיר, שכן דרך המערות שהיו מסביב לעיר ולא בתוך העיר שאפשר להנזק מהו, כמבאר בגמרא בבא קמא (דף נע"ב).

8. כתב המלבי"ם (שמואל א פרק יט פסוק יח) דיש הבדל בין ניסה ובריחה, שהניסה היא אם

במערת צורים" שעמדת, שם קנית הודך והדרך:¹⁰

רודפים אחריו, או שהסכנה קרובה, וכאשר אין הסכנה גדולה כל כך, כתיב ויברח. עד כאן. וכאן אמר הפייט דבתחלה נס רשב"י, שכן כשיצא מבית המדרש היתה הסכנה קרובה, ואחרי שנתרחק כבר לא נס אלא ברח, וזהו שאמר יום נסת, יום אשר ברכת. במערת צורים - שהוא מקום מבודד שאפשר להתעלות בו בתורה, וכמו שכתב בפרוש קרבן העדה על הירושלמי שבת (פ"א ה"ג) שהאדם שהוא ירא חטא צריך שיתבודד מחברת אנשים וישב במדבר או במערת צורים כמו שעשו ראשונים ועל ידי זה עקר שרית רוח הקדש. עד כאן.

9. צור הוא כנוי למלכות, (עיין במתוק מדבש פרשת בשלח דף סד ע"א עמוד תשי), דהטעם שהמלכות נקראת צור לפי שיש בה שם אלהים דהה"לן כזה: אל"ף למ"ד ה"ה יו"ד מ"ם ש"עם הכולל עולה בגימטריא צור. והיגיון שהגיע למקום משפן המלכות כדי להעלותה.

10. באמרו שם קנית הודך והדרך - ירמז על מדת ההוד, ובמדת ההוד יש בה גם כן דין, וכמו שכתב הצ"ח בברכות (דף נח ע"א), כי מדת ההוד יש בו מדת הדין, כי הוד למפרע הוא דונה, וכן כתוב בפסוק "והודי נהפך עלי למשחית" (דניאל י"ח), רמז בזה כי כאשר נהפך ההוד אז הוא למשחית. עד כאן. וזכה רשב"י למדת ההוד, ועל כן מיד כשהיה מקפיד על אדם כל שהוא היה נזוק אותו אדם, כמבאר בשבת (דף לג ע"ב) שכל מקום שנתן עיניו נשרף, ושם (דף לד ע"א) במה שהקפיד על כמה אנשים ומתו, ועוד. וכתב בספר מאור ושמש (ויקרא רמזי ל"ג בעומר), דביום ל"ג לספירה שהוא הוד שבהוד' אז נמתקו כל הגבורות בשרשן והגבורות מודין להחסדים נתקן זו המדה, לכן נהפך לתלמידי רבי עקיבא היום הזה ממנות לחיים. ורבי שמעון בן יוחאי היה תמיד מזהיר לחבריא דילה על האחדות, והיה מעלה הגבורות לשרשן על ידי תשובה, והגבורות מודים להחסדים שיתגלו על כנסת ישראל, לכן אנו עושין ביום הלולא דילה יום - טוב, שיום ל"ג בעמר שהוא הוד שבהוד נמתקו כל הגבורות בשרשן. עד כאן. וכבר ידוע שמדת ההוד היא מדתו של אהרן הכהן, וכתב ר' צדוק הכהן מלובלין בספר פרי צדיק (בראשית במאמרו לחנוכה אות ב), דעל אהרן הכהן נאמר "כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו" (מלאכי ב. ז), ואהרן הוא שרש תורה שבעל פה והוא המרכבה למדת הוד. ומשה רבנו שהוא שרש תורה שבכתב שהוא מימנא הוא מרכבה למדת נצח שהוא מימין. עד כאן. ואם נתבונן נראה שעקר כל תורת הסוד וחקמת הקבלה היוצאים מתורת רשב"י היא בתורה שבעל פה, ולהכי נקרא שמה חכמת הקבלה שמקבל האדם את הדברים איש מפי איש. והטעם לזה שמדת רשב"י היא מדת ההוד וכאהרן הכהן שמדתו הוד, והיה השרש תורה שבעל פה.

וזהו הטעם שלא התגלה ספר הזהר מיד בעת רשב"י אלא רק באלף החמישי, שכבר כתב

פרוש הפיוט "בר יוחאי"

ר' צדוק הכהן מלובלין בספרו פרי צדיק (בראשית במאמרו לחנוכה אות ג), דאיתא בזהר (ח"ג דף רמג ע"א) דהאלף החמישי הוא שכתוב בו "כל היום דנה" (איכה א, ג), כי אז היה התחלת השני אלפים ימות המשיח אלו זכו ישראל. והתחילו אז דורות האמוראים ויסוד תלמוד בבלי מכי אתא רב לבבל והיה התפשטות תורה שבעל פה שהוא ממדת הוד וסבלו ישראל אז גזרות רבות ונתקן תבת דנה להיות הוד. והאלף החמישי כנגד מדת הוד כידוע. עד כאן. ומדת רשב"י היא גם כן מדת הוד, ועל כן דוקא באלף החמישי שמדתו הוד, התגלה ספר הזהר הקדוש.

ואל תתמה שאם רשב"י מדתו הוד אם כן שיך יותר לאהרן ולא למשה שמדתו נצח, והלא כבר כתב האר"י (סער מאמרי רשב"י פרשת בראשית) שרשב"י הוא ניצוץ משה רבנו. ועין עוד במה שכתב בזה הרב חיד"א בגליון הזהר הקדוש (הקדמה דף יד). ולפי הדברים האמורים היה צריך להיות ניצוץ אהרן? דכבר כתב בר' צדוק הכהן מלובלין - פרי צדיק (דברים פרשת כי תצא אות יג) דאף דאהרן הכהן מרכבה למדת הוד, רק מדת ההוד נתנה למשה רבנו, ועל ידה זכה להשיג עד מדת פתח עליון. ודו"ק.

ומה שאמר הודך והדרך - יבאר על פי מה שכתב בספר דף על הדף שבת (דף פח ע"ב) לבאר מה שאמרו המלאכים "אשר תנה הודך על השמים" (תהילים ח. ב), והוא על פי מה שכתב המלבי"ם בספרו התורה והמצוה (פרשת קדושים סימן לח ובביאור המילות על התהילים פרק צו פסוק ו), באור החלוק שבין הוד להדר, שהדר הוא היפי החיצוני, כמו "פרי עץ הדר", ואלו הוד הוא היפי הפנימי, ולזה אמרו דיקא תנה "הודך" הינו פנימיות התורה, אותה נתן על השמים. ולזה ענה להם משה רבנו עליו השלום שפנימיות התורה ומצותיה המעשיות משלבות וקרוכות יחד, מבלי אפשר להפריד ביניהם, וכיון שמצות המעשיות לא שיך אצל המלאכים, גם פנימיות התורה בעל כרחם נתן לבני ישראל. עד כאן דבריו. וכאן אמר הפיט שם קנית הודך והדרך - הינו שזכה רשב"י להתעלות בין בסודות התורה ובין בחלק הנגלה שבה וזהו הודך - חלק הסוד, והדרך - החלק הנגלה. והקדים הודך להדרך שכן זכה רשב"י להתעלות בחלק הסוד יותר.

ולזה ירמז נמי מה שאמר שם קנית - דתבת ש"ם בגימטריא שם הוי"ה שהוא השם הנסתר, ושם שד"י שהוא השם הנגלה, ולכך נכתב מחוץ למזוזה, וכמו שכתב רבי יודיה שמואל טאריקה בספרו בן ידד על הרמב"ם (הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה פרק ה הלכה ד) דשם שד"י הנוהגים לכתב מבחוץ הוא השומר וכמו שכותבים חותמות על גבי המזוזה לשמירה, ועל זה הוא דקאמר רב הונא בפרק הקומץ כי היכי דנטרה, דבימי התלמוד נמי היו נוהגים כן לכתב שם שד"י במזוזה לשמירה, וכן נראה בספר הזהר פרשת ואתחנן (דף רסו ע"א), ושם

בר יוחאי, עצי שטים עומדים", למודי ה' הם לומדים,

נראה בהדיא דשם שד"י הוא השומר ודחליו וערקיו ולא קרביו המזיקיו לפתחא עיו שם, ולכן כותבין אותו בחוץ לא בפנים דעקר מזוזה לאו לשמירה. עד כאן.

11. איתא בספח (דף מה ע"ב), אמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי: כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתו, שנאמר "עצי שטים עומדים" (שמות כו, טו). תניא נמי הכי: עצי שטים עומדים - שעומדים דרך גדילתו. דבר אחר: עומדים - שמעמידין את צפונין. דבר אחר: עומדים - שמהם תאמר אבד סכרם ובטל ספויין, תלמוד לומר עצי שטים עומדים לעולם ולעולמי עולמים. עד כאן. חזינו שג' דברים נאמרו בעצי שטים, שעומדים דרך גדילתו, שמעמידים את צפונין, שעומדים לעולם ולעולמי עולמים. והנה מעלות אלו מראת על סדר, שעומדים דרך גדילתו, ועל מדת הסבלנות, ובחינת נושא בעל עם חברו, והינו שמעמידים את צפונין ולא מסלקים את מי שאינו מהם או דומה להם, וקיום תמידי המראה על חזק ואמתות הדבר, שכן אומר הכתוב "שפת אמת תכון לעד" (משלי יב, יט), וג' בחינות אלו צריך שיהיו לרב המלמד את תלמידיו, שילמד מסדר, ויהיה סבולן כמאמר חז"ל באבות (פ"ב מ"ה), לא הקפדן מלמד, ושילמד תורת אמת שתהיה קיימת לעולם, ואמרו חז"ל במועד קטן (דף יז ע"א), אם רבך דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו. עד כאן. ובזהר (פרשת תרומה דף קע ע"א) איתא, "ועשית את הקרשים למשכן עצי שטים עומדים" (שמות כו, טו), וכתיב "שרפים עומדים ממעל לו שש כנפים וגו'" (ישעיה ו, ב) עובדא דמשכנא באנון קרשים כגונא דאנון שרפים (בהאי אתר) אליו עומדים ואליו עומדים, וכו', עד כאן. והינו ששרשי המשכן הם כנגד מלאכי שמים. וזהו שאמר הפיט עצי שטים עומדים - שהיא בחינת מלאכי השרת שזכה רשב"י להגיע אליה, והתקיים בו אם רבך דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו. והיו בו גם ג' המעלות הנצרכות לרב המלמד תלמידים, וזהו שאמר למודי ה' הם לומדים. והלומדים תורת ה' כתקנה ובאמתותה בסדר נאות וכהוגן עם רב המסביר להם פנים, זוכים לאור מפלא אור היקוד הם יוקדים - שהתורה דכתיב בה "הלא כה דברי כאש נאם ה'" (ירמיה כג, כט), עולה ובוערת, וכמעשה המובא בתוספות בחגיגה (דף טו ע"א ד"ה שובו), על התנאים שלמדו תורה בליל המילה של אלישע אחר. עין שם. וזהו שפסי' ואמר הלא המה יורוף מורף - שרק אלו שיש להם בחינות אלו שיהיו המורים והמלמדים של עם ישראל.

עוד יש לבאר מה שאמרו חז"ל שם "עצי שטים עומדים" - שעומדים לעולם ולעולמי עולמים. ואמר חזקיה אמר רבי ירמיה משום רבי שמעון בן יוחאי: יכול אני לפטר את כל העולם כלו מן הדין מיום שנבראתי עד עתה, ואלמלא אליעזר בני עמי - מיום שנברא העולם ועד עכשו, ואלמלא יותם בן עזיהו עמנו - מיום שנברא העולם עד סופו. עד כאן.

אור מפלא¹² אור היקוד הם יוקדים, הלא המה יורוה מוריה:

בר יוחאי, ולשדה תפוחים,¹³ עלית ללקוט בו

ולכאורה יש להתבונן מה סמיכות יש בין מימרת עצי שטים עומדים למה שאמר רשב"י יכולני לפטור את כל העולם כלו מן הדין? ונראה לבאר בזה, דכמו שעצי השטים קימים לעולם ולעולמי עולמים, כן זכותו של הצדיק, וזהו שאמר: בר יוחאי עצי שטים עומדים - שזכותו של בר יוחאי היא כמו העצי שטים שקימים לעולם, שכן יכול לפטור את כל העולם כלו מן הדין, וכן כל אלו שהם בכלל למודי ה' הם לומדים, שבכח התורה יש זכות נצחית ללומדיה ומלמדיה, שהם מגבירים את האור המפלא הוא אורה של תורה היקוד באדם ומחיהו כדברי חז"ל בכתבות (דף קיא ע"ב), אור תורה מחיהו. ומסים ואומר הלא המה יורוה מוריה - שאצל כאלה תלמידי חכמים תלך ללמד ולקבל הוראותיהם.

12. עין עוד לקמן מה שכתבנו לפרש בתבות אור מפלא רום מעלה, מהו האור המפלא ומשם בארה.

13. הנה המקום שנקרא שדה תפוחים הוא בלשון הזהר הקדוש חקל תפוחין, והוא מקום משכן הנפשות הרוחניות, וכמבאר במלבי"ם בשיר השירים (פרק ח) על הפסוק "תחת התפוח עוררתיו" וזה לשונו, זה הוא יען שהנפש היקרה הזאת היא אצולה ממרום וממקום קדוש תתלהו. כי בעת עוררתי אותה ממקומה לרדת אל הגויה, היית תחת התפוח בחקל תפוחין קדישין באצילות העליון בעולם האורה ששם מקור הנשמות, שמה חבלתך אמה בעת נקשרת בחבלי יולדה אל אמה שהיא הגויה שמה היית תחת התפוח העליון, וגם שמה חבלתך לדתך כי שם שרשך, והיית שם עצם רוחני נבדל חיה ורבת פעלים. עד כאן. ומפרש בזהר (פרשת בשלח דף סא ע"ב ובפירוש מתוק מדבש עמוד תרפג - תרפד), תא חזי כל יומא ויומא נטיף טלא מעתיקא קדישא לזעיר אפיו ומתברכאן כל חקל תפוחין קדישין, ומההוא טלא אנגיד [נמשך] לאנון דלתתא, ומלאכין קדישין אתגנו מנה, כל חד וחד כפום מיכלה. הדיא הוא דכתיב "לחם אבירים אכל איש" (תהילים עח, כה), ומההוא מזונא אכלו ישראל במדברא. אמר רבי שמעון כמה בני נשא מתגנין בהאי זמנא מנה, ומאן אנון אליו חבריאי דמשתדלי באורייתא יומי וילי, וכי סלקא דעתך מההוא מזונא ממש, לא, אלא כעין ההוא מזונא ממש, דשקיל על חד תרין [הינו שמאכל תלמידי החכמים הוא יותר עליון מהמן, וכמו שמפרש בהמשך דברי הזהר הקדוש]. עד כאן. ומפרש יוצא שתלמידי החכמים הם אלה שגזונים מהטל הקדוש ומהשפע האלקי כאוכלי המן, ומעין זה מבאר במכילתא דרבי ישמעאל (פרשת בשלח - מסכתא דויהי פתיחתא), שהיה רבי שמעון בן יוחאי אומר לא נתנה התורה לדרש אלא לאוכלי המן. עד כאן. ומפרש יוצא שמהמקום שגזונות הנשמות

מִרְקָחִים¹⁴, סוּד תוֹרָה כְּצִיצִים וּפְרָחִים¹⁵, נַעֲשֶׂה אָדָם¹⁶

קָדָם בִּיאָתוֹ לְעוֹלָם, מִשֵּׁם גְּזוּגִים הַצְּדִיקִים, וְאֶדְרָבָה הַצְּדִיקִים גְּזוּגִים מִמָּקוֹם גְּבוּהָ יוֹתֵר, וְזֶהוּ שְׁאָמַר וְלִשְׁדָּה תְּפוּחִים - הֵינּוּ לְאוֹתוֹ מָקוֹם מִשְׁכַּן הַנְּשֻׁמוֹת הַנְּזוּגוֹת מִהַשְּׁפַע הָאֱלֹקִי, עָלָה רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי לְלֶקֶט בּוֹ מִרְקָחִים, וְלִקְבֹּל אֶת הַשְּׁפַע הַרוּחָנִי הָאֱלֹקִי מִשֵּׁם. שְׁכֵן הַצְּדִיק שֶׁבְּכָל דּוֹר וְדוֹר מִמֶּנּוּ יוֹרֵד הַשְּׁפַע הָאֱלֹקִי וְכִמוּ שֶׁכָּתַב רַבִּי אֱלִיעֶזֶר ב"ר אֱלִיהוּ אֲשֶׁכְּנִזִּי (הָיָה נִכְדוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף קוֹלוֹן - מֵהַר"ק, גְּדוּל חַכְמֵי אִיטָלְיָה בְּסוֹף תְּקוּפַת הָרֵאשׁוֹנִים) בְּסִפּוֹר מַעֲשֵׂי ה' מַעֲשֵׂי אָבוֹת (פֶּרֶק ב פֶּרֶשֶׁת לך - לך) עַל הַפְּסוּק "וְנִבְרָכוּ בְּךָ כָּל מִשְׁפַּחַת הָאָדָמָה" (בְּרֵאשִׁית יב, ג). פְּרוּשׁוֹ שֶׁכָּל הָעוֹלָם יִתְבָּרְכוּ בּוֹ וְיִקְבְּלוּ בְּרָכָה וְשִׁפְעָה עַל יְדוֹ, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ בְּגִמְרָא בְּתַעֲנִית (דף כד ע"ב) כָּל הָעוֹלָם גְּזוּן בְּשִׁבִיל חֲנִינְא בְּנִי, כִּי מִפְּנֵי הַצְּדִיק יִתְבָּרַךְ כָּל הַדּוֹר. עַד כָּאן. וְכֵן כָּתַב רַבִּי פִּינְחָס הוֹרְוִיץ רַבֵּה שֶׁל פְּרַנְקְפּוֹרְט דְּמִיּוֹן, בְּסִפּוֹר פְּנִים יְפוֹת עַל הַתּוֹרָה (בַּמְדַּבֵּר פֶּרֶק כ פֶּסוּק א). עֵינַי שָׁם. וּבְסִפּוֹר אֲמַרִי אָמַת (בְּרֵאשִׁית תרע"ג) הֵבִיא מָה שְׁאָמְרוּ, מִשֵּׁם הַבְּעַל שֵׁם טוֹב מְבָאָרִים, שְׂרַבִּי חֲנִינְא בֶן דּוֹסָא עָשָׂה שְׁבִיל לְהוֹרֵדַת הַשְּׁפַע לְעוֹלָם הַזֶּה, וְזֶהוּ בְּשִׁבִיל חֲנִינְא - בְּאוֹתוֹ הַשְּׁבִיל שֶׁפָּתַח רַבִּי חֲנִינְא בְּנִי.

14. וּבִזְהָר הַקְּדוֹשׁ (פֶּרֶשֶׁת בַּלֵּק דף רט ע"א) אֵיתָא, מֵהוּ מִרְקָחִים, כְּמָה דְּאָתָא אָמַר "מִכָּל אֲבָקַת רֹכֵל". עַד כָּאן. וּפְרַשׁ בְּמִתּוֹק מְדַבֵּשׁ שָׁם (עַמּוּד תרעו) דְּהַמְרָקָחִים הֵם נְשֻׁמוֹת הַצְּדִיקִים הַנּוֹתְנִים רֵיחַ טוֹב בְּתוֹרָתָם. וְשִׁבַּח אֶת רִשְׁבִּי שֶׁעָלָה לְחַקֵּל תְּפוּחִין קְדִישִׁין לְלֶקֶט סוּדוֹת הַתּוֹרָה מִנְשֻׁמוֹת קְדוֹשֵׁי עֲלִיוֹן הַנִּמְצָאִים שָׁם.

15. מִפְּרַשׁ מֵה לֶקֶט בְּחַקֵּל תְּפוּחִין קְדִישִׁין, שְׁלֵא הִשְׁתַּמֵּשׁ בַּשְּׁפַע אֲלָא לְהַרְבוֹת בּוֹ סוּדוֹת תּוֹרָה כְּצִיצִים וּפְרָחִים, לְפָאֵר וְלִשְׁבַּח אֶת הַתּוֹרָה עַל יְדֵי גְלוּי סוּדוֹתֶיהָ הַטְּמוּנִים בָּהּ. וַיֵּשׁ לְהַתְּבוּנָן בְּזֶה שֶׁעַל פִּי סֵדֵר הַמִּקְרָא וּמְצִיאוֹת הָעֵינַיִן הָיָה לוֹ לומר כְּפְרָחִים וְצִיצִים שְׁכֵן אוֹמֵר הַכְּתוּב "וַיֵּצֵא פָּרַח וַיֵּצֵץ צִיץ וַיִּגְמַל שְׁקָדִים" (בַּמְדַּבֵּר יז, כג)

וְכֵן כָּתַב בְּמִצְוֹת צִיּוֹן (יִשְׁעִיהוּ פֶּרֶק כז פֶּסוּק ו) יֵצִיץ - כְּעֵינַי הַפָּרַח וְגְדוּל מִמֶּנָּה. וְהֵינּוּ שְׁבִתְחִלָּה מִתְחִיל הַפָּרַח וְאַחַר כֵּן הַצִּיץ. וְלֹא חָשׂ לְזֶה הַמְּחַבֵּר שְׁלֵא לְהֵרֵס מִשְׁקַל הַשִּׁיר, דְּתַבַּת מִרְקָחִים עוֹלָה עִם תַּבַּת פְּרָחִים.

16. נִרְאֶה לְרַמֵּז בְּזֶה עַל פִּי מָה שְׁאָמְרוּ בִּזְהָר הַקְּדוֹשׁ פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי (דף רסא ע"ב וּבַתּוֹמ"ד עַמּוּד תְּקוּ), דְּבִשְׁם זֶה שֶׁל אַכְדוּט"ם גְּרַע אוֹתִיּוֹת לַה"י דְּאֵלֵהִים שְׁגִימְטְרִיא מ"ה, לְאוֹתִיּוֹת כַּד"ט שְׁגִימְטְרִיא ל"ג. וְשֵׁם זֶה (אַכְדוּט"ם), הוּא שֵׁם הַרְחָמִים, וּמִמֶּתִיק שֵׁם אֱלֹהִים שְׁבִגְבוּרָה. עַד כָּאן. וּלְפִי זֶה נִרְאֶה לְרַמֵּז שֶׁעַל רִשְׁבִּי נֶאֱמַר תֹּאֵר 'אָדָם' הָעוֹלָה בְּגִימְטְרִיא מ"ה, הַרְוִיז עַל אוֹתִיּוֹת לַה"י שְׁבִשְׁם אֱלֹהִים הַמוֹרָה עַל הַדִּין, וְרִשְׁבִּי בְּכַחוֹ וּגְבוּרָתוֹ מִתַּק אֶת הַדִּין, וְכִמוּ שְׁאָמַר בְּסִכָּה (דף מה ע"ב), יְכוֹלְנִי לְפִטֵּר אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ מִן הַדִּין. עַד כָּאן. וְשִׁנָּה אוֹתִיּוֹת אֵלוֹ

פרוש הפיוט "בר יוחאי"

נאמר בעבורך: ¹⁷

בר יוחאי, נאזרת בגבורה ¹⁸,

לאותיות כד"ט העולים ל"ג, ושם אלה"ם שבגבורה לשם אכדט"ם שברחמים, ומן השמים זכולו שיום ל"ג בעמר יהיה יום ההלולא שלו, שכן אותיות כד"ט עולים בגימטריא ל"ג. ודו"ק.

ולפי זה יש לדרש עוד שלכך רשב"י הוא זה שדרש ואמר בגמרא ביבמות (דף סא ע"א), שעם ישראל קרויים אדם ואין אמות העולם קרויים אדם, שכן רשב"י זכה לתאר 'אדם' והפיר שמעלה זו שיכת לעם ישראל בלבד.

17. כאן באר ההשג הרוחני שהגיע אליו רשב"י מלקיטתו בשדה התפוחים - הוא חקל תפוחין קדישין, שלא השתמש באותו השפע לעצמו לצורך ענינים גשמיים, אלא רק לענינים רוחניים, וזהו סוד תורה כציצים ופרחים, שהם הטעמים הנפלאים והרמזים המיוחדים שיש בכל אות בתורה, ואדם שמבין שזוהי תכלית הבריאה, לעמל בתורה, וכמו שאמרו חז"ל בסנהדרין (דף צט ע"ב) על הכתוב "אדם לעמל יולד" (איובה, ז) דהינו עמל תורה, ולא לשקע בענינים גשמיים, ובשביל אדם כזה נברא העולם, שכן דרשו חז"ל במדרש רבה (בראשית פרשה א אות א), "בראשית ברא אלקים" (בראשית א, א), בשביל התורה שנקראת ראשית, ומנגד דרשו במדרש רבה (שם), בשביל ישראל שנקראו ראשית, והא כיצד? ועל פי האמור יבאר שזהו בשביל עם ישראל שישקיעו עצמם בתורה ובשביל מטרה געלית זו נברא העולם, וזהו נעשה אדם - שמה שאמר הקב"ה למלאכים "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (בראשית א, כו), התכונן לאדם השלם בבחינה שאמרנו, ולזה זכה להגיע רשב"י, שבטל כל עכירות החמר כשהיה במערה, והתרחק מכל דבר גשמי.

18. אם נתבונן נראה, שהפיט שלב בין כל מעלותיו והישגיו הרוחניים של רשב"י, את המלחמה שלו עם המקטרגים, ושוב חוזר ושונה בשבח מעלותיו של רשב"י, והטעם לזה לפי שהמשבח את המת ואין המת ראוי לשבח זה - מעלה קטרוגים על אותו אדם, וכדאיתא בגמרא בבבבכות (דף סב ע"א),

כשם שגפרעים מן המתים כך גפרעין מן הספדנים. וכתב הרא"ש במועד קטן (פרק אלו מגלחין ס' טג), פרוש גפרעין מן המתים, כשמספידים את המת דבר שאין בו כלל הוא לו למזכרת עון. ועין עוד בבית יוסף (יו"ד סימן שמד סעיף א). וכן נפסק בשלחן ערוך (שם), שלא להספיד את המת יותר מדי. ודבר זה לא היה שיה אצל רשב"י, שאין קץ לשבחו, ולכן שלב ואמר שאפלו אם מי מהמקטרגים ירצו לתפס את רשב"י במה שמשבחים אותו ומרבים במעלותיו, אין לחוש, כי רשב"י יש בכחו לסלק המקטרגים ולהכניעם.

ובמלחמת אש דת¹⁹ השערה, וחרב הוצאת מתערה,²⁰ שלפת נגד צורריך²¹:

19. אש דת זו התורה שנגמר "מימינו אש דת למו" (דברים לג, ב), ודרשו חז"ל בברכות (דף ו ע"א) כן על התורה. והינו שגלחם מלחמות התורה, ולא נשא פנים לאיש, וכשהיה צריך להוקיע את מעשה הרומיים הוקיע, למרות שהסתכן בנפשו, כמבאר בגמרא בשבת (דף לג ע"ב), דתורת אמת כתיב בה, וככל שיש באדם יותר תורה כן דבק הוא במדת האמת.

20. לעיל שבח את רשב"י במעלת ההוד והדר, ועין שם מה שכתבנו בסיעתא דשמיא לבאר בזה. והנה בזהר חדש (פרשת חקת דף פו ע"א) איתא, "משכני אחריו נרוצה" (שיר השירים א, ד), לקבל דא כתיב "חגור חרבך על ירך גבור" (תהילים מה, ד). דא "חרב לה' מלאה דם" (ישעיה לד, ו), לאתפרעא מחיביא דגרמין לה פרודא מלעלא קרביית יתה לגבך לרחמא עלמא ותתבסמון כחדא. וכד אתקריבת בה אתלבש בהוד והדר, הדא הוא דכתיב "הוד והדר לבשת" (תהילים קד, א). עד כאן. והינו שאותם האלה החוטאים וגורמים פרוד בעולמות העליונים, ענשם בחרב, וזהו מה שאמר הכתוב "חרב לה' מלאה דם", ולאחר שהסתלקו המפריעים והגורמים לפרוד ומתקברים העולמות, מתלבש בהם בחינת הוד והדר. נמצא שהחרב המענישה היא חלק מהענין של חבור העולמות. וזהו שאמר וחרב הוצאת מתערה - הינו שהחרב לא תמיד גלויה, שבדרך כלל נמצאת מכסה [תערה הינו נדנה כמבאר בכתוב שמואל א, נז, יא ובתרגום שם], להורות שאין הצדיקים משתמשים במדת הדיו כל הזמן, אלא רק כשצריך להעניש לחוטאים, שעל ידי זה יתקדש שמו יתברך - עושים כן. וכן היתה הנהגתו של רשב"י שהעניש לחוטאים המפרידים את העולמות העליונים בחטאייהם, וכמבאר בגמרא בשבת (שבת דף לג ע"ב - לד ע"א).

21. יש להתבונן בכמה מעשיות שבהם רשב"י היה נזקק למלכות הרומית, ולא השתמש בכחו לשבדם ולהכריתם, אלא בהשתדלות הטבעית, וכדגמת המעשה המובא בגמרא בשבת (דף לג ע"ב), שהלך ונחבא במערה - ולא התפלל שימותו הרודפים אותו. וכיוצא בזה בגמרא במעילה (דף יז עמוד ב), שבטל את הגזרה על ידי השד בן תמליון, ולא נתן עיניו במלכות רומית ונשרפה. ומנגד כלפי עם ישראל מצאנו שהעניש את החוטאים מיד, וכמבאר בגמרא בשבת (דף לג ע"ב - לד ע"א) בכמה מעשיות. ומאי שנא? ועוד יקשה שכן אומר הפיט שלפת נגד צורריך - והלא צוררי רשב"י היו הרומיים ואותם לא העניש?

והנה על הכתוב "וצרתי את צורריך" (שמות כג, כב) תרגם אנקלוס ואעיק לדמעיקין לה. ופרושו שאציק למציקים לה. אלו שעושים לה מועקה אעיק עליהם. הרי שצורריך הם

בר יוחאי, למקום אבני שיש²²

מעיקרה, והדבר שמעיק הוא בהרגשת הלב. והבוטח בה' אין לו דבר שמעיק עליו למרות שהוא אפוף צרות רבות, שכן כבר אמר הכתוב "השלף על ה' יהבך והוא יכלכלך" (תהילים נה, כג), ופרשו חז"ל בראש השנה (דף כו ע"ב), שיהבך הינו משאך.

וצא ולמד מה שכתב כיוצא בזה בספר אבי עזרי על הרמב"ם (בהקדמה לספר נשים), וזה לשונו, בפרשת וילך (לא, ז) נאמר, "ומצאנו רעות רבות וצרות ואמר ביום ההוא הלא על פי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה". ויש לדקדק שמתחיל ברעות רבות וצרות ומסיים ברעות לבד, ולא אמר מצאונו הרעות והצרות האלה? ובארתי שלפי פשוטו רעות נקרא גוף הרעה, וצרות הוא מלשון צר, ואנקלוס מתרגם ועקו הינו שמעיק להאדם, שלפעמים שנמצא האדם במצב כזה שצר לו והעולם חשך בעדו, ונשבר רוחו בקרבו חוץ מהיסורין שיש לו על ידי גוף הרעה, וזה בא לו לאדם על ידי חסר האמונה ובטחון בה' שאין בקרבו, ואז הוא עשוק ורצוף כל הימים. אבל מי שיראת ה' נגע בלבבו ומאמין בה' ובהשגחתו הפרטית, הצרות אינן צרות ואין מעיק לו ואין מצר לו, וכמו שאמר דוד המלך "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי" (תהילים כג, ד), כי בכל ימצא מנוח ותנחומין, וקו' ה' יחליפו כח, ומשום כך אחרי שבאה לו ההפכה לאמר על פי אין אלהי בקרבי, בטלו ממילא הצרות, ורק הרעות הן רעות, ועל כן אמר מצאוני הרעות האלה וכו', עד כאן לשונו. ולפי זה יבאר שהצורך והאמתיים הינו המעיקים של רשב"י לא היו הרומיים או כל אמה ולשון אחרת, אלא אך ורק החוטאים שצערנו את הקב"ה הם העיקו על רשב"י, ולכן הוא נלחם בהם וכנגדם שלף את החרב, אך כלפי הרומיים לא טרח להשתמש בכח החרב הקדושה ומדת הדיון.

ומה נאה ומה יאה שבמדרש רבה (במדבר וילנא פרשת פינחס פרשה כא אות ד), רבי שמעון הוא בעל המימרא האומר, שגדול המחטיא את האדם יותר מן ההורגו, שההורג הורג בעולם הזה ויש לו חלק לעולם הבא, והמחטיא הורגו בעולם הזה ובעולם הבא. עד כאן. ולהורות שהם הצוררים האמתיים. וכמו שהתורה אמרה על המדנינים "צרו את המדנינים והכיתם אותם כי צוררים הם לכם בנכליהם אשר נכלו לכם על דבר פעור ועל דבר כזבי בת נשיא מדין אחתם המכה ביום המגפה על דבר פעור" (במדבר כה יז - יח), וגם שם תרגם אנקלוס צרו אעיק - תציק. שמה שהכשילו את ישראל זהו הדבר המעיק ביותר, ולכן מדה כנגד מדה צריך להעיק עליהם.

22. יבאר על פי מה שאמרו בחגיגה (דף יד ע"ב) שאמר להם רבי עקיבא כשתגיעו למקום אבני שיש וכו'. ומפרש בזה הקדוש (פרשת בראשית דף כו ע"ב) ובתקונים (תיקון מ), דהוא סוד

הגעת לפני אריה ליש²³, גם גלת כותרת²⁴ על עיש²⁵

שבירת הלוחות. עין שם. ורשב"י הגם שלא מבאר שנכנס לפרדס כמבאר על התנאים הקדומים בגמרא שם, מכל מקום באר בחכמתו את סוד שבירת הלוחות שהם מקום אבני שיש, והגיע לבאור האמתי בענין, והרי הוא כנכנס לפרדס בשלום ויצא בשלום.

23. מצאנו שהמשיל הכתוב את הקב"ה לאריה, וככתוב "אחרי ה' ילכו כאריה ישאג" (הושע יא, י), וכן מבאר בגמרא בחלין (דף נט ע"ב), וכן ליש הוא אחד מששה שמותיו של האריה כמבאר בסנהדרין (דף צה ע"א). ובההר הקדוש (פרשת נח דף סג ע"א), איתא שיש ב' בחינות ליסוד הנקרא ליש - "ליש אבד" (איוב ד, יא), כשלא משפיע למלכות, ו"ליש גבור" (משלי ל, ל) כשמשפיע. ולכך הקדים ואמר הגעת לפני אריה ליש, שהאריה הוא כנוי לחזק ועולה בגימטריא גבורה, להורות שהליש כאן הוא "ליש גבור", והינו שרשב"י על ידי תורתו הגביר את השפע שבמדת היסוד שיוכל להשפיע למלכות. ורמז כן דוקא בתבת ליש העולה בגימטריא כשם הוי"ה ושם שד"י. ועין עוד במה שיתבאר לקמן על המלים שם קניית.

אי נמי יש לפרש דהאי שבח על רשב"י קאי שהגיע לדרגת אריה גימטריא גבורה שהיא מדתו. והוסיף לומר אריה ליש ומבאר באבות דרבי נתן (פרק מג ד"ה ז' שמות), שנקרא כן משום שהכל נעשה בפיו כמו בצק ליש. עין שם. הינו שכח פיו גדול מאד ובכחו לאבד כל דבר. והנה מצאנו שחבריו של רשב"י היו יראים ממנו הגם שהיו גם הם אריות בתורה, מה שלא מצאנו כמעט בשאר התנאים וכדאיתא במעילה (דף יז ע"ב), וזהו אריה ליש, שחששו מפיו הקדוש של רשב"י שכח פיו יכול לאבד הכל. וכן מבאר בההר הקדוש (פרשת שמות דף טו ע"א) אמר ר' שמעון בן גמליאל: ר' שמעון בן יוחאי אריא, ורבי אלעזר ברה אריא, ולא ר' שמעון כשאר אריותא, עלה כתיב "אריה שאג מי לא יירא וגו'" (עמוס ג, ח), ומה עלמין דלעלא מזדעזעין מנה און על אחת כמה וכמה, גברא דלא גזר תעניתא לעלמין על מה דשאל ובעי אלא הוא גוזר וקודשא ברין הוא מקים קודשא ברין הוא גוזר ואיהו מבטל והינו דתנן מאי דכתיב "מושל באדם צדיק מושל יראת אלהים" (שמואל ב, כג). עד כאן.

24. הוא לשון הכתוב במלכים (א, ז, מא), והוא לשון קשוט. ועין במה שיבאר בזה לקמן.

25. עיש הוא אחד מכוכבי השמים. ודרשו חז"ל בברכות (דף נח ע"ב - נט ע"א) שכוכב העיש חסר ומבקש את הכוכבים שנחסרו ממנו, שכן בשעה שהקדוש ברוך הוא בקש להביא מבול לעולם, נטל שני כוכבים מהביא מבול לעולם, וכשבקש לסתמה - נטל שני כוכבים מעיש וסתמה. עד כאן. ורשב"י באיוב (פרק לח פסוק לב) כתב משם המדרש על הפסוק ועיש על בניה תנחם, ועיש - כוכב גדול שבכימה והרבה כוכבים קבועים בו ונטל שני

פרוש הפיוט "בר יוחאי"

תשורי²⁶ ומי ישורד²⁷:בר יוחאי, בקדש הקדשים²⁸,

כוכבים ממנה לפתח ארבות המבול ונבקעו במזל טלה ועתיד הקדוש ברוך הוא להחזירם לה]. ומבאר במדרש תהלים (בובר מזמור לו פסוק ח), שהקשת לא נראתה בימיו, שלא היה חשש שיבא מבול לעולם בדורו של רשב"י. ועל כן זכר הפיט בלשונו הפיוטית שהעיש עשאו ככתר וקשוט, שבזכות רשב"י לא חשש שיטלו ממנו עוד כוכבים.

26. ברב הדפוסים שמצאתי כתבו כן בלשון נקבה, והינו שמדבר על עינו של רשב"י הרואה וצופה למרחוק וכמו שיתבאר לקמן. ורמז לזה שתבת תשורי עולה בגימטריא רבי שמעון בר יוחאי עם הכולל. ואמנם בכל סדורי התימנים תכלאל הדפס תשור לשון זכר [והוא נמי בגימטריא רב שמעון בר יוחאי עם הכולל].

27. תשור הוא לשון ראייה וכמאמר הכתוב "תשורי מראש אמנה" (שיר השירים ד, ח) ופרש רש"י שהוא לשון ראייה. ומשבח הפיט שרשב"י ראה בעיני קדשו ורוחו את כל העולם, ובשעה שהיה עוסק בסודות התורה היו פניו מאירים כשמש, כמבאר בזהר הקדוש (פרשת שמות דף טו ע"א) ולא היה אפשר להסתכל בפניו, דמי יוכל להסתכל על השמש [עייני חולין דף ס ע"א]. וגם בזה נדמה למשה רבנו בקרון והארת עור הפנים [עייני בשמות לד, כט - ל] וכיון שהיה בו ניצוץ של משה רבנו וכאמור, זכה לכמה ממעלותיו.

28. רשב"י בסודותיו גלה את קדש הקדשים שאליו לא יכול כל אדם להכנס, לכן כמה פעמים בזהר הקדוש כותב רשב"י אוי לי אם אומר ואוי לי אם לא אומר [עייני בזהר הקדוש בהקדמה דף יא ע"ב, ובפרשת פיקודי דף רנז ע"ב, ובפרשת אחרי מות דף עד ע"ב, ובאדרא רבא פרשת נשא דף קכז ע"ב]. והסבה שהשנה את סודות התורה לקדש הקדשים, וכמו שבקדש הקדשים אם היה הכהן הגדול כשנכנס לשם מסיח את הדעת היה מתחייב בנפשו, כן בסודות התורה, מי שמסיח את הדעת ומגשים אותם מתחייב בנפשו, שכן למרות שהזהר הקדוש ושאר ספרי המקבלים מלאים בפרצופים ויצירות, חלילה מלחשב שיש לקב"ה גוף ודמות הגוף, וכבר הזהירו על זה כל לומדי הקבלה. וכמו שכתב בעל הסלם בהקדמה לתלמוד עשר הספירות (אות קנו) וזה לשונו, תנאי חמור יש בעת העסק בחקמה זאת, שלא יגשימו הדברים בענינים מדמים וגשמיים, שעוברים בזה על "לא תעשה לה פסל וכל תמונה" (שמות כ, ד), חלילה, כי אז, אדרבה מקבלים נזק במקום תועלת. והגאון הקדוש הראי"ה קוק זצ"ל באגרותיו (חלק א אות קסב) כתב, נבהלתי לראות איך צירו צורה גשמית למשג "אדם קדמון" של הקבלה, שהוא רק משג מטפיזי על דרך השכל האלקי וחלילה להרשות לעצמנו להגשים משגים קדושים כאלה, אפלו בדרך למוד.

קו ירק מחדש חדשים²⁹,

29. אמרו חז"ל בגמרא בחגיגה (דף יב ע"א) קו ירק המקיף את כל העולם, ומצאתי להגאון ר' ישראל הופשטיין (ה'מגיד' מקו'ניץ) זצ"ל בספרו עבודת ישראל (במדבר פרשת בלק) שכתב בבאור הענין, כי ענין הקו הוא התחלת צורת כל דבר, כי ראשית לו היא הנקודה הנקרא 'י' שהוא כמו גלם, רצה לומר בתחלת תבנית כל דבר צבע וציר ציוריו, ואחר כך מתפשט או לארך או לרחב והוא ענין הקו והתפשטות. והנה אמרו ז"ל (בראשית רבה א, ד) כי ישראל עלו במחשבה ובשביל עושי רצונו נברא העולם, פרוש שכלם בחכמה עשית (תהלים קד, כד) היא היו"ד, על שם המחשבה נאמר. וחכמה גימטריא גלם, שהוא התגבלות הראשון מאין סוף שהשתלשל לבחינת חכמה ולמחשבה לברא עולם, ואחר כך בא לבינה המציר ציוריו, וכל ענין המחשבה היתה בשביל האבות והאמהות יסודי עולם שעשו רצון קונם, אברהם בבחינת אהבה, יצחק בפחד, ויעקב כלול מכלם, והוא עמודא דאמצעייתא. והנה מראה ירק הוא מערב מן הלכן והאדם, כי אין לה מראה עצמיות רק הלכן או האדם, והאי שחר אדם הוא כמו שאמרו ז"ל בגדה (דף לג ע"ב). ומראה ירק הוא לפי התערבות סממני הצבעים כנודע לכל יודע בטיב הצבע: ומן המשל יובן הנמשל, כי בחינת ישראל הוא העמודא דאמצעייתא מרכב מן אהבה ופחד, הוא קו ירק המקיף את כל העולם במחשבה דקה שהביט והשתעשע בעבודת ישראל ובשביל עושי רצונו נברא העולם. עד כאן דבריו. נמצאנו למדים בדבריו שקו ירק הוא משג משאל למחשבה הדקה שהביט הקב"ה והשתעשע בשלמות הנהגת צדיקי ישראל שבשבילם נברא העולם. ומעתה זה מה שאמר הפיט ורמז באמרו קו ירק הינו שרשב"י היה בכלל המחשבה העליונה שהשתעשע בה הבורא ברוך הוא קדם שנברא העולם.

ומאחר שהקב"ה ראה את מעשה הצדיקים ברא את העולם, וכדי לברא את העולם היה צריך הקב"ה ליצר משג של זמן בשביל עם ישראל, שכן הרבה מצות שבתורה תלויות בזמן ובחדשי השנה שלא יתכנו ללא מציאות של זמן ובכלל זה כל מצות עשה שהזמן גרמן. והינו בחינת מה שאמרו בזהר הקדוש (פרשת תרומה דף קסא ע"א) קודשא בריך הוא אסתכל באורייתא וברא עלמא, שמאחר שבתורה מבאר שיש מציאות של זמנים על פי קיום מצותיה, על פי זה ברא הקב"ה את מציאות הזמן שקדמה לעולם. וזהו מה שאמרו חז"ל בראש השנה (דף יא ע"א), בתשרי או בניסן נברא העולם, והינו שמציאות הזמן נוצרה קדם מציאות העולם, ובכלל זה גם מציאות החדשים, וסדר חדושה של הלבנה. וזהו שאמר קו ירק - הינו המחשבה שהקדוש ברוך הוא ראה את מעשה הצדיקים, מחדש חדשים - באותה העת ברא את חדוש החדשים, והיה זה קדם מציאות העולם.

שבע שבתות סוד חמשים,³⁰

30. הנה בכלל מציאות הזמן כלולים גם חדוש המספרים, שכן הזמן וסדר המספרים משתלבים יחד, וזהו שאמר הכתוב "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד" (בראשית א, ה), שהתחדש בו מציאות של זמן ושל מספר יחד.

ומציאות הזמן והמספר שיכים עד מאד לבחינות הרוחניות, שכן יש נ' שערי טמאה וכן נ' שערי קדשה, ומציאות הסך הנזכר התחדש לאחר שיצר וברא הקב"ה את המשג של זמן ומספר.

ומענה זהו אמרו שבע שבתות סוד חמשים - שכבר מפרש בזהר הקדוש (פרשת אמור דף צז ע"א), שמצות ספירת העמר שאנו סופרים שבעה שבועות, היא כנגד מצות הנדה הסופרת שבעה ימים ונטהרת לבעלה, וכך עם ישראל הולך ונטהר לפני ה' עד חג השבועות שהוא כביכול יום החפה ובבחינת "הביאני המלך חדריו" (שיר השירים א, ד), ואלו לא ברא הקב"ה משג של מספרים, לא היו גם נ' שערי קדשה, שהם תכלית הקדשה וכן נ' יום החמשים בספירה שהוא חג השבועות.

וידוע מה שכתב רבנו האר"י בספר הגלגולים (פרק מא), וכן הביא משמו הרב חיד"א בספרו חובת אנה (ויקרא פרק א פסוק א אות ב), שרבי עקיבא הגיע לשער החמשים בקדשה, מה שלא הגיע אפלו משה רבנו. [ועין עוד בזה בספר מגלה עמקות (ברנ"ב אופנים על הפסוק ואתחנן אל ה'" באופן ה"ב). ואין כאן מקום להאריך] ונראה שגם רשב"י תלמידו הגיע לדגה זו שכן אמרו בגמרא בגטין (דף טז ע"א), אמר רבי שמעון לתלמידיו: בני, שנו מדותי, שמדותי תרומות מתרומות מדותי של רבי עקיבא. [ועין עוד בשו"ת חכם צבי (סימן י) שכתב, דכלפי שאמר להם רבי שמעון לתלמידיו בני שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותי של רבי עקיבא, אם כן היכא שלא נחלקו על רבי שמעון אחד מחבריו כגון רבי יוסי ורבי יהודה - שבהם הכלל דהלכה כדבריהם, כמבאר בירושלמי תרומות (פ"ג הלכה א) רבי שמעון ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה, שהם גם כן תלמידיו של רבי עקיבא. יש לומר דהלכה כמותו נגד רבי אליעזר בן יעקב, שהרי בודאי דברי רבי שמעון דברי רבי עקיבא הם והלכה כמותו נגד רבי אליעזר בן יעקב]. ונרמז בזה שאמר לשון תרומה, דמדת התרומה שבכל אדם הבינונית היא אחד מחמשים כמבאר בכתובות (דף צט ע"ב), ונרמז על החלק האחד שהיה חסר אצל משה רבנו מחמשים שערי בינה, וזהו מה שאמר הכתוב "ותחסרהו מעט מאלקים" וכמבאר בראש השנה (דף כא ע"ב), עין שם. ורשב"י זכה להגיע למעלה עליונה זו מרבו רבי עקיבא. וזהו שרמז כאן בדרך ההשאלה על מצות ספירת העמר ועל דרגת התנא הקדוש רשב"י באמרו שבע שבתות סוד חמשים, שהוא סוד שער החמשים, הקדשה העליונה שאפשר להגיע אליה.

קשרת קשרי שי"ן קשריך³¹:

31. כאן רומז על סוד קשר של תפלין שהוא סוד החמשים שזכה להגיע אליו רבי עקיבא, מה שלא זכה משה רבנו, וכמבאר במדרש רבה (במדבר פרשה יד אות י), על הפסוק "וְכָל יָקָר רָאִתָּה עֵינַי" (איוב כח, י), דברים שלא נגלו למשה נגלו לרבי עקיבא ולחבריו. ופרש שם בידי משה, כי "יקר" אמרו חז"ל במגלה (דף טז ע"ב) על הפסוק "לַיהוּדִים הֵיטָה אוֹרָה וְשִׁמְחָה וְשֵׁשׁ וַיִּקָּר" (אסתר ח, ט) - זהו תפלין, נמצא שלרבי עקיבא נגלה התפלין, ואלו למשה רבנו עליו השלום נגלה רק אחורי תפלין של ראש כמו שדרשו בברכות (דף ז ע"א) על הפסוק "וְרָאִיתָ אֶת אַחֲרֵי וּפְנֵי לֹא יֵרָאוּ" (שמות לג, כג), זהו קשר תפלין של ראש. ואמרו "קשרת" - הינו שהתחבר לעמק הסוד מלשון הכתוב "קשרם על לבך" (משלי ו, כא), קשרי שי"ן - הינו קשר של מצות תפלין הנרמזת בתבת שי"ן וכמבאר בים של שלמה מסכת ביצה (פרק א אות נא) וזה לשונו, מצאתי סמך להניח תפלין בחל המועד, כי שם ה' נקרא [אשי תבות שי"ן, הרומז] על שין של תפלין, כי שי"ן סכום ימות השנה שמניחין במ תפלין, שהרי כשתסיר נ"ב שבתות וי"ג ימים טובים מן שס"ה ימים נשארו שי"ן ימים. עד כאן דבריו. ורשב"י ידע את הסוד של קשר של תפלין שהיא הדרגה המ"ט בשערי הקדשה שהגיע אליה משה רבנו, ולא רק את הקשרים של השי"ן הרומזת את מצות תפלין, אלא גם אל השי"ן בעצמה שזהו סוד התפלין עצמם - שהם שער החמשים, זכה להגיע. וזהו קשרי שי"ן - גם את הקשר וגם את השי"ן, קשריך - נקשר והתחבר להבינם.

עוד ירמז באמרו קשרי שי"ן - שתבת שי"ן עולה ש"ס בגימטריא, רמז לששה סדרי משנה שהם עקר התורה שבבעל פה, וכבר הבאנו לעיל שרשב"י היה סוד התורה שבבעל פה.

עוד ירמז על פי מה שכתב השל"ה במסכת פסחים (מצה שמורה אות קמט) 'אלהים' [אלף, למד, הי, יוד, מם] במלואו, עולה ש', דמלוי שי"ן, עולה ס', התפשטות הדין בשש קצוות, וכל אחד כלול מ'. עד כאן. וכאן אמר שבכחו של רשב"י היה לקשר את מדת הדין שלא תתפשט.

ועלה במחשבה לפני לבאר שכחו של רבי שמעון היה ליחד את כל העולמות, וממילא כשאינו פרוד בעולמות העליונים אלא אך ורק יחוד, ממילא גם בעולמות התחתונים יש שלום ואהבה ושפע עצום. ולכן אמר רשב"י יכולני לפטר את כל העולם כלו מן הדין, כמבאר בסנה (דף מה ע"ב), ויחוד זה היה לעתיד לבא וכנאמר "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד" (זכריה יד, ט). וזהו הטעם שלא נראתה הקשת בימיו כמבאר במדרש תהלים (בבזר מזמור לו פסוק ח), שעם יחודיו הרבים ליחד בכל העולמות גרם שלא יהיה פעם בשום רגע, שכן הקשת היא אות על פעם בשמים כמבאר במפרשי התורה על הפסוק "את קשתי נתתי בענן" (בראשית ט, יג) ומהם ר' חיים פלטיאל בפרושו על התורה שם, וסמיו לה קרא

בר יוחאי, יו"ד³² חכמה

"דָּרַךְ קִשְׁתּוֹ כְּאוֹיֵב" (איכה ב, ד). נַעֲיִן עוֹד בְּסִפְר חוֹמַת אֲנָךְ לְהַרְבַּח חֵיד"א (פרשת נח בפסוק הנ"ל אות יג), וְכָל פְּעָלוֹ שֶׁל רִשְׁבִי"י הוּא בְּסוּד הַיְחוּד שֶׁל שְׁמוֹ יִתְבַּרַךְ הַנְרַמֵּז בְּאוֹת הָרֵאשׁוֹנָה אוֹת אֶל"ף שְׁבַמְלוּאָה הוּא 111 לְהוֹרוֹת שֶׁהוּא אֶחָד יְחִיד וּמִיָּחָד, הֵיָה הוֹה וְיֵהֵיָה, בְּעֵבֶר בְּהוֹה וּבְעֵתִיד [וְזֶהוּ הַרְמֵז בְּג' פְּעָמִים 1]. וְהֵנָּה תִּבְתַּת קִשֶׁת [קוֹף, שִׁין, תָּף] בְּמְלוּאָה עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא 1026, וְתִבְתּוֹן רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹחָאֵי עוֹלִים בְּגִימְטְרִיא 915, וְתִבְתַּת אֶלְף שֶׁהִיא סוּד הַיְחוּד שֶׁל כָּל הָעוֹלָמוֹת עוֹלָה בְּגִימְטְרִיא 111 יְחַד 1026, לְהוֹרוֹת נִתָּן שֶׁעַל יְדֵי יְחוּד זֶה חֲבַר וְיִחַד בֵּין כָּל הָעוֹלָמוֹת וְלֹא הֵיָה כְּעַס לִפְנֵי הַקַּב"ה, וּמִמִּילָא לֹא נִרְאֶתָה הַקִּשֶׁת.

וְזֶה הַטַּעַם שֶׁעֲשֶׂרֶת הַדְּבָרוֹת נִפְתְּחוּ בְּאוֹת אֶלְף בְּצוּוֵי "אֲנֹכִי ה' אֶלְקִיךָ" (שמות כ, ב), שֶׁהָאוֹת אֶלְף מוֹרָה עַל אֲחָדוֹתוֹ הַגְּמוּרָה.

וְהֵנָּה עַל הַצּוּוֵי "אֲנֹכִי ה' אֶלְקִיךָ" אֵיתָא בְּזֵהָר חֲדָשׁ (פרשת ויצא דף ע"ב) "אֲנֹכִי ה' אֶלְהִיךָ" - מְלַמֵּד שֶׁצָּרִיךְ אָדָם לְקַבֵּל עָלָיו אֵימַת עַל מַלְכוּת שְׁמַיִם וְאֵין לוֹ רְשׁוּת לְהַרְהַר בְּמָה שְׂאִינוּ יְכוֹל לְהַשִּׁיג, מִשְׁמַע דְּכִתִּיב אֲנֹכִי ה' אֶלְהִיךָ סֵתָם. לְמוֹד נוֹסֵף מְצָאנוּ בְּזֵהָר (פרשת שמות דף ג ע"ב) מִפְּסוּק זֶה, אֲזַהְרָה עַל עֲנִינֵי נַאֲוִף, דְּמִי שְׁמַשְׁקֵר בְּחוֹתָם הַבְּרִית שֶׁהוּא חוֹתָם הַמְּלָךְ, מִשְׁקֵר בְּמִלְךָ עֲצָמוֹ. עַד כָּאן. הֲרִי לָנוּ שֶׁפְּסוּק "אֲנֹכִי ה' אֶלְקִיךָ" הַפּוֹתַח בְּאוֹת אֶל"ף הַמּוֹרָה עַל יְחוּד הַשֵּׁם הַתְּמִידִי, מְזַהֵר עַל הַגְּבֻלַת הַמַּחְשְׁבָה וְזֵהִירוֹת בְּשִׁמְרֵת הַבְּרִית.

וּמְצָאֵתִי בְּסִיעֵתָא דְשְׁמִיא בְּלִקוּטֵי מוֹהַר"ן (תניינא תורה ה) שֶׁכְּתִב שְׁזֵהוּ סוּד הַתְּפִלִּין שְׁכֵן נִקְרָאוּ הַתְּפִלִּין יְקָר, כְּמוֹ שְׁאָמְרוּ חַז"ל בְּמַגְלָה (דף טז ע"ב) "וַיִּקְרָ" - אֵלּוּ תְּפִלִּין. כִּי הַתְּפִלִּין נַעֲשִׂין עַל יְדֵי תַקוּן תְּאוֹת נַאֲוִף, שֶׁהִיא בְּחִינַת "אֵשֶׁת אִישׁ נִפְשׁ יְקָרָה תְּצוּד" (משלי ו, כו), וְכוּ' וְזֶה בְּחִינַת שֵׁד"י שֶׁל תְּפִלִּין, זֶה בְּחִינַת הַצְּמֻצוֹם, שֶׁצָּרִיךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְצַמְצֵם אֶת מַחוֹ וְשִׁכְלוֹ, שֶׁלֹּא לְהַנִּיחַ אֶת הַמּוֹחַ לְצִאֵת חוּץ לְגִבּוֹל שֵׁישׁ לוֹ, שֶׁלֹּא יֵהֵיָה מְשׁוּטֵט הַמּוֹחַ בְּמָה שְׂאִין לוֹ רְשׁוּת לְפִי מְדַרְגָתוֹ. עַד כָּאן. הֲרִי שְׁבַמְצוֹת הַתְּפִלִּין עֲצָמָה יֵשׁ אֶת כָּל ג' הָעֲנִינִים הַלְלוּ שֶׁהֵם: יְחוּד ה', שְׁמִירַת הַמַּחְשְׁבָה, וּשְׁמִירַת הַבְּרִית. וּבְכָל אֵלּוּ הַדְּבָרִים הַשְּׁתַּבַּח רִשְׁבִי"י וְכִמוֹ שְׁרַמְזוּ הַפִּיט בְּאִמְרוֹ קִשְׁרֵת קִשְׁרֵי שִׁין קִשְׁרֵי - הַרְמֵז עַל מְצוֹת תְּפִלִּין וְכָל הַנ"ל.

32. בְּזֵהָר הַקְּדוּשׁ (פרשת ויקהל דף ריב ע"ב ובמתומ"ד עמ' שצד) מְבַאֵר שֶׁהָעוֹלָם מְחֻלָּק לְד' פְּתָחִים כְּד' רוֹחוֹת הָעוֹלָם, וּבְכָל פְּתַח יֵשׁ בּוֹ אוֹת אֶחָת מִשֵּׁם אֲדוֹנוֹת, וּבְפִתְחָ שְׁבַצַּד דְּרוֹם יֵשׁ בּוֹ אֶת הָאוֹת י', וּפִתְחָ זֶה הוּא בְּחֶסֶד שֶׁל הַרְקִיעַ. עַד כָּאן. וּבְכָר לְמַדְנוּ שְׁצַד דְּרוֹם הוּא צַד הַחֲכָמָה וְכִמוֹ שְׁאָמְרוּ חַז"ל בְּבַבְבָּא בְּתָרָא (דף כה ע"ב) הַרוּצָה שִׁיחֲכִים יְדָרִים. נִמְצָא שֶׁהָאוֹת י' בְּשֵׁם אֲדוֹנוֹת שְׁנַמְצָאֵת בְּצַד דְּרוֹם מוֹרָה עַל הַחֲכָמָה. וְכֵן מִפְּרֵשׁ בְּכַמְהָ מְקוּמוֹת בְּזֵהָר הַקְּדוּשׁ, שֶׁהָאוֹת י' הָרֵאשׁוֹנָה שְׁבִשֵׁם הוִי"ה מוֹרָה עַל חֲכָמָה, עֵינֵי בְּזֵהָר (פרשת משפטים דף קכג

קדומה³³, השקפת לכבודו פנימה³⁴ ל"ב נתיבות³⁵ ראשית תרומה³⁶,

עמוד ב) י' דאיהי חכמה, ועוד.

33. ואמר כאן י' חכמה קדומה - דהינו שלא זכה רק לחכמה עצמה, אלא זכה לחכמה הקדומה, ומפרש בזהר חדש (תיקונים דף טז ע"א) דשמא דכתרא עלאה דאיהו חכמה קדומה. עד כאן. דהינו שמו של הכתר העליון הוא סוד החכמה הקדומה, שרשב"י ידע. אי נמי יש לומר - שרמז כאן על חכמת התורה, הנקראת חכמה קדומה שקדמה לעולם תתקע"ד דורות כמבאר בזבחים (דף קטז ע"א), ורשב"י הכיר וידע בחכמת התורה לפני ולפנים, על רזיה וסודותיה. והאות י' מורה על החכמה הקדומה וכמו שיבאר לקמן.

34. מצאנו שענין ההשקפה אצל הקב"ה הוא כביכול מעשהו, שעל ידו מעניש ועל ידו מברך, וכמבאר במדרש תנאים לדברים (פרק כו פסוק טו), כשפרע מן המצרים לא פרע מהן אלא בהשקפה שנאמר "וישקף ה' אל מחנה מצרים" (שמות יד, כד), וכשמברך את ישראל אינו מברכן אלא בהשקפה שנאמר "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל" (דברים כו, טו). עד כאן. וכיוצא בזה איתא במדרש זוטא - שיר השירים (בובר פרשה וסימן י'), "מי זאת הנשקפה כמו שחר" (שיר השירים ו, י) - כשהקב"ה מביא טובה לעולם בהשקפה הוא מביאה. שנאמר "וישקף ה' אל מחנה מצרים" (שמות יד, כד). וזהו שאמר כאן השקפת - שהקב"ה השקיף כביכול בתורה והוסיף בה טעמים לכבודו של רשב"י, שכן רשב"י גלה צפונותיה.

אי נמי מה שאמר כאן השקפת לכבודו פנימה - על רשב"י שהשקיף לכבוד הקב"ה בפנימיות על התורה.

35. ל"ב נתיבות ענינם מפרש בכמה מקומות בזהר הקדוש, ובזהר (פרשת ויקהל דף ריב ע"ב ובמתומ"ד עמ' שצה), שהם ל"ב שבילי החכמה שיש בהם ל"ב אותיות שהם ד' אותיות הוי"ה פשוט, וכ"ח אותיות דשם הוי"ה דמלא דמלא. עד כאן. [הינו שהמלוי של המלוי של שם הוי"ה יש בו כ"ח אותיות כזה יו"ד וא"ו דל"ת (י), ה"א אל"ף (ה), וא"ו אל"ף וא"ו (ו), ה"א אל"ף (ה)].

36. הכתוב אומר "ראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה" (במדבר טו, כ), וכבר פרשנו של"ב נתיבות הם נתיבות החכמה, ומבאר בזהר הקדוש (פרשת בראשית דף ל ע"ב) "בראשית ברא אלהים", רזא דראשית ערסתכם חלה תרימו תרומה, דא חכמה עלאה דאיהי ראשית, ב' ביתא דעלמא וכו' עין שם. הרי שהראשית תרומה שהיא מצות חלה גם מורה על האי חכמה עלאה דאיהי ראשית תרומה. וזהו שאמר הפיטן של"ב נתיבות החכמה הם ראשית

את³⁷ כרוב ממשח³⁸ זיו אורך³⁹:

תְּרוּמָה המוֹרִים על הַאִי חֲכָמָה עֲלָאָה. וְאִיתָא בְּתַקוּנַי הַזֶּהָר (תְּקוּנָא שְׁבַעִין דָּף קַלָּג ע"ב),
 "וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא" (אִיּוּב כח, יב), דְּאִיהוּ ל' מֵאִין דְּבַה צִייר כֹּל צִיּוּרִין דְּעֲלָמָא בַּה צִייר
 עִינִין וְחוּטְמָא נּוֹקְבִין דְּחוּטְמָא נּוֹקְבִין דְּאוּדְנִין וּפִימָא כֹּל נְקוּדִין וְצִיּוּרִין דְּאֲנּוּן עֲזָקָא לְאֵת
 ל' וְאִיהִי בְּהוּן כְּאֲבָנָא בְּרִישׁ עֲזָקָא. עַד כָּאן. הֲרִי לָנוּ שְׁהָאוּת ל' עִנְיָנָה חֲכָמָה וְכֹן "רֵאשִׁית
 עֲרִסְתְּכֶם" - מִצּוֹת חֲלָה גַם כֹּן עִנְיָנָה בְּחֲכָמָה.

וְרֵאשִׁית בְּסִפְר מַגְלִיּוֹת טוֹבָה לְהֵרֵב הַקְדוּשׁ הַמְקַבֵּל רַבִּי מִנְחָם גְּרִישׁוֹן גְּרִינֹלֵד זצ"ל אֲב
 בֵּית דִּין קַרְסְטוֹר (פִּרְשֵׁת נח עֲמוּד יט) שְׁכַתְּב, שְׁהַצְדִּיק נִקְרָא חֲלָתוֹ שֶׁל עוֹלָם (עֵיין בִּאֲבוֹת דְּרַבִּי
 נַתָּן פֶּרֶק ט ד"ה על שֶׁלֶשׁ), וּמִשׁוּם שְׁכָל הַשְּׁפַע יוֹרֵד בְּזִכְוֹתוֹ. וְכַבֵּר בְּאַרְנוֹ לְעִיל שְׁכֹן הִיא אֲצֵל
 רֶשֶׁב". וְלִכְךָ שְׁבַחוּ בְּמַעֲלַת הַחֲכָמָה שֶׁהִיא כְּנֶגֶד מִצְוֹת חֲלָה, שְׁהַצְדִּיק כְּנֶגְדָּהּ. וְדו"ק.

37. מַה שְּׁאָמַר כָּאן לְשׁוֹן נִקְבָּה, מִכְּמָה טְעָמִים, חֲדָא דִּכֹּן הוּא בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי, וְעוֹד שְׁמַדְבֵּר
 עַל מִדַּת הַחֲכָמָה שֶׁהִיא בְּבַחֲנֵינָת נִקְבָּה, וְכִמוֹ שְׁאָמַר הַכְּתוּב "הַחֲכָמָה תַּחֲפֶה בְּעֲלִיָּה" (קֵהֶלֶת
 ז, יב). וְעוֹד דְּכַבֵּר אֲמָרוֹ חז"ל "בְּיוֹמָא (דָּף עֵא ע"א) "אֲלִיכֶם אִישִׁים אֲקָרָא" (מִשְׁלִי ח, ד), אָמַר רַבִּי
 בְּרַכְיָה: אֵלוֹ תִלְמִידֵי חֲכָמִים, שְׂדוּמִין לְנִשְׁיָם וְעוֹשִׁין גְּבוּרָה כְּאֲנָשִׁים, לְכֹן הַזְכִּיר כָּאן לְשׁוֹן
 נִקְבָּה.

38. מְבַאֵר בְּכְתוּב (יחזקאל כח, יד), וּפִרְשׁ בְּמִצְוֹדַת דָּוִד כְּרוּב מִמֶּשֶׁח - אֲדָם רַב הַמַּעֲלָה גְדוֹל
 בְּחִשְׁבֵיבוֹת הַמְּגַן בְּסִכְךָ כְּנִפְיוֹ עַל עַמּוֹ. וּמִמֶּשֶׁח הוּא לְשׁוֹן חִשְׁבֵיבוֹת, עֵיין שָׁם בְּמִצְוֹדַת צִיּוֹן.
 וְרֶשֶׁב"י בְּחֲכָמַת תּוֹרָתוֹ הַצְּלִיחַ לְהִיּוֹת מְגַן וְצָנָה עַל כֹּל דוֹרוֹ.

39. בְּסִפְר פְּנִיִם יְכוּת (פִּרְשֵׁת כִּי תִשָּׂא פֶּרֶק לֹא פִסּוּק ב), כְּתַב דְּהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ יְהִיב חֲכָמָה לְחַכְמִין
 וְנִקְרָא "חֲכָם לֵב" (שְׁמוֹת לֹא, ו) עַל שֶׁם ל"ב נְתִיבוֹת הַחֲכָמָה, וְעַל יְדֵי זֶה הוּא כְּלִי מוּכָן לְקַבֵּל
 בּוֹ אוֹר הַחֲכָמָה. עַד כָּאן דְּבִרְיוֹ. הֲרִי שֶׁהַחֲכָמָה הַנִּתְּנָת מְשַׁפְּעַת מִל"ב נְתִיבוֹת הַחֲכָמָה שֶׁהֵם
 כְּלִי לְאוֹר הַחֲכָמָה. וְכָאן מְשַׁבַּח הַפִּיט אֵת רֶשֶׁב"י שֶׁזָּכָה לְכָל שְׁלֵבֵי הַאִי חֲכָמָה עֲלָאָה. וְהִכִּין
 הַפְּלִים לְאוֹר הַחֲכָמָה דְּהִינּוּ ל"ב נְתִיבוֹת וְלָכֵן זָכָה גַם לְאוֹר הַחֲכָמָה. וְזֶהוּ שְׁאָמַר זִיו אוֹרְךָ,
 שֶׁזָּכָה גַם לְאוֹר הַחֲכָמָה. וְלָךְ נָא רְאֵה לָמָּה שְׁכַתְּב הֲרַב קְדֻשַׁת לְוִי (קְדוּשׁוֹת לַחֲנוּכָה קְדוּשָׁה
 חֲמִישִׁית ד"ה וְהִנֵּה בִיאֲרֹנוּ), שְׁכָל הַמְּשִׁיג דְּבַר הוּא הַסְּתַפְּלוּת הַרוּחָנִיּוֹת, וְרוּאָה אוֹתוֹ בְּלִי שׁוּם
 הַסְּתַפְּקוֹת הַמְּחַשְׁבָּה, וּמִחֲבַר אֵת עֲצָמוֹ בְּזִאת הַמְּחַשְׁבָּה, וּמִבֵּיט בַּהּ בְּזִאת הַמְּחַשְׁבָּה בְּעֵין
 שְׁכָל, נִקְרָא אוֹר, כְּמוֹ שֶׁפִּרְשׁ רֶשֶׁ"י 'וְאֵם מֵעִינֵי הָעֵדָה' (בַּמְדַּבֵּר טו, כד) הֵם חֲכָמֵי הָעֵדָה, וְהוּא
 אוֹר הַחֲכָמָה, לְכֹן הֵהֱשִׁיגָה נִקְרָא אוֹר. עַד כָּאן. וּבְרַבּוּי הַהֲשִׁיגָה יְהִיָּה מִמֶּשֶׁח אוֹר עַל פְּנֵי הַלּוּמֵד,
 וְכִמוֹ שְׁמוּבָא בְּדַבְּרֵי חז"ל עַל כְּמָה מְרַבּוּתֵינוּ וּמָהֵם בְּמִדְרָשׁ רַבָּה (קֵהֶלֶת וִילנָא פִּרְשָׁה ח אוֹת ד)
 עַל רַבִּי אֲבָהוּ. וּבַזֶּהר הַקְּדוּשׁ (פִּרְשֵׁת וִישַׁב דָּף קצ ע"א) עַל רַבִּי חִיָּא דְּכַד אֲתָא מֵהֶתָּם לְאַרְעָא

בר יוחאי, אור מפלא רום מעלה⁴⁰,

דישראל קרא באוריתא עד דהוו אנפוי נהירין כשמשא. ועל התנא רבי יצחק בזהר (פרשת ויחי דף ריח ע"א), ומפרש עוד בזהר הקדוש (פרשת שמות דף טו ע"א) גם על רשב"י ובגו זזה לשונו, יתיב ר' שמעון ור' אלעזר ברה קאים ומפרש מלי דרזי דחכמתא והוו אנפוי נהירין כשמשא ומלין מתבדרין וטאסין ברקיעא, יתבו תרין יומין דלא אכלו ולא שתו ולא הוו דעין אי הוה יממא או ליליא. עד כאן. ונהנו מאור החכמה ולא הצרכו לאכל, דהא כתיב בה בחכמה "החכמה תחיה בעליה" (קהלת ז, יב). ובאור החכמה שזכה השפיע על כלל הדור וזהו את כרוב ממשח זיו אורף - הסוכר ומגן על הדור ומשפיע מזיו אורו.

40. לבאור הענין יש לבאר מהו האור המפלא שמזכר בדברי הפיט, ובאוצר המדרשים (אייזנשטיין מעין החכמה עמוד 310), מונה את עשרת הגונים היוצאים מהאור האלקי, והראשון הוא אור מפלא שאין בו גון והוא כל גון והוא דומה למראה שהכל נראין בתוכו ואין בו גון, כי האור המפלא מקבל החלופ מן האור הנחשף מהאור, והוא ראש לכל הגונים ואין בו גון קבוע והוא כעין תכלת. עד כאן. והנה אם נתבונן נראה שמצד אחד אומר המדרש שהאור המפלא אין בו גון ומצד שני הוא כל גון, והא כיצד? ודבר זה אפשר ללמוד מחכמת הגוים, דכבר אמרו חז"ל במדרש (איכה רבה וילנא פרשה ב אות יג), חכמה בגוים תאמין. מחקרו הראשון של הפיזיקאי אייזיק ניוטון כפרופסור, היה בתחום האופטיקה, עד אותה תקופה האמינו שהצבע הלבן הוא אחד מצבעי היסוד בטבע. ניוטון גלה שהצבע הלבן הוא למעשה שלוב של כל קשת הצבעים. בעזרת מנסרה (זכוכית מיוחדת) הצליח לפרק קרן אור לצבעים שמרכיבים אותה. הרי לנו שהצבע הלבן הוא בעצם אין בו גון, אף הוא מרכב מכל גון, ממש כדברי המדרש. וממשיך המדרש ואומר שלמרות שאין בו גונים הוא כעין תכלת. והינו שהאור הזה הוא מראה הלבן המרכב מגונים רבים, ומראה כעין התכלת.

ומצאנו בזהר הקדוש בכמה מקומות שהתכלת מורה על דין [עין בזוהר פרשת בראשית דף נא ע"ב, ובפרשת תרומה דף קלט ע"א, ושם דף קמז ע"א, ועוד], ובתחלה היתה הנהגת רשב"י כשיצא מהמערה הנהגת דין וכמבאר בשבת (דף לג ע"ב), שבכל מקום שהיה נותן עיניו היה נשרף. והטעם לזה מבאר בזהר הקדוש (פרשת צו דף רע"א), והאי תכלת דאיהי שכניתא איהי דינא, דאכילת קרבנין ועלון, אי אשכחת בני נשא דאנון עצים יבשים כגונא דאנון פתילות יבשין בלא משחא דאיהי אוריתא רחמי איהו לון (דלדונין) שרפה ואוקידת לון, ובגין דעמי הארץ אנון בעירן כמה דאוקמוה, דאנון שקץ, תכלת דאיהי אדני, אוקידת לון בגין דקריבין לגבה עם שרץ דאיהו יצר הרע זר הדא הוא דכתיב "והזר הקרב יומת" (במדבר ג, לח). הרי שהשכינה שהיא כגון התכלת עושה דין בעמי הארץ שאין בהם תורה. וממש כרשב"י שיצא מהמערה וכעס על עמי הארץ שעוזבים חיי תורה ועוסקים בחיי

יראת מלהביט כי רב לה⁴¹, תעלומה⁴²

שעה, וכל מקום שנתן עיניו גשרף. ואולם אחר כך נהפך למדת החסד והרחמים וכמזכר שם בגמרא שלאחר שהבת קול אמרה להם להחריב עולמי באתם חזרו למערתכם, חזרו ויצאו לאחר שנה, וכל מקום שהיה רבי אליעזר ברבי שמעון שורף בעיניו היה רבי שמעון מרפא. עין שם. והינו שהפך מדת הדין של גון התכלת לחסד ורחמים על ידי כח התורה שלו. ומבאר בזהר הקדוש (פרשת תרומה דף קנב ע"ב), אמר רבי יצחק האי דאמר מר תכלת כרסיא דדינא איהי וכד איהי קיימא בגונא, דא כדין איהי כרסיא למידן דיני נפשאן, אימתי איהי ברחמי, אמר לה בשעתא דכרובים מהדרן אנפיהו דא עם דא ומסתכלן אנפין באנפין, כיון דאנון כרובים מסתכלן אנפין באנפין כדין כל גונין מתתקנו ואתהפך גון תכלא לגון אחרא. והינו שכאשר עם ישראל עושים רצונו של מקום והכרובים "פניהם איש אל אחיו" (שמות כה, כ), ממילא מסתלק כח הדין וגון התכלת ונהפך לרחמים, והינו על ידי שמתערב בו הלבן המורה על מחילת החטאים, וכמאמר הכתוב "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" (ישעיה א, ח).

והנה בצבעי התכלת והלבן יחד, כתב האור החיים הקדוש (במדבר פרק טו פסוק לט), רשם בדת האל במנחות (דף לט ע"א) לעשות קשר התכלת עם הלבן להעיר במשכל נעלם כי הלבן הוא סוד החסד והתכלת הוא סוד הרחמים. עד כאן דבריו. וכבר הזכרנו לעיל שרשב"י היה בכחו להשרות חסד ורחמים בעולם, שכן בימיו לא נראתה הקשת, ואמר שיכולני לפטור את כל העולם כלו מן הדין. וזה שאמר הפיוט שרשב"י הנהגתו היתה בהנהגת האור מפלא שנמצא ברום מעלה הינו בשמי מרומים והוא הראשון מעשרה גוני האורות המזכרים במדרש, המורה בגוניו - הלבן והתכלת, את סוד החסד והרחמים.

41. כבר התבאר שהשתבח רשב"י במדתו כגון התכלת וכתב הרש"ר הירש (שמות פרק כה פסוקים ג-ח), שצבע התכלת הוא הצבע המראה אל הגבול ("תכלה") של אפקנו ואל מה שמעבר לתחום ראיתנו, הוה אומר: אל הנסתר, אל האלהי. עד כאן דבריו. הרי שצבע התכלת מורה על תכלה וקץ לתחום השגתנו, והנה מצאנו שכאשר משה רבנו זכה לגלוי השכינה אומר הכתוב "ויסתר משה פניו כי ירא מהביט אל האלהים" (שמות ג, ו). וכך היתה הנהגת רשב"י שהיה ניצוץ משה רבנו כמזכר לעיל, שלא הביט היכן שנשגב מדרגתו. וזהו שאמר "יראת מלהביט" - כמשה רבנו בשעתו. "כי רב לה" - שזו דרגה גבוהה ועצומה [ורב מלשון רב ועצום עין שמות א, ט] שהפיר בעצמו שלא ראוי לזה.

42. כאן חוזר לבאר את האור המפלא ואמר שהוא בבחינת תעלומה שניעלם מהחיצונים. וכבר כתב הרב רבי חיים מטש'רנוביץ בספרו סדורו של שבת (חלק א שורש ז ענף ב), ידוע

וְאִין קוֹרָא לָהּ, ⁴³ נְמִתָּ עֵין

אֲשֶׁר אֹר גְּנוּז אֹר נָגַה אֹר מְפֹלָא הַלְזָה נִקְרָא יֵין הַמְשָׁמֵר בְּעֵנְבֵי מִשְׁתֵּי יְמֵי בְּרֵאשִׁית כִּי הוּא מְשָׁמֵר מְכַל מִגַּע נְכָרִי. וְלֹא שְׁזַפְתּוּ עֵין רוֹאָה מְכַל בְּחִינַת הָרַע וְהַסְטָרָא אַחְרָא וְזָר לֹא יִקְרַב אֵלָיו כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָהֶם. וְעַל הַמֵּדָה זֹו נֶאֱמַר "עֵין לֹא רָאָתָה אֱלֹהִים זֹולְתָךְ" (ישעיה טו, ג) וְהִיא מְקוֹם הַחֲרוּת וְהַיּוֹבֵל וְחֲרוּת מֵיֶצֶר הָרַע וּמְכַל כְּתוּת הָרַעִים וְכֻלָּם מִתְפַּחְדִּין וּמִתְחַבְּאִין וּבוֹרְחִין וּמְחַשִּׁיף עֵינֵיהֶם מִרְאוֹת בָּאֹר הַגְּדוֹל הַהוּא. וּבִמְה שֶׁהַתְּבָאָר שֶׁהָאֹר הַזֶּה הוּא בְּגוֹן הַתְּכַלֵּת יִבָּאָר עַל פִּי מַה שֶׁכְּתַב הָרַב בֶּן אִישׁ חֵי הוֹבָאָו דְּבָרֵי בְּסִפְר סֹדֵר הַיּוֹם (לִיקוּט מְכַל סְפָרֵי הַבֵּן אִישׁ חֵי הוֹצֵאת אַהֲבַת שְׁלוֹם חֵלֶק אַ חֶלֶק הַדְּרוּשׁ עַל מִצּוֹת צִיצִית), שֶׁצָּבַע הַתְּכַלֵּת סָגְלָתוֹ לְהַבְרִיחַ אֶת הַחִיצוֹנִים, שֶׁכֵּן נִזְכָּרִים בָּאֹר הַמְּפֹלָא כְּגוֹן הַתְּכַלֵּת שֶׁאֵין לָהֶם רְשׁוּת לְהַתְּקַרֵּב אֵלָיו. [וְעַל פִּי זֶה יִבָּאָר בְּדֶרֶךְ הַסּוּד מַה שֶׁכְּתַב בְּסִפְר הַחֲנוּף (מִצּוֹה שְׁפו) שֶׁצָּבַע הַתְּכַלֵּת לֹא הָיָה יָפֵה בְּפִשְׁתּוֹ לְעוֹלָם אֲלֵא בְּצִמְר. עַד כָּאן. וּמוֹבָא בְּתַקוּנֵי הַזֶּהָר (תַּקוּנָא שְׁתֵּין וְתִשְׁעֵי דִף קִיח ע"א), דְּפִשְׁתִּים אִיהוּ מְסֻטְרָא דְעֶרְוָה. וּכְבָר הַתְּבָאָר שֶׁהָאֹר הַמְּפֹלָא הוּא כְּגוֹן הַתְּכַלֵּת, וּמִמְנוּ בּוֹרְחִים כָּל הַקְּלָפוֹת וְלָכֵן לֹא נִקְלַט הַתְּכַלֵּת בְּפִשְׁתּוֹ שֶׁכְּבִיכּוֹל בּוֹרַח וּמִסְתַּלַּק מִמְנוּ].

43. כְּבָר בְּאַרְנוּ בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא שְׁרִשְׁבִי הָיָה בְּכַחוֹ לְהַפֵּךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחֻמִּים עַל יְדֵי יְחוּדֵי וְתוֹרָתוֹ. וְעַקֵּר הַיְחוּד הוּא יְחוּד קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְיִנְתָּהּ. וְלִמְתַּק אֶת הַגְּבוּרוֹת עַל יְדֵי זֶה. עוֹד הַתְּבָאָר שֶׁגּוֹן הַתְּכַלֵּת הוּא הָאֹר הַמְּפֹלָא וְהֵינּוּ הַשְּׁכִינָה הַמְּעִינִישָׁה אֶת הַחוּטָאִים וְרִשְׁבִי הַפֶּךְ אֶת גּוֹנָה מִדִּין לְרַחֲמִים. וּבְתַקוּנֵי הַזֶּהָר (תַּקוּנָא שְׁבַעִין דִף קכז ע"א) אֵיתָא "מֵאִין יִבָּא עֶזְרִי" (תְּהִלִּים קכא, א), אִי"ו א' כְּתָר עֲלָאָה י' חֲכָמָה ו' בִּינָה. וְעַקֵּר הַיְחוּד הוּא לְעֵלוֹת אֶת הַמְּלָכוֹת עַד לְכַתָּר כְּמַבְאָר בְּתַקוּנֵי הַזֶּהָר (תַּקוּנֵי יג דִף כז ע"ב וְע"ש בְּמִתוּמ"ד עֵמוּד תכג), וְזֶהוּ עַל יְדֵי הַתּוֹרָה וְהַמְּצוֹת הַנוֹתְנִים כַּח לְמַלְכוּת לְעֵלוֹת מֵיין נוֹקְבִין, וְכַלל שֶׁתְּשַׁפֵּעַ הַמְּלָכוֹת בְּשַׁפֵּעַ מֵיין נוֹקְבִין מִמְעֵשֶׂה הָאָדָם, כִּי תַעֲלֶה וְתִגַּיעַ עַד הַכְּתָר שֶׁהוּא רֹאשׁ לְכָל הַסְּפִירוֹת, וְתִגַּיעַ לַיְחוּד הַשְּׁלָם. וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר "וְאִין קוֹרָא לָהּ" - שֶׁאִי"ו הָרוֹמַז עַל הַכְּתָר חֲכָמָה וּבִינָה, קוֹרָא לְמַלְכוּת, לְאַחַר שֶׁהֶעֱלָתָה לוֹ מֵיין נוֹקְבִין.

44. נְמִתָּ הוּא לְשׁוֹן אַמִּירָה, וְכֻמוֹ שֶׁכְּתַב בְּסִפְר אַבוּדְרָהֶם (סֹדֵר תְּפִלַּת יוֹם הַכַּפּוּרִים) לְפָרֵשׁ הַפִּיּוּט "זְכֹר נְמִתָּ" פְּרוּשׁוֹ זְכֹר מַה שֶׁאֲמַרְתָּ וְהוּא מְלִשׁוֹן "נָאֵם ה'" (בְּרֵאשִׁית כב, ט וְע"ש בְּתַרְגוּם אֹנוֹקְלוֹס). וְעֵין עוֹד בְּשׁוֹ"ת נוֹדָע בִּיהוּדָה (מַהדו"ק או"ח סִימָן ב) שֶׁהוֹכִיחַ שֶׁכֵּן הוּא הַפְּרוּשׁ מְכַלָּה תְּלַמוּדָא, וְדָלָא כְּמִי שֶׁחֲשַׁב לְפָרֵשׁ שֶׁהוּא לְשׁוֹן שְׁנָה. עֵין שָׁם. וְהֵנָּה עַקֵּר חִילוֹ וְכַחוֹ שֶׁל רִשְׁבִי הָיָה בְּדַבּוּרוֹ שֶׁהָיָה לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְגַלָּה אֶת סוּדוֹת הַתּוֹרָה, וְעַל יְדֵי זֶה הָיָה עוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ בְּכָל הָעוֹלָמוֹת וְיְחוּדִים גְּדוֹלִים, וּמִהַפֵּךְ מִדַּת הַדִּין לְמִדַּת הַרְחֻמִּים. וְזֶהוּ שֶׁאֲמַר עַל רִשְׁבִי י' "נְמִתָּ" - בְּשַׁעַת הַדְּבּוּר וְהָאִמִּירָה שֶׁלָּךְ בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה. עֵין לֹא תְּשׁוּרָךְ - אֵין עֵין

פרוש הפייט "בר יוחאי"

לא תשנרף: 45

בר יוחאי, אשרי יולדתך, 46 אשרי העם הם לומדיך, 47 ואשרי העומדים
על סודך, 48 לבושי חשן תמיד ואוריך: 49

שִׁיכוּלָה לְרֵאוֹת אֶת הַסּוּדוֹת וְהַיְחוּדִים הַגְּדוּלִים הַיּוֹצְאִים מִלְמוּד תּוֹרָתוֹ שֶׁל רִשְׁבִי וְגִלּוּי סוּדוֹת הַתּוֹרָה.

45. כָּבֵר פִּרְשָׁנוּ שְׂאִין עֵינַי הִיכוּלָה לְרֵאוֹת אֶת הַסּוּדוֹת וְהַיְחוּדִים הַגְּדוּלִים הַיּוֹצְאִים מִלְמוּד תּוֹרָתוֹ שֶׁל רִשְׁבִי וְגִלּוּי סוּדוֹת הַתּוֹרָה. וְעַיִן בְּמָה שֶׁכָּתַבְנוּ לְפָרֵשׁ בְּדַבְרֵי הַפִּיט תְּשׁוּרֵי וּמֵי יִשׁוּרָף וְדוֹן מִנָּה.

46. שֶׁכַּח זֶה נֶאֱמַר עַל מֹשֶׁה רַבְּנוֹ וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרַשׁ רַבָּה (וַיִּלְנֹא פִרְשַׁת כִּי תִשָּׂא פִרְשָׁה מֵה אֹת ד) "וְהַבֵּיטוּ אַחֲרַי מֹשֶׁה" (שְׁמוֹת לֵג, ח) מָה הָיוּ אוֹמְרִים אָמַר רַבִּי יִצְחָק אֲשֶׁרֵי יוֹלְדָתוֹ. עַד כָּאֵן. וְכָבֵר הַבְּאֵנוּ לְעִיל שְׂרִשְׁבִי הוּא נִיצוֹץ מֹשֶׁה רַבְּנוֹ. וְשִׁבְחוּ בְּשִׁבְחָה זֶה.

47. הַמְדַקְדֵּק יִרְאֶה שֶׁלֹּא אָמַר אֲשֶׁרֵי הָעָם הַלּוֹמְדִים תּוֹרָתָה, אֲלֵא אֲשֶׁרֵי הָעָם הֵם לּוֹמְדֵיךָ, הַלּוֹמְדִים אֶת רִשְׁבִי עֲצָמוֹ וְאֶת הַנְּהַגוֹתָיו הַקְּדוּשׁוֹת בְּכָל עֵנְוִן וְעֵנְוִן.

48. גַּם כָּאֵן לֹא הִזְכִּיר הַלּוֹמְדִים אֶת סוּדְךָ אֲלֵא אָמַר הָעוֹמְדִים עַל סוּדְךָ, דְּהֵינּוּ עוֹמְדִים עַל עֵמֶק הַסּוּדוֹת, וְאֵין עֲמִידָה אֲלֵא לְשׁוֹן עֵכָבָה [עֵינֵי רִשְׁבִי בִישְׁעִיהָ פִּרְק ג פִּסּוּק יג, וּבַחֲזוֹנוֹ עַל הַתּוֹרָה פִּרְשַׁת נִשָּׂא פִּרְק ה פִּסּוּק טז], שִׁישׁ לְהִתְעַכֵּב וּלְהַעֲמִיק בְּסוּדוֹת הַתּוֹרָה כְּדֵי לְעַמֵּד עַל שְׂרִשְׁבִי.

49. כָּאֵן כְּנֵה אֶת תְּלַמִּידֵי הַחֲכָמִים הָעוֹמְדִים עַל סוּדוֹת הַתּוֹרָה כְּהַנִּים, וְכִמוֹ שֶׁמְצָאנוּ בְּנִדְרִים (דף סב ע"א) שֶׁתְּלַמִּידֵי חֲכָמִים הִשְׁווּ לְכַהֲנִים. עַיִן שָׁם.

ל"ג מימרות

של רבי שמעון בר יוחאי

בכמה מהספרים מובא שהגאון רבי שלום מקאמינקה זצ"ל [הוא רבי שלום רוזנפלד שהיה רבה של קמינקה, ואבי חסידות קמינקה לפני כמאתים שנה. מגדולי תלמידיו של רבי נפתלי צבי מרופשיץ. בצעירותו נחשב לעלוי, וכנה "העלוי מראוה". בגיל 9 כבר סיים את הש"ס. בבחרותו למד אצל רבי צבי הירש חריף ואצל רבי שלמה קלוגר] אמר, שמתחלת הש"ס עד דף לג במסכת שבת מובא רבי שמעון ל"ב פעמים, והמירא ה - ל"ג היא המעשה דרבי שמעון בר יוחאי המובא במסכת שבת בדף לג, ורבים המה ראו כן תמהו ולא הצליחו לעשות החשבון, ולמען כבודו של אותו הצדיק עמדתי לברר מקחו, ובסיעתא דשמיא יגעתי ומצאתי.

ובתחלה נבאר הכללים להגיע לסוף זה:

כָּלֵל ראשון - כָּל מִימְרָא או דבור שאמר רבי שמעון בר יוחאי, וגם מימרא בשם רבי שמעון סתם שהוא רשב"י כמובא ברש"י בשבועות (דף ב ע"ב ד"ה משמו ועוד), נמנה בכלל זה.

כָּלֵל שני - מה שאמרו האמוראים הלכה כרבי שמעון וכדומה לא נמנה, לפי שאין זו מימרא או דבור של רבי שמעון בר יוחאי גופא.

כָּלֵל שלישי - כשאמרו בגמרא דהאי משנה רבי שמעון היא, גם כן נכלל במנין, שגלו לנו חכמי הגמרא שהמימרא הכתובה במשנה כסתם, רבי שמעון אמרה.

ל"ג מימרות של רבי שמעון בר יוחאי

ועתה בא וראה החשבון מדקדק להפליא בסיעתא דשמיא:

- א. תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר: שלש מתנות טובות נתן הקדוש ברוך הוא לישראל, וכלן לא נתנן אלא על - ידי יסורין (ברכות דף ה עמוד א).
- ב. קובר את בניו - מנין? תנא לה ההוא סבא משום רבי שמעון בן יוחאי: אתיא עון, עון (ברכות דף ה עמוד ב).
- ג. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מיום שפרא הקדוש ברוך הוא את העולם לא היה אדם שקראו להקדוש ברוך הוא אדון, עד שבא אברהם וקראו אדון (ברכות דף ז עמוד ב).
- ד. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מנין שאין מרצין לו לאדם בשעת פעם? - שפאמר "פני ילכו והנחתי לך" (ברכות דף ז עמוד ב).
- ה. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מיום שפרא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד שבאתה לאה והודתו (ברכות דף ז עמוד ב).
- ו. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג (ברכות דף ז עמוד ב).
- ז. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: מתר להתגרות בראשעים בעולם הזה (ברכות דף ז עמוד ב).
- ח. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: כל הקובע מקום לתפלתו אויביו נופלים תחתיו (ברכות דף ז עמוד ב).
- ט. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: גדולה שמושה של תורה יותר מלמורה (ברכות דף ז עמוד ב).
- י. אומר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי, מאי דכתיב "ואני תפילתי לך ה' עת רצון" - אימתי עת רצון - בשעה שהצבור מתפללין (ברכות דף ז עמוד ב).
- יא. תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר: פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים בלילה, אחת קדם שיעלה עמוד השחר, ואחת לאחר שיעלה עמוד השחר, ויוצא בהן ידי חובתו, אחת של יום ואחת של לילה (ברכות דף ח עמוד ב).
- יב. תניא, רבי שמעון בן יוחאי אומר משום רבי עקיבא: פעמים שאדם קורא קריאת שמע שתי פעמים ביום, אחת קדם הגין החמה ואחת לאחר הגין החמה, ויוצא בהן ידי חובתו, אחת של יום ואחת של לילה (ברכות דף ח עמוד ב).

חדרי בטן

יז. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: נוח לו לאדם שיפיל עצמו לתוך כבשן האש ואל ילבין פני חברו ברבים (ברכות דף מג עמוד ב).

כ. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: בעל הבית בוצע ואורח מברך, בעל הבית בוצע - כדי שיבצע בעין יפה, ואורח מברך - כדי שיברך בעל הבית (ברכות דף מו עמוד א).

כא. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, כשם שאי אפשר לבר בלא תבן - כך אי אפשר לחלום בלא דברים בטלים (ברכות דף נה עמוד א).

כב. אבני ורבא דאמרי תרויהו: לא קשיא, הא - רבי יהודה, והא - רבי שמעון (שבת דף יב עמוד א).

כג. זיתים וענבים שרסקן מערב שבת ויצאו מעצמן - אסורין, רבי אלעזר ורבי שמעון מתירין (שבת דף יט עמוד ב).

כד. תניא: רבי שמעון אומר: גזר אדם מטה כסא וספסל, ובלבד שלא יתבון לעשות חריץ (שבת דף כב עמוד א).

כה. תניא, אמר רבי שמעון: בשביל ארבעה דברים אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו: מפני גזל עניים, ומפני בטול עניים, ומפני החשד, ומשום כל תכלה. (שבת דף כג עמוד א).

יג. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: מאי דכתיב "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה", כנגד מי אמר שלמה מקרא זה? לא אמרו אלא כנגד דוד אביו, שדר בחמשה עולמים ואמר שירה (ברכות דף י עמוד א).

יד. תניא, רבי שמעון בן יוחי אומר: בדין הוא שיקדים שמע לוהיה אם שמע - שזה ללמוד וזה ללמד; והיה אם שמע לוויאמר - שזה ללמוד וזה לעשות (ברכות דף יד עמוד ב).

טו. ואותו תלמיד - רבי שמעון בן יוחאי הוה, גם דבר זה נחשב כמימרת רשב"י דהוא זה ששאל בתחלה את השאלה] (ברכות דף כח עמוד א).

טז. אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי: אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם הזה (ברכות דף לא עמוד א).

יז. אמר רבי חנינא משום רבי שמעון בן יוחי: אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים (ברכות דף לג עמוד ב).

יח. רבי שמעון בן יוחי אומר: אפשר אדם חורש בשעת חרישה, וזרע בשעת זריעה, וקוצר בשעת קצירה, ודש בשעת דישה, וזורה בשעת הרוח, תורה מה תהא עליה (ברכות דף לה עמוד ב).

ל"ג מימרות של רבי שמעון בר יוחאי

- כו. שלש על שלש שאמרו - חויז מן המקל, דברי רבי שמעון (שבת דף כט עמוד א).
- כז. אמר רב יהודה אמר רב: מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים, דברי רבי יהודה, ורבי שמעון מתיר (שבת דף כט עמוד א).
- כח. מסיקין בתמרון, אכלן - אין מסיקין בגרעיניהן, דברי רבי יהודה, ורבי שמעון מתיר (שבת דף כט עמוד א).
- כט. מסיקין באגוזים, אכלן - אין מסיקין בקלפותיהן, דברי רבי יהודה, ורבי שמעון מתיר (שבת דף כט עמוד א).
- ל. רבי שמעון אומר: גורר אדם מטה בפסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ (שבת דף כט עמוד ב).
- לא. תהיא בחולה שאין בו סכנה, ורבי שמעון היא (שבת דף ל עמוד א).
- לב. נענה רבי שמעון ואמר: בעון בטול תורה (שבת דף לג עמוד ב).
- לג. נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו - לא תקנו אלא לצורך עצמן (שבת דף לג עמוד ב).
- הרי לפניך סדר ומנין הדברים בסיעתא דשמיא.

שיר כיסופין

שיר כיסופין בין כנסת ישראל (הרעיה) לקב"ה (הדוד)

סימן: אפרים קזק.

הרעיה אבקש אהבתך¹, כי ליבי בווערה, לתשוקת חמלתך, ארחיק מאש זרה.
 הדוד פח טמנו לך², זדים ורשעים³, לכן ארחק ממך, סבבוני כדבורים⁴.
 הרעיה ראה אהבתי⁵, אליך דוד, ועל אף חטאתי, אל תרחק ממני עוד.
 הדוד יום יום אדרשך⁶, ואזכור ולא אשכח, עת נתנו צוארך,

1. פירוש מילות השיר ומקורות: הרעיה מבקשת אהבת הדוד, ומבטיחה שתרחיק מאש זרה, היינו היצר הרע, וכמו שמפורש בזוהר הקדוש (ח"א דף פ ע"א), דאית אשא קדישא נוקבא, ואית אשא נוכראה אש זרה.

2. הדוד מגלה לרעיה מה עשו לה הזדים והרשעים, הם יצר הרע וגונדא דיליה, שזאת הסיבה להתרחקותו ממנה, (שלכן הרעיה ביקשה בתחילה את אהבתו), וכמאמר הכתוב "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" (דברים כג, טו).

3. עיין גדרים (דף ט ע"ב) ובגזיר (דף ד ע"ב) שהיצר הרע נקרא רשע.

4. תהילים קיח, יב.

5. כאן הרעיה מבקשת, שעל אף חטאתה, לא יתרחק ממנה הדוד.

6. הדוד מגלה לה שלמרות חטאתיה יום יום דורשה ודואג לה, וגם זוכר את הסבל

שיר ביסופין

תַּחַת דּוֹד וְאָח.⁷

הרעיה מומדבר קדמות⁸, בך תמיד חשקתי, וגם הפאת שוט, לא תפיר אהבתי⁹.
הדוד חמדת ליבי¹⁰, אלופת המעש, כאבך הוא כאבי¹¹, ומה בקשתך עוד
ותעש¹².

הרעיה זכור עת דודים, וזמן הכלולות¹³, הצילני מפחים¹⁴, ועשה לטובה אות¹⁵.

והצרות שעברה.

7. דוד ואח - הם חלק מהיסורים שעברה הרעיה. וכמו שנאמר 'עשה למען השרופים על קדושת שמיר'.

8. עיין דברים ב, כו. וכאן פירושו מזמן שיצאו עם ישראל למדבר להיות לו לעם.

9. כאן מוסיפה הרעיה לרמוז על היסורים שעברה כדי להרחיקה מהדוד, ובכל אופן לא הצליחו להפרידה ולהפר אהבתה אליו. וכמאמר הכתוב (שיר השירים ח, ז), "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו'".

10. כאן הדוד מכנה את הרעיה חמדת ליבי, ואלופת המעש - שכידוע עם ישראל אלופים ומסובלים במצות, וכמו שאמרו בהר סיני 'נעשה ונשמע', שקיבלו עליהם לעשות את כל מצות התורה.

11. עוד מוסיף הדוד לגלות לרעיה, שכל הכאבים והיסורים שעוברים עליה, גם הוא כביכול מרגיש אותם, ומקרא מלא הוא "בכל צרתם לו צר" (ישעיה סג, ט).

12. עיין אסתר ט, יב. עתה לאחר כל גלווי וכינויי החיבה הללו שואל הדוד את הרעיה במה היא חפצה ורוצה.

13. הרעיה מבקשת שיזכור הדוד את אהבת הכלולות שהיתה בתחילה וכמאמר הכתוב "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (ירמיה ב, ב).

14. עוד מוסיפה לבקש שיעזור לה ויציל אותה מפחים הם מכשולי היצר הרע ופתויו וכמ"ש חז"ל בקידושין (דף ל"ב) אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

15. עיין תהילים פו, יז.

הדוד קרוב עת פקודתך¹⁶, שאגאלך מיסורים, אנקמה מפורעך, ואצילך מפגעים.

16. כאן הדוד נענה לבקשתה, וזוכר את אהבת הכלולות, ומבטיח לה שקרוב זמן הגאולה שבו יגאלה מהיסורים, ויעניש את הפורעים בה, ויצילה מפגעים.

יום הדין

פיוט חרוזי עם דברי מוסר על יום הדין על סדר הא' - ב'

¹⁷אלי אלי¹⁸ רחוקה תשובתי

ביום בא אויב¹⁹ רועין²⁰

גמולי השיב לי בראשי²¹

דבקה ויבשה לשוני כעין²²

17. בשיר זה יבואר משא ומתן של החוטא ודינו לעתיד לבא.

18. תהילים כב, ב

19. שיצר הרע הוא האויב הגדול של האדם שמבקש להמיתו כמאמר חז"ל בגמרא בסוכה (דף נב ע"ב)

אמר רבי שמעון בן לקיש: יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש להמיתו, שנאמר "צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו" (תהילים לז, לב). וכן כתב הקדושת לוי (במדבר פרשת שלח לך ד"ה או לשבר) יצר הרע נקרא אויב. וכן מבואר בדברי ר' צדוק הכהן מלובלין - (פרי צדיק ויקרא פרשת קדושים אות יד) יצר הרע נקרא אויב כמו שאמרו (בראשית רבה נד, א) גם אויביו ישלים אתו זה יצר הרע.

20. רועץ פירושו שובר, כמבואר בתרגום אונקלוס (שמות טו, ו) "תרעץ אויב" - תברת סנאה.

21. שכן היצר הרע מחפש תמיד להעניש את האדם. וכמו שאמרו חז"ל בגמרא בבבא בתרא (דף טז ע"א) שהיצר הרע יורד ומתעה ועולה ומרגיז, נוטל רשות ונוטל נשמה.

22. על פי איכה ד, ח.

חדרי בטן

הוֹי, זֶד יְהִיר²³ חוּשׁ לְהַרְגִיעִי²⁴
 וְאֵינְנוּ כִּי כָּלָה לֵץ²⁵
 זֶהוּ יוֹם דִּינִי²⁶
 חוּשׁוּ נָא יְדִידֵי כְּחוּץ²⁷
 טוֹבִים הַשָּׁנִים²⁸ לְלוֹקְחֵי²⁹
 יוֹשִׁיעוּנִי מִיַּד מוֹחֵץ
 כְּסָפִי וְזַהְבִּי אֵינָם אֵתִי³⁰
 לֹא יוֹדַעַ עֵת קֶץ³¹
 מִרְחוֹק דְּנִים עָרְבִי³²

23. כך מכונה היצר הרע כמובא בספר צפנת פענח לרבי יעקב יוסף הכהן היה גדול תלמידי הבעש"ט (שמות פרשת יתרו ד"ה ובזה תבין), "זד יהיר לץ שמו" (משלי כא, כד), והיינו היצר הרע שנקרא עמלק, שהוא זד יהיר לץ שמו.

24. בדמיונו של החוטא, שכיון שסמך על יצרו הרע ושמע בקולו, חושב הוא שעכשיו יושיעו.

25. היצר הרע מכונה לץ, וכמבואר לעיל שעליו נאמר הפסוק "זד יהיר לץ שמו" (משלי כא, כד).

26. כאן מכיר החוטא שהגיע עת דינו.

27. היינו שיבואו במהירות כחץ שעף במהירות.

28. על פי קהלת ד, ט.

29. הוא פונה אל שני ידידיו, שיושיעוהו, וסומך שיבואו ללוקחו מהדין והעונש.

30. שאין אדם שיקח את "חבריו" הם הכסף והזהב, איתו לעולם הבא.

31. כשרואה שאין מי שימליץ בעדו, ולא יכול לשחד שכן אין כספו וזהבו אינם איתו, חושש ותמה מתי יבא הקץ והסוף לדינו.

32. שכן הערך של האדם בשמים לפי מעשיו.

שיר ביסופין

נִרְאָ וְאֵיִם וְכֹלֹ עוֹלָיִךְ³³
 סֵר אֵלַי יַעֲרִי³⁴
 עוֹמֵד וּמִקְטָרֵג וְלוֹחֵץ³⁵ וְלוֹחֵץ
 פְּתַח פֶּיךָ וְהוֹדָה – זוֹעֵק מוֹלֵי
 צוֹעֵק עָלַי וְאוֹתֵי מְאֵלַי
 קוֹמְתֵי גִשְׁחָתָה וְנִהְפֵךְ הוֹדִי³⁶
 רָשָׁע³⁷ עָרִיץ צַעֲקָתִי בְּאֲמוֹץ
 שְׁעַת הַבִּקְרָה הִגִּיעַ אוֹרִי³⁸
 "תוֹרָה שְׁלֵמֵדְתִי בְּאֵף הִיא עֲמֻדָה לִי"³⁹.

33. הוא לשון שמחה כמבואר בשמואל א, ב, א.

34. הוא היצר הרע שמוכר כל כך לאדם, שכן היה עם האדם בכל ימי חייו.

35. כמבואר בבבא בתרא (דף טז ע"א).

36. על פי דניאל י, ח. והיינו שכל זמן שרצה היצר הרע לפתותו ייפהו והרבה הודו וקומתו, וכשבא להענישו נהפך למשחית והשחית קומתו.

37. הוא כינוי ליצר הרע וכמובא בגמרא בנדרים (דף ט ע"ב).

38. על פי ישעיה ס, א. והיינו שלמרות כל קיטרוג היצר הרע על האדם, יש תקווה לאחריתו, אם למד תורה בדוחק.

39. ילקוט שמעוני (קהלת רמז תקסח).

תפלה נגד חרדות ופחדים

קדם התפלה יהרהרו בתשובה.

יקבלו על עצמם הגברים חזוק בלמוד תורה, והנשים בצניעות.

בסוף התפלה יתנו מטבע לצדקה.

והעושים כן יזכו לצאת מכל החרדות והפחדים בחסדי השם בצורה
מפלאה!!!

יהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלוקי אבותינו, שתגן בעדנו ובעד כל בני בתינו ובעד כל הגלויים אלינו. ותצילנו מכל מיני משחית ומכל מיני פרעניות. ויתבטלו כל כוחות הרע המקטרגים עלינו, ויתקום בנו מקרא שכתוב "סכתה לראשי ביום נשק". "אדני צבאות עמנו משגב לנו אלהי יעקב סלה". "אדני צבאות אשרי אדם בטח בך". "אדני הושיעה המלך יעננו ביום קראנו". וכל פחד וחרדה, צרה ומצוקה יסתלקו מעלינו "שם פחדו פחד לא היה פחד כי אלהים פזר עצמות הנך", ונזכה לדרש הכתוב "ויסעו מחרדה ויחגו במקהלת" – "במקהלות ברכו אלהים". "אדני אלהים צבאות שמעה תפילתי האזינה אלהי יעקב סלה".

ק'בל ר'צת ע'מד ש'גבינו ט'הרנו נ'ורא.

קונטרס

סיום הזוהר
והשולחן ערוך

מהדורה שניה

דברים אחדים למהדורה שנייה

זיכוני מן השמים ברחמים ובחסדים גדולים, ללמוד ולעיין גם בדברי הזוהר הקדוש, ולפני כשנתיים כשסיימנו את כל ספרי הזוהר והשולחן ערוך, זכינו לעשות סיום גדול לגומרה של תורה, בקול רינה ותודה המון חוגג, במעמד גדולי הדור. ולרגל הסיום הדפסנו [מטעם ארגון 'בעזרת השם'] קונטרס זה לחלקו ביעקב ולהפיצו בישראל.

ומאז ועד עתה רבו לומדי הזוהר כמעייני המתגבר, וכבר מבואר בזוהר הקדוש (פרשת נשא דף קכד עמוד ב), ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי ויתקיים בהון "ה' בדד ינחנו ואין עמו אל נכר" (דברים לב, יב). ע"כ. לכן מן שמיא מסייעים לזה ורבים אומרים מי יראני טוב, וקובעים חוק לימודם בספר הקדוש הזה.

ואמנם כדי לזכור ולהזכיר, את חובת לימוד ההלכה, שהיא גם קודמת במעלתה ללימוד הזוהר, שאם לא ידע הלכות בודאי ישל באיסורי תורה וחייבי כריתות ומיתות בית דין השם ירחם, לכן כרכנו יחד את סיום השלחן ערוך שזכינו גם כן לסיים באותו מעמד, ומיניה ומיניה אתקלס עילאה. אמן כן יהי רצון.

• הקדמה •

סיון תשפ"ב

חסדי ה' אשירה שזכני הקדוש ברוך הוא לסים סדרת ספרי הזהר השלם, וארבעת חלקי השלחן ערוך. התודה והברכה להורי היקרים **מר אבי רבי חיים כחלון שליט"א ומרת אמי הרבנית שולמית תליט"א** על כל התמיכה והסיוע הגשמי והרוחני להגדיל תורה ולהאדירה.

ובכלל הברכה יברכו **מר חמי הרב חיים שמואל שליט"א ומרת חמותי מב"ת** שתומכים ומסיעים בידנו להגדיל תורה ולהאדירה.

חובה נעימה לברך ולהוקיר את ידידי וחביבי איש כלבבי מזכה הרבים **הרב ירון ראובן שליט"א**, העושה ומעשה למען עם ישראל בארץ ובתפוצות ומקרב רבים רחוקים לאביהם שבשמים, כה יתן ה' לו ולרעותו הרבנית תחיה וכל משפחתו, שפע ברכה והצלחה, ישוב הדעת, בריאות איתנה, ונחת יהודית אמתית מכל יוצאי חלציו, ומכל תלמידיו ושומעי לקחו אמן.

ואחרונה חביבה אברך ולי נאה לברך את **מרת אשתי הרבנית שרה תחיה**, אשר נטלה על שכמה על גדול להיות לעזר ולאחיסמך לא רק בדאגה ומסירות לכל המשפחה, אלא גם בכל שאר הפעילויות הנעשות למען כלל ישראל, כה יתן ה' וכה יוסיף לה בריאות איתנה, אריכות ימים, ונזכה יחד לנחת יהודית אמתית מכל יוצאי חלצינו אמן.

מדבר קדמות'

אָנָּא עֲנִיָּא מְבַנֵּי עֲנָא קַדִּישָׁא² דְּסִגִּידָנָא קַמָּה מְאֵרִי דְּעֵלְמָא וּמְקַמֵּי דִיקָר אֹרִיגְתָּהּ
 בְּכָל עֵדוֹ וְעֵדוֹ³, אֲתִינָא וְאֲמִינָא הֵנִי מְלִי קַמָּה⁴ "מִזְמוֹר לְתוֹדָה"⁵ דְּאִיהוּ יִתְמָא⁶,
 בְּרֻעוֹתָא קַדִּישָׁא⁷, וּבִהָאֵי דְכִנְיִשׁוּ כָּל אַנְשֵׁי מְתָא לְהֵהִיא חֲדוֹתָא⁸ אֵהָאֵי שְׁשָׁם
 חֲלָקִי מִיּוֹשְׁבֵי הָאֲהֶלְהָ דָּא בֵּית הַמְּדֻרָשׁ⁹, וּמֵהֵהִיא חֲלָק טָבָא דְזָכוּ לָהּ בְּהָאֵי
 עֵלְמָא¹⁰ וּבְעֵלְמָא דְאֲתִי¹¹, וּמְאֹתָם הַבָּאִים בְּיָמִים בְּאֲנוּן עֵלְאִין דְּמַחֲדִּישֵׁי
 עוֹלָמִין פְּנִישְׁרָא¹², וְלֹא שָׁם חֲלָקִי מִיּוֹשְׁבֵי קְרַנּוֹת¹³ דְּשָׂרְזִן עֵלְהָ הָאֵי סְטְרָא אַחְרָא
 וְאֲנוּן חוּלְקָא וְאַחְסִנְתָּא דְסְטְרָא אַחְרָא מְסַאָבָא¹⁴. וְהֵם אֵלוֹ הַשּׁוֹכְחִים אֶת הָאֲמֵת

1. דברים ב, כו.
2. זוהר חדש מגילת איכה דף נז עמוד ב.
3. זוהר פרשת ויקהל דף רו עמוד א.
4. זוהר פרשת יתרו דף פ עמוד ב.
5. תהילים פרק ק.
6. זוהר פרשת שלח לך דף קע עמוד ב.
7. זוהר פרשת בראשית דף נד עמוד א.
8. זוהר פרשת תרומה דף קסט עמוד א.
9. זוהר פרשת וירא דף ק עמוד ב, ובגמרא בברכות דף כח עמוד ב ועיין באבות דרבי נתן סוף פרק ט.
10. עיין רמב"ם הלכות שמיטה ויובל פרק יג הלכה יג.
11. עיין בזוהר הקדמה דף ז עמוד א.
12. זוהר פרשת שלח לך דף קע עמוד ב, ועיין בקידושין דף פב עמוד ב.
13. ברכות דף כח עמוד ב, ועיין באבות דרבי נתן סוף פרק ט.
14. זוהר פרשת פקודי דף רסב עמוד א.

מדבר קדמות

בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל¹⁵, "ויִלכו אחרי ההבל ויהבלי"¹⁶, ודא הבל מסטרא אחרא הוה¹⁷, "ואחריתם עדי אבד"¹⁸, ורשעים בחייהם קרוים מתים¹⁹, כל שכן במוותם שקרואים והולכים לטמא'ם²⁰, ונבקעים והולכים, ואמר הגוף לנפש הבהמית, בשביל האכילה והשתיה שנתת לי הנשמה בצער גדול ובלא תורה ובלא מצות טל מה שנתת ונבקע הגוף²¹. לא כן אצל הצדיקים הזוכים לראות "באור פני מלך חיים"²² ויסברון אפי שכינתא דקדשא בריה הוא ויתעסקון עמה²³, בעסק התורה²⁴, ש"טוב סחרה מסחר כסף"²⁵. דכל מאן דישתדל באורייתא לשמה כד נפיק מהאי עלמא אורייתא אזלא קמה ואכרזת קמה ואגנת עליה דלא יקרבו בהדה מאריהון דדינא, כד שכיב גופא בקברא היא נטרת לה, כד נשמתא אזלא לאסתלקא למיתב לאתרה אייהי אזלא קמה דההיא נשמתא וכמה תרעין אתברו מקמה דאורייתא עד דעאלת לדוכתה וקימא עליה

15. רמב"ם הלכות תשובה פרק ג הלכה ד.

16. מלכים ב יז, טו, וירמיה ב, ה.

17. זוהר פרשת בראשית דף נה עמוד א.

18. על פי במדבר כד, כ.

19. זוהר חדש מגילת רות דף נב עמוד א, ובברכות דף יח עמוד ב.

20. על פי שמואל ב, טו, יא, "קראים והלכים לתמם" - ולתפארת המליצה לטומאם.

21. זוהר חדש מגילת רות דף כו עמוד ב.

22. משלי טז, טו.

23. זוהר פרשת ויחי דף רטז עמוד א.

24. מדרש רבה פרשת ויגש פרשה צה אות ג.

25. משלי ג, יד.

דבר נש עד דיתער בזמנא דיקומון מתנא דעלמא ואיהי מלפא סניגורא עלה²⁶.
 וגם בהאי עלמא אורייתא משמרא לה בעדנא דעסיק בה ובעדנא דלא עסיק בה²⁷,
 דאפלו אתגזר עלה דלא יתבטל האי גזרה, מיד אתבטל ואסתלק מנה ולא שריא
 עלה דבר נש בהאי עלמא²⁸, וכלהו מתברקאן בשעתא חדא²⁹ מחמתה³⁰, דכל
 מאן דעסיק במלי דאורייתא וישתדל בה זכי לאמשכא לה לשכינתא בהדה³¹, ודא
 שכינתא דאיהי ברכה דקדשא בריה הוא³².

ועוד דנפש דתלמיד חכם אתקריאת שבת מלפא נפש יתרה דשבת³³, וכהאי
 שבתא דשלקה ברכה לכל יומי³⁴, הכי אנון תלמידי חכמים דבגיניהו אתברקאן
 כל בני עלמא³⁵, דקיומא דכל עלמא אורייתא איהי, בגין פד זכאה איהו בר נש
 דאשתדל באורייתא דהא איהו מקנים עלמא³⁶, ונהרא מפיה מבריך³⁷, וכל זמנא

26. זוהר פרשת וישב דף קפה עמוד א.

27. עיין זוהר פרשת בראשית דף לז עמוד ב, ובסוטה דף כא עמוד א.

28. זוהר הקדמה דף יא עמוד א.

29. זוהר פרשת נשא דף קמז עמוד א.

30. תענית דף כד עמוד ב ובחולין דף פו עמוד א כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני.

31. זוהר פרשת ויצא דף קסד עמוד א.

32. זוהר פרשת משפטים דף קטז עמוד א.

33. זוהר פרשת צו דף כט עמוד א.

34. זוהר פרשת יתרו דף פח עמוד א.

35. זוהר פרשת לך לך דף פז עמוד ב.

36. זוהר פרשת תרומה דף קסא עמוד ב.

37. שבת דף סה עמוד ב, ונדרים דף מ עמוד א, ובכורות דף נה עמוד ב.

מדבר קדמות

דְּעֲבָדֵי רְעוּתָא דְמֵארְיָהוּ זְכִי לְאַעְטְרָא לְהַאי רוּחַ קוּדְשָׁא לְעֵלְא לְעֵלְא וּלְאַפְרָשָׁא לְהַ לְדָא רוּחַ טְמֵאָה לְנַחְתָּא לְהַ לְתַתָּא לְתַתָּא, דָּא בְרַעוּתָא וּבְצִלוּתָא פְדִקְאֻמְרוּ וְדָא בְּעוּבָדָא כְּלָא פְדִקְחִי לְהַ³⁸. זְפֵאָה חוּלְקָהוּן דְּצִדִיקָיָא בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֵתִי דְאֵנוּן יְדַעֵי אֲרַחֵי דְאֲוֹרִיתָא וְאֲזִילֵי בַּהּ בְּאַרְחַ קְשׁוּט עֲלֵיהוּ פְתִיב "ה' עֲלֵיהֶם יַחֲיוּ"³⁹, מֵאֵן עֲלֵיהֶם, אֲלֵין אֲרַחֵי דְאֲוֹרִיתָא, יַחֲיוּ, יִתְקִימוּן בְּעֵלְמָא דִּין וּבְעֵלְמָא דְאֵתִי⁴⁰.

וְיֵהֵא רַעוּא מִן אֱלֹהָא דְשְׁמַיָּא דִּיסַב בְּרַה דְאַסְגִּיאוּ בְּגִלוּתָא וּמְדַאֲתַנְשִׂאוּ בְּהוּ דְנִשְׁי יִתְהוּן קוּדְשָׁא בְּרִידָה הוּא בְּחוּבִיהוּן בְּקוּשְׁטָא⁴¹, וְתוֹרִידָה לִן חֲיִין בְּטִיבּוּ וְלֵהוּי אֲנָא עֲבָדָה פְּקִידָא בְּגוּ צִדִיקָיָא לְמַרְחַם עָלֵי וּלְמִנְטֵר יְתִי וְיֵת כָּל דִּילֵי וְדִי לְעַמְדָּה יִשְׂרָאֵל⁴², וְנִזְכָּה דְנַפְתַּח בְּמִלֵּי דְאֲוֹרִיתָא וְלֵא יִתִּי תַקְלָה לְהַאי עֲנִיָּא עַל יְדִנָּא⁴³, וְיֵהֵא רַעוּא קְדֻמָּה דְתַפְתַּח לְבַאי בְּאֲוֹרִיתָהּ, וְתִיַּהֲב לִי בְּגִין דְכָרִין דְּעֲבָדִין רַעוּתָהּ, וְתִשְׁלִים מִנְשְׁאֲלִין דְּלַבְּאֵי וְלַבְּאֵי דְכָל עַמְדָּה יִשְׂרָאֵל לְטַב וּלְחֲיִין וּלְשִׁלְּם אֲמִן⁴⁴.

כַּה דְבָרֵי עֲבָדָה הַצַּב "י אֲפָרִים פְּחִלוֹן ס"ט.

38. זוהר פרשת צו דף כז עמוד א.

39. ישעיה לח, טז.

40. זוהר פרשת צו דף כז עמוד א.

41. זוהר פרשת ויחי דף ריג עמוד א.

42. זוהר פרשת ויקהל דף רו עמוד א.

43. תיקוני זוהר תקונא שבעין דף קלו עמוד א.

44. זוהר פרשת ויקהל דף רו עמוד א.

חדרי בטן

תרגום בלשון הקדש:

הקדמת הדברים

אני העני מבני צאן קדושים – עם ישראל, המשתחנה לפני אדון העולם ולפני כבוד התורה בכל זמן וזמן, בא ואומר את מלות 'מזמור לתודה' – המכנה מזמור יתום [לפי שאין לו שם מי אמרו] לפני ה', ברצון קדוש, ובכנס הזה [של סיום הזהר הקדוש והשלחן ערוך] שהתפנסו כל אנשי העיר לשמחה זו, על זה ששם חלקי מיושבי האהל – זה בית המדרש אהלה של תורה, ומאותו חלק הטוב המזכה לאדם בעולם הזה ובעולם הבא, ומאותם האנשים התלמידי חכמים המכנים 'הבאים בימים' שמתחדשים שנות עולמם כנשר, ולא שם חלקי מיושבי קרנות ששורה עליהם הסטרא אחרא (כח הטמאה), והם חלקם ונחלתם של אותם כחות הטמאה, והם אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, "ויילכו אחרי ההבל ויהבלו" – שהולכים אחרי מחשבות ההבל שלהם. ואלו דברי ההבל שלהם מגיעים מצד הטמאה, "ואחרייתם עדי אבד" – שנאבדים מחיי העולם הבא לאחר מיתתם, וגם בחייהם הרשעים קרוים מתים, וכל שכן במוותם שקרואים והולכים במעשה העברות שלהם הטמאות, וסופם שנבקעים והולכים בקבר אחר מיתתם ואומר הגוף לנפש הבהמית, בשביל האכילה והשתיה שנתת לי הנשמה בצער גדול ובלא תורה ובלא מצות, טל מה שנתת ונבקע הגוף. לא כן אצל הצדיקים הזוכים לראות "באור פני מלך חיים" – וזוכים להסבר פנים מהקדוש ברוך הוא, ומתעסקים ולומדים אתו תורה בעולם הבא, שעל התורה נאמר "טוב סחרה מסחר כסף", שכל מי שמשתדל בתורה לשמה כשיוצא מהעולם הזה התורה הולכת לפניו, ומכריזה לפניו, ומגנה עליו, שלא יתקרבו אליו בעלי הדינים. וגם כששוכב גופו בקבר התורה משמרתו. וכשהנשמה עולה לחזר אל מקומה שנוצרה משם, זכות למווד התורה שלמד הולך לפניו ומשבר את כל שערי המקטרגים, עד שמוגיעה

מדבר קדמות

הנשמה למקומה. והתורה שומרת את הנשמה, עד שתקום בתחית המתים, ומלמדת עליה זכות. וגם בעולם הזה התורה שומרת את האדם בין בזמן שעוסק בה ובין כשלא עוסק בה, שאפילו אם נגזרה עליו פבר גזרה, מיד מתבטלת הגזרה ומסתלקת ממנו ולא שורה עליו הגזרה בזה העולם. וכלם מתברכים בגללו בשעה אחת שלומד, שכל מי שעוסק בתורה ומשתדל בה זוכה להמשיך את השכינה עליו, ובכל מקום שהשכינה נמצאת - נמצאת הברכה, שהיא הברכה של הקדוש ברוך הוא.

ועוד טעם למה בלם מתברכים בזכות למודו, שהרי נפש תלמיד חכם נקראת שבת המלכה, שהיא כנגד הנפש היתרה שיש בשבת, וכמו שיום השבת שולח ברכה לכל ששת ימי השבוע, כן התלמיד חכם שולח ברכה לכל העולם ובזכותו מתברכים כל בני העולם, שהרי הקיום והברכה של כל העולם תלוי בלמוד התורה. ובגלל זה אשרי האדם הזוכה להשתדל בלמוד התורה, שהוא מקים את העולם. ונהר התורה מעצמו מתברך - שגם למודו והשפע הרוחני שלו מתברך מעצמו, וכל זמן שעושים את רצונו של הקדוש ברוך הוא זוכים להעלות ולעטר את רוח הקדשה למעלה למעלה, ולהפריש ממנה את רוח הטמאה ולהורידה למטה למטה, וזה נעשה על ידי הרצון לעשות את רצון ה', והתפלות, והמעשים הטובים, כל אחד כפי הראוי לו לעשות. אשרי חלקם של הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שהם היודעים את שבילי התורה והולכים בה בדרך אמתיות, ועליהם נאמר "ה' עליהם יחיו" - ששורה הקדוש ברוך הוא על מעשיהם ודרכיהם ויחיו ויתקיימו בעולם הזה ובעולם הבא.

ויהי רצון מלפני אלקי השמים, שיפדה ויקח את בני הנמצאים והנשפכים בגלות הארצה, שישכחם כבניכול הקדוש ברוך הוא מחמת עונותיהם, ותאריך ימינו בטוב. ואהיה אני עבדך כלול בתוך הצדיקים, לרחם עלי ולשמור אותי ואת כל מה שישלי ואת כל מה ששייך לכלל ישראל, ונזכה לפתח בדברי תורה וללמוד וללמד,

ולא תבא תקלה לי העני על ידי. ויהי רצון מלפניך שתפתח לבי בתורה, ותתן לי בגנים זכרים העושים רצונך, ותמלא משאלות לבי ומשאלות לב כל ישראל לטוב ולחיים ארכים ושלמים אמן.

כה דברי עבדך הצעיר באלפי ישראל אפרים פחלון ס"ט.

דְּרִשָּׁה לְסִיּוּם הַזֶּהָר וְהַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ

סיום ספרי הזהר / סעודת מצוה בסיום הזהר / סיום ספר גביאים או כְּתוּבִים / סיום מסכת משניות / סיום מסכת בגרסא / סיום ספרים אחרים / סעודת מצוה בסיום פרק / לעשות שלשה ימים סעודות מצוה / אמירת הקדיש לאחר הסיום / חבור הזהר עם השלחן ערוך / המקומות שהזכיר הבית יוסף את הזהר

סיום ספרי הזהר

ספר הזהר שזכינו לסימו גלמוד על פי הסדרה מתוק מדבש של הרב דניאל פריש זצ"ל המונה 23 פרקים וכוללת בתוכה את הזהר הקדוש, אדרא רבא, אדרא זוטא, אדרא דמשכנא, ספרא דצניעותא, תקוני הזהר, זהר חדש, תקוני זהר חדש, השמטות הזהר. שנלמדו בסיעתא דשמיא פסקי פסקי במשך בעשר שנים [ומשמיא זכו לי, לחדש ולפלפל גם במעט צרי ומעט דבש, בדברי הזהר, וזכנו ה' להוציא כל חדושי לאור עולם אמן].

סעודת מצוה בסיום הזהר

ודע, שהגם שלא מצוי כל כך למוד הזהר הקדוש אצל הלומדים, ואיש לדרבו פנה בענייני הפשט, מפל מקום לא פחותה מעלת למודו מפל למוד אחר חלילה, ובדאי שהמסים אפלו כרך אחד בזהר עושה סעודת מצוה. צא ולמוד ממה שכתב הגאון הקדוש רבי מסעוד הכהן זצ"ל תלמידו של קדוש השם רבי דוד אבוחצירא זצ"ל בשו"ת פרחי כהנה (ארח חיים סימן יג), הנה המהרש"ל בים של שלמה בבבא קמא פרק ז סוף סימן מו) כתב בענין סיומי מסכת,

דְּרָשָׁה לְסוּיֹם הַזֶּהֶר וְהַשְּׁלֶחֶן עֲרוּךְ

שֶׁהַשְּׁלֶמֶת הַסֵּפֶר אֵין לָךְ מִצְוֶה גְדוֹלָה מִזֶּה, דְּמִשְׁמַע דְּלֹא דוֹקָא מִסְכָּתָא. וְגַם הָרַב חוֹת יֵאִיר (סימן ע) מוֹנֵה וְהוֹלֵךְ בְּכַה פְּרָטִים בְּעִנְיֵן זֶה, וְכָתַב: 'וְכֵן סְעוּדַת חֲבוּרָה שְׁלוּמֵדִים יַחַד בְּשִׁגְמוֹרוֹ סֵפֶר' עַד כָּאן. וְצָרִיךְ לִזְמַר דְּהַךְ סֵפֶר שֶׁכָּתַב אֵינוֹ מִסְכָּתָא. דִּהְיָא בְּהַדְיָא קָתְנִי לָהּ לְעִיל. אֶלָּא דְמִירֵי גַם כְּשִׁסְיָמוּ אֵיזֶה סֵפֶר מְדַרְשׁ וְכִיּוֹצֵא. וְקָאֵמַר מִר דִּהְיֵי סְעוּדַת מִצְוֶה. אִם כֵּן דִּין מְנַה לְסוּיֹם סֵפֶר הַזֶּהֶר שֶׁכָּל שֶׁכֵּן הוּא שְׁעֵלֵינוּ לְשִׁמְחָה בְּסוּיֹם לְמוֹדוֹ שְׁבֻכּוֹת לְמוֹדוֹ מוֹעִיל יוֹתֵר לְהוֹצִיאֵנוּ מִעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת בְּבִיאַת מְשִׁיחַ צְדִקְנוּ כְּנֹזֵךְ מִזֶּה בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת מִהַזֶּהֶר כְּמוֹכָא בְּפֶרֶשֶׁת נִשְׂאָ זֶהֶר (רַעֲיָא מְהִימְנָא דִּף קַנְד עֲמוּד ב) דְּבִהָאֵי סֵפֶר הַזֶּהֶר יִפְקֹון בֵּה מִן גְּלוּתָא בְּרַחֲמֵי וַיִּתְקַים בְּהוּן "ה' בְּרַד יִנְחֵנוּ וְאֵין עֲמוֹ אֶל גְּכַר" (דְּבָרִים לֵב, יב) [תְּרַגּוּם: בְּזֻכּוֹת הַלְמוּד בְּסֵפֶר הַזֶּהֶר יִצְאוּ מִהַגְּלוּת בְּרַחֲמִים, וַיִּתְקַים בְּהֵם הַפְּסוּק "ה' בְּרַד יִנְחֵנוּ וְאֵין עֲמוֹ אֶל גְּכַר"], וּפְרָשֶׁת בְּהַעֲלֵתְךָ (רַעֲיָא מְהִימְנָא דִּף קַנְד עֲמוּד ב) מוֹכָא, "וְהַמְשַׁכְּלִים יוֹהֵרוּ בְּזֶהֶר הַרְקִיעַ" (דְּנִיָּאל יב, ג) אֶלֶין אֲנוּן דְּקָא מִשְׁתַּדְּלִין בְּזֶהֶר דָּא דְּאֶקְרִי סֵפֶר הַזֶּהֶר [תְּרַגּוּם: "וְהַמְשַׁכְּלִים יוֹהֵרוּ בְּזֶהֶר הַרְקִיעַ" – עַל אֵלוֹ שְׁלוּמֵדִים וּמִשְׁתַּדְּלִים בְּזֶהֶר נֶאֱמַר פְּסוּק זֶה, וְהַזֶּהֶר הוּא סֵפֶר הַזֶּהֶר]. וְכִמוֹ שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן כְּבוֹד הָרַב רַבִּי יִצְחָק דְּלֵטָאֵשׁ ז"ל בְּפִסְקוֹ שֶׁהוּא בְּתַחֲלַת הַזֶּהֶר וַיֵּאִירוּ עֵינָיְךָ. וְמָה גַם שֶׁהוּא מְלֵא עַל כָּל גְּדוּתָיו מִמְשֻׁנְיּוֹת וּבְרִיתוֹת וּבְכֻלָּל מִסְכָּתוֹת נְחֻשֵׁב. וְזֹאת לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁבְּסוּיֹם סֵפֶר הַזֶּהֶר עוֹשִׂין סְעוּדוֹת גְּדוֹלוֹת וְרַבָּה הַשְּׂמִיחָה בְּהֵם. וּבּוֹדָאֵי פְּשׁוּט שְׁסוּיֹם לְמוֹדוֹ וּסְעוּדָה לְשֵׁם זֶה הוּא בְּכֻלָּל סְעוּדַת מִצְוֶה. עַד כָּאן דְּבָרָיו. וּמִשְׁמַע מְדַבְּרָיו שֵׁם דְּמַהְיֵי גַם לְפִטְרַת בְּתַעֲנִית בְּכוֹרִים שֶׁבְּעֶרֶב פְּסַח. וְכֵן פִּסְק מִרְן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הַגָּאוֹן רַבִּי עוֹבְדֵיָה יוֹסֵף זצ"ל בְּשׁו"ת יִבִיעַ אֶמֶר (חֶלֶק א – אֵרַח חַיִּים סִימָן כוֹ אוֹת י), וְזֶה תִּרְפֵּי דְבָרָיו: וְהִנֵּה רֵאִיתִי נוֹהֲגִים לְהַקְלֵל לְפִטְרַת בְּתַעֲנִית בְּכוֹרוֹת בְּעֶרֶב פְּסַח, גַּם בְּסוּיֹם הַזֶּהֶר הַקְדוּשׁ אֶפְלוּ בְּלִי פְרוּשׁ, וַיֵּשׁ לָהֶם עַל מַה שִּׁסְמַכּוּ. כִּי נוֹדַע מַה שֶׁכָּתַב מִרְן הַחִיד"א בְּשׁו"ת חַיִּים שְׂאֵל חֶלֶק א' (סִימָן עַה אוֹת ב), שֶׁלְמוּד הַזֶּהֶר הַקְדוּשׁ מְסַגֵּל לְהַאִיר הַנֶּפֶשׁ, וְשֶׁכֵּן אֶמַר הָאֵרִי ז"ל לְבַעַל תְּשׁוּבָה אֶחָד לְלַמֵּד בְּזֶהֶר הַקְדוּשׁ ה' דְּפִים בְּכָל יוֹם בְּשִׁגְמָה לֹא יִבִּין. וְעִנֵּן שֵׁם. וְעִנֵּן עוֹד בְּסִפְרוֹ מוֹרָה בְּאֶצְבַּע (סִימָן ב אוֹת מֵד) שֶׁכָּתַב, לְמוֹד סֵפֶר הַזֶּהֶר מְרוּמָם עַל כָּל לְמוֹד, בְּשִׁגְמָה לֹא יוֹדַע מֵאֵי קָאֵמַר, וְאֶפְלוּ וַיִּמְעָה בְּקִרְיָתוֹ, וְהוּא תִקּוּן גְּדוֹל לְנִשְׁמָה. לְפִי שְׂאֵף שֶׁכָּל הַתּוֹרָה שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְכַל מְקוֹם נִתְלַבְּשָׁה בְּכַמָּה סְפּוּרִים וְהַקּוֹרָא נוֹתֵן דַּעְתוֹ עַל הַפְּשׁוּט הַפְּשׁוּט, אֲבָל סֵפֶר הַזֶּהֶר הַסּוּדוֹת עֲצָמָם בְּגִלּוּי, וְהַקּוֹרָא יוֹדַע שֶׁהֵם סוּדוֹת וְסִתְרֵי תּוֹרָה, אֶלָּא שְׂאֵינוּ מְבִין מְקַצֵּר הַמִּשְׁיָג וְעִמְק הַמִּשְׁגוּ. עַד כָּאן. וְכֵן כָּתַב הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים פְּלֶאָגִי בְּסִפְרוֹ זְכִירָה לְחַיִּים חֶלֶק ב (דִּף נג עֲמוּדָה ד) בְּשֵׁם הַמְּקַבְּלִים, שֶׁדוֹקָא בְּלְמוּד מִשְׁנֵה צָרִיךְ שְׂבִיבִין פְרוּשׁ הַתּוֹבוֹת, אֲבָל בְּזֶהֶר הַקְדוּשׁ אֵף עַל פִּי שְׂאֵינוּ מְבִין כְּלָל יַעֲלֶה לְרַצּוֹן לְפָנֵי ה'. עִנֵּן שֵׁם. וְכֵן כָּתַב בְּסִפְרוֹ יִפְהָ לְלֵב חֶלֶק הַ בְּהַשְּׁמָטוֹת לְיוֹרְהָ דַּעַה (סִימָן רֵמוֹ סֵעִיף קָמֵן א). עִנֵּן שֵׁם. וְכֵן כָּתַב

חדרי בטן

בשנו"ת ישכיל עבדי חלק ו' (חלק יורה דעה סימן כח אות ו). עיין שם. ומעתה ודאי שהמסים את הזהר הקדוש שפיר דמי לעשות סעודת סיום אף על פי שלא הבין סודותיו, ופוטרי מתענית בכורות בערב פסח. וכן העלה הרב הגאון רבי מסעוד הכהן בשנו"ת פרחי כהנה (חלק ארח חיים סימן יג). עיין שם. עד כאן דברי קדשו.

סיום ספר נביאים או כתובים

ואפלו בסיום ספר נביאים או כתובים יש לעשות סיום, כמו שמובא בגמרא בכרכות (דף יז עמוד א) שרבי יוחנן כי הוה מסים ספרא דאיוב אמר וכו'. וכתב הרב פני יהושע (שם), דרבי יוחנן כשהיה מסים ספר איוב היה רגיל לעשות סעודת סיום, כמוכא בשבת (דף קיט עמוד א) דאפלו בסיום מסכתא הוו עבדי יומא טבא לרבנן. ומשמע בלשון הרב פני יהושע שסיום כזה עוד עדיף מסיום מסכת, שכן כתב "דאפלו" בסיום מסכתא הוו עבדי. וכן כתב בספר מנחת פתים להגר"מ אריק (יו"ד סימן רמו סעיף כו). ועיין בשנו"ת האלף לך שלמה להגר"ש קלווגר זצ"ל (ארח חיים סימן שפו).

וראיתי בספר פסקי תשובה להגאון רבי אברהם פיוטרקובסקי (חלק א סימן קצד דף כד עמוד א בהנהוח) שכתב, ספר לי כבוד ידידי הרב הגאון מהור"ר אברהם אהרן לנמישיצקי שישמע מהגאון הקדוש מסוכטשוב זצ"ל שספר, כי הגאון הצדיק מורנו ורבנו הרב ר"י מקומנא זצ"ל היה נוהג לאכל בשר בליל מוצאי תשעה באב על סמך סיום מגלת איכה, שלמד ביום תשעה באב. עד כאן.

סיום מסכת משניות

וכן בסיום מסכת משניות יש לעשות סיום וסעודת מצוה וכמו שכתב בשנו"ת בית ישראל (סימן מז) דממה שאמרו בגמרא בשבת (דף קיח עמוד ב) דאביי היה עושה יומא טבא לרבנן בסיום של אחד התלמידים, מוכח דגם סיום משניות חשוב סיום, דבימי אביי לא היה אלא הששה סדרי משנה שלא היה עדין הגמרא מסדר, וכי תימא דשלים מסכת הפונה עם הפול הגמרא בעל פה, הרי כתב רש"י במסכת תענית (דף ד עמוד א) דצורבא מרבנן נקרא בחור חרף, ולא מסתבר דבחור חרף כד שלים מסכתא זכר בעל פה הפול של האמוראים. וכן הובאה ראיה זו בספר ברפת הפסח להגאון רבי פנחס הלוי הורוויץ (סימן ט בפתחא וזמא סעיף קטן ד עמוד נא). ואברא שכן מדיק לשון רש"י שם בגמרא שפרש דשלים מסכת שגורסה, ולהורות נתן שאפלו על גרסה בעלמא עשה יומא טבא לרבנן. [ומכאן יש להעיר על מה שהביאו בקבץ ישורון (קבץ טו עמוד תפג - ד) בשם הגאון רבי שלמה

דְּרָשָׁה לְסוּיֹם הַזֶּהָר וְהַשְּׁלֶחֶן עֲרוּךְ

זְלִמָן אוֹיְעֲרֵבְדָּ זצ"ל: יֵשׁ לְתַמְהָה, בִּישִׁיבְתוּ שֶׁל אַבְיֵי, שְׁבוּדָאֵי לְמָדוּ שָׁם רַבִּים, וְדָאֵי הָיוּ לְעֵתִים קְרוֹבוֹת בְּיוֹתֵר סְיוּמֵי מִסְכָּתוֹת, וְכִי מְדִי יוֹם הָיָה עוֹרֵךְ סְעוּדוֹת לְרַבְּנָן? אֵלֶּא "שְׁלִים מִסְכָּתָא" הֵינּוּ שְׁלֵמִד וְיִנְעוּ וְהַשְּׁלִים חֵק לְמוֹדוּ הָרָאוּי בְּהָאֵי מִסְכָּתָא, וְנִהְיִירִין לוֹ שְׁבִילֶיהָ וְתַמְצִית סְגִיּוּתֶיהָ, וְזֶה לֹא בְּכָל יוֹמָא אֲתִרְחִישׁ אַף בִּישִׁיבְתוֹ שֶׁל אַבְיֵי, וְלִכְבוֹד מְאָרְעַ שְׁכּוּהָ עֵשָׂה יוֹמָא מְבָא לְרַבְּנָן עַד פֶּאן. וְהֵלֵא מְדַבְּרֵי רִש"י מְבָאָר שֶׁהַסּוּיֹם הָיָה לְתַלְמִיד שְׁסוּיֹם מִסְכָּת בְּגֵרְסָה בְּעֵלְמָא. וְגֵרְסָא הֵינּוּ בְּלֹא עֵינִין כְּלָל וְכִדְאִיתָא בְּשַׁבַּת (דָּף סג עמוד א), אָמַר רַב כְּהֵנָּא כִּד הוּיָנָא בַר תַּמְנֵי סְרֵי שְׁנִין וְהוּוּ גְמִירְנָא לֵה לְכַלְהָ תַלְמוּדָא, וְלֹא הוּוּ יַדְעֵנָּא דְאִין מְקָרָא יוֹצֵא מִיְדֵי פְּשׁוּטוֹ עַד הַשְּׁתָּא מֵאֵי קָא מְשַׁמְעַ לָן - דְּלִגְמַר אִינִישׁ, וְהָדָר לְסַבְּר. הָרִי שְׁלֹא יִנְעוּ כְּדֵי לְהִבִּין אֶפְלוּ אֵת זֶה הַכְּלָל שְׁאִין מְקָרָא יוֹצֵא מִיְדֵי פְּשׁוּטוֹ. וְעֵינִין בְּעַבְדוּדָה זָרָה (דָּף יט עמוד א), אָמַר רַבָּא: לְעוֹלָם לְגֵרִים אִינִישׁ, וְאֵף עַל גַּב דְּמִשְׁכַּח וְאֵף עַל גַּב דְּלֹא יַדַּע מֵאֵי קָאמְר. עַד פֶּאן. וְזֶהוּ מֵאָמַר רַבָּא לְמַרְוֹת שְׁהָיָה עוֹקֵר הָרִים. וְכַפִּי שֶׁפְּתַח הַגָּאוֹן בְּאָר שֶׁבַע (דָּף יד עמוד א ד"ה אָמְרוּ כָּל דְּאָמְרוּ), שְׁאֵבְיֵי הָיָה סִינֵי וְרַבָּא עוֹקֵר הָרִים. עֵינִין שָׁם. וְעֵינִין לְהַגָּאוֹן רַבִּי יַעֲקֹב שׁוֹר בְּסַפֵּר מֵאִיר עֵינֵי חֲכָמִים (הַמְחַבֵּר לְמַהוֹר בְּסַפֵּר וְעַד חֲכָמִים עֲרַךְ אַבְיֵי דָּף טו סו"ע"ב), וְעֵינִין לְהִרְבַּ חֲדִיד"א בְּסַפְּרוֹ שֶׁעַר יוֹסֵף בְּהוֹרִיּוֹת (דָּף יד עמוד א ד"ה דְּאָמַר מִלְתָּא).

גַּם בְּסַפֵּר אֲרֻחוֹת חַיִּים לְהַגָּאוֹן רַבִּי נַחְמָן כְּהֵנָּא אַב בֵּית דִּין סְפִינְקָא (סִימָן תַּקְנָא אוֹת לַה) שְׁהִרְבַּ הַקְּדוּשׁ מוֹרְנוּ וְרַבְּנֵי הָרַב רַבִּי יִשְׂרָאֵל מְרוֹזִין וְצַלְה"ה צִוְּהָ לְאֲנָשִׁים שְׁלִימָדוּ מִסְכָּת מִשְׁנִיּוֹת לְעֵשׂוֹת סוּיֹם אַחַר תַּעֲנִית תַּשְׁעָה בְּאָב וְשִׁיאֲכָלוּ בְּשָׂר, וְכֵן הוּבָא בְּדַעַת תּוֹרָה (סִימָן תַּקְנָא עמוד צג) בְּשֵׁם הָרַב הַקְּדוּשׁ מְקַאמִינְקָא זי"ע. וְכֵן הוּבָא בְּסַפֵּר הַתְּהִלִּים שֶׁהַדְּפִים אִישׁ יְרוּשָׁלַיִם בְּדַפּוּס זִיטָאמִיר עִם הַתְּרִי"ג מְצוֹת שֶׁהִבִּיא שֵׁם בְּשֵׁם כְּמָה צְדִיקִים דְּאֵף אִם לֹאמַד רַק מִסְכָּת מִשְׁנִיּוֹת נְמִי הָיוּ סְעוּדַת מְצוּהָ, וּפְעַם אַחַת הָיָה הָרַב הַקְּדוּשׁ מְהוֹר"ר יִשְׂרָאֵל מְרוֹזִין וְצַלְה"ה בְּכַפֵּר וְלֹא הָיָה סוּיֹם עַל מִסְכָּת אַחַר תַּעֲנִית ט' בְּאָב שִׁיְהִיָּה מְתָר לְאָכַל בְּשָׂר, וְצוּהָ לְהִאֲנָשִׁים שִׁיִּסְיָמוּ מִסְכָּת מִשְׁנִיּוֹת וְיִאֲכָלוּ בְּשָׂר. עַד פֶּאן. וְעֵינִין בְּשׁו"ת פְּנֵי מְבִין (סִימָן קג) וְכְשׁו"ת פְּרִי הַשְּׂדֵה דִּיִּיטָשׁ (חֶלֶק ב סִימָן צב אוֹת ב), וְכְשׁו"ת יַבִּיעַ אָמַר (חֶלֶק א - אַרְחָה חַיִּים סִימָן כו אוֹת ט).

סוּיֹם מִסְכָּת בְּגֵרְסָא

הֵנָּה בְּשׁו"ת בֵּית יִשְׂרָאֵל (סִימָן מו) דְּמַמְוָה שְׁאָמְרוּ בְּגֵמְרָא בְּשַׁבַּת (דָּף קיח עמוד ב) דְּאֵבְיֵי הָיָה עוֹשֶׂה יוֹמָא מְבָא לְרַבְּנָן בְּסוּיֹם שֶׁל אַחַד הַתַּלְמִידִים, מוּכַח דְּגַם סוּיֹם מִשְׁנִיּוֹת חֻשׁב סוּיֹם, דְּבִימֵי אַבְיֵי לֹא הָיָה אֵלֶּא הַשְּׁשָׁה סְדְרֵי מִשְׁנָה שְׁלֹא הָיָה עַדִּין הַגְּמֵרָא מְסַדֵּר, וְכִי תִימָא דְשְׁלִים מִסְכָּת הַכּוֹנֵה עִם פְּלִפּוּל הַגְּמֵרָא בְּעַל פֶּה, הָרִי כְּתַב רִש"י בְּמִסְכָּת תַּעֲנִית (דָּף ד ע"א) דְּצוּרְבָא

חדרי בטן

מרבנן נקרא בחור חריף, ולא מסתבר דבחור חריף כד שלים מסכתא זכר בעל פה הפלפול של האמוראים. וכן הובאה ראיה זו בספר ברכת הפסח (סימן ט בפתחא וזשא סעיף קמן ד). ואבא שאבן מדיק לשון רש"י שם בגמרא שפרש דשלם מסכתא שגורסה, ולהורות נתן שאבן על גרסה בעלמא עשה יומא טבא לרבנן. ומכאן יש להעיר על מה שהביאו בקבץ ישורון (קבץ טו עמוד תפג - ד) בשם הגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל: יש לתמה, בשיבתו של אבני, שבוודאי למדו שם רבים, ודאי היו לעתים קרובות ביותר סיומי מסכתות, וכי מדי יום היה עורך עבודות לרבנן? אלא "שלם מסכתא" הינו שלמד ויגע והשלם חק למודו הראוי בהאי מסכתא, ונהירין לו שביליה ותמצית סגיוותיה, וזה לאו בכל יומא אתרחיש אף בשיבתו של אבני, ולכבוד מארע שפוקה עשה יומא טבא לרבנן עד כאן. והלא מדברי רש"י מבאר שהסיום היה לתלמיד שסים מסכת בגרסה בעלמא. ונרסא הינו בלא עיון כלל וכדאיתא בשבת (דף סג עמוד א), אמר רב פהנא כד הוינא בר תמני סרי שנין והוה גמירנא לה לכלה תלמודא, ולא הוה ידענא דאין מקרא יוצא מידי פשוטו עד השתא מאי קא משמע לן - דלגמר איניש, והדר לסבר. הרי שלא יגע כדי להבין אפלו את זה הפלל שאין מקרא יוצא מידי פשוטו. ועין בעבודה זרה (דף יט עמוד א), אמר רבא: לעולם לגרים איניש, ואף על גב דמשפח ואף על גב דלא ידע מאי קאמר. עד כאן. וזהו מאמר רבא למרות שהיה עוקר הרים, וכפי שכתב הגאון באר שבע בשלהי הוריות שאבני היה סיני ורבא עוקר הרים, עין שם. ועין להגאון רבי יעקב שור בספר מאיר עיני חכמים (ערך אבני דף קמה ע"א), ועין להרב חיד"א בספרו שער יוסף בהוריות (שם). ועין בשו"ת יביע אמר (הלקא - ארח חיים סימן כו אות ט) שהביא דעות רבותינו שנגחלקו בענין אם הלומד במהירות ללא הבנה יש בו תועלת כל שהוא או אדרבה אסורא דבטול תורה קעביד, ולכל הדברות הכל לפי מה שהוא אדם, ולפי הבנתו, ולאדם שאינו בר הכי כלל יקים "גרסה נפשי לתאברה" (תהלים קיט, ב) כפשוטו. וכמו שכתב בשו"ת אפרקסתא דעניא (ח"א סימן קנד אות ג), סבור הייתי לומר דאפלו אינו מבין היטב מה שלומד נמי סגי. וכדאמרין במסכת עבודה זרה (דף יט ע"א), דאפלו לא ידע מאי קאמר. עין שם. ונראה הטעם משום דאותיות התורה הקדושה על כל פנים פועלים פעלתם. ונפשו בקרבו שמחה... ושמעתי שהיה איש אחד שהתמיד בלמוד הש"ס ולא ידע מאי קאמר, ואף על פי כן זכה לקרון אור פנים בתלמוד חכם. וזה מסתרי סגלת התורה בפעלותיה הנשגבות על גפש מקבלי מתנה נחליאל. עין שם.

סיום ספרים אחרים

כתב בספר מנהג ישראל תורה (הלכות פסח עמוד רנו): והנה ביהי רצון שאומרים בסיום מסכת הגסח כן מעורגו להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיים, הרי דגם בסיום ספר

דְּרָשָׁה לְסִיּוּם הַזֶּהר וְהַשְׁלָחַן עֲרוּךְ

עוֹשִׂין סְעוּדַת מִצְוָה. עַד כָּאן. וְכֵן שָׁמַעְתִּי מִלְפָּנַי שְׁנַיִם רַבּוֹת בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַנָּאֵם"ן שְׁלִיט"א, שֶׁכָּתַב לְהַבִּיא רְאִיָּה זוֹ, לְסַמְּךְ הָעוֹשִׂים סְעוּדַת מִצְוָה וְסִיּוּם עַל כָּל סִיּוּם שֶׁל סֵפֶר קִדְשׁ.

וּבְסֵפֶר תּוֹלְדוֹת קוֹל אַרְיָה (אוֹת לֵג) הַבִּיא שֶׁשָּׁמַע מִהַגָּאוֹן בְּעַל לְבוּשֵׁי מְרָדְכִי זַעֲלָה"ה שֶׁשָּׁמַע בְּשֵׁם הַגֵּר"א עַל הָא דְכָתַב בְּרַמ"א (אַרְחֵי חַיִּים סִימָן תְּקוּמָה סְעִיף י) שֶׁכְּסִיּוּם מִסְכַּת וְסְעוּדַת אַרְוִסִין אוֹכְלִין בְּשֵׁר. וְתַמָּה הַמְּגוֹן אַבְרָהָם שָׁם, הֲלֵא כָּתַב בְּסְעִיף ב שֶׁאֲסוּר לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת אַרְוִסִין, וְאָמַר הַגֵּר"א שֶׁבְרַמ"א הִוָּה כְּתוּב אַחֵר תְּכַתּוּב וְסִיּוּם מִסְכַּתָּא רְאִשֵׁי תְּבוּת "וּס"א", וְטַעְנוּ הַמְּדַפְּסִים וְכָתְבוּ "סְעוּדַת אַרְוִסִין", אוּלַם הוּא מְעוּת וְהוּא רְאִשֵׁי תְּבוּת "וּסְפָרִים אַחֲרִים", וְכוּנַת הַרַמ"א דְּגַם בְּשִׁמְסִים סְפָרִים אַחֲרִים הוּי סְעוּדַת מִצְוָה וְאוֹכְלִין בְּשֵׁר, וְהוּבָא שָׁם שֶׁהַגָּאוֹן הַקּוֹל אַרְיָה עָשָׂה סְעוּדַת סִיּוּם בֵּין רֹאשׁ חֲדָשׁ אָב וְתַשְׁעָה בְּאָב עַל הַסֵּפֶר הַקִּדְוִשׁ עֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת לְהַרַמ"ע מִפָּאֵנו וְאָכְלוּ בְּשֵׁר.

סְעוּדַת מִצְוָה בְּסִיּוּם פֶּרֶק

בְּשׁו"ת מִיָּם חַיִּים לְהַגָּאוֹן רַבִּי יוֹסֵף מִשְׁאֵשׁ זצ"ל (סִימָן קַעֲט) חֲדָשׁ שְׁנַיִם סְעוּדַת סִיּוּם פֶּרֶק – הִיא סְעוּדַת מִצְוָה, כִּי גַם סִיּוּם פֶּרֶק הוּא מִצְוָה גְּדוּלָּה וְעִבְרִינָן עָלֶיהָ יוֹם טוֹב. עַד כָּאן דְּבָרָיו. וּבְשׁו"ת אֶדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל (חֶלֶק ד סִימָן ח אוֹת ז) כְּתַבְתִּי עַל דְּבָרָיו: וְמָה נִעְמָנוּ דְּבָרֵי קִדְשׁוֹ, עַל הָאֵי שֶׁפָּרָא דְכְבוֹד הַתּוֹרָה דְּבָלִי בְּאַרְעָא, שֶׁלֹּא רַק שָׂרְבוּ הַמְּשַׁתְּמָטִים מְלַעֲשׂוֹת סְעוּדוֹת מִצְוָה בְּסִיּוּם מִסְכַּת, אֲלָא גַם הָעוֹשִׂים פְּעֻמִּים רַבּוֹת מוֹצִיאִים עֲצָמָם יְדֵי חוּבָה בְּמַעַט מִשְׁקָה וּמִיָּנִי מְתִיקָה וְתוֹ לֹא. וְלִהֲיִכּוֹן אֲזַל ה'יּוֹמָא טַבָּא' הַמְּזוּכָר בְּגִמְרָא? וְכִבְר עַמְדָּתִי עַל זֶה בְּתַשׁוּבָה בְּסִיעֵתָא דְשִׁמְיָא בְּשׁו"ת אֶדְ טוֹב לְיִשְׂרָאֵל (חֶלֶק ב סִימָן יג), וְהוֹכַחְתִּי שְׁחִיבָא רַבָּא אַפָּא לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת סִיּוּם מִסְכַּת. עֵיין שָׁם.

לַעֲשׂוֹת שְׁלֹשָׁה יָמִים סְעוּדוֹת מִצְוָה

וְרִיאִיתִי בְּסֵפֶר פְּסָקֵי תְּשׁוּבָה לְהַגָּאוֹן רַבִּי אַבְרָהָם פִּיּוּמְרִקוּבְכִסְקִי (חֶלֶק א סִימָן קַעֲד דָּף כג עַמּוּד א ד"ה וְסְעוּדַת), שֶׁכָּתַב זֶה לְשׁוֹנוֹ, וְסְעוּדַת הַסִּיּוּם וְדָאִי הוּוּ סְעוּדַת מִצְוָה, כְּבַמְדְּרָשׁ הוּבָא בְּאַרְחֵי חַיִּים סִימָן תְּרַס"ט. וְנִרְאָה לִי דְהוּא הַדִּין יוֹם שֶׁל אַחֲרָיו כְּנֶהְגוּ, שֶׁהָרִי שְׁלִמָּה הַמְּלֻדָּד עָלָיו הַשְּׁלוֹם עָשָׂה מִשְׁתָּה שְׁבַעַת יָמִים. וְאַפְשָׁר גַּם יוֹם שְׁאַחַר אַחֲרָיו.

אֲמִירַת הַקִּדְוִשׁ לְאַחַר הַסִּיּוּם

וְאַנְב אֲמַרְתִּי לְמַעַן לֹא לְמַנַּע טוֹב מִבְּעָלְיוֹ, לְהַבִּיא מָה שֶׁכָּתַב הַגָּאוֹן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן רַבִּי יִצְחָק יוֹסֵף שְׁלִיט"א בְּסֵפֶרוֹ יְלִקוּטֵי יוֹסֵף פְּסוּקֵי דִּמְרָה וְקִרְיַת שְׁמַע הָעֲרוֹת סִימָן נו הָעֲרָה

חדרי בטן

לג) אודות גסח הקדיש על ישראל שאחר סיום מסכת: הנה בגסח הקדיש שאומרים בסיום מסכת, ראיתי שהעירו בזה, כי הנה הרמב"ם (בגסח הקדיש שבסוף סדר אהבה) כתב: דהוא עתיד לחדתא עלמא. והינו, שהקב"ה עתיד לחדש את העולם. ואלו בגסח שלפנינו אומרים: בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא. וכיוצא בזה כתב הפוסק: בעלמא דהוא עתיד לחדתא. [ומה שכתב בתחלת דבריו כשאומרים קדיש בעלמא דהוא עתיד לחדתא עלמא, הנה לא נחית לגסח הקדיש, וסמך על מה שפרש לאחר מכן בגסח הקדיש]. והינו בעולם שהקדוש ברוך הוא עתיד לחדש. ואין בזה נפקא מנה כל כך, אם נקדים לומר בעלמא דהוא וכו' או שנאמר דהוא עתיד וכו'. והרב הגאון הנאמ"ן כתב, שהגסח הנכון הוא לומר: דהוא עתיד לחדתא עלמא, שאם יאמרו לאתחדתא, הינו שקאי על העולם, אם בן איד יסתדר ההמשך ולאחיא מתיא, שזה ודאי קאי על הקדוש ברוך הוא, ולכן הנכון יותר לומר לחדתא.

ומה שכתבנו להוסיף ויצמח פרקנה וכו', הנה בגמרות שלפנינו לא מובא ארבע תבות אלו, אך בגסח הרמב"ם כתב, וימליך מלכותה וכו', והינו להמשיך לומר כמו בכל קדיש. ובסדור רס"ג (עמ' שנה) כתב וימליך מלכותה וכו', ובגסח הקדיש הרגיל מובא בסדור הנזכר, שמיד אחר וימליך מלכותה ממשיך בחייכו. אולם לדין שאנו נוהגים בגסח הרמב"ם לומר בכל קדיש ויצמח פרקנה ויקרב משיחה, כך יש לומר גם בקדיש דהוא עתיד וכו'. וכן העיר מרן אאמו"ר (שליט"א) זצ"ל בכמה הזדמנויות של סיום מסכת שנערכה בישיבתנו הקדושה חזון עובדיה.

ומה שכתבנו ולמפרק חייא, אף שגסח זה אינו מופיע בש"ס וילנא, וגם לא ברמב"ן, אך תבות אלו הובאו ברמב"ם הנ"ל. וגם הפוסק והלבוש הביאו גסח זה, אלא ששנו שם הסדר. והרמב"ם כתב ולמפרק חייא, ולמבני וכו', ולשכללא וכו', ולמעקר פלחנא נוכראא מן ארעא. והלבוש גרס, מארעה, והינו מארצו, אך הגסח מארעא נכון יותר, שאנו מבקשים שיעקר עבודה זרה מפל העולם, ולא רק מארץ ישראל.

ותרגום הקדיש הוא כך: יתגדל ויתקדש שמו הגדול, שהוא עתיד לחדש את העולם, ולהחיות מתים, ולכנות את ההיכל, ולפדות את החיים [מן הגלות], ולכנות העיר ירושלים, ולעקר עבודה זרה מן הארץ, ולהחזיר עבודת שמים החשובה להדרה וזיוה והודה. בחייכם ובימיכם, ובחיי כל בית ישראל במהרה ובזמן קרוב ואמרו אמן. יהי שמו הגדול מברך לעולם ולעולמי עולמים ויתברך וכו'.

דְּרָשָׁה לְסוּיֹם הַזֶּהֶר וְהַשְּׁלָחַן עָרוּךְ

חֲבוּר הַזֶּהֶר עִם הַשְּׁלָחַן עָרוּךְ

וּמִכָּלֵל הַדְּבָרִים הָאֲמוּרִים שְׂוֹדָאֵי שְׂכָאן מִצְמָרְפָּה הַסּוּיֹם הַקְּדוּשׁ עַל כָּל אַרְבַּעַת חֻלְקֵי הַשְּׁלָחַן עָרוּךְ שְׁנֹלְמַד בְּמִשְׁדָּ בְּחִמְשׁ עֲשָׂרָה שְׂבֻדָּאֵי וּבֻדָּאֵי שְׁנַיִשׁ לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת מִצְוָה גְּדוּלָּה. וְהָאֲמַת נִתְּנָת לְהֵאֱמֹר שֶׁהִיָּה רְאוּי לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת סוּיֹם בְּנִפְרָד עַל הַזֶּהֶר וּבְנִפְרָד עַל הַשְּׁלָחַן עָרוּךְ, אֲךָ רְצִיתִי לְהִרְאוֹת אֶת הַקְּשֶׁר הַגְּדוּל שֶׁל הַזֶּהֶר יַחַד עִם פְּסִיקַת הַהִלְכָּה, כִּי יֵשׁ בְּדוּרְנוּ הַרְבֵּה אֲנָשִׁים שְׂאֵת כָּל שִׁינָם וְשִׁיחָם מִשְׁקִיעִים בְּדַבְּרֵי הַזֶּהֶר הַקְּדוּשׁ, וְלֹא לֹמְדִים אֲפֹלוּ אֶת הַהִלְכוֹת הַפְּשׁוּטוֹת, וּבְעוֹד שֶׁהוּא עוֹסֵק בְּעוֹלָמוֹת עֲלִיוֹנִים, נְכוּךְ בְּעוֹלָמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, בְּדִינֵי שֶׁבֶת הַחֲמוּרִים, וּבִשְׂאֵר הַהִלְכוֹת בְּאַרְחַ חַיִּים. וּבִיּוֹרָה דְּעָה וְאֵבֶן הָעֶזֶר, מוֹעֵה וּמְחַפֵּשׁ עֶזֶר, וְחֲשֵׁן הַמִּשְׁפָּט מְרֹאשׁוֹ וְלְבוֹ נִשְׁמַט. לְכֵן חֲבַרְנוּ אֶת הַסּוּיֹמִים לְהוֹרוֹת אֶת הַדְּרָךְ הַרְאוּיָה לְחַבֵּר יַחַד אֶת לְמוּד הַהִלְכוֹת עִם לְמוּד הַזֶּהֶר הַקְּדוּשׁ.

וּבְאֲמַת יֵשׁ כְּאֵלֶּה לְצַעֲרֵנוּ, שְׁמִשׁוּם שְׁעוֹסְקִים רַק בְּזֶהֶר הַקְּדוּשׁ וְלֹא לֹמְדִים הִלְכוֹת, הֵם מַחְמִירִים בְּכָל דְּבָר, וּכְבָר כָּתַב עַל זֶה הַגְּאוּן רַבֵּי אַבְרָהָם יִצְחָק הַבֶּהֱן קוֹק וְצ"ל בְּשׁו"ת אֲרַח מִשְׁפָּט (אֲרַח חַיִּים סִימָן קיב) שֶׁעֵקֶר הַנְּטִיָּה לְחֲמִירוֹת יִתְרוֹת, בְּמָה שְׁנַיִשׁ דְּרָךְ סְלוּלָה עַל פִּי דְרַבֵּי הַתּוֹרָה לְהַקְלֵל אִין זֶה מְלֵאָה דְּחִסְדֵי וְתָא כָּלֵל, וּכְבָר גְּנָה עֲגִין זֶה קְדוּשׁ ה' הַקְּדוּשׁ רַבֵּי חַיִּים וַיִּטְאַל ז"ל בְּהַקְדַּמְתּוֹ לְסִפְרָ עֵץ - חַיִּים, וְדִיק, שְׂזוּהֵי מִדָּה שֶׁל הַמְתַּרְחֵקִים מִפְּנִימִיּוֹת הַתּוֹרָה רַחֲמָנָא לְצַלֵּן מֵהָיָה דְּעֵתָא, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ הַקְּדוּשׁ: וּכְנַגַּד כַּת חֲכָמֵי הַפְּשֻׁט, אוֹתָם אֲשֶׁר הֵם מוֹאֲסִים לְעִסֵּק בְּחֲכָמַת הָאֲמַת הַנִּקְרָא עֵץ חַיִּים לְחַיֵּי עוֹלָם, וְעוֹסְקִים בְּסִפּוּרִים הַפְּשֻׁטִיִּים בְּפִשׁוּטָן בְּלִבְד, וְאוֹמְרִים שְׂאִין בַּתּוֹרָה אֵלֶּה הַפְּשֻׁט בְּלִבְד חֵם וְשְׁלוֹם, אֲשֶׁר הִיא נִקְרָא עֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע, עֲלֵיהֶם אָמְרוּ: "חֲכָמִים הֵם לְהִרְעֵ וּלְהִיטִיב לֹא יִדְעוּ" (וּרְמָה ד, כב), כִּי בְּסִפְּת הַיּוֹתָם מוֹאֲסִים בְּעֵץ חַיִּים אִין הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עוֹזֵר אוֹתָם וְהֵם שׁוֹגִים בְּפִרְטֵי עֵץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע וּמְהַפְּכִים אוֹתוֹ לְרַע וּמְטַמְּאִים אֶת הַטְּהוֹר וְאוֹסְרִים אֶת הַמְתַּר וּפּוֹסְלִים אֶת הַפְּשֻׁט עַד כְּאֵן לְשׁוֹנוֹ. הֲרֵי דִיק בְּשִׁלְשָׁה הָאֲפָנִים שֶׁל מְהוֹר מְתַר כְּשֶׁר, וְהַפְּכָם הוּא: טַמָּא אֲסוּר פְּסוּל, שְׂזוּ הִיא תַּקְלָה מַה שְׁנוּטִים יוֹתֵר מְדָאֵי לְהַחְמִיר וּלְאַסֵּר. עַד כְּאֵן דְּבַרְיוֹ. הֲרֵי שְׁלֵמוּד הַהִלְכָּה וְלְמוּד חֻלְק הַסּוּד שֶׁבַתּוֹרָה הֵם תְּרִין רְעִין דְּלֹא מִתְפָּרְשִׁין.

הַמְקוֹמוֹת שֶׁהַזְּכוּר הַבֵּית יוֹסֵף אֶת הַזֶּהֶר

וּלְחֻזְבִּית דְּבָר זֶה הַלְכָתִי אֵל יוֹסֵף, הוּא מְרֵן רַבֵּי יוֹסֵף קָאֵרוּ וְצ"ל 'הַבֵּית יוֹסֵף', וְלִקְטַמְתִּי בְּאֲמָרִים מְדַבְּרֵי קְדוּשׁוֹ בְּכָל סִפְרוֹ הַגְּדוּל בֵּית יוֹסֵף, הֵיכָן הַזְּכוּר אֶת הַזֶּהֶר הַקְּדוּשׁ, וּכְפִי שֶׁכָּתַב בְּהַקְדָּמָה לְחַבּוּרוֹ הַגְּדוּל, שֶׁמְלַבֵּד כָּל דְּבָרֵי הַגְּמָרוֹת הַמְפָּרְשִׁים וְהַפּוֹסְקִים הַזְּכוּרִים

חדרי בטן

בקצת מקומות מאמרי הזהר, ואציג הדברים בקומתם וצבינָם.

בית יוסף ארח חיים סימן ד אות ח - יא ד"ה וכן כתוב: הביא כמה חדושינן שאינם נמצאים בפוסקים בדיני נטילת ידים שחרית והם בזהר הקדוש פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב (דף קפד עמוד ב).

בית יוסף ארח חיים סימן ד אות יג ד"ה ומשמע שאם: בספר הזהר פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁלַח (דף קסט עמוד ב) נראה שאין רוח רעה שורה על הידים אלא בשעת השנה.

בית יוסף ארח חיים סימן ד אות יד - מז ד"ה ואם השכים: אפשר שאף על פי שעברה רוח הטמאה על ידי נטילה שלש פעמים חוזרת ושורה וכן נראה מספר הזהר בתחלת פְּרִשְׁת וַיֵּשֶׁב (דף רו עמוד א).

בית יוסף ארח חיים סימן כה אות א, ו ד"ה ואחר שנתעטף: וכתב האגור (סימן פד) בשם ספר הזהר, שאסור גדול מי שמניח תפלין קדם לבישת הציצית. עד כאן לשונו. ונראה לי שכתב כן על פי האמור בספר הזהר בסוף פְּרִשְׁת בכמדבר סיני (דף קכ עמוד ב).

בית יוסף ארח חיים סימן כה אות ב ד"ה ותדרוך הנכונה: ותדרוך הנכונה לברך על טלית קטן ואחר כך יניח תפלין של יד ושל ראש ואז יבוא לבית הכנסת ויתעטף בטלית גדול ויבזה יציא ידי חובת רבי שמעון בן יוחאי שכתב בספר הזהר פְּרִשְׁת וַאֲתַחֲנֶן (דף רסה עמוד א) שצריך שיהא לבוש ציצית ותפלין בצאתו מפתח ביתו לילך לבית הכנסת.

בית יוסף ארח חיים סימן כה אות יג ד"ה כתבו הגהות: נהגו העולם לחלץ תפלין קדם תפלת מוסף ושמעתי שהטעם משום דבאותה תפלה אומרים כתר ואין נכון להיות באותה שעה כתר ותפלין בעין מה שאכתב בסימן ל"א (ד"ה וחלו) בשם הזהר במדרש שיר השירים (זהר חדרש דפוס מונקאטש דף ח עמוד א) על הנחת תפלין בחל המועד, וכיון שבתפלה זו אומרים כתר אפלו כשמתפלל בלחש ראוי שלא יהיו עליו.

בית יוסף ארח חיים סימן כה אות ה ד"ה ויברך אשר: והאגור (סימן לו) כתב וזה לשונו, ואני המחבר מצאתי בספר הזהר בפְּרִשְׁת פינחס מאמר דרבי שמעון בן יוחאי דאין לברך על התפלין אלא ברכה אחת. (כבר העירו שהזהר בפְּרִשְׁת פינחס אינו נמצא לפנינו. ועין בתקוני זהר תקונא שתיקאה דף כא עמוד ב, ותקון כא דף נו עמוד א, ובהר פְּרִשְׁת משפטים דף קיח עמוד ב).

בית יוסף ארח חיים סימן כז אות ב ד"ה בספר הזהר: בספר הזהר בפְּרִשְׁת פינחס (דף רלו עמוד ב) על פסוק שמע ישראל, וי"ד אצטרך די לא יעדא כלל מגו תפלה של יד דלא יעביד

דְּרָשָׁה לְסוּיֹם הַזֶּהֶר וְהַשְּׁלֶחֶן עֲרוּךְ

פְּרוּדָא וְהָאֲרִיךְ בְּמַעַם הַדְּבָר וּבִסּוּף כְּתַב דְּמֵאן דְּרַחֵיק לֵהּ יִרְחֶקוּן לֵהּ מַעְדוּנָא דְלַעְלָא.
[תַּרְגוּם: הֵי"ד שֶׁבִקְשָׁר תַּפְלִין שֶׁל יָד צְרִיכָה שְׁלֵא תִזּוּ מֵהַתַּפְלִין, וְכִי שֶׁמֶרְחַק הִי' יִרְחֶקוּ
אוֹתוֹ מִכָּל הָעֵדוּנִים הָעֲלִיוֹנִים].

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן לֹא אוֹת ב ד"ה וְחָלוּ שֶׁל: אֲסוּר לְהַנִּיחַ הַתַּפְלִין בְּחַל הַמּוֹעֵד וְהוּא
מִמְאָמֵר הַמוּבָא בְּמִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם לְשִׁיר הַשִּׁירִים (זֶהֶר חֲדָשׁ דְּפִיּוּס מוּנְקָאמֵשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים דְּף ח עֲמוּד א).

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן לֹב אוֹת מִד ד"ה וְיִכְרֵךְ עַל: וְכַתּוּב בְּסִפְרֵי הַזֶּהֶר פְּרֻשֶׁת בֵּא (דְּף רלו
עֲמוּד ב), שִׁשְׁעָר זֶה שֶׁבַתַּפְלִין צְרוּךְ שִׁירָאָה חוּץ לְבָתִּים.

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן מוֹ אוֹת א ד"ה כִּי פְּרִים: בְּסִפְרֵי הַזֶּהֶר בְּפְרֻשֶׁת נִשְׂא (דְּף קכב עֲמוּד
ב) בַּר נִשׁ אֲסוּר לְמִזֹּל אַרְבַּע אֲמוֹת בְּגִלּוּיָא דְרִישָׁא מִשּׁוּם דְּמִסְתַּלְקִי חַיִּי מִנָּה [תַּרְגוּם: אָדָם
אֲסוּר לוֹ לְלַכֵּת בְּגִלּוּי הָרֹאשׁ אַרְבַּע אֲמוֹת, מִשּׁוּם שֶׁמִּסְתַּלְקִים מִמֶּנּוּ חַיִּי עַל יְדֵי זֶה].

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן נ אוֹת א ד"ה וְכִי בְּכָל: וּמִנְהַגֵּנוּ לֹאמֵר בְּרוּךְ שֶׁאָמַר אַחֵר ה'
מְלֶךְ וּמְזֻמּוֹר הַשָּׁמַיִם מִסְפָּרִים וּבִשְׁבַת אַחֵר הַלֵּל הַגְּדוֹל וּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי אֲרַחוֹת חַיִּים שְׂאִין
אוֹמְרִים מְזֻמּוֹר הַשָּׁמַיִם מִסְפָּרִים בְּחַל וְכֵן נִרְאֶה מִדְּבָרֵי הַזֶּהֶר פְּרֻשֶׁת תְּרוּמָה (דְּף קלו וְקלז).

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן נ אוֹת א ד"ה וְכִי בְּכָל: וְזֶה שְׂאוֹמְרִים ה' מְלֶךְ פְּעַמִּים נִרְאֶה
שֶׁהוּא עַל פִּי מִה שֶׁכָּתַב בַּתְּקוּנִים (תְּקוּן ע' דְּף קלד עֲמוּד ב).

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן נֹא אוֹת ג ד"ה וְאַחֵר יִשְׁתַּבַּח: וְאַחֵר בְּרַכַּת הַפּוֹרֵס סִכַּת שְׁלוֹם
אֲבָל אַחֵר גָּאֵל יִשְׂרָאֵל נִהְגוּ שְׁלֵא לְעַנּוֹת אָמֵן עַל פִּי הַזֶּהֶר פְּרֻשֶׁת חַיִּי שְׂרָה (דְּף קלב עֲמוּד ב).

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן נו אוֹת א ד"ה אֵהָא דְאֲמַרִּינֵן: נִרְאֶה שֶׁצְרוּךְ לְעַנּוֹת בְּקוֹל רָם אָמֵן
יְהֵא שְׁמַה רַבָּא מְבָרַךְ וְהִכִּי אֵיתָא בְּסִפְרֵי הַזֶּהֶר בְּפְרֻשֶׁת תְּרוּמָה (דְּף קכט עֲמוּד ב).

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן נט אוֹת ג ד"ה וְאֲדוּנֵי אֲבִי ז'ל: בְּסִפְרֵי הַזֶּהֶר בְּפְרֻשֶׁת תְּרוּמָה (דְּף
קלב עֲמוּד ב) כְּתוּב, שְׂאִין הִיחִיד אוֹמֵר קִדְשֶׁת יוֹצֵר וְאֶפְלוּ קִדְשֶׁת וּבָא לְצִיּוֹן שֶׁבְלִשׁוֹן הַקִּדְשׁ
אֵין הִיחִיד אוֹמֵר אוֹתָהּ.

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימֵן סֹא אוֹת ג ד"ה יֵשׁ נוֹהֲגִים: לְהַשְׁלִים הַג' תְּבוֹת הַחֲסֻרוֹת מִמִּנֵּן
רמ"ח בְּקִרְיָאֵת שְׁמַע חוּזֵר שְׁלִיחַ צְבוּר ה' אֱלֹהֵיכֶם אָמֵת, וְכֵן כְּתוּב בְּסִפְרֵי הַזֶּהֶר בְּסוּף פְּרֻשֶׁת
וַיִּרָא (לְפָנֵינוּ לֹא נִמְצָא), וְכֵן כְּתוּב בְּמִדְרַשׁ הַנֶּעְלָם (זֶהֶר חֲדָשׁ רוּת דְּף צה עֲמוּד א), וּבְסִפְרֵי הַתְּקוּנִים

(תְּקוּן י דְּף כה עֲמוּד ב).

חדרי בטן

בית יוסף ארח חיים סימן סא אות ג ד"ה יש נוהגים: אמרו במדרש רות (זהר חדש שם) "מענות לא יוכל לתקן" (קהלת א, טו) זה מי שאינו קורא קריאת שמע עם הצבור שגראה שאין מקום להשלים רמ"ח אלא עם שליח צבור. עד כאן לשונו.

בית יוסף ארח חיים סימן צ אות ד ד"ה וצריך שיהיו: ולעגן מספר החלונות שצריך להיות בבית הנקטת לא נתפרש בתלמוד ולא בדברי הפוסקים אבל בספר הזהר כתב בפרשת אלה פקודי (דף רנא עמוד א) שצריך להיות בו י"ב חלונות לסבת סוד נכמם.

בית יוסף ארח חיים סימן קכח אות ו - ז ד"ה ויפל ידיו: שמעתי שהיו הלויים יוצקים מים על ידי הכהנים ולא הייתי יודע מאין להם דבר זה למל על ידי הלויים עד שזכני ה' ומצאתיו מפרש במדרש הזהר פרשת נשא (דף קמו עמוד ב).

בית יוסף ארח חיים סימן קכח אות יב ד"ה ומגביהין ידיהם: וכעת נשיאת כפיים, יש לכהנים להגביה היד הימנית קצת למעלה מן השמאלית. בדרך הפית: וכן כתב בזהר פרשת נשא (דף קמו עמוד א).

בית יוסף ארח חיים סימן קלא אות ד, ה - ז ד"ה כתב הרוקח: הביא הבית יוסף קטע ארץ מדברי הזהר בסוף פרשת במדבר (דף קב עמוד ב) המבאר, מפני מה במזמור לדוד אליך (תהלים פרק כה) האומרים בגפילת אפים, מזכרים כל האותיות בסדר הא-ב בפסוקים חוץ מהאות ו'. עין שם.

בית יוסף ארח חיים סימן קמא אות כ ד"ה ומה שכתב רבנו: רבנו הגדול מהר"י אבוהב ז"ל כתב, שמעתי שכתוב בספר הזהר שאין לקרות בשעולה לתורה כלל אלא אחד וראוי לחוש לדבריו אם האמת הוא כך שאני לא ראיתי כתוב אלא ששמעתי עד כאן לשונו. ואני הכותב זכיתי למצאו והוא בפרשת ויקהל (דף רב עמוד ב).

בית יוסף ארח חיים סימן קעג אות ג ד"ה ואם הוא: יש מחמירין על עצמם שלא לאכל בשר אחר גבינה בסעודה אחת מפני שכתוב בספר הזהר פרשת משפטים (דף קכה עמוד א) וזה לשונו, אשבחן דכל מאן דאכיל האי מיכלא פחדא או בשעתא חדא או בסעודתא חדא ארבעין יומין אתחזיא גדיא מקלסא בקלפוי לגבי אנון דלעלא וסיעתא מסאבא וכו'. [תרגום: מצאנו כתוב בספרו של שלמה המלך שכל מי שאוכל מאכל זה של בשר וחלב שנתחבר יחד, או בשעה אחת אף על פי שהם בשתי סעודות, או בסעודה אחת אף על פי שהם בשתי שעות, ארבעים יום נראה גדי החיצוני שער עזים שהוא הס"מ, מזרז ומזין בכלי זינו עם שאר קלפות הדינים, לעורר פחות הדין והתמאזה וכו'].

דְּרָשָׁה לְסִיּוּם הַזֵּהָר וְהַשְּׁלָחַן עֲרוּךְ

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימָן קַפַּב אוֹת א - ב ד"ה וּמָה שֶׁכָּתַב וְלֹא: בְּמִדְרַשׁ רוֹת הַנְּעֻלָּם (זֵהר הֶדֶשׁ דָּף מו עמוד א) כְּתוּב בְּרַבַּת הַמְּזוּז בְּשִׁלְשָׁה צְרִיד כּוּם שְׁלֹא בְּשִׁלְשָׁה אֵין צְרִיד כּוּם.

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימָן קַפַּג אוֹת ב ד"ה וּמָה שֶׁכָּתַב רַבְּנּוּ: בְּמִדְרַשׁ רוֹת הַנְּעֻלָּם (זֵהר הֶדֶשׁ דָּף מו עמוד ב) יֵשׁ סוּד הַנְּרָמֹז בְּנִתְיִנַת הַמּוֹים בֵּינָן בְּכַרְבַּת הָאָרְיָן.

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימָן רַטוֹ אוֹת א ד"ה כְּתַב רַב: לֹא נִהְגּוּ לַעֲנוֹת אֲמָן גָּאֵל יִשְׂרָאֵל שֶׁל שְׁחֵרִית עַל פִּי הַזֵּהָר פְּרֻשַׁת פְּקוּדֵי (דָּף רס עמוד ב).

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימָן רַמ אוֹת טו ד"ה גְּרָסִינָן בְּפָרְק: הַזְכִּיר אֲזִהְרַת הַזֵּהָר בְּפְרֻשַׁת וַיִּקְרָא (דָּף יט עמוד א) שֶׁהָאִשָּׁה לֹא תִנִּיק אַחַר תִּשְׁמִישׁ עַד שֶׁעוֹר שְׁנֵי מִילִין, וּבִשְׁעַת הַדְּחָק שֶׁעוֹר מִיל אֶחָד.

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימָן רַפַּח אוֹת ד ד"ה וְהָא דְאִיתָא: הַיּוֹשֵׁב בְּתַעֲנִית חֲלוּם בְּשִׁבְתָּ קוֹרְעִין גְּזוֹר דִּינוֹ. וְטַעְמוֹ שֶׁל דְּבַר לְמָה קוֹרְעִין גְּזוֹר דִּינוֹ כְּתוּב בְּסִפְרֵי הַזֵּהָר פְּרֻשַׁת אֱמֹר (דָּף קה עמוד א).

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימָן רַפַּח אוֹת ד ד"ה וּמָה שֶׁכָּתַב וְאִין: כְּשִׁמְתַּעֲנָה תַעֲנִית חֲלוּם בְּשִׁבְתָּ בְּסִפְרֵי הַזֵּהָר כְּתוּב בְּפְרֻשַׁת וַיִּקְהַל (דָּף רז עמוד ב) שֶׁצְרִיד לְהַתְעַנוֹת מִיַּד בְּיוֹם הַמַּחֲרַת כְּדִי לְתַקֵּן אֶת אִשְׁר עוֹת כְּכַטוּל עֲנַג שִׁבְתָּ.

בֵּית יוֹסֵף אֲרַח חַיִּים סִימָן רַקַּפָּה אוֹת ג ד"ה וּמָה שֶׁכָּתַב רַבְּנּוּ: הַעֲתִיק הַבֵּית יוֹסֵף קַטַּע אָרְךְ מִדְּבַרֵי הַזֵּהָר הַקְּדוּשׁ פְּרֻשַׁת פְּקוּדֵי (דָּף רלו עמוד ב) אוֹדוֹת תְּקִיעַת הַשׁוֹפָר שֶׁמְעַרְבֶּכֶת אֶת הַשָּׁטָן, וְנִצְלִים מִמִּיתָה רַק אֵלּוֹ שֶׁעָשׂוּ תְּשׁוּבָה. עֵין שָׁם.

בֵּית יוֹסֵף יוֹרְה דְעָה סִימָן סה אוֹת י ד"ה וַיֵּשׁ אוֹסְרִין: בְּסִפְרֵי הַזֵּהָר פְּרֻשַׁת וַיִּשְׁלַח (דָּף עח עמוד א) נִרְאָה שֶׁגִיד תְּנִשָּׁה אֲסוּר בְּהִנָּאָה וְלִכְּן טוֹב לְזַהֵר.

בֵּית יוֹסֵף יוֹרְה דְעָה סִימָן קַעַט אוֹת טו, טז ד"ה וּמָה שֶׁכָּתַב רַבְּנּוּ: בְּסִפְרֵי הַזֵּהָר (עֵין פְּרֻשַׁת תּוֹרֵיעַ דָּף נא עמוד א), נִרְאָה שֶׁאֲסוּר גְּדוּל הוּא לְדַרְשׁ בְּמַכְשָׁפִים אֶפְלוֹ לְחוּלָה.

בֵּית יוֹסֵף יוֹרְה דְעָה סִימָן קַצוֹ אוֹת ב ד"ה וּמָה שֶׁכָּתַב בְּשָׁם: מַצּוּה לְאִשָּׁה לְטַבֵּל בְּזַמְנָה שְׁהָרִי מְצִינּוֹ (בְּעַרוּבֵין דָּף סג עמוד ב) בִּיהוֹשֵׁעַ שֶׁנֶּעֱנַשׁ עַל שֶׁבִטַּל אֶת יִשְׂרָאֵל מִפְּרִיָה וְרִבְיָה לִילָה אַחַת וְאֵם הִיא מִתְאַחֲרַת מִלְטַבֵּל כְּדִי לְצַעַר אֶת בַּעֲלָהּ עַבְרָה הִיא בְּיָדָהּ וְכְתוּב בְּסִפְרֵי הַזֵּהָר (פְּרֻשַׁת מִשְׁפָּטִים דָּף קיא עמוד א), בְּעֲנִין סוּדוֹת הַהוּא סְבָא, שֶׁהָאִשָּׁה שֶׁעוֹשָׂה בֵּן גּוֹרְמַת כְּמָה רְעוֹת בְּעוֹלָם.

חדרי בטן

בית יוסף יורה דעה סימן רפח אות טו ד"ה כתב אדוני: ענין כתיבת שד"י בפזוזה מבחזין מפּרש בספר הזהר פּרשת וְאֵתְחַנֵּן (דף רסו עמוד א), ומפּרש שם שְׁצַרְיָד לְכַתְבוּ כְּנֶגֶד תַּבַּת "וְהִי".

בית יוסף יורה דעה סימן שנמ אות ב ד"ה ובספר הזהר: בספר הזהר פּרשת וַיִּקְהַל (דף קצו עמוד א) כתוב, שֵׁשׁ לְמַנַּע לְנָשִׁים מִלְּצֵאת לְבֵית הַקְּבָרוֹת מִפְּנֵי שֵׁאֵם יוֹצְאוֹת גּוֹרְמוֹת רָעָה לְעוֹלָם וְכֵן רְאוּי לְמַנְעֵן.

בית יוסף יורה דעה סימן שעו אות ג ד"ה נשאל לנאון: הביא את המעשה המזכר בזהר חדרש סוף פּרשת אחרי מות (דף פא עמוד א) על פן הרשע שאמר על אביו קדיש והצילו משאול תחתית.

בית יוסף אבן העזר סימן כג אות ד ד"ה כתב הרמב"ם: כתוב בספר הזהר (עין פּרשת וַיִּשָּׁב דף קפח עמוד א ובפּרשת וַיְחִי דף ריש עמוד ב) שחמור עון הוצאת זרע לבטלה מכל שאר עבירות שבתורה לכן צריך לזהר ממנו מאד.

בית יוסף חשן משפט סימן א ד"ה וזהו: בספר הזהר (פּרשת קדושים דף פה עמוד ב) קדשא בריך הוא שביק ברסאי דדינא בשעתא דדיגי יתבי וכו' [תרגום: הקדוש ברוך הוא עוזב את כפא הדין בשעה שהדינים יושבים על כפא הדין וכו'].

עד כאן ט"ל מראה מקומות שהזכירם מרן הבית יוסף וסימנך "כי טל אורת מלך" (ישעה כו, יט).

ודע שיותר ממה שמציין כאן, מזכר הזהר בבית יוסף, שחלק מהדברים הנזכרים שנה כמה פעמים, ואנו לא ציננו אלא מקור אחד (כדגמא: עין בבית יוסף ארח חיים סימן רפח אות ד ד"ה ומה שכתב ואין שכתב, כשמתענה תענית חלום בשבת בספר הזהר כתוב בפּרשת וַיִּקְהַל (דף רו עמוד ב) שצריך להתענות מיד ביום המחרת כדי לתקן את אשר עות בכמול ענג שבת. ושוב שנה דבריו בבית יוסף ארח חיים סימן תקסח אות ה ד"ה ומה שכתב ואין). וכן פעמים והביא מקור הדברים שנמצא בכמה מקומות מדברי רבותינו, ונמצא גם בזהר, ולא זכר ש"ר שכן הוא בזהר (כדגמא: עין מה שכתב בבית יוסף ארח חיים סימן רצח אות ג ד"ה ומה שכתב, אודות ראית הצפרנים בנר ההכדלה דווקרים על צפרניו של אדם הראשון, ועין בהקדמת תקוני הזהר דף י סוף עמוד ב).

אתה הראת לדעת, שבכלל למוד ההלכה החובה היא גם לראות ולעין ולפלפל בדברי הזהר הקדוש.

למוד השלחן ערוך

למוד השלחן ערוך הכולל את ארבעת חלקי השלחן ערוך ארח חיים, יורה דעה, אבן העזר, וחשן משפט. העוסק בכל הנהגות החיים ליהודי.

והגאון רבי אברהם ליפשיץ זצ"ל בספרו ילקוט אברהם חלק ויסף אברהם (דף קנא ע"א אות לא) שכתב, ונראה לי לומר דבר פלא ופלא, שרבנו השלחן ערוך פון במכון לעשות הסימנים בכל ארבעת חלקי השלחן ערוך כמספר שמות חלקי השלחן ערוך בגימטריה:

ארח חיים (283), עם תרצ"ז סימנים. אבן העזר (335), עם קע"ח סימנים.

יורה דעה (300), עם ת"ג סימנים. חשן משפט (787), עם תכ"ז סימנים.

ויחד יעלו שמותיהם כלם בגימטריא לסך אלף שבע-מאות וחמש, כסך כל הסימנים שבשלחן ערוך.

ובספר ברית יעקב להגאון רבי יעקב חיים סופר נר"ו (סימן מא עמוד שט) כתב שתבות, 'יוסף בהרב אפרים' עולה בגימטריא השלחן ערוך עם הכולל, וכמספר הסימנים בשלחן ערוך ארח חיים תרצ"ז.

לתועלת הפלל נביא את הקטעים המסיימים
את ספרי הזהר והשלחן ערוך

סיום הזהר

הזהר מסים בפרשת האזינו (דף רפו עמוד א): במעשה שרבי אלעזר בנו של רבי שמעון מספר שזכה לגלות ספר שיש בו סודות גדולים, ובספר זה מבארים גם עניני כחות הטמאה שהיה בלעם משתמש בהם:

ומאנון מלון דבלעם, נסיבנא וחמינא בהו דלא הוה בעלמא חכים בחרשין פגיניה, אמינא בריך רחמנא דבטל מעלמא חרשין, דלא יטעון בני נשא מבתר דחלתא דקדשא בריך הוא יתברך ויתעלה שמו אמן.

תרננים: ומאותם הדברים של בלעם הרשע לקחתי ובררתי חלק הטוב והקדשה שבהם, וראיתי בדברים הכתובים שם, שלא היה בעולם חכם בכשפים כמו בלעם. ואמרתי, ברוך ה' שכתל מהעולם את פה הכשוף בעולם שלא יטעו האנשים וילכו אחרי פה ממאה זה, ויסורו מאחרי יראתו של הקדוש ברוך הוא יתברך ויתעלה שמו אמן.

סיום תקוני זהר

ספר תקוני הזהר מסיים בתקון השבעים (דף קיט עמוד ב) בשאלת רבי אלעזר לאביו רבי שמעון בר יוחאי:

אמר רבי אלעזר, אמאי הוּוּ קדמאין חיינן יומין סגיאין כגון אדם דאתמר בה "ויחי אדם תשע מאות שנה ושלושים שנה" (עין בראשית ה, ה), ונח תשע מאות וחמשים שנה (עין בראשית ט, כט), וכן בלהו דרין עד נח הוּוּ חיינן שנין סגיאין ומנח ואילך הוּוּ מתמעטין בשנין? אמר לה ברי, רבוי שנין ואריכו דיומין אגון מאריך אנפין, ומעוטא דיומין ושנין מזעיר אנפין ובגין דא אתמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב, ד) בה' זעירא, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

תרננים: שאל רבי אלעזר את רבי שמעון אביו, למה הראשונים היו חיים ימים רבים כמו אדם הראשון שנאמר בו ויחי אדם תשע מאות שנה ושלושים שנה (עין בראשית ה, ה) ונח תשע מאות וחמשים שנה (עין בראשית ט, כט), וכן כל הדורות עד נח היו חיים שנים רבות, ומנח ואילך היו מתמעטין בשנים? השיב לו רבי שמעון, בני חביבי, רבוי השנים ואריכות הימים נמשכים מאריך אנפין, ומעוט הימים והשנים נמשכים מזעיר אנפין, ולאחר המבול לא נמשך החיות מהשרש העליון של אריך אנפין, וכונת הקדוש ברוך הוא היתה שכשיראו בני אדם שמתים בקצור ימים ושנים, יחזרו בתשובה ויתקנו מעשיהם מפתח המות. ובשכיל זה נאמר "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" (בראשית ב, ד), שכל הברואים קבלו את החיות מהמלכות שהיא סוד ה' אחרונה של שם הויה ברוך הוא שבה ענין המיתה עד יערה עלינו רוח ממרום בתחית המתים במהרה כמינו אמן. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

סיוּם זֶה־רַחֲמֵי

הזהר חדש מסים בפרושו על מגלת איכה ומענין של עשרת הרוגי מלכות:

זהר חדש מגלת איכה (דף קיג עמוד ב), "איכה ישבה בדר" (איכה א, א), בההוא שעמא דאיהו הות נסכה טענת בנהא ובגינה אתקרע דינא. וכד אנון עשר מרגלן נפקו מגן עדן לאתלבשא בלבושין אחרנין, בלהו לבושין אתמסרו בידא דנחש בר חד דאיהו ראובן דכתיב "וישב ראובן אל הבור" (בראשית לו, כט).

ועל דיהב עיטא למרמי לבירא (עין בראשית לו, כב), אתפס איהו בבירא ואשתויב. ודא איהו רבי אליעזר הגדול כד תפשוהו למינות ויהבוהו בבירא, ואשתויבת נשמתה דראובן. עד כאן.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלך ה' לעולם אמן ואמן.

תרגום: זה הפסוק "איכה ישבה בדר" (איכה א, א), נאמר על אותו הזמן שדנו את עשרת הרוגי מלכות למיתה, והשכינה הסתלקה מלשרות על ישראל מחמת עונותיהם, ולכן לא היתה בעת הקטרוג להמליץ זכות על בניה, שאם היתה שם, בשבילה היה נקרע גזר הדין. וכאשר אלו עשר המרגליות שהם עשר נשמות בני יעקב יצאו מגן עדן להתלבש בגופם של עשרת הרוגי מלכות, כל אותן גופות הצדיקים נמסרו בידי הנחש הוא מלאך המות, חוץ מאחד, שהיא נשמת ראובן שנאמר בו "וישב ראובן אל הבור" (בראשית לו, כט) שלא היה לו חלק במכירת יוסף.

ומכל מקום על זה שראובן נתן את העצה להשליך את יוסף לבור (עין בראשית לו, כב), הוא נתפס גם כן בבור ונצל, וזה הוא רבי אליעזר הגדול שנתלבשה בו נשמת ראובן, כשתפסו אותו למינות ונתנוהו בבור (כמבאר במסכת עבודה זרה דף טז עמוד ב), ולפי שראובן כונן להציל את יוסף גם רבי אליעזר הגדול נצל ולא נהרג ונצלה גם נשמת ראובן.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן ימלך ה' לעולם אמן ואמן.

סיוס תקוני זהר חדש

תקוני הזהר חדש מסימים אודות השכינה הקדושה:

תקוני הזהר חדש (הפ קמג עמוד א), בו צינא דשרגא דשארי על רישייהו דזכאי קשומ. ממירו דאנון היכלין דילה לית לה חשבנא. תחומין דילה עד שפתא דימא דנגוסר. אתתחמא לד' סטרין. ארבע מלכין מתצירן מגוה. בהו שלמא על עלמא. תרין רבין קבועין תחותה. טס בהו בתמניסר עלמין ואגניז תמן בריד הוא לעלם ולעלמי עלמין אמן נצח סלה ועד.

תרגום: השכינה הקדושה היא אור הנר השורה על ראשם של צדיקי אמת. ומקומות ההיכלות שלה הם ללא מספר, והתחומים שלה מתפשטים עד שפת ים הכנרת שהיא עולם הבריאה, ותחומה מתפשט לארבע רוחות עולם שהם ד' המלאכים המצטיירים בתוכה הם אוריאל (גוריאל), רפאל, גבריאל, מיכאל, ובהם היא שולטת על העולם. וחויץ מזה יש אצלה עוד שני מלאכים הנקראים נערים הם מט"ט וסנד"ל, והם בנפי השכינה שטסה על ידיהם בשמונה עשר עולמות, ושם נגנו כחה, ומשם ואילך מתגלה אל התחתונים. ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים אמן נצח סלה ועד.

סיוס שלחן ערוך ארח חיים

הלכות מגלה ופורים (סימן תרצז סעיף א):

יום י"ד ומ"ו שבאדר ראשון אין נופלים על פניהם, ואין אומרים מזמור וענד ה' ביום צרה, ואסור בהספד ותענית; אבל שאר דברים אין נוהגים בהם; ויש אומרים דאף בהספד ותענית מתרים. הגה: והמנהג פסברא הראשונה. יש אומרים שחוב להרבות במשטה ושמחה בי"ד שבאדר ראשון (טור בשם הר"ף) ואין נוהגין כן, מפל מקום ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים; ומוב לב משטה תמיד (משלי מ"ו, ט"ו) (הגהות ממוני בשם סמ"ק).

סיוּם שְׁלַחַן עֲרוּךְ יוֹרֵה דַעָה

הַלְכוֹת אֲבֵלוֹת (סימן תג סעיף י):

הַמּוֹלִיד עֲצֻמוֹת מִמְקוֹם לְמִקוֹם, הָרִי זֶה לֹא יִתְּנֶם בְּשֶׁק אוֹ בְּדַסְקָיָא וְיִנְחֵם עַל הַחֲמוֹר וְיִרְכַּב עֲלֵיהֶם, מִפְּנֵי שְׁנוּהַג בָּהֶם מְנַהֵג בְּזִיווֹן; אֲבָל אִם מִפְּשִׁילוֹ לְאַחֲזָרְיוֹ עַל הַחֲמוֹר, שֶׁפִּיר דָּמִי. וְאִם הָיָה מִתִּירָא מִפְּנֵי הַגְּנָבִים וְהַלְסָטִים, מִתֵּר. הַגָּה: וְהָחִי יִתֵּן אֶל לְבוֹ דְּבָרִים שֶׁל מִיתָה; דִּי־סֵפֶד, יִסְפְּדוּנָהּ; דִּי־קִבֵּר, יִקְבְּרוּנָהּ; דִּי־מַעַן, יִמְעִינָהּ; דִּי־דִל, יִדְלוּנָהּ; וְגִדּוֹל הַשְּׁלוֹם שְׁנַתֵּן לְצִדִּיק, שֶׁבִשְׂעָה שֶׁהַצִּדִּיק נִפְטָר שְׁלֹשׁ כְּתוּבֹת שֶׁל מַלְאָכִים נוֹתְנִים לוֹ שְׁלוֹם. (הַכֵּל בַּטּוֹר וְהֵרָא"ש וְכַל בּוֹ) וְאוֹמְרִים: יְבֵא שְׁלוֹם (כָּל הַכְּתוּב לַחַיִּים קְדוֹשׁ יֹאמֵר לוֹ). בְּלַע הַמְּוֹת לְנֶצַח "וּמַחָה ה' אֱלֹקִים דְּמַעָה מֵעַל כָּל פְּנִים". (יִשְׁעִיָה כה, ח).

סיוּם שְׁלַחַן עֲרוּךְ אֲבֵן הָעֶזְרָה

הַלְכוֹת סוֹטָה (סימן קעח סעיף כב):

אִין רְאוּי לְקַבֵּץ וּלְקַנְאָה בְּפְנֵי עֲדִים תַּחֲלָה. וְאִפְלוּ בֵּינוּ לְבִינָה לֹא יֹאמֵר לָהּ: אֵל תִּסְתְּרֵי עִם אִישׁ פְּלוֹנִי, כְּמוֹ שְׁנַתְּבָאָר, אֲלֵא מוֹכִיחַ אוֹתָהּ בֵּינוּ לְבִינָה, בְּנַחַת וּבְדֶרֶךְ מְהֵרָה וְאוֹתָרָה, כְּדִי לְהַסִּיר הַמְּכֻשׁוֹל וּלְהַדְרִיכָהּ בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל.

סיוּם שְׁלַחַן עֲרוּךְ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט

הַלְכוֹת שְׁמִירַת הַנֶּפֶשׁ (סימן תכז סעיף י):

כָּל הָעוֹבֵר עַל דְּבָרִים אֵלוֹ וְכִיּוֹצֵא בָהֶם, וְאָמַר: הָרִינִי מִסַּכַּן בְּעֲצָמֵי יוֹמָה לְאַחֲרִים עָלֵי בְּכָד, אוֹ: אִינִי מִקְפִּיד בְּכָד, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מְרֻדוֹת, וְהַגְּזֵהר מֵהֶם עָלָיו תָּבֵא בְּרַפְתַּת טוֹב.

הִדְרֵן לְסִיּוּם סַפְרֵי הַזֶּהָר וְזֶהָר חֲדָשׁ וְאַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ

הִדְרֵן עֲלֶיךָ סַפְרֵי הַזֶּהָר, וְזֶהָר חֲדָשׁ, וְתַקּוּנֵי הַזֶּהָר, וְאַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, וְהַדְרֵךְ עֲלֶיךָ. דַּעְתָּן עֲלֶיךָ סַפְרֵי הַזֶּהָר וְזֶהָר חֲדָשׁ וְתַקּוּנֵי הַזֶּהָר וְאַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ וְדַעְתָּךְ עֲלֶיךָ. לֹא נִתְנַשֵּׂי מִנִּיכּוֹ סַפְרֵי הַזֶּהָר וְזֶהָר חֲדָשׁ וְתַקּוּנֵי הַזֶּהָר וְאַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ וְלֹא תִתְנַשֵּׂי מִנִּיכּוֹ לֹא בַעֲלָמָא הַדִּין וְלֹא בַעֲלָמָא דְאֵתִי: (יש נוחגים לחזר 3 פְּעָמִים)

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהֵא תּוֹרַתְךָ אֲמַנּוּתָנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְתֵהֵא עִמָּנוּ לְעוֹלָם הַבָּא.

הַעֲרַב נָא, יי אֱלֹהֵינוּ, אֵת דְּבָרֵי תּוֹרַתְךָ בְּפִינוּ וּבְפִיּוֹת עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ וְצִאֲצָאֵי צִאֲצָאֵינוּ וְצִאֲצָאֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תּוֹרַתְךָ לְשִׁמְחָה.

מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנֵי מִצּוֹ תִּידֵךְ כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי: יְהִי לִבִּי תָמִים בַּחֲקוּךָ לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ: לְעוֹלָם לֹא אֲשַׁכַּח פְּקוּדֶיךָ כִּי בָם חִיִּיתֵנִי: בְּרוּךְ אַתָּה יי לְמַדְנֵי חֲקוּךָ: אֲמֵן אֲמֵן אֲמֵן סֵלָה וְעַד:

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ שֶׁשִּׁמַּתְּ חֲלַקְנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שִׁמַּתְּ חֲלַקְנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרֻנוֹת. שְׂאֵנוּ מְשִׁכִּימִים וְהֵם מְשִׁכִּימִים: אָנוּ מְשִׁכִּימִים לְדְבָרֵי תּוֹרָה, וְהֵם מְשִׁכִּימִים לְדְבָרִים בְּמַלִּים. אָנוּ עֹמְלִים וְהֵם עֹמְלִים: אָנוּ עֹמְלִים וּמְקַבְּלִים שֶׁכֶר, וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שֶׁכֶר. אָנוּ רְצִים וְהֵם רְצִים: אָנוּ רְצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רְצִים לְבָאֵר שְׁחַת, שְׁנַאֲמַר: "וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרְדֵם לְבָאֵר שְׁחַת אֲנִשֵּׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם וְאֵנִי אֲבַטַח בְּךָ" (תהלים נה, כד).

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי, בְּשֵׁם שְׁעוֹרְתֵנִי לְסִיּוּם סַפְרֵי הַזֶּהָר, וְזֶהָר חֲדָשׁ, וְתַקּוּנֵי הַזֶּהָר, וְאַרְבַּעַת חֲלָקֵי הַשְּׁלַחַן עֲרוּךְ, בֶּן תַּעֲזַרְנוּ לְהַתְחִיל מִסְכַּתוֹת וּסְפָרִים אַחֲרֵים וְלִסְיָמָם, לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְוִים אֵת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרַתְךָ בְּאַהֲבָה. וְזוֹכוֹת כָּל הַתְּנָאִים וְאֲמוֹרָאִים וְתַלְמוּדֵי חֲכָמִים הַנּוֹפְרִים בַּחֲבוּרִים הַקְּדוּשִׁים הָאֵלוּ יַעֲמֵד לָנוּ וְלוֹרַעְנוּ שְׁלֹא תִמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּינוּ וּמִפִּי זָרַע וְזָרַענוּ עַד עוֹלָם, וְיִתְקַים בָּנוּ: "בְּהַתְּחַלְּכֶךָ תִּנְחָה אֶתְךָ בְּשִׁכְבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ וְהַקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁיַחֲדָךְ" (משלי ו, כב), "כִּי בִי יִרְבוּ יְמִיךָ וְיִוָּסְפוּ לְךָ שָׁנֹת

למוד השלחן ערוך

חיים" (שם מ, יא), "ארך ימים בימינה, בשמאלה עשר וכבוד" (שם ג, מז), "וי עז לעמו יתן וי
יברך את עמו בשלום" (תהלים כט, יא).

קדיש בנסח הספרדים ועדות המזרח

יתגדל ויתקדש שמוה רבא (קהל - אמן) בעלמא דהוא עתיד לחדתא ולאחיאה מתניא ולאסקא
יתהון לחיי עלמא ולמפרק חייא ולמבני קרתא דירושלם, ולשכללא היכלה בגוה, ולמזעק
פולחנא נוכראה מארעא, ולאכתבא פולחנא דשמיא לאתרה, וימליך קודשא בריך הוא
במלכותה ויקרה, ויצמח פורקנה ויקרב משיחה (קהל - אמן) בתיבון וביזמיכון ובחיי דכל בית
ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן. (קהל - אמן)

יהא שמוה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא
ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמוה דקדשא בריך הוא (קהל - אמן) לעלא מן כל ברכתא שירתא
תשבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן. (קהל - אמן)

על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון דעסקין באורייתא קדישתא
די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר, יהא לנא ולהון ולכון חנא וחסדא ורחמי מן קדם מארי
שמיא וארעא ואמרו אמן. (קהל - אמן)

יהא שלמא רבא מן שמיא חיים ושבע וישועה ונחמה ושיזבא ורפואה וגאלה וסליחה
וכפרה ורוח והצלה לנו ולכל עמו ישראל ואמרו אמן. (קהל - אמן)

עושה שלום בברומיו הוא ברחמי יעשה שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ואמרו אמן.
(קהל - אמן)

